

Scr. 731.

De diluvio, et Noe C.S.A.A.

THE SAVRVS BIBLICVS.

E SS. PP. ET CELEBRIO-
RIBVS QVIBVSQVE SS. SCR-
PTVRÆ INTERPRETIBVS,

IN CAPVT VI. VII.
VIII. ET IX. GE-
NESIS.

DE DILVVIO, ET NOE.

COLLECTVS

A

R.P.D. CAROLO STEN-
GELIO ABBATE ANHV
SANO.

PARS IV.

INGOLSTADII,

In Officina Ederiana, excudebat

JOANNES OSTERMAYR.

Anno M. DC. LII.

APPROBATIONES.

*Damus Licentiam Domino Authori
hanc Thesauri Biblici Partem in 6. 7.
8. & 9. Caput Genesis collectam, de
Diluvio & Noë, publicandi, si ab ijs,
quorum interest, prius censa & appro-
bata fuerit. Augustæ 1. Martij. Anno
Christi. 1652.*

GASPAR EPISCOPVS
Adramytenus Vicarius
Generalis Augustanus.

*Hac quarta Pars Thesauri Biblicæ
equalem cum prioribus laudem mere-
tur, ingenij, eruditionis, pietatis:
aquali ergo jure pro bono publico ty-
pis subjecta publicam lucem videbit.*

PETRVS BRAIERVS
Soc. Iesv, SS. Theol.
Professor Ordinarius, &
pro tempore Decanus.

REVERENDISSIMO
ET AMPLISSIMO IN CHRI-
STO PATRI AC DOMI-
NO DOMINO

HONORATO,
CELEBERRIMI
MONASTERII

SEONENSIS

ABBATI DIGNIS-
SIMO, AC INFERIO-
RIS BAVARIAE STA-
TVVM DEPUTATO

F. CAROLVS ABBAS
ANHVSANVS. F. P.

Nter externa at-
que forcuia homi-
nis bona, honor est
maximū, vt Philo-
sophus testatur. a.

)(

2

Est

a. Ari-
stot. lib 4.
Ethic. c. 3.

E P I S T O L A

Est verò cum aliarum virtutum commune præmium Honor, tum magnitudinis animi, teste eodem, maximè proprium. Qui honor eò cuique vberior defer- tur, quò ad plurium hominum, pluriumque ætatum memoriam eius laudes monumentis Littera- rum propagantur, teste Cicerone:

b. Orat.
pro Milon.

b. *Ex omnibus præmijs Virtutis amplissimum est præmium gloria: quæ vitæ brevitatem, posteritatis memoria consolatur: quæ efficit, ut absentes adsimus, mortui vivamus, cuius gradibus etiam homi- nes in cælum videntur ascendere. Quæ cum ita se habeant, RE- VERENDISSIME & AMPLIS- SIME PRÆSVL, Jure meritis- simo HONORATI Nomen na- ctus es; ut qui ijs rebus excel- las, ob quas homines Nomen suum fieri honorificū gaudent,*

VIR-

DEDICATORIA.

VIRTUTE dico & SCIENTIA,
quibus maximè omnium Ho-
NOR debetur. HONOR quippe
ex mente *Aristotelis* propriè
est exhibitio reuerentiæ in testi-
monium virtutis, quæ multi-
plex esse consuevit; seu potiùs,
si secundùm vulgi iudiciũ, &
latiùs loquamur, *est testificatio*
de excellentia alicuius, c. siue
is, excellat virtute, cui HONOR
præcipuè debetur, siue indole,
siue scientijs & arte, siue offi-
cijs, & dignitate, aut alijs titu-
lis, qui significant corpore vel
mente excellentem.

c. S. Thom.
2.2. q. 103.
art. 1.

Cùm igitur nihil magis Ho-
NORE dignum sit, quàm vera
Virtus, quâ solâ homines *absolutè*
boni sunt, excelluntque; quanto
magis TV HONORATUS eris,
quem præterea Scientia & Do-
ctrina *excellenter* exornant? Si-
quidem nemo adeò disertus, a-

E P I S T O L A

deò eloquens inuenietur, qui potis sit verbis explicare, quibus gaudijs, quibusque oblectationibus afficiatur mens hominis vitijs exuti (nam voluptati obsequentibus Virtus non facile se committit) qui totus in studijs versetur, & cognitione rerum, pulcherrimarum, quæ pastus suauissimus est animarum, alatur. Etenim tanta, tamque admirabilis ex ijs oblectatio suauitasque percipitur, vt animus penè à societate corporis auocetur, atque in ijs rebus peregrinetur, ad quarum se cognitionem intelligentiamque conuerterit. Nónne eos sæpenumero videmus, qui sint in acerrimâ attentissimaque rei cuiuspiam meditatione defixi, ita à seipsis abesse, vt vocem ac sonitum prætereuntium non audiant, vt ea, quæ sunt ante oculos, planè non videant? Notum est illud de *Archimede*, quem

neque

DEDICATORIA.

neque armorum strepitus, qui totam *Siciliam* concusserat, neque civium captorum clamor, gemitus, stridor, neque militum, à quibus interfectus est, gladij, à pulvere ac radio, quibus erat omni mente ac cogitatione intentus, potuerunt auertere.

Itaque reuerentiæ, & obseruantia in Te meæ causam vna Virtus sustinet, quæ quantum, in dies propè euolans, ad id, quod est summum atque perfectum, accedit, tantundem ille in me ardor excrescit, quem clarissimum eiusdem Virtutis lumen ac splendor accendit. Accedunt etiam privata à Te in me collata beneficia, cum non solum me exulem liberaliter in Monasterio Tuo, à Te quasi nouo exstructo exhiberi fecisti, sed etiam SALISBURGI adhuc Philosophiæ Professor, cum candidatos tuos Philosophico Doctora-

EPIST. DEDICAT.

Storatu exornares, actui illi so-
lenni, deinde etiam epulo inter-
esse voluisti, ut alia præteream.

Tibi igitur, ut hunc libellum
inscriberem, pepulit me fateor,
quo sum erga Te studium, & be-
neficia præterita. Quamobrem
me ea memoriâ tenere, & Te
susplicere atq; imis sensibus co-
lere publicè ut ostenderem, con-
siliu fuit. DEVM vehementer,
etiam atque etiam oro, ut Te
quàm diutissimè Superstitem, ac
Sospitem esse jubeat. Vale.

AVGVSTÆ Vind. XIV.

Kal. Martij.

ANNO CHRISTI M. DC. LII.

THE

I.

*Vm nos DEO benè
juuante DILUVIUM
toto hoc Tractatu de-
scribere proposueri-
mus, tria omninò Ca-
pita Libri Geneseos
explicanda erunt. Sicuti in sexto Ca-
pite due res precipuè tractantur. Pri-
mum enim causam exponit Moyses,
cur DEVS generali Diluvio totius or-
bis terrarum, vniuersum genus homi-
num atque animalium (paucis exce-
ptis) perdere ac delere voluerit. De-
inde structuram describit Arca, jussu
DEI à Noë fabricata, quâ ipse cum
familiâ suâ, & aliquot cuiusque spe-
ciei animalibus, Diluviij cladem eua-
dens, tamquam seminarium future
postea reparationis, & renouationis
Mundi, conservaretur.*

*II. Capite septimo Historiam Di-
luy Noëtici tam subtiliter & distin-
ctè atq; enucleatè exposuit Moyses, ut*

nihil ferè ad eam rem pertinens & dignũ cognitu etiam à curioso Lẽctore requiri possit, quod nõ ab eo vel expressum sit, vel indicatũ, vel nõ ex his, quæ ab eo prodita sunt, facile conijci & cõprehendi queat.

III. Octavo demũ Capite septem res precipuè narrantur à Mose: Primò quando cœpta est fieri diminutio aquarũ diluuij, & quibus ex causis facta sit: Secundò, quo in loco decrescẽtibus aquis resederit Arca Noë. Tertiò, quando primũ apparuerunt cacumina montiũ: Quartò, quã ratione diminutionem & cessationem diluuij explorauerit & cognouerit Noë: Quintò, quando finitum omninò sit diluuium & arefacta terra, egressusq; Arcã Noë cum suis & animalibus: Sextò, Noë statim ut Arcã egressus est, Sacrificium DEO de cunctis animalibus mundis obtulisse. Septimò, denique, DEVM insigni pietate ac religione ipsius Noë vehementer placatum ac delectatum, promississe, nũquam se in posterum generali diluuiò perditurum Orbem terræ.

LIBER I.

CAPVT I.

Multiplicatis Hominibus
maliciam hominum extitisse.

I.

Descripturus *Moses* Dilu-
vium, quo genus humanum
(exceptis tantum octo) v-
niuersum perijt, in primis
causam illius vniuersalis exitij præmit-
tit: fuit illa hominum effusa carnis li-
bido, cuius sordibus pollutam terram
DEVS effusis de cælo imbribus, atque
maris sese effundentibus extra limites
à natura præfixos, aquarum vorticibus,
ablueret & expiaret. *Cùm* cœpissent igi-
tur homines multiplicari super terram, &c.
Rectè obseruat *Cajetanus*: Ne putaretur
vitiarum copiam incœpisse tempore Noë,
manifestat *Moses*, quòd longè priùs abun-
dauit multitudo peccatorum, quæ meruit
diluvium, & explicauit à tempore, quo in-

Vitiarum
multipli-
catio di-
luvium
prome-
ruit.

A 3

cepit

cepit multiplicatio hominum, simul multiplicata est vitiorum copia. Sic ille. Occurrit igitur juxta hanc interpretationem *Moses* tacitæ cauillationi, quæ fieret aduersus virum innocentissimum *Noë*: quod nimirum illius ætas fuerit omnium flagitiosissima, nec ipse aut felix fuerit; quippe cum suo tempore inundauerit carnis immunditia: aut non tam potens verbo aut facto extiterit, ut deprauatam illam morum licentiam cohiberet.

II. Natus ergo *Noë* dicitur, cum multo antè multiplicato humano genere, multiplicata pariter fuisset omnis flagitiorum colluies. Pulchre multiplicatum dicit genus humanum usque adeò, ut tota esset hominibus repleta terra; quod erat diuinæ benignitatis summum argumentum, & fructus illius benedictionis; *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Reliquum erat, ut mortales Deo illi obsequerentur, cuius tam larga, & mirabilia jugiter acceperant beneficia; sed barbari, atque stolidi, cum maximè Dei benedictione multiplicarentur, tunc aduersus eundem innumeris ac fœdissimis sceleribus armari proruperunt. Oportebat,

Ingratitudo hominum erga Deum.

Multiplicatis hominibus coepit malitia. §

tebat, ut incendia libidinum, quæ à terra in cælum efferebantur, cælo in aquas disrupto restinguerentur.

III. *D. Ambrosius* a. ordinem horum verborum expendens, misericordiam Dei primò commendari existimat; ut diluuium subsequens à Deo sceleribus hominum læso, iratoque, ac velut inuito, & coacto euenturum ostendatur. *Uniuersa*, inquit, *se effudit*, quàm maximè eo tempore generatio. *Secuturo enim diluuiò non debuit æstimari defuisse gratiam fecunditatis illi generationi, quam diluuià absorbuerunt; ut quòd fuit humani generis abundantia, diuinæ deputetur gratiæ, quòd diluuium secutum est, nostris adscribatur iniquitatibus, qui peccatis nostris auertimus DEI misericordiam. Sic & in posterioribus inuenies, quòd secuturam Ægypti sterilitatem præcessit totidem annorum fecunditas. Principale est enim virtutis inchoare à beneficijs, & præseminare gratiam. Vnde David: b. Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Præcedit beneficij gratia, sequitur censura sobriæ disciplinæ. Diuinum est igitur, quòd bona præmittuntur; nostrum, quòd mutantur.* Hæc S. Ambrosius.

a. Lib. de
Noë &
Arcâ

Misericordia
Dei iudicium præcedit.

b. Ps. 100.

IV. Addiscant hinc Principes, Prælati.

lati, Domini, Patresque familiās ordinem, quem obseruare debeant, Primò, vt panem porrigant, deinde virgam expediant. Primò benefaciant, deinde puniant, vbi opus fuerit. Eorum enim tūc præmissa benignitas, seueritatem deinde consequentem reddet iustiores. Præseminanda ergo semper est gratia seueritati, & iudicio.

V. Igitur, quo tempore humanum genus multiplicari cœptum est, eo tempore enormis hominū nequitia vigere cœpit in terris. Multiplicari cœpit humanum genus viuentē *Adamo*, quin etiam intra ducentos vel trecentos annos ab exordio mundi vehementer esse multiplicatum credibile est: cū ex sacris litteris constet, posteritatem *Iacob* per annos non amplius trecentos in tātum fuisse multiplicatam, vt in egressu *Hebræorum* ex *Aegypto* sexcenta millia bellatorum recenserentur, c. exceptis mulieribus, paruulis & senibus. *Ninus* Rex *Assyriorum* Imperium inijs annis post diluuium circiter ducentis quinquaginta; quo tam paruo temporis spatio adeò propagatum est humanum genus, vt in solo *Nini* exercitu, peditum decies septies centena millia, equi-

c. *Exed.*
12.

magnitu-
do exerci-
tus *Nini*.

Multiplicatis hominibus coepta malitia. 7

equitum ducenta millia, curruū falcat-
torum paulò minus decem millia &
sexcentos fuisse tradat d. ex *Ctesia Scri.* d *Lib. 3.*
ptore *Diodorus Siculus.* Cū igitur in *cap. 2.*
exordio mundi maximam fuisse huma-
næ naturæ foecunditatem credendum
sit, magnam quoque id temporis homi-
num multiplicationem breui esse fa-
ctam non est dubitandum.

VI. Probabile admodum est, per
illud tempus septimæ ab *Adamo* gene-
rationis, illam notabilem humani ge-
neris depravationē coepisse: tunc enim
polygamiam coli coeptam, exemplo
Lamech conijcitur; tunc translatus est
Henoch, qui fuit septimus ab *Adam*, vi-
delicet *ne malitia*, vt in quarto Capite
Libri Sapientiae scriptum est, *immuta-*
ret cor eius, & ne fictio deciperet animam
illius. Tunc per filios *Lamech* instru-
menta musica, lasciuia, & luxûs irrita-
menta, & arma, belligerandi & crude-
litatis exercendæ instrumenta fuere
adinuenta.

VII. *Et filias procreassent.* Quare
non filios? an quia debilitata vis gene-
ratrix propter libidinem immaniter
profusam in filias, deteriorem atq; im-
becilliotem sexum, deerrauerit? an

homines (quæ erat illorum effrænis intemperantia) medicamentis aliunde adscitis ad plures feminas generandas, ut plura essent suarum libidinum instrumenta, vterentur? an ita disposuerat diuina prouidentia, quò genus humanum magis auferceret? an per ironiam id dicitur; cum tamen molles, effeminati, libidinibus eneruati essent homines, ut meritò feminarum molliitudine, ac nomine censerentur? Certè non caret mysterio, Noë justum non generasse filias; itemque filias dici hominum.

CAPVT II.

Quomodo intelligēda sint
illa verba: *Videntes filij DEI*
filias hominum?

I.

Filij Dei
qui?

Quinam sint filij Dei, quæ filiae hominum, non parua olim quaestio; nec defuerunt, qui per filios Dei Angelos intellexerunt, maximè quòd in quosdam textus Septuaginta irrepsisset pro *Filij DEI, Angeli*: quomodo tamen certum est,

Cyril.

Cyrrillum Alexandrinum, Chrysostomum, Theodoretum, aliosque Patres non legisse. Et de Angelis incubis intellexerunt hæc Iosephus, a. Philo, b. Lactantius, c. vbi mira de Angelis figmenta. Iustinus Martyr, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, (qui docet, dæmones hîc docuisse mulieres conficere stibium, brachialia, aliosque fucos) Methodius, Eusebius Cæsariensis, citati à Sixto Senensi. d. Franciscus Valesius, e. etiam nostro sæculo, hæc de dæmonibus incubis intellexit, qui primùm succubi à potentissimis viris validissimum semen exceperint, quod deinde iidem quasi in validissimas feminas transfuderint, itaque generarint Gigantes.

II. Sed de Angelis sanctis ac beatis opinio hæc intellecta hæretica est. Erroroneum item censere, vt quidam, primum dæmonum peccatum fuisse libinem. Rursum, aliquos Angelos, qui primò non peccarant, lapsos postea per intemperantiam, & factos dæmones, vt vult Lactantius. Dæmones incubi etsi negari non posse videantur (qua de re præter Pererium hîc, vide D. Augustinum, f. Sixtum Senensem, g. Delrium, h.) nullo modo tamen de ijs locis hîc explican-

a. Lib. 1.

Antiq.

cap. 3.

b. De Gigant.

c. Lib de

diuin. In-

Ant. c. 14.

d. Biblioth. lib 5.

Annot.

77.

e. De sac.

Phil. c. 8.

f. Lib. 5. d.

Civ. Dei.

cap. 33.

g. Bibl. 15.

Annot.

37.

h. Disquis.

Magic.

Lib. 2.

quest. 15.

plicandus; neque enim vel Angeli vel demones feminarum pulchritudine capiuntur, aut capi possunt, neque uxores accipere possunt, neque ob peccata demonum, vel solarum feminarum genus humanum diluvio punitum est; maximè cum paulò post sequatur, *Omnis caro corruerat viam suam; & Cum multa malitia hominum esset in terrâ; præterquam quòd inusitatum sit demones filios Dei dici, fuit ergo mens Scripturæ sacræ, hic hominum notare scelera, non demonum.*

Seth filij
Angeli &
filij Dei
dicuntur.

III. Intelligendus itaque hic locus, cum communi Patrum sententiâ, de posteris *Seth*, qui dicti sint filij *DEI* propter virtutem & pietatem, quam studiosè coluerunt, ob idque Deo dilecti, & parentum nobilitate insignes diuinam benedictionem & futurorum bonorum repromissionem acceperant. Filia autem hominum dictæ feminae ex *Cain* propagata, cuius tota posteritas propter impietatem & diuinam maledictionem infamis & ignobilis extitit, nec aliud quàm terrena spectabat.

IV. Certa igitur inter Patres & Doctores sententia definit, filios *DEI* appellari progeniem *Seth*; in quâ solâ *DEI* cul-

cultus, pietas, justitia, & vera Dei secundum virtutem similitudo expressa cernebatur; & ut addit *Gennadius*, erga quas Deus ipse affectum paternum, & curam singulariter ostenderit. Vnde *D. Augustinus*: i. *Credibilis*, inquit, est homines justos, appellatos vel Angelos, vel filios DEI; concupiscentiam lapsos peccasse cum feminis, quam Angelos carnem non habentes, usque ad illud peccatum descendere potuisse. *Theodoretus* ieucrius illos perstringit, qui Angelorum turpitudinem in hunc locum inuexerunt: *Quidam*, inquit, nimis stupidi & stolidi existimant Angelos esse, putantes suae forsitan intemperantiae patrocinium habituros, si Angelos eiusdem criminis reos tenerent.

i. *Quest.*
in Gen.

V. Verumetsi absurdum omnino est huiusmodi commentum de Angelis, non ut sibi de Angelicâ impuritate impuri homines blandirentur, putandi sunt boni aliqui Autores, Angelos dicere, qui filij Dei nuncupantur. Adjungit ergo *Theodoretus*: Filij Seth, & Enos, &c. tamquam pij, & boni cognominati sunt filij DEI. Separatum enim erat genus Seth, & non permiscebatur cum cognatione Cain, propter illatam à DEO maledictionem. Ita *Theodoretus*. Quare

qui virtutem, & Dei cultum sequebantur, filij Dei vocabantur; timeo, ne sic per irrisionem à Cainitis, Deo, atque omni pietati per summam impietatem insultantibus, dicerentur filij Dei; ut à Tyrannis & Gentilibus Christiani per ludibrium dicebantur.

VI. *Theodoretus*, quod & alij asseruerunt, aliò respicit. Propter pietatem, ait, Enos filius Seth primus divinam appellationem sortitus est, & à cognatis vocatus est Deus, unde & qui ex eo nati sunt, vocati sunt filij Dei; quemadmodum & nos à cognomine CHRISTI Domini, nuncupamur Christiani. Isti ergo videntes filias cognationis Cain speciosas, & illecli (ut verisimile est) instrumentis musicis ab eis excitatis (Tubal enim inter eos florens psalterium & citharam inuenerat) permixti sunt illis, & contaminaverunt suam nobilitatem. Sic ille. Hi quidem, ait *Albinus*, aut à benedictione religiosi, ille à paternâ maledictione impudica.

VII. Hanc eandem sententiam de filiis, ac nepotibus Seth, qui filij Dei, & Angeli vocabantur, latè probat *D. Augustinus*. k. Igitur filij & nepotes Seth & Enos iustorum, capti pulchritudine admirabili feminarum, prolis Caini, cum illis
repa-

Connubia cum
filiabus
Caini

k. Lid. 15.
de Civit.
cap. 23.

repudiata sobole cognatarum mulierum,
contraxerunt connubia. Bene idem alibi:

1. *Malum à femineo sexu causam rur-*
sus inuenit; femine, quæ prauis moribus
fuerant, amatae sunt à filiis Dei propter
pulchritudinem corporum, quod bonum Dei
quidem donum est; sed propterea etiam id
largitur malis, ne magnum bonum videa-
tur bonis. Sic filij Dei filiarum hominum
amore capti sunt, atque ut eis conjugibus
fruerentur, in mores societatis terrigenæ de-
fluxerunt, desertâ pietate, quam in sancta
societate seruabant. Sic enim pulchritudo
corporis à DEO quidem factum, sed tempo-
rale, carnale, infimum bonum male ama-
tur, postposito DEO aeterno bono. Nota
ex hac doctrina D. Augustini, quàm ni-
hili debeas aestimare corporis pulchri-
tudinem, ut quæ filiabus Caini, genera-
tioni quidem Deo inuisæ ac damnatæ,
concedatur. Nasci quidem pulchrum,
à Deo est, at nimio studio pulchritu-
dinem adscitis hinc inde lanocinijs &
fucis colorum speciosiores reddere,
venalemque oculis lasciuientibus pro-
stituerere, id quidem meretricium est, &
satanicū. Quàm verò ea cura comendi,
ornandi, colorandi, aliena sit à Christianis,
sic D. Hieronymus docet, m. Quoscumque
formo.

1. Cap. 22.
Pulchri-
tudo mu-
liebris
exitiabilis

Nihili æ-
stimanda
pulchri-
tudo.

m. Lib. 10
c. 10. in fine

Ornatus
& fucus
perstrin-
gitur.

formosos, quoscunque calamistratos, quos
crine composito, quos rubentibus buccis vi-
dero, de tuo armento sunt; immo inter tuos
sues grunniunt. De nostro grege tristes,
pallidi, sordidati, & quasi peregrini huius
seculi, licet sermone taceant, habitu loquun-
tur, & gestu.

VIII. Ceterum aduertendum hic
est, istos filios Dei non malè audire,
quòd stupris & adulterijs, aut alijs por-
tentosæ concupiscentiæ flagitijs suam
dedecorauerint nobilitatem; sed quòd
vxores acceperint ex illo *Caini* damnato
genere. Quòd enim de connubio, & nō
de nefario concubinatu sermo sit, eui-
denter colligit *Tertullianus*: *Acceperunt*,
inquiens, *uxores sibi, quas elegerant, filias*
hominum, manifestè virgines portendit, quæ
adhuc apud parentes deputarentur; nam
nuptæ maritorum nuncupantur; cum po-
tuerit dixisse uxores hominum æquè, non
adulteros nominans Angelos, sed maritos,
dum innuptas sument filias hominum, vir-
gines significans. Hæc ille.

Libidino-
sa connu-
bia ho-
minum.

n. *Lib. I 5.*
c. 23. de cie-
ritat. Dei.

IX. Vnde igitur oritur peccatum
filiorum Dei, si uxores ducunt? Expen-
de illud sibi, acceperunt uxores sibi, &c.
D. Augustinus ita exponit: n. *Genera-*
bant sibi, satis ostendit, quòd prius, ante-
quam

quam

quàm sic caderent filij Dei, DEO genera-
bant, non sibi, id est, non dominante li-
bidine coeundi, sed seruiente officio propa-
gandi. Ergo ex his verbis D. Augustini ad
proprium locum adductis, facilis erit
explicatio horum verborum, acceperunt
sibi uxores, sibi nimirum, non DEO; do-
minante libidine coeundi, non serui-
ente officio propagandi; quare jam tur-
pitudine vitata erant illa connubia
filiorum Dei, cum filiabus hominum;
& fortasse non singuli singulas; sed v-
nusquisque plures, non ad prolis mul-
tiplicandæ studium, sed ad insaturabi-
lem explendam libidinem, uxores du-
cebant.

X. Rectè D. Hieronymus: O. Cum ce- o. In 56.
pissent, inquit, homines fieri multi, (qui nu- Isa.
merus semper in vitio est, &c.) Etenim
multiplicatâ gente, non multiplicatur
letitia, vt ex ipso *Isaiâ* alibi habetur, &
multiplex numerus, vti alio in loco ad-
uertit idem *Hieronymus*, ab unitate ca-
stitatis deflectit, præsertim ista plurali-
tas vxorum, quas filij Dei propter pul-
chritudinem conquirebant, non nisi ex
insaniâ quadam, & prodigâ *Veneris* in-
temperantiâ oriebatur. Ac pulchritu-
dine quidem natiuâ, & decore ascititio,

B atque

Vxorum
pluralitas
ob libi-
dinem,

atque insuper concentu vocum, & instrumentorum ad irritandam lasciviam composito, in sui amorem pellexerunt filia hominum filios Dei; unde utrumque deflexit in hominum genus diluvium, alterum flagitiorum, alterum aquarum.

Mulieris
vis ad fle-
ctendum
virum.
P. I. Cor. 7.

XI. Mira est enim vis in muliere ad flectendum virum quocumque velit. Et quidem ad virtutem insinuatur à S. Paulo, p. qui sic ait: *Si qua mulier fidelis habet virum infidelem; & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis, per mulierem fidelem.* Hoc in beata Cecilia, & in multis alijs visum est. D. Thomas egregiè commendat hoc loco mulieris huiusmodi facultatem: *Infidelitas, inquit, est culpa tenacior; virilitas sexus robustior: sanctificare, actus difficilior; & tamen cum esset mulier, per doctrinam suam convergit incredulum, emollivit robustum, mundavit immundum, & sic sanctificavit infidelem virum.* Sic ille. Hinc etiam rectè colligit S. Chrysostomus: *Nihil potentius muliere bonâ ad instruendum, & informandum virum, quodcumq; voluerit.*

XII. Quanta è contrario sit potentia in muliere (si prava fuerit) ad perverten-

vertendum virum; *Adamus* ipse cum
tota sua posteritate expertus lamenta-
tur. Vnde illud dictum est à *S. Chryso-
sto*: q. *Quid aliud est mulier, quam
amicitia inimica, ineffugibilis pœna, neces-
sarium malum, naturalis tentatio, desidera-
bilis calamitas, domesticum periculum, de-
lectabile detrimentum, mali natura boni
colore depicta?* *Origenes* similiter: r. *Mulier*, inquit, caput peccati, arma dia-
boli, expulsio *Paradisi*, delicti mater, cor-
ruptio legis. Et quidem istæ filiæ *Caini*
in filios *Dei* nimis vxorios dominatæ
sunt; quò quid infelicius? Hoc ipsum
de *Iudeis* ploravit *Isaias*: s. *Mulieres*,
inquit, dominatæ sunt eis. Vnde subintu-
lit *D. e. Augustinus*: t. *Cùm femina do-
minatur in virum, peruersa, & misera
domus est. A feminâ omne
malum; ita luge-
mus.*

q. *Hom. 32
in Matth.
Mulieris
prauæ
vitia.*

r. *Hom. de
Chanaan.*

s. *Isa. 3.*

t. *Lib. de
catechiz.
rudium.*

*Mulieris
in virum
dominaa-
tus.*

CAPVT III.

*In illa verba: Non permanebit
 Spiritus meus in homine in eternum;
 quia caro est; eruntque dies illius
 centum viginti anno-
 rum.*

I.

*Hominū
 libido
 prodigio-
 sa,*

IRatus Dominus innumeris & foedis-
 simis hominum sceleribus, minatur
 humano generi exitium. *Non perma-
 nebit spiritus meus in homine: hoc est,
 anima & vita, quam ego corpori insuf-
 flo, & infundo, non diutiùs persistet
 in corpore; moriētur quidem homines,
 totum peribit genus humanū, eò quòd
 in vitijs carnis fetulentis sit inquina-
 tum; vt nihil aliud, quàm caro esse vi-
 deatur: ita viuunt, & ad turpitudinum
 ruunt flagitia homines rationali animā
 præditi, ac si non ad imaginem, & simi-
 litudinem Dei creati sint, sed merè cen-
 seantur pecudes ad carnis inquinamen-
 ta abjectæ. Non sinam, ait D. Chrysosto-
 mus, homines posthac viuere, eò quòd car-
 nalibus operibus se totos dedunt, & animæ
 substantiā abutuntur, & quasi solā carne
 circum-*

*circumdati animâ carerent, sic vitam suam
absument. Sic ille.*

II. Nota tuam animam dici spiritum
DEI; quid ergo illum scelere contami-
nas? Quid illum DEO aufers, & diabolo
tradis? quid illum sub carnis luto con-
culcas? quid tam vili pretio illum ven-
ditas? *Rupertus* noster putat hisce ver-
bis Dominum iterum confirmare suam
illam antiquam sententiam mortis A-
damo eiusque posteris indictam. *In sen-
tentia, inquit, perdurabo, vt homines non
viuant in eternum, quia cùm deberent spi-
rituales esse homines, caro sunt, solaque ea,
quæ carnis sunt, sapiunt. Vide quàm sit
abominabile carnis vitiû, vt indignus,
qui viuat, censeatur, qui carnis secta-
tur immunditiam, opprobriumque
hominum, & ipsamet abjectio humanæ
naturæ est libidinosus, quippe qui sic
viuat, vt homo esse non putetur; quasi
reipsâ cõtestans se non habere immor-
talem animam DEO natam, sed equum
esse adhiinnientem, aut suem in volu-
tabro.*

*Animæ
dignitas
decurba-
ta,*

III. Minatur ergo DEVS mortem, Deus mi-
sed non statim infert; dicit se multos naturæ
post annos excidio ablaturum de terrâ parcat,
homines. *Considera, inquit D. Chryso-*

stomus, quomodo indignationi, & inter-
 minationi misericordiam admiscuit. Talis
 est Dominus: minatur sæpè, non ut opere
 compleat minas, sed ut correctis nobis mi-
 nas non ad opus perducatur. Alioqui, si punire
 vellet, cur prædiceret? Sed quia non vult,
 semper cessat, & moram nequit, & differt,
 & prædicat, occasionem reis præstans, ut
 fugiendo malitiam, & apprehendendo
 virtutem, pœnas non experiantur. Sic ille.
 Scilicet flagitiosis hominibus, nihil æ-
 què terrorem incutit, atque mortis in-
 terminatio, quâ priuandi erunt abusu
 nefario suarum voluptatum; vellent
 enim in terra (fieri si posset) immorta-
 les vivere. Idcirco diuina Sapiencia,
 ut surdos excitet, à scelerum fœcibus,
 quibus hausti jacent, mortem sæpius
 deconat, mortem inclamat.

Vita pro-
 rogatur
 ad pœni-
 tentiam.

IV. Eruntque dies illius, centum vi-
 ginti annorum. Præsentem locum D Hie-
 ronymus sic explicat: Porro, inquiens, ne
 videatur esse crudelis, quòd peccantibus lo-
 cum pœnitentiae non dedisset, adjecit; Sed
 erunt dies eorum centum viginti anno-
 rum, hoc est, habebunt centum viginti an-
 nos ad agendam pœnitentiam. Non igitur
 humana vita in centum viginti annos con-
 tracta est, sed generationi illi centum vi-
 ginti

ginti anni dati sunt. Siquidem inuenimus, quod post diluuium Abraham vixerit centum septuaginta quinque, & ceteri amplius ducentis & trecentis annis. Quia verò pœnitentiam agere contempserunt, noluit DEVS tempus expectare decretum, sed viginti annorum spatij amputatis, induxit diluuium anno centesimo pœnitentiæ destinato. Sic Hieronymus. Ex quo videas confutari explicationem, seu vt ille vocat, errorem eorum, qui centum istos viginti annos accipiunt, veluti terminum vitæ humanæ post diluuium ab eo præfixum.

V. Non ergo referenda hæc verba, vt quidam voluerunt, ad vitæ humanæ spatium, quasi hîc restringantur dies vitæ humanæ, qui solebant esse longè plurium annorum; ad centum viginti annos; satis enim constat postea, etiam post diluuium, multos hanc ætatem superasse; imò & nostrâ ætate nuper Confirmationē accepit in Thuringiâ à Bambergensi Episcopo vnus alterûe seniculus qui centum quinquaginta annos attigerat; & nuperrimè accepi pastorem in Westphalia extitisse, qui sanus adhuc & vegetus sexagesimum, vel, vt alij retulêre, trigesimum, supra centesimum
B 4 annum

annum attigerat. Verus ergo horum verborum sensus est, de annis vite concessis impijs illis ante diluvium hominibus ad agendam poenitentiam; quibus exactis, si homines se non correxissent, tum demum diluvio eos esset deleturus. Itaque hæc centum viginti annis ante diluvium, Anno Noë quadringentesimo octogesimo à Deo per speciem comminationis fuere dicta, siue Noë, siue alijs Prophetico spiritu afflatis, vt *Lamech, Mathusalem*, qui ea hominibus denuntiarent.

CAPVT IV.

De Gigantibus.

I.

Gigantes autem erant super terram in diebus illis; postquam enim ingressi sunt filij DEI ad filias hominum, illaque genuerunt, isti sunt potentes à seculo viri famosi. Ex his duo habemus, & Gigantes jam antea in terris extitisse, & præcipuè multos, & magis famosos à filijs Dei ex connubio filiarum hominum fuisse procreatos. *Hebræi* varijs nominibus appellant Gigantes

Gigantū
nomen-
clatura.

Gig

Gig

gantes secundum diuersas etymologias; enim dicuntur quasi terrores, ac terribiles, *guibborim*, robusti, fortes, potentes, dynastę à *guener*, robore, *raphaim*, quasi curatores, ac medici populi, cui pręsunt; à radice *raphah*, mederi, vel remitti, & leuem esse; quod ad eorum conspectum homines elanguescunt: *ghannagim*, vel à *ghenag*, eorum autore, vel quasi torquati, seu torque insigniti, *nephilim* à radice *naphal*, cadere; ideo cadentes volunt Hebrei, quia ad aspectum Gigantum homines contreriti cadebant animo, & humi prosternebantur; aut cadentes, quia in diluuiο ceciderunt illę prodigiōsę corporum moles haustę vorricibus aquarum, aut quod fortę verius est, cadentes actiue, incidentes, irruentes, & cuncta instar tempestatis prosterneñtes, & quia quando Gigas impetu ferebatur in aliquem, corruere in illum videbatur insana, quędam moles instar turris, aut montis. *Aquila* vertit, violenter irruentes. Vnde in *Iob* dicitur: a. *Irruit in me quasi* a. *Iob. 16.* *Gigas*. D, Hieronymus: *In Hebręo*, inquit, *ita habet*: Cadentes erant, pro cadentibus, siue Gigantibus, violentos interpretatus est Symmachus. Et Angelis, &

Sanctorum liberis conuenit nomen *cadentium*. Quid si significetur, quod ita scribit *Procopius*? Sed *DEVS* illorum Gigantium habitum & corpora ita temperauit & conposuit; ut facile etiam à pusillis & parua statura hominibus superarentur.

II. Dubitatur & quaeritur à multis, utrum Gigantes, de quibus sacra Scriptura mentionem facit, homines fuerint ingentis corporis, ac portentosa staturæ? an verò insignis improbitatis? *Origenes*, ut refert *Gennadius* in catena Græcâ Octoteuchi, expendens illa verba: b. *Gigantes autem erant super terram*; existimauit Gigantes non fuisse homines, qui ceteros prodigiosa corporis mole superarent, sed quosdam improbos *DEI* contemptores, superbientes, & extollentes sese aduersus *DEVM*. Plerique enim sibi persuadebant, nullum posse excedere longitudinem septem pedum, quippe intra hanc mensuram fuerit fortissimus *Hercules*, juxta *Solinum* c.

III. Sed reuera absque dubio est certissimum, Gigantes fuisse staturæ magnæ, ante & post diluuium. Nam de procerâ Giganteâ forma, frequens est in

Origenis
sententia
de Gigan-
tibus.

b. Gen. 6.

c. Cap. 4.

Ostenditur
Gigantes
fuisse ma-
gnæ sta-
turæ, au-

in

In sacris litteris memoria; ante diluviū, inquam, vt patet ex Baruch. d. *Fuerant Gigantes ab initio staturā magnā.* Et post diluuium, introducuntur exploratores, e. qui missi fuerant ad lustrandam terram Chanaan, dicentes: *Vidimus monstra quadam filiorum Enac, de genere Giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur.* Item: f. *Terra Ammon, terra Gigantum reputata est, & in ipsa olim habitauerunt Gigantes, quos Ammonitæ vocant zomzommim, populum magnum, & procera longitudinis, sicut Enacim.* Rursum: g. *Solus quippe Og, rex Basan restiterat de stirpe Gigantum, & monstratur lectus eius ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, nouem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis, ad mensuram cubiti virilis manus.* Item: h. *Et egressus est vir spurcius de castris Philistinorum, nomine Goliath de Geth, altitudinis sex cubitorum, & palmi.* Et Amos: i. *Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum, cuius altitudo cedrorum altitudo eius, & fortis ipse quasi quercus.*

toritate S.
Scripturæ.
d. Bar. 3.

e. Num. 13

f. Deut. 2.
2, 7. 20.

g. Ibid. 1.
11.

h. 1. Reg.
17.

i. Amos
2. 9.

IV. Ex his testimonijs è diuino eloquio desumptis constat, ante & post diluuium fuisse gigantes ingentis molis, & proceritatis, in primā scilicet æ-

tate,

tate, & priscis temporibus, quando natura humana fortior multò & robustior erat. Veniamus ergo ad posteriores annorum chiliades, & nouissima tempora senescentis jam mundi, & languescentis generationis, & inueniemus hisce posterioribus sæculis (in quibus respectu primorum hominum, perpussillina nascuntur homunculi) quosdam nihilominus gigantes in tantam proceritatem exurgere, vt facilè futurum sit, præter prædictas sacri eloquij auctoritates, ex testimonijs sanctorum Patrum, & aliorum auctorum scriptis, denegantem & reluctantem partem conuincere.

V. *Solinus* scribit, k. sub *Augusto* Cæsare *Puffonem* & *Secundillam* denos pedes & amplius habuisse proceritatis, quorū reliquiæ adhuc in cōditorio *Sallustiano* rum reseruantur. Idem: l. *Ethiopes*, inquit, *Sirbota* longi sunt ad pedes duodecim. *Isidorus* m. fatetur reperiri homines duodecim pedum. Idem ait *Zonaras* in *Iustino*. Inter eos, qui orbem perlustrarunt, est *Antonius Pigafetta*, qui testatus est, apud *Canibales* *Armenie* se vidisse gigantem, qui supra nostrates homines à cingulo emeretur. *Melchior Nunez* S. I. qui res *Sinarum* suis litteris com-

Solinus
de proce-
ritate gi-
gantum.

k. Cap. 4.
l. Cap. 32.

m. *Etymol*
Lib. 11. c. 3

complexus est, tradit, in regia vrbe Pa-
 quia, portarum custodes esse Gigantes
 proceritatis quindecim pedum, & re-
 gios satellites quingentos eiusdem alti-
 tudinis. *Plinius* n. refert in *Cretâ*, terræ
 motu rupto monte, inuentum fuisse
 corpus stans quadraginta sex cubitorū,
 quod alij *Orionis*, alij *Orij* fuisse aiunt.
 Idem ibidem ait, corpus *Orestis* refoffum
 oraculi iussu, septem cubitorum, juxta
 versum *Architrenij*: *Staturam cubitis se-
 ptem distendit Orestes.*

n. *Lib. 7.*
cap. 16.

VI. Narrat *Vincentius*, o. & refert
Nicolaus Triveth, p. tempore *Henrici*
Secundi Imp. circa annū Domini 1054.
 inuentum fuisse *Rome* corpus hominis
 ingentis staturæ integrum in quodam
 sepulchro, ad cuius caput lucerna ac-
 censa visa est nullo modo extinguiibilis,
 antequam stylo sub flammâ perforauit,
 quo facto, aëre subintrante, euauit.
 Epitaphium habuit, quod indicauit
 quis esset qui ibi jaceret, hisce versi-
 culis compositum:

o. *Spec.*
hist. lib. 2.
 p. *Côméc.*
 in *lib. 3. de*
Ciuit. c. 1.

*Filius Euandri Pallas . quem lancea
 Turni*

Militis occidit, more suo jacet hic.

*Cadauer extraxerunt, & mœnibus vrbis
 apposuerunt, quod ingenti proceritate
 murum*

murum superabat, patebat hiatus vul-
neris, spiculo *Tarni* medio pectori in-
flicti, qui quatuor pedum erat cum di-
midio.

VII. Sed *Goropius Becanus* libro se-
cundo de Gigantomachia prope finem,
negat huius historiae veritatem, ait e-
nim murorum urbis non esse certam
mensuram, ac si muri *Romæ* à tempore
Henrici Secundi Imp. huius nominis in
sua integritate & altitudine non reman-
sissent, & ac si non esset nota omnibus
gentibus, qui ex uniuerso orbe illuc
confluunt, mœnium proceritas, irridet
etiam versiculos Epitaphij *Pallantis*,
quòd illa carmina fieri non potuissent
ab auia *Pallantis*, litterarum Latinarum
& idiomatis inuentrice. Sed friuolum
est: nam versus *Ennii* & *Lucretij*, qui
non adeò fuerunt antiqui, sunt minus
elaborati; addit non dici debere, *morte*
suo, sed *morte suâ*, quòd si *morte suâ* ha-
beat, falsum esse, nam morte suâ nemo
dicitur interire, cùm violentâ necē ne-
catur. Sed si miles strenuus & ad mor-
tem oppetendam paratissimus appli-
cans suos conatus in proelio aduersus
fortissimum ducem ab illo occidatur,
meritò morte suâ interire dici potest.

Sed

Sed esto id dici non possit: *more suo*,
 habet *carmen jacer*, quia cadauer aro-
 matibus conditum jacebat, ad cuius ca-
 put ardebat lucerna perpetuo ardens,
 quæ pompa Regia est, ac proinde *more*
majorum jacebat. Sed, cur, ait, non di-
 cit interfectum *lancæ* strenuissimi ducis,
 sed *militis Turni*? Sed numquid parenti-
 bus cura erat laudibus extollere dile-
 ctissimi filij sui interfectorem, quem
Rutulorum ducem esse notissimum erat?

VIII. Apud *Strabonem* q. *Gabinus* q. *Lib. 29.*
Romanus historicus testatur se vidisse;
 vidit etiam & attestatus est *Sertorius* ci-
 uis *Romanus*, in *Mauritania* *Antei* ossa
 longa sexaginta cubitos, quod licet
 fabulosum esse existimet *Strabo*, *Plutar-*
chus tamen *Gabinio*, *Sertorioque* consen-
 tit, vt *Fulgosus*, habet. r. Multa enim
 de veterum scriptis non probauit *Str-*
bo, quæ nostro sæculo vera esse comper-
 ta sunt. r. *Lib. 1.*
cap. 6.

IX. Apud *Indos Hispani* nostrates *Ossa ho-*
 referunt se vidisse ossa hominum gran- *minum*
 dissima, quæ habitatores illius terræ *grandissi-*
 Gigantum esse dixerunt, quos *DEVS* *ma in In-*
 igne cælesti interfecit ob crudelem ty- *dia.*
 rannidem in indigenas, & concubitus
 nefandum, reservauit tamen eorum
 ossa

ossa integra, in signum supplicij, quo à
DEO puniti fuerunt.

*f. Lib. 15.
de Ciuit.
cap. 9.
Testimo-
nium S.
Augusti-
ni.*

X. *S. Augustinus* ita scribit: *f. Sed*
de corporum magnitudine plerumque incre-
dulos commendatâ vetustate, siue per vim
fluminum, variosque casus sepulchra con-
uincunt, vbi apparuerunt incredibili ma-
gnitudine ossa mortuorum, & in eodem
capite dicit: Se quemdam dentem mo-
larem hominis, cum multis alijs aspi-
cientibus vidisse, qui si in nostrorum
dentium modulos minutatim concide-
retur, centum è nostris molaribus inde
fieri potuisse, quem alicuius Gigantis
fuisse existimauit.

*Dens
molaris
D. Chri-
stophori.*

XI. Igitur in vrbe *Valentinâ* dens mo-
laris *S. Christophori* custoditus summâ
pietate & religione, quò, venerationis
ergo, quotidie peregrini confluant, qui
si in particulas frangeretur, sexaginta,
& plures de nostris faceret, vt testatur
Ludonicus Vines, qui in Festo aderat, il-
lum veneraturus.

*Dentes
Gigantû
licet aridi
pöderosi.*

XII. *Ioannis Bocatij* ætate in *Drepano*
vrbe *Ciliciæ*, repertum est Gigantis cor-
pus, cuius dentes singuli aridi ob tem-
poris longinquitatem, trium librarum
comperti sunt; ipsemet *Bocatinus* ista vi-
dit, vt refert *Fulgosus*. t.

*t. Lib. 1.
cap. 6.*

XIII.

XIII. *S. Maclonius* Episcopus *Bri-*
tannus refofso quodam sepulchro com-
 perit corpus occupans amplissimum
 spatium; admiratus est ipse, & qui cum
 eo erant, obstupuerunt, Sanctus igitur
 iussit corpus resurgere; paruit, ac multa
 de rebus, arcanisque alterius sæculi di-
 uinis *Maclonium* edocuit, ac suscepto
 Baptismate diu superuixit, vt *Vincentius*
 ait. v. *Maximinus* Imp. adeò grandis
 erat, vt vxoris dextrariolo, quod est or-
 namentum brachiorum, pro annulo
 vteretur. Ita *Julius Capitolinus*. Idem
 tradit eâ proceritate ac robore fuisse, vt
 octo pedes digito egrederetur; hamaxas
 manibus attrahere; equis pugno den-
 tes soluere; calce crura frangere, lapi-
 des tophitios digitis friare, arbores mi-
 nus annos, dirumpere posset. Quâ de
 causâ ab alijs *Milo Crotoniates*, ab alijs
Hercules, *Antaus* à nonnullis est appel-
 latus. Verùm in tyrannide viribus abu-
 sus (*Neque enim*, ait *Capitolinus*, *fuit*
credelius animal in terris, omnia in viribus
suis ponens, quasi non posset occidi) à mili-
 tibus vnâ cum filio trucidatus est.

XIV. *Surius* in commentario sub
 Anno Domini 1511. Gigantem prodi-
 giosæ vastitatis extitisse narrat his ver-
 bis:

Corpus
 Gigantis
 grandissi-
 mum re-
 pertum.

v. Lib. 21.
 cap. 97.
 Maximi-
 nus Imp.
 grandissi-
 mus cor-
 pore.

Testimo-
 niū Suriij
 de Gigāte
 prodigio.

sa vasti-
tatis.

Cap. 53.

bis; Maximilianus *Cæsar* Comitia indixit apud Augustam, ubi illi oblatus est vir quidam prodigiose vastitatis & crassitudinis, atque incredibilis ingluvie, ita, ut integrum vitulum crudum vel onera incoctam unâ vice deuoraret, & tamen necdum famem expletam diceret. Ferunt hominem Borealibus regionibus ortum fuisse ubi, ob locorum frigora, solent homines esse edaciores. Similem refert *Zonaras* mulierem *Thracem* sub *Iustino* exstitisse. Non dispar quid narrat *Solinus*: X. Aſatheos captos venationibus elephantos deuorare.

XV. Ex his cõstat non satis respõdisse *Goropium Becanum* ad ea, quæ de ossibus ingentis magnitudinis obijci possunt, dum inquit, tantam fuisse inter veteres ambitionem, & diuinitatis opinionem consequendi cupiditatem, ut fieri potuerit per quosdam Reges ex balenarum ossibus sceleta fingi sibi, cælariue sibi curasse, atque ea sepeliuisse, quò secutura ætas hanc augustam magnitudinẽ admirata, crederet non hominum, sed deorum filios fuisse, quorum tanti artus inuenirentur; non, inquam, sufficienter satisfecit, cùm etiam hac ætate nostrâ visus sit *Hispani* Gigas viuus, & alia ossa humanorum cadauerum apud Barba-

Barbaros, inter quos artifices non inveniuntur, qui ex balænis celare potuerint. Omitto nullam suspensionem incolas Regionum illarum habuisse de illis, de quorum ossibus est sermo, quod voluerint ab ætate secuturâ pro deorû filijs reputari.

XVI. Alij Gigantes viribus corporis vtilis pariter atque mirabiles extiterunt, in quorum numero meritò veniunt illi, qui, si non sunt veri Gigantes. fortitudinis tamen sunt Giganteæ, *Galertium*, siue *Galertum* (CL. *Marius Arætinus* y. *Galeoctem* nominat) *Bardasinum* *Catanensem* Patritium memorat *Thomas Fazellus*, z. singularibus naturæ incrementis euectum, admirabili corporis magnitudine eò proceritatis excreuisse, ut communem hominum staturam, verticesque omnium non jam ut *Saul*, sed, ut *Atlas* quidam cælum sustentaturus, humeris superaret. Huius robustis lacertis ac teretibus membris, universæque corporis magnitudini par virium robur habitusque adeò respondebant, ut tota eius compago, exactissimo naturæ ingenio exculta elaborataque esse videretur. In vno hoc homine, multa erant Spectacula. Nam, præter

y. In Sicilia choreograph.

z. Lib. 3.

cap. 1. de

reb. Sicu-

lis.

excelsi corporis eminentiam, etiam alia
 eminebant. Nemo erat ille hastæ lapi-
 dumque jactibus prior; nemo lancea
 fortior; nemo saltu expeditior. Equo
 ac pede bellator acerrimus. Neque illi
 situs, quò minùs fortitudinis suæ expe-
 rimenta ederet, officere potuit. Arma-
 turâ enim ponderosâ oneratus galea-
 tusque humi stans, sinistrâ ephippium,
 dexterâ hastam militarem tenens stre-
 nuo saltu in equum insiliebat. Vultis
 aliquid amplius? A sinum præterea ma-
 gna lignorum congerie, siue quacumq;
 aliâ sarcinâ grauem, manibus è terra in
 altum extollebat. Duos insuper è ro-
 bustissimis simul aggrediebatur, dumq;
 alterum attrectaret, alterum genibus
 compressum vrgebat, neque antè desi-
 stebat, quàm priùs hunc, deinde illum
 pedibus subiiciendo amborum manus
 post terga vinciret. Cùm *Plumbinum*,
Florentinorum eo tempore oppidum, ab
 Alfonso Aragoniæ & Sicilia Rege ob-
 sideretur, à tribus hostium equitibus
 petitus erat *Galerius*: ille, vt ostenderet,
 membrorum robori animi quoque de-
 cus adesse, vnum ex eis gladii capulo se-
 minecem equo excussit; alterum citato
 equo medium amplexus, ephippio ex-
 tractum

tractum humi prostravit; tertium vel cubito percussum in fugam conuertit. Idem singulari certamine quater duellans, bis in *Italiâ*, bis in *Galliâ Transalpinâ*, toties victor euasit.

XVII. Addit *Aretius*, eum ad Gigantis staturam accessisse, humanique corporis nostræ ætatis vires excessisse, & tanti fuisse roboris, vt equum, sine fræno, incitissimè currentem, transuersam trabem amplexus, coxis cruribusque ventrem eius constringens sisteret. Quod etiam de *Carolo Gonzaga* inter nostri temporis heroas legimus. Talis erat & *Ænotherus Gigas* ex *Durgiâ Sueniæ* Pago oriundus, qui, vt scribit *Auentinus*, a. sub a. *Lib. 4.* *Carolo* Magno militauit. Is manu tam strenuus erat, & manu tam firmus, vt hostes in modum fœni demeteret, & in morem auicularum hastâ velut cuspide fixos suspendere soleret.

XVIII. Quæ cum ita sint, cum homines fuerint ante & post diluuium, immò & istis nouissimis temporibus, vt dictum est, qui ingenti corporis crassitudine & proceritate insignes extiterunt, qui quidem Gigantes, & sunt, & dici debent; cum apud probatos Auctores alij nouem, decem, vndecim, duo-

decim, alij quindecim, & plurimos cubitos habuerint proceritatis & longitudinis; cum vel ipsa ossa, & dentes mortuorum Gigantum magnitudinem monstrauerint, & denique sacrae litterae ceteros homines præ illis, locustis comparauerint, & memorabilem Gigantem Og recensuerint, qui cubile habuit ferreum nouem cubitis longum; & alia testimonia magnæ auctoritatis, veritatis, & ponderis, ne vereamur concedere & credere, quod veneranda vetustas persuadet, & diuinum eloquium conuincit, Gigantes existisse, qui prægrandi corporis mole ceteris hominibus multum eminebant, ne aliter sentientes nimie incredulitatis arguamur.

Gigantes
ostentant
diuinam
poten-
tiam.

XIX. Circa proceritatem istam Gigantum, illud egregiè obseruat Theodoretus. Ita disposuit Dominus, vt cognoscerent homines, non infirmitatis diuinæ fuisse tam proceram staturam non omnibus datam; facile enim illi erat alios quoque eiusmodi facere: sed vt mentis tumorem atque iactantiam amputaret, cum et homines tam parua statura etiam aduersus Deum insurgant. Est etiam præclara observatio D. Augustini: b. Quos, inquit, propterea creare placuit Creatori, vt etiam hinc ostend-

b. Lib. 15.
c. 23. de
Ciuitat.
Dni.

ostenderetur, non solum pulchritudines, ve- Bona &
rum etiam magnitudines, & fortitudines dona cor-
porum non magnipendendas esse sapienti, porum
qui spiritalibus, atque immortalibus longe non æsti-
melioribus, atque firmitioribus, & bonorum manda,
proprijs, non malorum bonorumque com-
munibus beatificatur bonis. Itaque juxta
Theodoretum id facit ad ostentationē di-
uinæ potentiae; juxta August. ad conte-
standam, quæ haberi debet à justis, de-
spicientiam bonorum & donorum
corporalium, quibus plerumq; reprobi,
& non prædestinati nobilitantur.

XX. Recte Glossa interlin. describit
Gigantes, immanes corpore, superbos
viribus, inconditos moribus, filios ter-
ræ. Lipomani quoque paraphrasis est
valdè luculenta. A sæculo, id est, à prin-
cipio sæculi, aut longo tempore Gigan-
tes fuerunt, qui post omnia latrocinia,
& violentias aggrediebantur filias ho-
minum, libidine corrupti turpissima,
filiosque genuerunt robustos, violen-
tos, feroces, hominum oppressores: ex Infame
immanibus flagitijs sibi nomen paran- Gigantiū
tes perpetuum, quale genus hominum genus
audax, & truculentum, ad præsens usq;
sæculum perdurat, orbis infame incom-
modū, onus importabile pijs, infastū,
& execrabile.

CAPVT V.

Nimiam hominum malitiā
causam Diluuij inducendi
Deo irato præbuisse.

I.

Vidit igitur Dominus DEVS hu-
manum cor prauum, corru-
ptum, distortum, omnis boni ex-

Cor ho-
minis of-
ficina
malorū.

pers, officinam malorum omnium: vlt-
quod cogitando non nisi foeda, turpia,
violenta, iniqua, impia contra DEVM
atque homines architectetur. Vnde
pessima opera prodire necesse est. A co-
gitationibus prauis omne deinde sce-
lerum exoritur diluuium; sed quis ad
procellam gehennalium cogitationum
rectus, stabilis, ac securus persistet? Ille
nimirum, qui (vt obseruat S. Ephræm

2. Tom. 2.
paren.
Cogita-
tiones ne-
fariæ à
corde.

a) cogitationibus pijs est perfectus. Hunc
enim male cogitationes de loco tranquillita-
tis non dimouent, nec ipsam vincunt tam-
quam aliquā catenā vinctum. Sic Ephræm.
A malo demone suggeruntur impura, &
nefaria: deinde mens, vt ait Philo, concipi-
pit, & parturit cogitationes, quas volens pa-
rere per linguā, vox eas excipiens obstetricis

more

more, producit in lucem. Sic ille. Per linguam dicendo, & per instrumenta corporis operando isti exitiales foetus vitiorum educuntur. D. Bernardus b. tria facit genera cogitationum. Primum, inquit, otiosum, est lutum simplex. Secundum est lutum vitiosum ac limosum cogitationum, quæ ad necessitates nature pertinent. Tertium, est immundissimum, ac foetidissimum cœnum. Quod nec admittere ullâ ratione debemus, sed à longè præsentire foetorem, & totâ virtute repellere, & conuersi statim ad gemitus, lachrymis atque suspiriis invocantes spiritum, qui adiuuet infirmitatem nostram. Hæc Bernard.

b. Ser. de trip. gen. cog. Cogitationum tria genera.

II. Multa malitia dicitur esse in terra, multa in omni genere & numero malorum; nec enim est, aut fingi potest vitium, quod in hominum genus illâ aetate non redundaverit, ut verbo utar D. Cypriani. c. Duo etiam valdè exaggerant diluvium illud vitiorum, cum dicitur tantum, & omni tempore. Magna, inquit Cajetanus, ingensque corruptio interius significatur, dicendo, quod solummodo malum nihil habens boni admixtum, nisi relative ad malum & quod amplius est, nullâ horâ præstabat eis sapere, sed omni, seu totâ die universa cogitatio eorum formabatur

c. Epist. ad Novat.

dumtaxat ad malum. Et quidem conatur *Moses* DEI causam omninò justam astruere; vt quando legerimus DEVM de cælo tonantem, fulgurantem, catarractas cæli disrumpentem, imbrium tempestates, pluuiarum noua, & integra maria profundentem in terras, vt hominum absorbeatur genus: intelligamus iusto id fieri iudicio DEI insigniter læsi; & summo jure irati; tam multa enim atque immensa turpitudinum & flagitiorum carnis incendia, multis erant atque immensis imbribus restinguenda. *Abyssus abyssum innocat.* d. Abyssus culparum, abyssum poenarum: abyssus flagitiorum, abyssum inundationum.

Vitiorum
eluuies

d. Psal. 41

Impu-
dentia cū
libidine.

III. Hinc ego mihi persuasum habeo, carnis impudicitiam fuisse primam originem, vnde illi mortalium pessimi, potiùs scelerum immortalitate, quàm corporum mole Gigantes extiterint. Idque duplici ex capite; in primis propter impudentiam, quæ cum carnis libidine conjuncta esse soles: etenim perfracto semel pudoris vallo, nihil non turpe, ac nefarium liberè audacterque hominis temeritas patrabit. Rectè igitur *D. Chrysostomus* dicit, quòd multa ma-
litia

litia erat hominum. Nam ubi scortatio & luxuria, & tanta intemperantia; verisimile est, ibi & ebrietatem, & crapulam, & magnam injustitiam, & avaritiam, & innumera alia nasci mala ex hoc opere, quasi è fonte quodam. Deinde inter alia, quæ colligit ex illis verbis [omnis cogitatio intenta ad malum] hoc adjungit: Vidisti quomodo deditâ operâ malum fecerunt, diligenter omnia mala operantes, & omnis ætas ad agendum malum, suâ sponte accesserit? Vidisti quomodo statim ab incubulis omnes malum hoc prælium certabant, contendentes ut malis operibus alter alterum superaret? &c.

Hominū
in malum
studium

IV. Et verò tanta est morum omnium ubique gentium corruptela nostrâ ætate, ut ad deplorandam generis humani profusam in omni peccandi genere licentiam non necesse sit ad priora illa sæcula recurrere, imò nec ad posteriora tempora *D. Cypriani*, quorum fœdam stragem sanctissimus Martyr describit *Epist. 2. ad Donatum*, cuius prudentiam commēdat, quòd se subduxerit in tranquillum studiosæ ac religiosæ vitæ portum à turbulentissimo vitiorum omnium pelago, nimirum mundo, longè semotus, Locus est planè accommodatus ad præ-

Mundi
vitiosi de-
scriptio
egregia.

præsentem commentationem, vbi col-
luuiem flagitiorum ac turpitudinum
humani totius generis, è quâ Noë in
Arcam, vti prudens, & suæ salutis ama-
tor in religionem à sæculo se confert,
commemorans, sic ait: Atq; vt illustrius
veritate patefactâ, diuini muneris indicia
clarefiant, lucem tibi ad cognitionē dabo, &
malorum blandientium caligine abstersâ,
operti sæculi tenebras reuelabo. Paulisper
te crede subduci in montis ardui verticem
celsiorem. Speculare inde rerum infra te ja-
centium facies, & oculis in diuersa porre-
ctis, ipse à terrenis contactibus liber, fluctu-
antis mundi turbines intueri. Iam sæculi &
ipse misereberis, tuique admonitus, & plus
in DEVM gratus, maiore letitiâ, quod e-
uas vis gratulaberis. Cerne tu itinera latro-
nibus clausa, maria obsessa prædonibus, cru-
ento horrore castrorum bella ubique dimissa.
Madet orbis mutuo sanguine, & homici-
dium cum admittunt singuli, crimen est; vir-
tus vocatur cum publicè geritur. Impunita-
tem sceleribus acquirit, non innocentia va-
rio, sed seuitiæ magnitudo. Iam si ad vrbes
ipsas oculos tuos atque ora conuertras, cele-
britatem offendas omni solitudine cristio-
rem.

V. Idem B. Cyprianus agit ibi elegan-
ter

ter de gladiatoribus, de circo ferarum,
de theatris mimorum, & comædorum:
Numquam, inquit, cui senio delicta mori-
untur, numquam crimen temporibus obrui-
tur, numquam scelus obliuione sepelitur.
Adhuc deinde morum quanta labes, quæ
probrorum fomenta, quæ alimēta vitiorum?
in laudem crescit ex crimine, eò peritior, quò
turpior judicatur. O si & possis in illa sub-
limi specula constitutus oculos tuos inferere
secretis, recludere cubiculorum obductas
fores, & ad conscientiam hominum penetra-
lia occulta referare, aspicias ab impuris
geri, quòd nec possit aspicere frons publica;
videas quòd crimen sit & videre. Sed tibi
post insidiosas vias, post dispersas toto orbe
multiplices pugnas, post spectacula, vel cru-
enta, vel turpia; post libidinum probra vel
lupanaribus prostituta, vel domesticis parie-
tibus obsepta, quorum quò secretior culpa,
eò major audacia est.

VI. Haftenùs de impudiciā S. Cy-
prius. Sed de iniustitiā fortē adhuc
elegantius. O si quæ sequuntur, magi-
stratus in vtroque statu, foro Ecclesia-
stico, & sæculari audirent in sui & Reip.
utilitatem! In forum, inquit, aciem
tuam flecte, plura illis, quæ detesteris, inue-
nies, magis inde oculos tuos diuertes. Inter
leges

Injustitia
in judi-
cijs.

leges ipsas delinquitur, inter jura peccatur.
Innocentia nec illic, ubi defenditur, reser-
uatur. Senuit inimicem discordiarum rabies,
et inter togas pace ruptâ forum litibus jun-
git insanum. Patronus pravaricatur, et
decipit: Iudex sententiam vendit; qui sedet
crimina vindicaturus, admittit; et ut reus
innocens pereat, fit nocens iudex. Flagrant
ubique delicta, et passim multiformi gene-
re peccandi per improbas mentes nocens vi-
rus operatur; inimicus insinuat, insidiator
impugnat, testis infamat. utrobique grassa-
tur in mendacium criminum prostituta vo-
cis venalis audacia: cum interim nocentes,
nec cum innocentibus pereunt; nullus de le-
gibus tacet. de quæstore, de iudice pauper
nullus; quod potest redimi non timetur; esse
iam inter nocentes innoxium, crimen est;
malos quisquis non imitatur, offendit. Con-
sensere jura peccatis, et cepit licitum esse,
quod publicum est. Quis illic rerum pudor?
quæ esse potest integritas? Ubi qui damnens
improbos desunt; soli illi, qui dam-
nantur, occurrunt. Hæc
ille.

CAPUT

CAPUT VI.

Vtrum DEVS poenitentia
 duci, aut dolere possit?

I.

Poenituit eum, quod hominem fecisset. De DEO
 Vbi scire oportet, multa dici me- multa di-
 taphoricè de DEO; aliter enim, cuntur
 eum sumus rudes, vim & germanam in- meta-
 telligentiam rerum, quæ aguntur, com- phoricè.
 plecti non possemus: accommodant
 igitur se diuini Scriptores ad nostrum
 modum, & morem intelligendi ac lo-
 quendi: non quod reuera in DEO sit vel
 esse possit poenitentia, tristitia, dolor,
 ira, vel huiusmodi passionēs, secundum
 id, quod formaliter dicunt in nobis;
 sunt enim hæc omnia in DEO sine illa
 imperfectione, quam in nobis habent,
 & tantum secundum materiale suum,
 quia DEVS eodem modo se gerit puni-
 endo, & tollendo è medio suas creatu-
 ras propter peccata, ac si doleret, irasce-
 retur, poeniteret, quæ tamen in DEO
 tantum dicunt voluntatem istorum ef-
 fectum ob peccatorum demerita.

II. Vnde dicimus DEVM iratum, poe-
 nitere.

nitere. Sensus est. Videns DEVS hominum malitiam nullo fræno ac termino cohibitam vbiq̃ue grassari; genus humanum cum omnibus animantibus simul voluit funditùs delere, haustum diluuiò aquarum; quo in consilio & facto subinde se habuit, atque si irâ & furore moueretur, atque si ipsum poeniteret, quòd homines crearet, amplificaret donis, innumeris cumularet beneficijs ingratos; abutentes enim DEI benignitate homines infinita & grauissima peccata contra ipsum Deum perpetrarunt. Quia verò ex iracundiâ mentem inflammante, & facti alicuius poenitudine vehemens dolor solet existere; adiungitur, *tactus dolore cordis, &c.* Sic enim se gessit DEVS destruendo hominum genus, ac si irâ, poenitudine, dolore, (quæ apud nos notæ & vlitatæ sunt passionēs) commoueretur. Tale quid homo quiuis patraret in demoliendo aliquo opere, si illis perturbationibus foret impulsus. Pulchrè S. Ambrosius: a. *Ideò, inquit, hæc leguntur, vt exprimat peccatorum nostrorum acerbitas quæ diuinam meruerit offensam; tamquam eò vsque increuerit culpa, vt etiam DEVS, qui naturaliter non mouetur ira,*

a. De Noë
cap. 4.
Gravitas
peccati
DEVM
commo-
uentis.

irâ, aut odio, aut passione ullâ, provocatus videatur ad iracundiam.

III. *Tactus dolore cordis intrinsecus.*
Nimirum, quia describitur pœnitundine
atque iracundiâ commotus, & velut
inuitus ad puniendum; idcirco vehe- Deus pu-
menti quodam dolore angitur, ut nit inui-
intelligamus DEVM ad benefaciendum, tus ac
quàm ad corripiendum longè propen- dolens.
siorem; si quando punit, non nisi com-
pulsus & irritatus nostris sceleribus,
& quasi dolentem & ejulantem expe-
dire virgas; in manu supplicium, in o-
culis lachrymas, in corde dolorem præ-
ferendo. Putarim horum verborum
tam incredibili metaphora (si diuina
consideretur natura) planè demonstrari
peracerbam ac deplorandam ægritudi-
nem libidinosæ animæ, quæ hominem
excedens, inde ad DEI cor & animi pe-
netralia excrucienda diffundatur. Quæ-
nam obsecro pestis vlla potest esse per-
niciosior? Si cor DEI sic stimulat, quid
faciet in corde hominis, in quo exæ-
stuat? Si videns DEVS hominis impuri- Luxuria
tatem tam inusitato afficitur dolore, pestis exi-
quid ipsemet impurus homo non patie- tialis.
tur? *Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido*
quid fiet?

b. De in-
ter domo.
cap. 29.

IV. Quàm igitur hæc pestis hominibus sit exitialis, egregiè scribit D. Bernardus b. hisce verbis: Hæc pestis, quò præ ceteris vitijs est mihi familiarior, eò ad noscendum proclivior, & ad repellendum difficilior. Nam, cum eam repellere volo, nolenti mihi se ingerit, blande onerosa, displicendo placens. Carnis libidinem numquam fugere potui, sed semper me persequitur, & cum aliqua cogitatione, vel visus intentione, me comprehendere potest, non diebus neque noctibus requiescere sinit. Subtiliter intrat, & mentem occupat; & nisi subito repellatur, allicit, & incendit, & quasi virus pestilentie, per totum corpus paulatim se diffundit, cogitationes pravas multiplicat, affectiones malas generat, delectatione illicitâ mentem afficit, & ad consensum pravitatis animum inflectit; omnesque animæ virtutes corrumpit. Hac peste, cum astrictus teneor, diuelli ab ea vix possum, quoniam stimulos eius confiteri, aut nescio aut erubesco; tam subtiles & turpes sunt. Reuera difficile est libidinis incendia extinguere. Impubes stimulat, iuvenes inflamat, viros enervat, senes & decrepitos fatigat, non aspernatur tuguria, non reueretur palatia. Utinam sola cœnobîa fugiat. Adjungo me Domine DEVS meus, ut huic tam pe-

feto

stifero & mortifero vitio resistere possim. Scio enim, quia quod resistentem fatigat, vincentem coronat. Scio etiam, quoniam si mentem meam cogitatione immunda polluerem, tibi, qui munditie autor es, placere non valeo. Cor mundum crea in me Deus, c. Hæc S. Bernard.

c. Ps. 50.

V. Delebo hominem, quem creavi, &c. Decreuit igitur Deus ita delere humanum genus, ut nihil illius remaneat, nec signum, nec vestigium in terrâ. Vel sola enim impressa tam impuræ & libidinosæ gentis vestigia contaminarent terram, & posteris deinde cōsequentibus, aut offenderent oculos, aut animos ad similia patranda flagitia irritarent. Delebo (inquit Dominus) hominem a facie terræ. Pulchrè (exclamat Procopius) Nam nequaquam vult hominem penitus abolere, & ad nihilum redigere; neque etiam eius animam perdere vult. Quid igitur? Delebit eum de superficie terræ. Sic ille. Collige ex hac sententia Procopij, multos in diluvio salutem æternam animæ consequutos. Siquidem satis verisimile est, non paucos, saltem ex ijs, qui cæteris minùs erant improbi, & conscientiam necdum oppresserant, resipuisse: neque enim illis vel tempus defuit, vel ea,

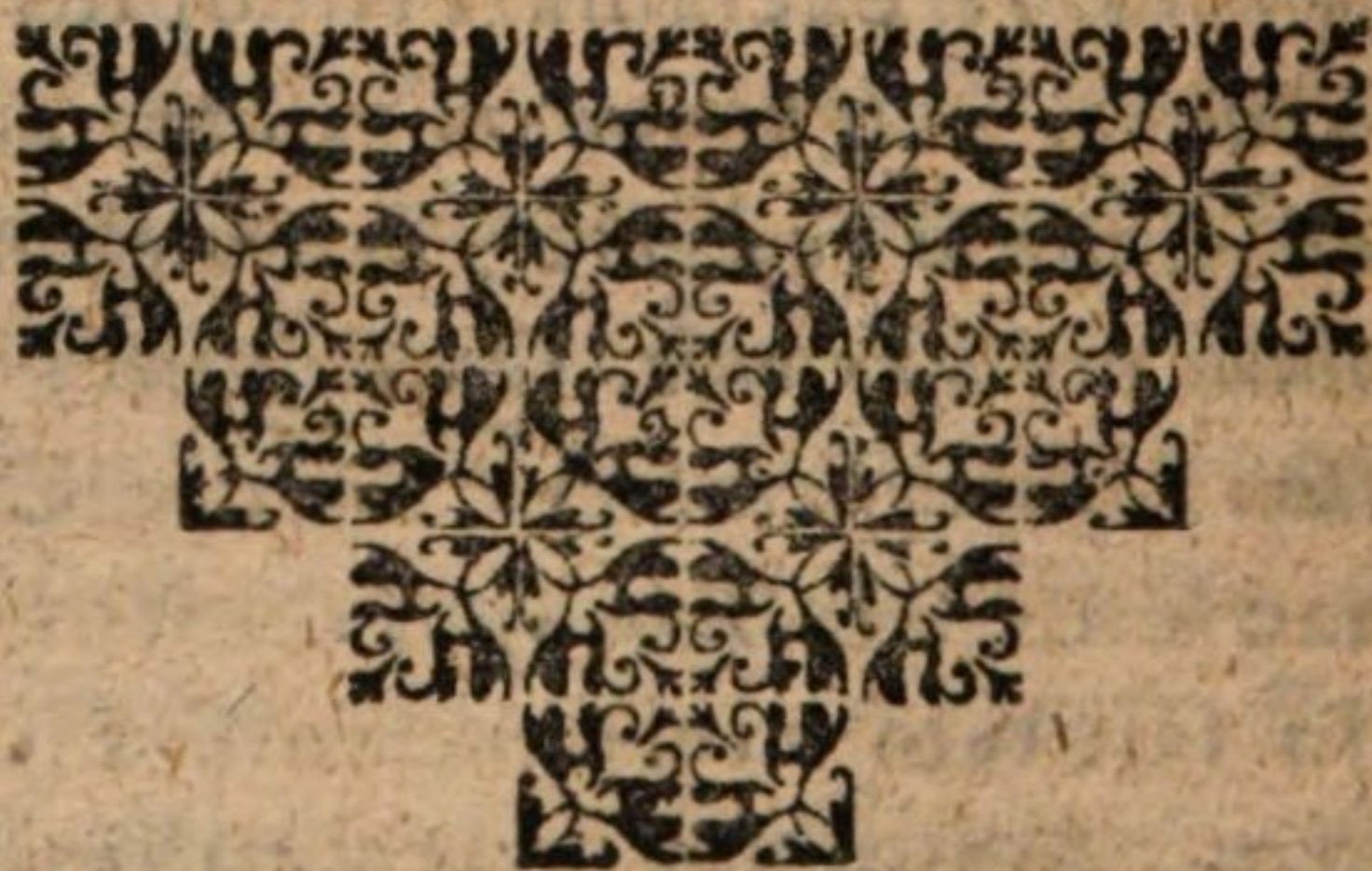
*Qualis e-
versio
humani
generis.*

*Diluvio
absorpti
an omnes
damnati.*

quæ ad poenitentiam agendam excita-
rent, cum manifestè Dei vindictam
animaduernerent.

**Animan-
tes cur
deletæ.**

VI. Sed quid meruerunt animantes,
mereri, ac demereri nesciæ; vt simili
exitio cum hominibus excendantur?
Respondent *D. Chrysostomus, D. Ambro-
sius*, & alij: Cum animantia solùm in
gratiam hominis producta fuerint, ho-
mine deleta superuacanea censentur
in orbe. *S. Augustinus* magnitudinem
futuræ cladis significari dicit. Factum
ergo id est ad detestationem delicto-
rum humani generis, & ad expri-
mendam læsi atq; irati, &
punientis Dei seue-
ritatem.

LIBER II.

CAPVT I.

De Noë.

I.

N communi hominum cor-
ruptelâ vir extitit virtute
famaque illibatus Noë. *In*
quo ostenditur, inquit D. Am-
brosius, quod hominem iustum non ob-
umbret aliorum offensio, quando ipse ad to-
tius generis reservatur seminarium. Et
quidem illi omnes, quorum perditis-
*simos mores paulò antè audiui-
mus, ait D. Chrysostomus, operibus Deū*
misericordem ad indignationem prouoca-
uerunt: contrà verò Noë virtute pollens,
gratiam inuenit coram Domino. Appositè,
vt suprà ostendimus; Noë nomen illi
est impositum, scilicet requies; vt in quo
Devs, cuius spiritus litigarat tot per-
sæcula cum hominibus profligatissimis,
veluti luctando defessus, requieuerit.
Vide igitur DEVM in suo Noë, atque in
suâ requie à tumultibus & flagitijs to-

Noë rara
inter ma-
los inno-
centia.

tius humani generis confidentem. Quietus item Noë dicitur, eò quòd in Domino, non vt reliquum genus hominum in suorum flagitiorum facibus, requiescit.

II. Noë vir justus, non genere, sed iu-

a. De Arcà

• Noë.

cap. 4.

Anna-
rum pro-
sapia &
nobilitas,
& virtus.

stitiò laudatur, ait S. Ambrosius, a. pro-
bati enim viri genus, virtutis prosapia est :
quia sicut hominum genus, homines, ita ani-
marum genus, virtutes sunt. Hinc pereun-
te mundo, vnus Noë seruator, quasi
stirps incorrupta, vt noui mundi sit ori-
go, & novorum hominum seminarium.
Vera ergo nobilitas, laus & gloria in
iustitiâ, religione & virtute consistit.

b. Orat. II

Hinc B. Gregorius Nazianz. b. Nobilitas
vera, inquit, est diuinæ imaginis conserva-
tio, atque archetypi imitatio, quam ratio &
virtus efficiunt Sibylla : c.

c. Lib. I.

Solus in cunctis iustissimus erat, & verax,
Noë fidelissimus, & bonis operibus ad-
dictus.

d Eccles.

44. v. 17.

e. Hebr. II

v. 7.

Sapiens : d. Noë inuentus est perfectus,
justus, & in tempore iracundiae factus est
reconciliatio & S. Paulus : e. Fide Noë
aptavit Arcam, per quam damnauit mun-
dum, & iustitia, quæ per Fidem est, hæres
est institutus

Noë cur

III. Quòd verò diligentissimè stu-
dio

die virtutis Noë incubuerit, ostendunt, Deo gra-
 quæ sequuntur: Inuenit gratiam coram ^{tus.}

Domino. Quia Noë, inquit Procopius,
 se præparauit ad bona opera, gratiam co-
 ram DEO inuenit: operibus virtutis ei in-
 sinuabat diuino fauori. Inuenit: indicat
 enim Noë summopere studuisse, vt inueni-
 ret gratiam in conspectu Domini, & tan-
 dem inuenisse. Sic ille Hebraismus iste
 valet idem, atque gratum esse, placere,
 Domino. D. Chrysostomus: Inuenit, inquit,
 gratiam, non simpliciter, sed coram Do-
 mino, vt nos doceat, quòd vnum ille ha-
 buerit scopum, vt ab illo oculo laudaretur,
 nihilque curauerit humanam gloriam, vel
 ignominiam, & irrisorem. Non enim tan-
 tum decem, viginti, centum homines, sed
 omnium hominum natura, & tot myriades
 despexit. Verisimile enim est omnes illum,
 irridere, & reprehendere, & subsannare,
 & debacchari, & fortè etiam si possibile esset
 dilacerare voluisse. Semper enim contra vir-
 tutem insanit malitia. Sed iustus ad oculum
 DEI respexit, ad illum, suæ mentis oculum
 direxit, atque post hæc, omnia quasi non es-
 sent, curauit. Noë inuenit gratiam co-
 ram Domino. Tametsi omni hominum ge-
 neri, quòd tunc erat, non esset gratus, neque
 amabilis, eò quòd nolebat eandem incedere

Justi sco-
 pus est
 placere
 Domino.

Humana
judicia
pro Deo
despi-
cienda.

viam, quam illi, favit tamen illi DEVS, qui mentem illius approbavit. Quid damni ergo nascitur viro, quod ab hominibus irridetur? cum DEVS illum prædikat & coronat? Et quæ utilitas homini, si eum totus mundus admiretur & laudet; Creator autem & Index condemnet? Ita Chrysost. Atq; utinam prudentia & pietas Noë in nobis inesset; ut Deo placere, DEVM colere, Deo parere; unicum nobis esset, ac summum studium, quicquid interim homines oblatrarent, irriderent, atque adeo furiosius desæuissent.

CAPVT II.

De Filijs Noë, eiusque perfectione.

I.

Quo an-
no geni-
tus Sem.

NOë verò, cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japhet. Gordonus in sua Chronologia mauult, uti Noë cum genuit Sem, fuerit annorum quingentorum duorum, nonaginta octo ante diluuiū; neq; id repugnat lectioni vulgatæ, quæ solùm afferit Noë completos jam habere quingentos annos, cum genuit Sem; quod

quod & verum fatetur, qui biennio post
natum *Sem* affirmet, maximè verò, quia
Sem à pluribus existimatur non fuisse
primogenitus Noë. Igitur licet anno
quingentesimo inceperit Noë generare
liberos, *Sem*, qui primus non fuit, natus
censetur subinde anno secundo.

II. Arbitratur enim *D. Augustinus* a.
Catalogum istum generationum, quem
Moyſes ab *Adamo* ad *Abrahamum* insti-
tuit, non contexi per primogenitos: ait
enim: Non apparet omninò, vtrum qui
nominatur genitus, ipse fuerit primogenitus;
immo verò, quoniam credibile non est, pa-
tres illos etate tam longâ, aut impubes fuis-
se, aut conjugibus caruisse, vel fœtibus; nec
illos eorum filios primos eis natos fuisse cre-
dibile est. Sed cum sacra Scriptor historia, ad
ortum, vitamque Noë, cuius tempore dilu-
uium factum est, per successiones genera-
tionum notatis temporibus intenderet perue-
nire, eas utique commemoravit, non quæ pri-
mæ suis parentibus fuerint, sed quæ in pro-
pagationis ordinem venerint. Ex quo intel-
ligi potest, veteres homines ante diluvium,
non primogenitos, sed eos fuisse commemo-
ratos, per quos succedentium ordine genera-
tionum, ad Noë Patriarcham duceretur,
ne seræ pueritatis illorum obscura, & non
necessaria questio nos fatiget.

a. Lib. 2.
cap. 15. de
Civ. Dei.

b. *Genes.*
II.

An Noë
plures,
quam tres
habuerit
filios.

III. Quòd autem juxta hanc doctrinam *Sem* Secundo-genitus dicatur, videtur cohærere cum illo loco Genesis, b. vbi legimus: *Sem* cum genuit *Arphaxat*, habuisse centum annos; foret autem centum & duorum annorum, si natus fuisset quingentesimo anno patris *Noë*; vt benè aduertit *Gordanius*, *Goropius*, & alij. Colliget fortasse aliquis ex dictis *S. Augustini*, *Noë* ante hos tres filios, qui hoc loco nominantur, plures alios genuisse, in tanta illa longæuitate, vsque ad quingentos annos; & consequenter illos, aut ante diluuii vitâ functos, aut in ipso perijsse, vt etiam in familiâ *Noë* visum illud fuerit: *Vnus assumetur, & alter relinquetur*. Quod certè viro sanctissimo, & parenti optimo insigniter esset luctuosum ac miserandum; multos nimirum habere filios & filias, ac numerosam nepotum ac pronepotum sobolem, quos omnes, tribus exceptis, videret Dei contemptores, prædicantis futurum diluuium patris irrisores, haustos diluuiò in gehennam detrudi; nisi fortè dixeris, ne tam inconsolabilis dolor in virum Deo amicum caderet, filios ipsius ante diluuium mortuos, vel in ipso salutem.

ex

ex DEI beneficio aternam adeptos, peractâ scilicet verâ suorum scelerum poenitentiâ, vereque contritos, aquis diluuij pro ignibus purgatorij leuiore culpas, & poenas grauioribus debitas diluisse.

IV. *Lyranus* tamen litteræ, vt sonat, insistens: *Quare*, inquit, tantum tarduitas generandum, cum alij præcedentes ante centesimum annum generaerint? Respondent *Hebræi*: quia si antè generasset, tot ex eo, & filijs eius multiplicati fuissent, & inter eos multi mali, de quibus non esset dignum, quòd saluarentur in diluuiò; disposuerat enim Dominus eum saluare cum tota sua posteritate in diluuiò: item tot personæ, cum necessarijs ad vitam per annum integrum non potuissent competenter in Arca collocari.

V. Non displicet *Lyre* obseruatio. Ex qua colliges, vti habere liberos, est DEI beneficium; ita eos non habere, interdum pro beneficio habendum esse.

Quid si tibi DEVS deneget filios, quos (si erunt) malè moratos habeas, latrones, sicarios; videas illos ante oculos tuos suspendi in patibulum; aut domum recipias vulneribus confossos, in lethali

Carere filiis beneficium Dei nonnumquam est.

lethali peccato mortuos ad gehennam ? An non tunc diceret : O felices, qui nō genuerunt ; & quæ non pepererunt ? Felicior *David* foret, si *Absalomem*, etsi mortalium formosissimum, non genuisset. At habuit filium, cuius interitum lamentatus est infelicissimum ; c. *Luxit*, inquit *Theodoretus*, d. *tamquam pius eum*, qui non poterat amplius curari per pœnitentiam. Nam post mortem pœna peccati est immedicabilis.

VI. *S. Chrysostomus* c. ratus *Noë* nullos alios, nec antè, nec postea filios habuisse, meritò suspicit admirabilem viri pudicitiam. *Quanta*, inquit, *virtutis est in tantam temporis longitudinem concupiscentiæ rabiem frænare*, quando malitia super omne genus humanum se extenderat ; & non solum ab illicito concubitu, sed & à legitimo se cohibere ? *Mihi autem videtur divinâ dispensatione factum*, quòd justus iste à coitu abstinet, & pueros istos habet, ut fermentū & radix esset generis humani. *Huius causâ*, cum jam quingentorum esset annorū, haberetque istos tres filios, istis contentus fuit : declarans hoc factum, ut divina in humanum genus misericordiæ serviret. Sic ille.

VII. Pulchrè *Cajetanus* adnotavit
posi-

c. 2. Reg.
10.

d. Quest.
26.

Lugédus
qui pœni-
tentiam
non agit.
c. Hom. 24

Mira ca-
ritas Noë.

positum in Hebraico: *Et fuit Noë filius quingentorum annorum, &c.* non fortè sine mysterio, de solo Noë dicit *Moyse*, quòd fuit filius tot annorum; & intelligo, quòd hoc dixerit ad significandam abstinentiam Noë à generando, quòd ante quingentesimum annum suæ vitæ cum parentibus, ut bonus filius familiæ cohabitauerit, pluris estimās filij, quàm patris nomen; nec in animum induxerit, ut nulum aliquam rixosam & permolestam parentibus subinferret. Proh Noë amor incredibilem filij amorem & obedientiam erga parentes, tot per secula nomine, factisque præstitam? Audiant hæc, & erubescant filij, qui vix ætatem puberem ineuntes, contra præscriptum parentum, matrimonio stulti se immergunt: vnde miseris illis ilias malorum succedit. Usq; adeò rarum, & insolitum inter homines videtur illud Psalmistæ: f. *Sicut sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum*, hoc est, excussi filij, Hebraismus: scilicet à domo, curâ & tutelâ parentum excussi. *Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis.* Si pater est, quem filius à patris domo egressus, honoret, juuet, alarq; is habeatur in mundo felicissimus. Quid si ne parentibus mole-

Noë amor
erga pa-
rentes.

f. Ps. 126.

molestiam inferat, uxorem ducere nolit, & ut senectuti parentum solatium afferat, & adjumentum caelebs ac filius eosdem ad mortem usque comitetur? Et quidem hoc miraculum esset in vita sexaginta annorum planè stupendum. Quodnam prodigium, quàm incredibile, si fides diuina non astrueret, Noë filium adhuc esse usque ad quadringentos nonaginta annos, & cùm quingentorum esset annorum, tunc patrem esse incipere?

VIII. Noë *vir justus atque perfectus in generationibus suis*. Hoc adjungitur, ut demonstretur virtus admirabilis Noë, & intelligamus non immeritò solum, Noë ex toto humano genere seruatum esse, ne periret in diluuiò. Noë *vir*, emphaticè dicitur *vir*, cùm paulò antè, & post homines nihil aliud quàm caro, eaquè corrupta, putrida, foetulentaquè dicatur. Noë *vir justus, perfectus*; ita Hebr. Chald & Græcè sine copula ΔΙΚΑΙΟΣ ΤΕΛΕΙΟΣ, quasi dicat justus perfecte, in ipsa justitia perfectus, & consummatus: justus quidem in se, erga Deum & homines, & integrè perfectèque justus in filiis, quos scilicet ab illo communi carnis incendio illæsos serua-

seruauerat; quod rectè obseruat Caje-
tanus declarans: *Iustus, & perfectus in* Quis iu-
generationibus suis, hoc est, in filijs suis; stus & per-
seruauit enim se & filios sine defectu fectus in
mortali. Profectò iustus esse non potest, filijs?
qui filios, aut subditos ad virtutem non
instruit, qui eos iustos fieri non studet,
idenim debitum est ex iustitia. Quòd si
pro sua virili conatur illos ad virtutem
erudire, nec tamen proficit, ob illorum
naturam indomitam, & ad peccandum
procliuatatem, perfectus non dicetur,
nec felix, ac beatus in suo statu; quæ alia
enim est felicitas, & consummata vir-
tutis perfectio in Patre, in Prælato, in
Domino, in Principe, quàm, vt virtu-
tem ipse, & sui, quibus præest, similiter
consequantur? *Filius sapiens latificat*
Patrem, filius vero stultus mæstitia est ma-
tri suæ. g.

g. *Præm.*
10.

IX. *In generationibus suis.* Hic insi-
nuantur ætates, tempora, decursusque
vitæ Noë. Quæ significatio valde fre-
quens est in sacris litteris: à *generatione*
in generationem; à *progenie in progeniem*,
&c. Sensus igitur est, Noë vir iustus, & Perfectio
perfectus extitit per omnes vitæ suæ Noë inter
ætates, in omnibus suis actionibus; per malos.
illa sex omnino sæcula virtutem coluit,

Dei-

Deique mandata observauit. *Omnia*, inquit D. Chrysostomus, impleuit, *quæcumque* facere conuenit eum, qui *virtutem* amplexatur. *Hic enim est perfectus*. Nihil enim intermisit, in nullo claudicauit. In generationibus suis: hoc est, in tempore illo, in generatione illa peruersa, quæ nullum præferebat vestigium virtutis, in illis temporibus iustus ille in tantum peruenit culmen, ut perfectus & absolutus esset. At bene agere inter virtutis hostes, & inter eos, qui virtutem prohibent, majus semper virtutis pondus testatur. Hæc Chrysost. In hanc sententiam percelebre istud à D. Gregorio dictum, h. Immensi est præconij, bonum etiam inter malos extitisse.

h. In Ex-
ord. moral.

C A P V T III.

De corruptissimo Mundi statu tempore Noë.

I.

ITaq; terra illo sæculo corrupta erat, destructa, dissolutaque; vbi Gigantum arrogantia, dissidijs, violentijs, rapinis, immanitatibus, & omni flagitiorum ac turpitudinum colluie, omnia videbantur infecta & infesta; nihil secu-

Corru-
ptissimus
Mundi
status.

securum, nihil purum, ac sanctum: infelicissimus ubique rerum omnium status: veluti pestis, ac lues, & putrida tabes corporum, animarumque congestis perēniter stragibus debacchabatur. Et hoc quidem coram DEO, id est, verè, vt aliqui exponunt; nec enim, aut celari poterat tantum & tam multiplex malū, aut homines vllā poterant tergiuersatione excusare apud DEVM, cuius oculis nuda sunt omnia, & aperta.

II. *Coram DEO*; hunc etiam habet sensum, tam procaciter & impudenter peccabant homines, vt nihil vererentur oculos DEI cuncta videntis; quinimò scientes, ac DEVM purum & iustum, & vindicem agnoscentes; nihilominus fœdissimis illum afficiebant injurijs, probris incessabant, & blasphemijs insectabantur. *Coram DEO*; vt vult *Abulensis*, id est, publicè, quasi in conspectu DEI, & cæli, ac terræ. Peccabant enim publicè sine vllō, aut timore, aut pudore: quæ duo à natura homini data sunt, ne in prærupta vitiorum temerario ausu rapiatur.

Pudor &
memor
retrahunt
à peccan-
do.

III. *D. Chrysostomus* terræ nomine ipsos intelligit homines, naturā & di-

gnitate humanâ exuta, & abolito nomine in terram corruptam, ac purulentam degenerasse. *Nomine*, inquit, *terre hominum multitudinem vocat*, eo quod omnia eorum opera terrestria erant: & idcirco *terra nomine* & eorum vilitatem & malitiae abundantiam significat. Neque simpliciter *terra*, sed corrupta omnigenam illorum malitiam emphasi quadam dixit. Non enim unus, vel duorum peccatorum tantum rei erant, sed omnes iniquitates absque modo committebant. Ideo subdit, repleta est: non obiter, neque vulgariter malitia studebant; sed peccata quæque ferventi contentione agebant. Vide quomodo illos ne tenui quidem memoriâ dignatur. Sed nomine *terra* vocat: simul indicans, & DEI indignationem, & peccatorum gravitatem. Vidisti quantum malum sit peccatum, & quomodo homines facit, ut suo nomine vocari non sint digni. Hæc omnia Chrysost.

IV. Corrupta est, destructa, subversa. Non sic impij & carnales judicant, quod tunc corrumpantur ac subvertantur, cum deliciantur: delicias suas & amant, & nominant miseri, quæ veriùs spinæ, aculei, tormenta sunt. En quò recidunt tandem mundi lenocinia, & delicia! Planè infauſta mors, quæ inter delicias homi-

Turpitu-
do & in-
famia
peccan-
cium.

Mors in-
ter deli-
cias infe-
lix.

homi-

hominem intercipit; utique à delicijs ad pœnas gehennæ sempiternas effeminatum illum traducer. Optime dicuntur eodem nomine deliciae, ac vincula. Quid enim hominem blandius allicit, & arctius constringit? Nulla captivitas miserior, quàm ea, in quam deliciosus homo incidit: non pedes, aut collum, sed animam prorsus & corpus voluptatibus addicit.

Deliciae

vincula

sunt.

Luxuria

captivitas

miseri-

ma.

V. *Corrupta est terra.* Extremum id omnium malorum est; sic Psalmista ait: a. *Et in cathedra pestilentiae non sedit.* a. Psal. I. Tertio nimirum & postremo loco, pestilentia, corruptioque pervadens, & corrumpens omnia ponitur. *Omnis quippe caro corruperat viam suam;* hoc est, modum, & rationem suam, seu vitam, actiones, & opera. Pestis quidem, & corruptio erat uniuersalis, tam in omni genere, conditione, statu, sexu, ætate mortalium; quàm per omnia omnino opera, studia, curas, & consilia humana; omnes enim, & in suis omnibus, corrupti, perdit, pestiferi videbantur. Multiplicatum per orbem benedictione Dei genus humanum fuerat; sed cum illo pariter propagata, & vulgata pestis & corruptio morum,

Pestis vi-

tiorum

omnia

corrumpens.

pens.

nihil non sanctum & religiosum inquirat. Itaq; illo sæculo profligatissimo, quantum accreuerat numerus mortaliū, tantum de virtute decreuisse, ac de sceleribus accreuisse videbatur.

b. Lib. 2. de vocat. Gent. c. 4. Justorum præsentia salutaris mundo. VI. Non præteribo tacitus, quod egregiè obseruat *S. Ambrosius*: *b. Regēbatur, inquit, primus ille populus DEI spiritu DEI, & a maledicti ac prædammati populi societate, ac moribus per eruditionem sancti Spiritus abstinebat, custodiens discretionem sui à permixtione carnalium, quorum mala tamdiu sustinuit patientia DEI, quamdiu boni per id, quòd eos non imitabantur, placere potuerunt: Vbi verò etiam boni malorum imitatione corrupti sunt, & per voluntatis defectum, in eandem nequitiam conspirauit vniuersitas, quos (exceptà Noë domo) una impietas profanauit, sententia una delenit. Hæc Ambrosius.*

Periculosa cōsuetudo cum impijs. VII. Vide quanti faciat Deus iustos; quantum orbi, & sceleratis etiam conferat præsentia iustorum. Sustinet Dei patientia iniustos, quamdiu iustorum societate muniuntur. Vbi verò etiam iustos desijt pàrere tellus, vniuersa cum suo scelerato semine diluijs subuersa est. Simul etiam collige, quàm periculosum sit cum improbis versari: etiam iusto.

justorum progenies, vulgatâ ab impijs
 lue prorsus contabuit. Quàm facile
 Princeps, Prælatus, Paterfamilias, in-
 cendium à suis auerteret, si caute, &
 prudenter primas emicantis flammæ
 scintillas aduerteret, statimque restin-
 gueret! Quia verò terra est corrupta, &
 repleta iniquitate, & omnis caro corrumpit
 viam suam, idcirco finis vniuersæ carnis
 venit coram me, ait Dominus Quid enim
 ampliùs procrastinandum est? Ecce ego *c. Sophon.*
 visitabo super viros defixos in facibus suis. *1.*
c. Vertunt L X X. qui contemnunt custo-
 dias suas, nimirum leges & mandata
 Domini non seruauerunt. Valde qui-
 dem prouocant diuinam ultionem istæ
 foetulentæ pecudes, quæ in cœno car-
 nis volutantur.

VIII. *Corrupta est terra, omnis caro*
corruerat, &c. quam corruptionem
 egregiè expendens Procopius, sic ait:
Nam iniustitia perdit, & corrumpit terram,
non verò diluvium destruxit terram, sed
magis eluit: iniustitia terram vastauit, ad
quam per orbem inundatio grassata est. Sæ-
 piùs quidem Dominus repetit exitium,
 quod orbi minatur, qui à pertinacia
 tardiùs conuertitur, & emollitur: de-
 inde vt homines saltem, toties perter-

Dei pati-
entia nos
leuiter in-
citur.

refacti ad se redeant, & poenitentiam
agant. Sæpius etiam inculcatur homi-
num iniquitas, & terræ corruptio; *ut*
ostendat (ait Hugo de S. Victore) pati-
entiam Dei non potuisse leuiter incitari ad
ita tam subuersionem generis humani abs-
que iustissima causa.

CAPVT IV.

DEVS Noëmo Diluuium
futurum indicit, & Arce fa-
bricam imperat.

Mundi
calamita-
tes trahūt
ad Deum.

MVndum solet Dominus varijs
& continuis diuexare calami-
tatibus, ut iusti nihil habeant,
ubi delectentur, totosque se à terrenis
auocent, sursum aspirent, ad Arcam sa-
lutis se recipiant, in cælum mente, cu-
rarumque studijs confugiant. Pulchra
in hanc sententiam verba illa sunt D.

2. 3 Dia-
log. cap.
ultim.

Gregorij: a. *In terra, in qua uiuimus, fi-*
nem suum Mundus iam non nuntiat, sed
ostendit. Tantò ergo nos necesse est in-
stantius eterna quærere, quantò à nobis
cognosimus temporalia fugisse. Despicien-
dus à nobis hic Mundus fuerat, etiamsi
blan-

*blandiretur, si rebus prosperis demulceret
animum. At postquam tot flagellis pre-
mitur, tantâ aduersitate fatigatur, tot
nobis quotidie dolores ingerminat, quid no-
bis aliud, quam ne diligatur, clamat?
Hæc ille.*

II. Dixit Dominus ad Noë: *Fac tibi
Arcam, &c.* Emphasim habet, *tibi*, in
qua, scilicet tu, & familia tua servemini
à diluvio. *Tibi*, hoc est, in tuum com-
modum, non meum, qui nullis indigeo.
Tibi occas, aras, & seris, & metis, quan-
do Deo servis, & virtutem sequeris.
Tibi, in qua tu novi subinde futuri ho-
minum generis Pater, tecum illud ser-
ves. D. Paulus b. duas præcipue vir-
tutes in Noë commendat: & Fidem,
quâ Deo minanti futurum diluvium,
& salutem ipsi Noë, toti que eius fami-
liæ per vnius Arcæ præsidium pollicen-
ti, credens, ad fabricandam Arcam sese
applicavit: deinde iustitiam, hoc est,
perfectionem absolutam, vt illa fere-
bant tempora, virtutum, quas hæredi-
tario jure, à prioribus justis acceptas
cōservarat, & amplificarat; sic ait: Noë
responso accepto de his, quæ adhuc non vi-
debantur; metuens aptavit Arcam in
salutem domus suæ, per quam damnauit

Noë pater
sanctioris
Mundi.

b. Hebr. II
Fides &
iustitia
Noë.

c. Eccles
2.
Fides
mortua
est, vbi
non est ti-
mor.

Ecclesia
Christi
per Arcā
Noë signi-
ficata.
d. 1. De
ciuit Dei.
cap. 26.

*Mundum; & iustitia, qua per Fidem est, heres est institutus. Vbi aduerte Noë metu-
uisse ex Fide. Inprimis quidem Deo Fi-
dem habuit; deinde Fide plenus timuit,
Fides enim principium timoris. c. Vnde
inferes, quā sit mortua, quā ferē
nulla Fides in eo, qui suorum conscius
scelerum non timuit DEVM. Sic enim
permulti suis in flagitijs securi persi-
stunt, quasi Fidei Christianæ scintillam
ne vllam quidem habeant. Si enim cre-
dunt in DEVM, vbi timor DEI?*

*III. Facies tibi Arcam. Communis
Patrum in sensu mystico explicatio est;
per Arcam Noë significari Ecclesiam
CHRISTI Domini. Puto ergo, ait D.
Augustinus, d. quod sicut imperat, DEVS
Noë, vt faciat Arcam de lignis non putre-
scentibus, ita etiam nostrum Noë, qui verē
solus iustus, & solus perfectus est, Dominum
IESVM CHRISTVM, cui dictum est à Patre,
vt faceret sibi Arcam, id est, Ecclesiam, ex
omnibus gentibus; Arca ergo ista quæ na-
tat in fluctibus, & in qua humani generis
fit reparatio, proculdubio figura est pereгри-
nantis in hoc sæculo Ecclesia, quæ fit salua
per lignum in quo pependit mediator DEI
& hominum, homo CHRISTVS IESVS.
Atque vtinam istam Noë, & CHRISTI
Do-*

Domini Arcam ante oculos semper habentes, quod illa maximè repræsentat, monetque, ratum firmumque; conseruamus; est autem pax *Christiana* vnanimis fratrum sub vno Patre, & mediatore, vna in domo, vna in Arca concordia.

IV. Allegoricè itaque; Arca est Ecclesia; Noë est CHRISTVS Saluator & Consolator orbis; munda animalia & immunda in ea, sunt iusti & impij: qui extra hanc CHRISTI Arcam est, puta Hæreticus & Infidelis, peribit regnante diluvio, inquit *S. Hieronymus*, ita & *S. Augustinus*, e. & *S. Gregorius*. f.

Allegoricè, Arca est Ecclesia. Noë Christus.

e. *Loc. cit.*
& *Hom. 16*
in *Ezech.*

V. Tropologicè, Arca est anima sancta, per cruces & labores recisis vitijs dolata, quadrata, & ex omni parte librata. Rursum Arca est secretum conscientia; Noë, est mens: longitudo Arca, est Fides: latitudo Charitas: altitudo, Spes, item oratio & contemplatio: inundatio aquarum, est impetus temptationum: montes *Armenia*, in quibus Arca requiescit, quies est animæ in contemplatione rerum diuinarum: volucres Arca, sunt cogitationes caelestes; animalia, sunt opera & curæ circa res terrenas. coruus emissus nec reuersus,

Insignis tropologia totius Arca.

significat falsos *Christianos*, qui foris in fluctuatione temporalium latentur, nec recedunt ad mentis quietem: columba reuerſa ſignificat bonos *Christianos*, qui ad opera charitatis emiſſi, mox ad mentis quietem redeunt, ſed cum ramo oliuæ, quia peregerunt opera miſericordiæ. Hæc omnia habet *Hugo Victorinus*, g. & *Origenes* hîc.

g. Lib.
Allegor.
in Genes.
cap. 18.

Arca eſt
religioſa
familia.

VI Eadem omninò ratione religioſa quæque familia poteſt appellari *Arca Noë*, in qua omnes ſub vno Rectore, & Patre Deo, erepti è mundi ſalo præternauigant, vnanimi conatu ſtudentes Dei obſequio, & virtutum aquirendarum perfectioni; quod ſanè vitæ coalitâ multorum cōſuetudine inſtitutum longè præſtat ſolitariae Anachoretarum, vt latè probat *D. Baſilius*, cuius illa ſententia eſt memorabilis, inter alias religioſæ congregationis laudes, nimirum: *Coniuncta, & vnita fratrum cohabitatio certandi ſtudium eſt, expeditum ad perfectum pietatis iter, exercitium mandatorum DEI continuum*. Sic *S. Baſil.* Hæc vitæ ſpiritualis inſtitutio, (vt verè ac pie affirmat *D. Bernardus* h.) præeminens vniuerſis vitæ humanæ generibus, profeſſores, & amatores ſuos Angelis ſimiles, diſſimiles hominibus

h. De præ-
cept. &
diſpenſ.

hominibus fasit: immò diuinam in homine reformat imaginem, conformans nos **CHRISTO** instar Baptismi. Sic ille.

VII. Metuunt filij huius sæculi vitam religiosam, feretrum dicunt sepulchrale. Quæ (inquiunt) hæc est hominis clementia, vt seipsum suo gladio perimat, vt viuum se, florente ætate, fruentem bonis ac delicijs huius vitæ, ante mortis diem in funestum istum loculum inferat, sepeliat inter cineres & busta defunctorum? At mortui quidem iumus (dicunt Religiosi) sed vita nostra abscondita est cum **CHRISTO** in **DEO**: apparebit aliquando **VITA** nostra, & cum illo apparebimus in gloria. Quinimò viuim⁹, quibus viuere **CHRISTVS**; mortui tamen mundo, in Arca ipsa, in feretro nostro cum **DEO**, cum **Noë** nostro, de vestra, ô miseri, salute agimus. Sic planè habet. Orant Religiosi, & iram **DEI** auertunt, clementiam inuocant, impetrantque, dum sæculares, & scelesti (quod peius est) homines vel negotijs terrenis occupantur, vel sceleribus implicati **DEVM** offendunt; & ad vindictam instigant. Illi suâ conclusâ Arcâ solliciti sunt de salute istorum, qui penitus occæcati
extra

Religiosi
Christo
mortui ac
sepulti.

Religiosi
pro sæcularibus
orant.

extra salutis Arcam, cum diluvio aut negotiorum, aut flagitiorum colluctantur, immemores sui atque DEI.

Monialiū
clausura
Arcæ si-
milis.

VIII. Habent etiam religiosa Sponsa CHRISTI, quo suam (ut vocantur) clausuram consolentur. Intra septa parietum editiorum, intra valvas, & intra ferreos cancellos, velut in carcere continentur; foras nullus aditus, nullum, ut sit commercium cum diluvio, & cum fluitantibus in diluvio; bituminatis prorsus sepiuntur vallorum repagulis: denique mortuæ atque consepultæ jam censentur: ac fenestram cælo patulam in Arca Noe fecit; per illam piæ Virgines oculos ad cæli lumina sustollant, ubi sponsus, ubi delitiæ castissimæ; nouerint planè non esse condignas passionis huius temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in ipsis. Non sentiet corpus septa, crates, custodiam, vela nigricantia, funebrem ac luctuosam vitam, cum animus præ contemplatione ac desiderio in cælo fuerit. Non vident; In tenebris enim sepultæ jacent? Ita gemma incomparabilis pretij, nimirum castitas, in tuto erit. *Quemadmodum enim, inquit S. Ephrem, i. aqueductus fractus deperdit aquas; ita et oculorum*

l. Tract. de
humilitate.

lorum distractio mentem castam destruit. Tenentur clausæ, seu vincitæ potius? ita fieri oportet, vas est fragile, & innume- ris periculis expositum; quare, ut D. Gregorius præcipit, k. vagari Moniali- bus non liceat, sed ipsæ referentes DEO lau- des, atque coërcentes semetipsas in monaste- rijs suis nullam occasionem fidelium menti- bus prave suspitionis iniiciant. Igitur ô be- nedicta, ait S. Ephræm, l. grex Salvatoris, operemini bonum, donec hæc duret celebri- tas. Oculos adimplete lachrymis & con- festim oculi cordis vestri aperientur. Benè sentite de Regno, ac Paradiso, & mox res terrenas contemnetis. Ad se ipsam vna- quæque ex Virginibus CHRISTI, sciat à Domino dici sibi: m. Hortus conclusus, fons signatus, soror mea sponsa. Commen- tatur optimè S. Gregorius Nyssenus: n. Sponsa, quia Domino coniungitur; soror, quia eius voluntatem facit. Hortus est, quia benè germinat, & est benè consitus, & mandatorum vallo omni ex parte munitus, ut furibus & bestiis nullum ad se præbeat aditum. Fons signatus, hoc est, custodi- tus: ergo signaculum ei, quo custoditur, hoc donat, ut minimè surripiatur, signo fu- rem deterrens. Sic ille. Fures itaque & bestias arcet, ac deterret ista cratum & parietum custodia, IX.

k. Lib. 3.
ex registro
indict. 12
cap. 9.

l. Tom. 2.
paran. 50.

m. Cant. 4

n. Hom. 9.

Cruce per
Arcam
Noë sig-
nificata.

IX. Arca Noë symbolum est sanctissimæ crucis. *Fac tibi arcam de ligno.* Filio dicit sempiternus Pater, ut crucem sibi construat, bajulet sibi crucem, sceptrum super humerum regale assumat, leuet signum in nationes; cornua in manibus suis sumens, ventilet peccata, mortem, dæmones; Arcam in medijs aquis diluvij ingrediatur, in quâ suos electos ipse ad æternitatis portum secum inuehat.

B. Maria
per Arcam
Noë sig-
nificata.

O. Prov. 9.

**p. Lib. de
Nat. &
grat. c. 36.**

X. Arca veri Noë ipsa est beatissima semper Virgo DEI mater. *Fac tibi Arcam,* dictum est à Patre, uti Verbum diuinum sibi matrem eligat. *Sapientia edificavit sibi domum.* O. Sic planè res habuit; qualem decebat esse, quæ mater esset futura DEI, talem sibi DEVS matrem fecit; mensura donorum, & gratiarum Virginis sanctissimæ, fuit ipsa omnipotentia & voluntas Filij sui erga matrem suam. Etenim ut docet D. Augustinus, p. inde novimus tantam gratiam illi esse collatam, quia Deum meruit concipere ac parere. Hanc sibi matrem fecit Deus, hanc nobis Arcam fecit, in quâ de salo huius mundi, de diluvijs peccatorum, de gehennæ incendijs erepti, cum suo Noë ipsius Filio Christo JESU, in cælum ipsum

ipsum appellant, quos *Devs* prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui. Hæc est *mater salutis*, ut vocat *Anselmus*. Extra arcam diluvium & interitus sine præsidio ac tutelâ Virginis matris *Dei* nulla solent animæ bona dona que comparari.

XI. Cœpit ergo *Noë* arce fabricam, *Noë* præ anno vitæ suæ 500. eamque continuavit co poenitentia. per centum annos; perfecta est enim illa anno 600. Statutus est posthæc *Noë* à *Deo* præco poenitentia, & comminationis diluvij; quo munere diligenter & fideliter perfunctum esse non est dubium; atque in eodem collegas habuisse *Mathusalem* avum. & patrem *Lamech*, valde est verisimile; unde *Berosus Chaldeus*: q. Tum multi ait, prædicabant, & vaticinabantur, & lapidibus excidebant de eâ, qua ventura erat, orbis perditione. sed enim illi assueti corridebant omnia, caelestium illos irâ atque ultione perurgente, pro impietate atque sceleribus. q. Lib. 1.

XII. Auditâ igitur *Noë* Domini sententiâ, de subvertendo aquis hominum genere, non fuit (ut par est credere) sine grandi sensu doloris; quod *S. Chrysostomus* benè aduertit: Cogita nunc (ait) qualem tunc habuisse putas animum *Noë* virum

Commi-
seratio
propria
justorum.

virum justum, cum hæc à Domino audiret ? Nam licet multarum virtutum suarum conscius esset, non tamen absque dolore, quæ dicebantur, accepit. Amicum, & indulgentissimum est dilectionis & justorum genus, ut pro aliorum salute iusti quæque ferre eligerent. Quomodo igitur eximius ille vir se continuit, cum mente suâ omnium interitum, & totius naturæ abolitionem tractaret, & fortassis nec sibi ipsi jucundum quiddam polliceretur ?

2. Lib. I.
Antiq.

XIII. Haud præteribo, quod Iosephus r. scribit de Noë. Vbi postquam commemorat profligatissima hominum illo sæculo instituta, subjungit: Noë autem facta eorum molestè & indignè ferens, suadebat, ut in melius voluntates & opera sua commutarent; verum cum videret illos sibi non parere, totosque vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne se suamque familiam interimerent, secedens cum suis in aliam regionem migravit. Tùm DEVS viri iustitiâ delectatus; non eius solum sæculi homines extremæ malitiæ damnavit; sed cum decrevisset universum genus humanum extinguere, aliudque novum, & a vitijs primum instaurare, diluvio illud hominum abolevit universum genus: Noë autem solus est servatus, divino oraculo, viam evadendi

*dendi & rationem edoctus. Etenim, ut
elegantè D. Gregorius Nazianzenus ait:
s. Noë in periculo servatus est, ipseque
in exiguo ligno, Mundum servans, Na-
tionumque semina, orbis terrarum dilu-
vium fugientium, ut terra rursus sanctio-
ribus habitatoribus ornaretur.*

*s. Orat. I.
in Iul.
Noë Pater
sanctioris
Mundi.*

*XIV. Per Fidem verò, quam in fa-
bricanda Arca palàm ostendebat Noë,
apertè arguebat vti scelestos, & inexcusa-
biles omnes eà tempestate mortales,
quibus ille diuinitùs acceptum prædi-
cabat diluvium venturum: quique
prædicantem verbis, & vehementiùs
Arcæ constitutionem proclamantem,
nihilominus irridebant; immò, ut
Pseudoprophetam mēdacissimum per-
sequebantur. Pulchrè in hanc senten-
tiam ita scribit S. Augustinus: t. Noë,
etsi tacebat voce, opere loquebatur. Sile-
bat lingua, fabricatione clamabat. Nam
utique, cum operaretur opus novum, &
nulli aliquando compertum, admonebat
sanctos, novis periculis nova tabernacula
preparari. Solus hic sanctus in orbe
inventus à Deo est; cui (ait Nazianze-
nus v.) Arca commissa est, & qui se-
cundi Mundi semina parvo ligno concre-
dita, & in aquis servavit. At qualis vir?*

*t. Ser. 69.
de temp.*

*v. Orat. de
S. Basil.*

Noë san-
cti mores
descri-
buntur,

x. 2. Lib.

offic. c. 25.

Vno verbo exprimitur à D. Ambrosio.
x. Noë *Mundo potius, & universis,*
quàm sibi natus: quàm fortis, ut dilu-
nium vinceret, quàm temperans, ut di-
lunium toleraret!

CAPVT V.

Quale opus Arca Noë: eius
forma, materia, amplitudo,
longitudo, latitudo.

I.

Arca mi-
rabilis ob
quinque
causas.

Mirabilis Arcae Noëmi fabrica
multis nominibus. 1. Annis
centum operas tenuit. 2. Ma-
gnitudine & habitationum multiplici
varietate. In aquis certè ab omni ævo
nil visum tale. 3. Totum conelust or-
bem Arca Noëtica: siquidem octo ho-
mines Orbis futuri erant principium.
4. In Arca tale fuit ornitotrophium,
tale viuarium, qualia nemo Regum, aut
Imperatorum habuit; in auiario omne
genus volucrum, in viuario omne ge-
nus animantium, eicorum & ferarum
pascebatur. Neque hoc obstupescen-
dum nauigium humanâ solùm arte
confectum, sed Numinis potentiâ, &

An-

Angelorum tutelâ atque operâ. 5. Tot
myfteriorum Arca parens fuit, quot vix
fimul in alijs reperienda. Hic igitur ex-
plicate tradere volumus, quæ forma,
quæ longitudo, quæ porrò latitudo,
quæ denique totius operis fuerit am-
plitudo.

II. Erat itaque Arca de lignis, non *Quæ fore*
vti nauigium, fed infrâ & suprâ lata, *ma Arca*
æqualis, plana; quare non ventricosa, *Nō.*
vt fuit nauium carinæ. *Philo, Arias,*
Montanus, alijsque dicunt similem fe-
retro, quo mortuus deportatur. *D. Am-*
brosius, & *D. Augustinus* idipsum viden-
tur aſtruere, dum formâ Arcæ figuram
humani corporis protenſi, quod eſt lon-
gius quidem, quàm latum, repræſentari
dicunt. Vehabantur illâ Arcâ, velut in
loculo funerali, humani generis reli-
quæ: nulla vectoribus, ſi naturam ſpe-
ctes, videbatur ſpes ſalutis, vel ipſâ for-
mâ Arcæ vſque adeò funebri putaban-
tur demortui, qui ad ſepulchra porta-
rentur. At eò illuſtriùs prodijt virtus
DEI ex aquarum diluuijs, ex loculo
ferali, exequiarum pompâ eos, qui cen-
ſebantur demortui, exſuſcitans in no-
uam lucem, in nouum nouarum gen-
tium Mundum.

Quæ ma-
teria.

III. Materia porro fabricæ, diversi generis fuere ligna, cum alia alijs partibus sint commodiora. Nimirum tecto, parietibus, scalis, pavimento, aliud præ alio ligni genus magis conueniebat. Multi cum Paraphrasæ *Chaldeo* existimant Arcam parte maximâ e *cedro* factam. Durat hæc cedri materiario in aquis, leuitate præstat, supernatando excellit, cariem nescit.

IV. Magnam cedrorum copiam gignit *Syria*, nec arbor vlla ferè melior ad asseres proceros. In *Cypro* succisa *Cedrus* ad *Demetrii* Regis nauigium, pedes triginta & centum longa, ad trium hominum complexum crassa fuit. In diuinis voluminibus *Cedrorum* proceritas laudatissima; altiora quæque *Cedro* conferuntur. De profectu virtutem amantium *Hebræus* Psalter: a. *Iustus*, ait, *ut Palma* florebit, sicut *Cedrus Libani* multiplicabitur, ad meliora jugiter succrescendo. Ita *Cedrus* ad Arcam struendam commodior visa, quia firma, leuis, odorifera.

V. Qui *pineam*, aut *abiegnam* Arcæ materiam affirmant, faciliùs hæc (putem) asserunt, quàm probant. Fuerunt ergo ligna cedrina, benè dolata, & perpo-

perpolita, quadra, stabilia & lenis, ut
commodè illinirentur. Ex Cedro factam
esse Arcam, docet etiam *S. Ambrosius*,
b. & *S. Augustinus*, *c.* *S. Hieronymus*
vertit, ex ligno bituminatis, id est, bitu-
minosis, siue resinosis: bitumen e-
nim amplè capitur, pro resina: *Pinus*
autem & *Cedrus* sunt resinifera. Vel er-
go dicuntur ligna bituminata; quòd
deinde bitumine sunt inter se congluti-
nata; vel quod satius duxerim, bitumi-
nosa, seu glutinosa ex materia pingui,
& oleagina; volat enim vincta carina.
Dicit autem Scriptura notabiliter. *d.*
Bitumine linies intrinsecus & extrinsecus.
Bitumine non pice. Bitumen Syriacum
censebatur optimum, tenacissimum.
Omnes ergo parietes, totumque opus
intus oblutum, ut si quid exterius aqua
vis abraderet, interior firmitas resiste-
ret. Dein foetorem animalium in loco
concluso ceteroquin intolerabilem,
bituminis & cedrorum odor dispellebat.
Sed & istam habuit utilitatem hic bi-
tuminis illitus, ne fabrica priusquam
sui finem attingeret, vitium faceret, rui-
nam minaretur, aut vermes, cariemque
reciperet.

Ex cedro
facta est
Arca.

b. Lib. de
Arca.

cap. 7.

c. Tract. 6.
in locum

d. Gen. 6.
n. 14.

Arca bi-
tumine
non pice
illita.

VI. Erat autem Arca molis vastissi-

ma, ridiculum enim est, in breuem quamdam capsulam tot animantia, & tantæ molis corporum cum præsepibus, cibarijs, aquarum dolijs coarctari. Sed quid statuendum est de istius Arcæ dimensionibus? Integra de hac re complures edidère volumina.

a. Loc. cit.

VII. Dicit autem Scriptura : *c. Trecentorum cubitorum erit longitudo Arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius.* Hic quæstio ferè mechanica nascitur, an cubiti naturales communes, an verò fuerint geometrici? Communis & naturalis cubitus sesquipedalis est, Geometricus verò novem pedum, siue sex communium cubitorum.

Cubitus
est pes cū
dimidio.

VIII. Origenes ad positam quæstionem asserit fuisse cubitos Geometricos, ita ut cubitus unus pedes novem, aut communes sex cubitos continuerit, qualis apud *Aegyptios* esse solet Geometricus. Nec desunt rationes. I. Origenes istud nō sine auctoritate asserens : *Quæ, inquit, à prudentibus viris, & Hebraicarum traditionum gnaris, atque veteribus magistris didicimus, ad auditorum notitiam deferemus.* Quid autem nostri æui opifices prisceis illis oblucentur, è
qui

quibus hæc *Origenes* hausit? 2. *Moses* Geneseos Scriptor, apud *Egyptios* natus, educatus, in Geometria *Egyptia* probè institutus, de hac absque dubio locutus est. 3. *Origenis* sententia optimis probata est Auctoribus, cum primis *Augustino*, qui objectionem de *Arce* magnitudine calumniam ineptissimam vocat, & *Arca* urbi magnæ comparat, Ab *Origene* & *Augustino* stant *Isidorus Clarus*, *Thomas Cajetanus*; è recentioribus *Martinus Delrius*, & *Benedictus Fernandus*. 4. *Noë* cum omni familiâ, & tot alijs mercenarijs operis vix centum annis integris *Arce* fabricam elaboravit. Hinc colligere est eam incredibilis & maximæ molis fuisse, & quidem si ad vlnas dimensionem hanc reuocemus, longitudo vlnas nongentas, latitudo centum quinquaginta, altitudo habuisset nonaginta.

IX. Verùm sic immanis fuisset vastitas *Arce*, quæ vix in vnam fabricam compingi, vixque aquis sustineri & moveri potuisset. *Origenes* ergo *Arce* formam descripsit prorsus ineptam, vix ulli facilè probandam. Quare aliter sentientium nunc rationes audiamus.

1. *Moses* de tam longo Geometrico

cubito nusquam alibi locutus est, ergo nec isto loco. Verosimillimum, hîc cum omnia ijs metiri cubitis, quibus altare, tabernaculum, aliaque talia mensus est: sed in ijs omnibus dimetiendis communi utebatur cubito, alioqui scalis ad altare ascendendum fuisset; Ergo hunc communem cubitum in huius etiam fabricæ mensura vsurpavit. 2. Architecti nostri sedulò interrogati de cubito tam extenso, nil habent dicere; monstrum illis & figmentum est cubitus tam longus. 3. Si quidem sententia *Origenis* censenda sit vera, profectò Arca duo millia & septingentos pedes fuisset longa, quadringentos quinquaginta lata, & alta ducentos septuaginta, prodigium nauigij, quod fidem excedat.

Arce longitudo erat decupla ad altitudinē, & sextupla ad latitudinē.

X. Si autem fabricæ huius mensuram ad communem cubitum exigamus, longitudinem deprehendemus pedum quadringentorum quinquaginta, latitudinem septuaginta quinque, altitudinem quadraginta quinque, quâ quidem ratione totum interius spatium & capacitas Arce quadringenta quinquaginta millia cubitorum complexa est. Quâ in re proportionem Architectus seruauit istam: Decies erat Arca longior,

longior, quàm altior. (Nam decies 30. faciunt 300.) Eadem septies longior, quàm latior. Hæc humani corporis benè conformati proportio est, illud enim decies longius, quàm à pectore ad tergum penetrando profundum, & sexies longius, quàm latum ab extima parte lateris ad alteram. Ita *S. Augustinus*, m. & *S. Ambrosius*, n. Habemus dimensionem Arca. Nunc porrò Arcam ipsam ingrediamur, & singula eius domicilia ab imo lustremus.

Eadem est proportio dimensionum in homine.

m. *Lib 15 de Civit. cap. 26.*
n. *Lib. de Arca.*

XI. Habuit Arca partes omnino quinque. Prima pars illius infima omnium, fuit sentina, quatuor cubitos seu sex pedes *Hebræos* alta. Hic saburra ad Arcaë libramentum & fimetum erat; nam eò per laxiores ligneos canales stercorea sordesque animantium potuerunt deijci. Putat *Delvius* has foricas ita dispositas, vt omnis generis sordes in aquas potuerint emitte, aquis non admissis. Quid si finis sursū attractus, & per vnā illam communem fenestram, de qua dicturi sumus, eieci? Hæc igitur Arcaë pars prima; primus & infimus locus tabulato rectus.

cap. 6.
Arcaë contignationes & tabulata.
In imâ erat futura & sentina.

XII. Pars secunda & proximus prior locus erat contignatio prima, seu

In secunda parte

erant ani-
malia per
cellas dis-
tributa.

primum coenaculum, decem cubitis altum, habitatio animalium, trecenta ferè stabula, prout Deus iusserat: *man-
sionulas in ea facies.* Hic omnia anima-
lia terrestria, reptilia, & gradientia. Hæ
stabulationes asseribus distinctæ, me-
diæ illarum viæ. In cellis erant præse-
pia aliaque vasa cibum & potum con-
tinentia: in cellarum pavimento erant
fenestellæ, per quas sordes animalium
in sentinam demitterentur: in medio
cellarum, vt mox diximus, vtrunque
erat transitus, seu via, quâ homines
cum lucernis discurrerent ad singulas
cellas, vt eas inspicerent, & cuique ani-
mali de necessarijs prouiderent. In hoc
tabulato erat ostium Arcæ, idque ma-
gnum & amplum, vtpote per quod Ele-
phantes, Cameli, omniaque animalia
inducta sunt in Arcam.

In tertia
erat an-
nona.

XIII. Pars Arcæ tertia, contignatio
secunda, siue secundum coenaculum
octo cubitis altum. Hic penuarium &
vniuersi pabuli conditorium. Hic stra-
minis & foeni plurimum. Hic semina,
hordeum, auena, frondes, legumina,
hic fructus omnigeni, molles & duri,
Hic complura dolia dulcis aquæ plena,
portioni, lotioni, destinata, In locis va-
cuis

cuis rustica & urbana supellex post diluvium usurpanda: Ex hoc loco tubi & foramina laxiora in pecoris mandras deriuata, ad fœnum, stramen, pabulum submittendum.

XIV. Pars Arcae quarta, seu tertia contignatio, coenaculum tertium octo cubitorum altum, in tres classes diuisum, hominibus & auibus assignatum, classem mediam homines occupârunt, extremas duas volucres tam feræ, quàm cicures habitârunt, media classis sua habuit cubicula virorum separatim ac mulierum (ab his enim viros, durante diluvio, abstinuisse docet *S. Ambrosius, Rabanus, Anselmus, Lactant. S. Hieronymus, O. Delrio, & alij.*) Hic etiam eulina & focus, hic trusatiles molæ ac clibanus, hic lignorum ac carbonum, & quæ necessaria vitæ, receptaculum.

In quarta
erant aues
& homi-
nes.

o. In
Zach. 4. 1.

XV. Huc lumen obliquum & suspensum per Arcae fenestram immittebatur. In alia habitacula accensis cereis eundum; aut si plures vnâ fenestræ (quod Auctoribus ferè dubium) potuit in totam contignationem hanc duasque cæteras immittere lumen. Credibile fenestram è lapide speculari factam. Multæ scalæ ascensui & descensui, foramina multa

multa tam ad deferendū comineatum,
quàm ad fordes efferendas.

XVI. Opinatur *Ioannes Buteo*, in
hoc supremo tabulato ad renouandam
auram, erecta vtrimque spiracula velut
caminos sub Arca tectum pertingentes,
eo artificio, vt aquarum nihil admitte-
retur, sed tantum foetores exhalare, &
inclusus aer transpirare posset, ne for-
dium pœdore infectus, animalia etiam
ipsa inficeret interimeretque.

Pars
quinta,
tectum.

p. Gen. 6.
v. 16.

XVII. Pars Arca quinta, Tectum
illius (de quo suprâ jam aliquid attigi-
mus) tam modicè decliue, vt in medio
non altius vno cubito fuerit. Quod
Noëmo Deus singulariter præcipiens :
p. *In cubito*, aiebat, *consummabis sum-*
mitatem eius. Id ideò factum, vt & ven-
tis resistere, & nimbos posset effundere.
Hec omnia diuino iussu & consilio sunt
perfecta. Hanc enim partium diuisio-
nem *Deus* clarissimè præscribens : *De-*
orsum, inquit, *cœnacula & tristega facies*
in eâ Quod *Hebræi* sic efferunt: *Inferio-*
ra, & secunda, & tertia facies eam. Vo-
luit ergo *Deus* tres esse contignationes
in Arca. Infimam, vt *Hieronymus* inter-
pretatur, vocat deorsum, mediam cœ-
nacula, supremam seu tertiam appellat
tristega.

XVIII,

XVIII. Multa hîc prorsus admiranda, ipsa maximè compages Arcæ, multitudo trabium & magnitudo, omniumque inter se partium firmissima connexio. Hanc autem obstupescendam fabricam appellari DEVS voluit, non nauim, sed Arcam, nam Arcæ aut feretro longè similior erat, quàm nauigio. Asseres non curuati, sed directi, suprâ infraque clausa omnia, nam omni ex parte impetebatur pluuijs, saltem per illos quadraginta dies; arte regabatur, non humanâ vt nauis, sed diuinâ. Arca *Varroni* quòd fures arceat, hæc aquas. Deinde hîc totus velut Arcâ inclusus tam diu natabat Orbis.

Hæc fabrica, cui Arca vocata.

CAPVT VI.

Quo loco, quo tempore, quibusue auxilijs Noë edificauerit Arcam? Item de Ostio & fenestris.

I.

QVod ad locum attinet, quo Arcæ fabrica surrexerit, pagina diuinæ nihil asserunt. Conjectura est pronissima ad *Caucasum* montem, qui

Quo loco

qui in *Indiam* porrigitur, hoc opus elaboratum, vbi facilius & è monte, & per aquas haberi ligna potuerunt. Huc profectò fabula *Promethei* spectat, qui *Noëmam* jugi labore *Caucaso* alligatum priscis repræsentabat. Hoc certum satis videtur, Arcam extra urbem in planitie, vbi vbi tandem locorum in oculis omnium ædificatam.

Quo tē-
pore.

II. Quod ad fabricæ tempus spectat, *Origenes*, *Augustinus*, *Gregorius*, alij centum annis elaboratum hoc opus asserunt.

Quibus
auxilijs.

Sed hîc quæstio sit, an solus cum filijs *Noëmus* tantam machinam confecerit, an socios opifices adhibuerit? Equidem centenis annis ab industrijs quatuor viris maximæ molis machina exasciari potest. Credibile tamen plures mercede conductas operas in Arca condenda laborasse. Perinde vt impius miles, vel ducem sequeretur diabolum, modò is castrense peculium numeraret: ita illi fabri lignarij homines improbi, tametsi minacijs diuinis nihil tribuerent, & suos ipsi labores irride-
rent, tamen lucri gratiâ & mercede adducti, auxiliares manus præbebant. Quòd si complures in opere illo desudârunt,

dârunt, facile conjectare est, quàm prodigiosum opus annis centenis possit confici.

III. Ostium habuit Arca vnicum, id- Quale
ostium
fuerit.
que quod volebat Deus, ex Arcae latere. Credibile prorsus, hoc ostium non in Arcae imo, sed ab imo pedes septenos & semis numerando, nempe vno ac dimidio pede altius sentinâ ita collocatum, vt catenis attrahi, ac demitti sicut pons versatilis, potuerit, ita vt omnia animalia veluti per pontem ascenderint. Eo modo ostium istud rectè ad tertiam & infimam contignationem pertingebat, ita quidem, vt pecus omne ingressu primo, in suas statim mansiunculas & stalla deduci potuerit. Putatur hoc ostium quindecim pedes longum, septem aut octo latum fuisse, foris claudi, intus aperiri ad instar fenestræ potuisse. Ita vnica in Arcam janua dabat ingressum.

IV. An vnica tantùm fuerit fenestra, Quot fenestras.
incertum. Plurimorum opinio est, nec incelebris, plures fuisse. Cùm autem pagina diuina nullam eius rei mentionem faciat, difficile est plures vnâ statuere. Non pauci opinantur in tertia contignatione, in hominum & volu-
crum

a. Lib. 36.
Natur.
hist. c. 22.

crum domicilio fuisse plures minores,
è vitro, aut speculari lapide, qui per-
inde ut cornu, teste *Plinio*, a. in la-
mellas tenues secari potest, ita, ut per
illas lux, non item aqua potuerit pene-
trare. *Rabbini Hebræorum* è vocum ori-
gine somniârunt grandiore gem-
mam lychnitem, aut carbunculum,
illic loci, ubi homines habitarent, po-
situm, ut eâ saltem ratione splendoris
aliquid & luminis domicilium accipe-
ret. Hoc certum, fenestram, quæ ape-
riri & claudi potuerit, in Arca patefa-
ctam. *Alphonsus Tostatus* existimat fuisse
foramen, non pellucidum, sed toto elu-
vionis tempore clausum. *Ioannes Buëo*,
qui complura hîc bene adumbravit,
fuisse vnam tantum fenestram iudicat,
eamque pellucidam in hominum usus:
lumine non egebant pecudes, quarum
contignatio pænè tota natabat aquis.
Hanc fenestram *Oleaster* credit in sum-
mitate Arce locatam, cælum versus,
quod per eam potuerit spectari. Sed
numquid forsân consultius fuisset, a-
quarum incrementa & decremē a
per fenestram prospicere, indeque
tempestivum ex arca egressum me-
tiri? sed *DEVS* noluisse, ut
cerne-

cerneret *Noëmus* miserabilem hominum pecorisque interitum. Triste nimis spectaculum, cernere cum vndis & morte luctantes, domos, oppida, ciuitates, Prouincias fluctibus sorberi. Mœrore acerbissimo *Noënum* affecisset hoc genus spectaculi.

CAPVT VII.

**Animantium & hominum
in Arcam ingressus; Arcæ
clausura.**

I.

N *Oëmus* iussu diuino eruditus, supplicationem & pompam admirabilem in Arcam instituit. Siquidem ingressus est *Noë*, & filij eius, uxor eius, & uxores filiorum eius cum eo in Arcam, propter aquas diluuij, eratque sexcentorum annorum *Noë*. Pecus omne in huius supplicationis ordinem compositum Arcam, grandem hanc ipsam thecam, subiit. Hanc pecoris supplicationem publicam sacer. Historicus describens; a. *De animan-*

a. *Gen. 7.*
v. 8. & 9.

super

super terram, duo & duo ingressa sunt ad Noë in Arcam masculus & femina, sicut praeceperat Dominus Noë. Instituerat autem Deus non per Noënum, sed per Angelos venationem grandem & mirabilem, quâ cieures & feras, agrestes & domesticas bestias coëgit. Ita omnis generis animantes obedientes ad Arcam confluxerunt: Leones, Vrsi, Tigrides, Bardi, simileſq; feræ, velut agnelli & ouiculæ suum Pastorem Noënum, sunt secutæ.

Quâ ratione ad Arcam animantia venerint, maxime quæ trans mare erant.

II. Est autem difficultas quomodo ad Arcam venerint ista animalia; augeturq; difficultas, quòd quædam animalium species sint, quæ certum regionis tractû dumtaxat incolant, nec alibi vivere saltem commodè possint. Item in Insulis fortè quibusdam, & in nouo Orbe, qui latissimo mari à nostris terris separatur, sunt aliquæ animalium species, quæ enatando ad Arcam venire debuisſent. Respondeo, Angelorum ministerio ea omnia ad Noë adducta fuisse. Deinde quoad ea, quæ in nouo sunt Orbe, responderi posset Primò, necdum esse compertum an nouus Orbis ex nulla parte cum *Asia* jungatur, quo posito pedibus eò venire, & adduci poterunt.

tuerunt. Secundo, enatatione potuisse peruenire, non per vastum illud mare, sed tria breuia freta enatando versus Septentrionem ex *America* in *Groenlandiam*, ex *Groenlandia* in terram Septentrionalem, ex terra Septentrionali in *Noruegiam* ac *Europam*, inde pedibus in *Asiam*. Tertiò, potuisse hieme per hæc eadem freta, quæ tota, cum in mari glaciali sint, congelascunt, pedibus peruenire. Quarto, si horum aliquis modus non suffecerit, fuisse ab Angelis inde ultra mare deportata, & post diluuium simili modo in suas Regiones reportata.

III. Omnia igitur animalia in Arcam deducta sunt, quorum quinque omninò classes faciendæ. Prima volucrum, ab Aquila, Struthione, Olore, ceterisq; vsque ad Regulum ordiendo. Altera reptilium & serpentum. Tertia quadrupedum carnivororum. Quarta grandium aliorum, quæ carnibus non vtuntur. Quinta minorum, quæ pariter non vescuntur carnibus.

Quæ animalia
mantes
Arcam
ingressæ.

IV. *Arias Montanus* numerat animalium terrestrium familias centum quinquaginta, serpentibus & reptantibus exceptis, quorum viginti quinque

Animalium
terrestrium
species
quorū

species esse creduntur. Ita animalium paria centum septuaginta quinque, vniuersè trecenta quinquaginta animalia, auibus exceptis, in Arcam ingressa. Apud *Gesnerum* & *Aldrouandum* species auium centum quinquaginta numerantur.

V. Hic aliquorum Arithmetica nimium liberalis: quâ in re signifer *Origenes*, qui illud: [*Ex omnibus mundis tolles septena, & septena, de immundo verò duo & duo*] ita interpretatur: *Ex animalibus mundis omnibus quatuordecim, ex immundis quatuor, è volatiliis singulis etiam speciebus pariter quatuordecim.* Cum ergo volucrum species sint centum quinquaginta, & è quauis septem paria in Arcam fuerint immittenda, 2100. aues dicemus in Arcam conuolâsse. Numerus sanè prodigiosus, & animalium nimia turba.

Quid septena & septena.

VI. *Origene* rectiùs senserunt *Iosephus*, *Ambrosius*, *Chrysostomus*, alij, qui asserunt, iussu *DEI*, è mundis animantibus non nisi septem, ex immundis dumtaxat duo, ex auibus, earumque quauis specie septem solùm in Arcam receptas. Quod *DEVS* eo fecit consilio, vt par vnum Propagationi, alterum Sacrifici-

crificio, tertium v sui & esui seruaretur. Perinde ac si præcepisset: Pars vna mihi, altera pars hominibus, ipsis denique bestiis ad propagandas species pars tertia conseruetur. Septimum autem ideò iussit diluuiò subduci, quia sciuerat à Noë ad cataclysmi finem sacrificandum è mundis omnibus vnum, ne ergo tria illa paria diuiderentur, aut animalium propagatio impediretur, providentissimè septimum quoque iussit seligi, & in subliciam illam domum induci.

VII. Ab Arca verò duplex animalium genus exclusum est. Primum, è putredine nasci solitum, vti mures, glijres, apes, scorpiones, scarabæi, vermes, sordidæque similes bestiolæ; nec ea, quæ ex congressu diuersarum specierum, vti mulus, ex equo & asina nascuntur. Aliorum nec auicula quidem, nec sciurulus desideratus. Alterum, pisces & omnes animantes, quæ in aquis degunt. His diluuiū non nocuit, neque enim in eadem domo cum homine deprehensæ sunt.

Quæ animalia non fuerint in Arca,

VIII. Porro omnia terrestria *Peregrina* æquat 250. bobus, nec in Arca plus loci occupasse censet, quàm occupent

250. boues, siquidem, cum vniuersim fuerint circiter 175. species animalium terrestrium in Arca: in quibus sex tantum maiores equo, paucae & quales, multae minores etiam ouibus; potuit facile Arca haec omnia capere, cum eius capacitas fuerit 45000. cubitorum, ut diximus supra.

Phoenicē
esse auem
non rea-
lem, sed
symboli-
cam ostē-
ditur.

IX. *Pererius & Aldrouandus* probant, phoenicem non fuisse in Arca, ac proinde nullum phoenicem esse aut fuisse in mundo: quia Scriptura docet, ex singulis animalibus bina, scilicet marem & feminam, inducta esse in Arcam. Phoenix verò vnus & solus dicitur esse in mundo. Et certè non est vllus, qui asseueret se vidisse phoenicem. Rursum, qui asserunt phoenicem, valde inter se de eo dissentiant. Viderur ergo phoenix esse fabula; forte inde orta, quòd *Aegyptij* *Heliopoli* solem, quasi auem orientem & occidentem, pinxerint. hunc fecerunt & finxerunt esse phoenicem, cum tantum esset symbolum & hieroglyphicum solis, qui quasi phoenix solus est in mundo.

Phoenix
non est
alius, quā
Sol.

X. Huic conjecturae fauet, quòd veteres, teste *Lactantio & Claudiano* phoenicem dixerunt esse Solis auem, quae co-
orientis

oriente dulcissimè caneret, eumque
prona veneraretur. Quapropter *Plinius*
b. describens phœnicem, ait eum esse
fabulam, additque: *Allatus est*, inquit,
in urbem phœnix *Claudij Principis cen-*
suræ anno urbis 800 Et in comitio propo-
situs, sed quem falsum esse nexso dubitaret.
Vnde mirum est, *Conimbricenses* c. asse-
rere esse phœnicem, idque tum ex alijs,
tum ex hisce *Plinij* verbis confirmare.
Plinius enim phœnicem habet pro fa-
bula, alijs veteres, qui phœnicem astru-
unt, non ex sua sententia, sed ex *Prisco-*
rum scriptis, siue veris, siue fabulosis
aut symbolicis eum astruunt.

b. Lib. 10.
cap. 2.

c. Lib. 2.
de calo
cap. 3. q. 6.
a. 4.

XI. Verùm *Conimbricenses* addunt,
phœnicem non esse vnum, sed plures,
nec seipsum resuscitare, sed more com-
muni generari. quare alium ponunt
phœnicem, ab eo, qui à veteribus poni-
tur, quasi symbolum & typus resurre-
ctionis: & tales phœnices se habere
Abyssini alijsque jactitant. Nam *Conim-*
bricenses alijsque omnes jam consentiunt,
nullum esse talem phœnicē, qui vnicus
sit, quique moriens renascatur, qualem
veteres descripserunt. Nisi ergo quaestio
sit de nomine dicendum est, phœnicem
non esse, nec fuisse in mundo.

Omnis
generis
escæ in
Arcam
conuectæ.
d. Gen. 6.
v. 21.

XII. Quod animantium pabulationem attinet, *Noë* mustam pro illis omnibus, quàm pro domo sua comportauit alimoniam. Ita Deus iusserat: d. *Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandari possunt, & comportabis apud te, & erunt tam tibi, quàm illis in escam.* Quid autem pabuli cuius bestię conueniret, *Noë* partim experienciã jam sexcentorum annorum vir, partim indicij & patefactione diuinã facile nosse potuit. Quare & sufficentem in annum annonam, & dulcem aquam in Arcam conuexit.

Num car-
niuora in
Arca cõ-
ederint
carnes.

XIII. Num verò carniuoris belluis, quarum triginta quinque species numerantur, inter quas Leones, Pardi, Dracones, Pantheræ, Crocodili, Tigrides, Lupi; num his, inquam, satis carniū in pastus annuos pararit? Non immerito addubitat *S. Augustinus*, in eam denique sententiam potius concedit, ut credat carniuoras etiam bestias comuni ceterarum pabulo contentas uictitasse, idque Numinis peculiari placito; præsertim cum carniū penuria castaneis & ficubus potuerit sarciri.

XIV. Sed fingamus, quod aliqui
conten-

contendunt, animalia carniuora non nisi carnibus nutrita, vbi demum locus tot ouibus, & alijs pecudibus in lanienam seruandis? vbi macellum in Arca, vbi quotidie tantum pecoris mactaretur, & per stabula dispensaretur? sed ponamus carniuora omnia in singulos dies non plus fuisse absumptura, quàm ferè soleant centum Lupi. Non malè cōgruet alterius ad alteram proportio. Atqui cuius Lupo in dies singulos octaua pars ouis minimum assignanda in quotidiana cibaria. Quà quidem ratione dies singuli oues duodecim & dimidiam; trecenti sexaginta quinque dies, seu annus, quatuor millia sexaginta duas oues & dimidiam exigent. Num verò in Arca centum illa septuaginta quinque paria animantia tantum spatij reliquerunt ad tantos greges alendos in aliorum saginam? Non ignobilis Scriptor cōceptis verbis: *Non omittam, inquit, consideratè notare bubulas & ouillas carnes ad esum hominum salitas, ut mos est nauigantibus in Arcam illatas. Quo quidem DEVS singulariter significare voluit, humanam carnem luxurijs corruptissimam, deinceps pudicitia, ut sale siccandam. Probè omninò explicatio, si tamen verum*

sit, quod esse verum ponit, animalium
carnes ante diluvium comestas, quod
agre (putem) è sacris paginis demon-
strabitur.

**Noë Ada-
mi ossa in
Arcam
transtulit.**

XV. Non omittendum, quod *Iaco-
bus Edessenus Ephræmi sanctissimi viri*
magister memorat. *Noëmus* eodem *Edes-
seno* teste, *Adami* protoplasti ossa reli-
giosè in Arcam intulit, eaque diluvio
finito ita filiis distribuit; ut *Semo* natu
maximo caluam, & cum ea *Iudeam*, to-
tamque *Palistinam* tradiderit. Tanta
scilicet priscis Patribus cura sepulture
fuit ob immortalitatem animi cele-
brandam.

**Octo tā-
tūm ho-
mines in
Arca ser-
uati.**

XVI. Tandem *Noëmus* jussu diuino
eruditus, ingressus est ipse, & filij eius,
uxor eius, & uxores filiorum eius cum eo in
Arcam propter aquas diluvij, eratque sex-
centorum annorum Noë. Octo tantūm
homines in Arcam ingressi & servati
sunt, regnante diluvio; ex his octo, se-
ptem servati sunt propter Noë.

XVII. *Berosus Annij*, uxorem Noë
Tyræam vocat, uxores verò filiorū Noë,
vocat *Pandoram*, *Noëllam*, & *Noëglam*.
Verūm viri docti valdè dubitant, an
Berosus quem *Annius* edidit, sit verus
& priscus ille *Chaldaorum Berosus*. *Gno-
stici,*

Ingressi in Arcam, eiusque clausura. 105

stici, teste Epiphanio, e. uxorem Noë e. Hom. 261
vocarunt *Noria*: arguit eos *Epiphanius*,
eamque asserit vocatam esse *Barthenon*.

XVIII. Igitur *Noëmus* cum suis ti-
mens, ingressus est *Arcam*, & clausa est
ianua. *Inclusit eum Dominus*. *Noëmus*
quidem attrahere potuit ianuam, sed
eam diuino iussu Angelus bitumine ob-
leuit, ne quid aquæ penetraret. Ita An-
gelus vietorem egit, & *Arce ostium*
pice ferruminauit. *Noënum* autem ja-
nuâ obferatâ ideò sic inclusit, vt ab a-
quarum irruptione cunctisque pericu-
lis tutus ageret.

CAPVT VIII.

Quo tempore, quòue mo-
do Diluuium immissum
fuerit?

I.

Diluuij tempus sacre pagine hunc
in modum designant: a. Mense 2. Gen. 7.
secundo septimo decimo die mensis, 7. 11. & 12.
rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, &
cataractæ celi apertæ sunt, & facta est plu-
uia super terram quadraginta diebus &
quadraginta noctibus. Primus Hebræorum
mensis

Diluvium
cepit in
Maio,
cur?

mensis *Tar Marfonane* appellatur, nostratē *Martium* & *Aprilem* occupat. Secundus *Nisan* *Aprilis* & *Maij* partes complectitur. Ita diluvium mense *Maio* cepit, anno ab orbis conditi principiis millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, cum *Noë* annū ætatis sexcentessimū jam explēset.

II. Idcirco autem omnium amœnissimo mense *Maio* initium sumpsit eluvies, ut luculentè doceret *Deus*, causam irruentium aquarum non esse naturalem ē pluvijs hiemalibus, sed id jussu suo fieri, idque sub æstatis principium, quo calor & siccitas solent inualescere. Ut igitur tantò maiore dolore torqueretur obstinata impietas, tantoque acerbius flagitia vindicarentur, tempore anni amœnissimo rapiuntur ad supplicium, quo sibi læta omnia polliciti edebant & bibeant. b.

b. *Luc. 17.*
7. 27.

III. *Iosephus* tamen incipiens annum à *Septembri*, mensem hunc secundum vocat *Marchesuan*, qui respondet nostro *Octobri*, cum abundant imbres; sed prius, quod dixi, verius est.

e. In annot.
ad *Cajet.*
in c. 8. *Ge.*

IV. Denique *Antonius Fonseca*, c. & *Torniellus* putant, mensem ingressus & exitus *Noë* de *Arcâ* fuisse *Januarium*, quem

quem ideò dicunt à primis Gentilibus postmodum ipsi Noë fuisse consecratum, & ab eo denominatum: siquidem Noë ab ipsis *Ianus* nuncupabatur; quem idcirco bifrontem finxerunt, quòd Noë viderit annum & sæculum tam vetus, quàm nouum. Verùm non video solidum huius opinionis fundamentum, nec enim Ianuarius apud *Hebræos* fuit mensis secundus, siue annum sacrum, siue vulgarem & civilem accipias: licet id subtiliter ostendere conetur *Tornæus*.

An Noë
Arcâ exie-
rit in Ia-
nuario?

V. Itaque diluuium mense Majo, id-
que octauo die Maij, vt Scriptorum nō
nemo censet, eo certè tempore cœpit,
quo minimè hoc supplicium metueba-
tur. Ita rupti sunt omnes fontes, & ca-
taractæ cæli apertæ sunt. Et facta est plu-
uia super terram quadraginta diebus &
quadraginta noctibus. d. Fossæ, antra,
specus, omniaque aquarum receptacu-
la referarunt, maria omnia suis termi-
nis egressa, effuderunt sese, quidquid
latuit aquarum sub terra, erupit; omne
barathrum, omnis aquarum matrix, vo-
ragines omnes ebullierunt; abyssus ad
flumina & maria venis pertingens a-
quas totâ vi euomuit, in aquarum lo-
cum

Domi-
nicum
fuisse asse-
rit *Cærc-*
nus.

d. Gen. 7
v. 11. & 12.

e. Ita Fræ.
Vales. in
sacr. Phi-
los. c. 63.
Ita Basil.
Hierony-
mus, Da-
masceus.
Bernard.
Ita Plato
& Philo.
Quæ ca-
taractæ
cæli.
2. Sen-
tentia.

cum aër successit. e. Hæc aquagia, has undarum cellas Rex cælestis aperuit in supplicium tot noxiorum capitum. Nec enim infernè solùm, sed & supernè ruebant flumina, cataraclæ cæli apertæ sunt.

VI *Cataractæ*, ait *Eugubinus* & *Oleaster*, sunt foramina, quæ DEVS fecit in cælo, siue firmamento, ut per ea aquæ, quæ supra firmamentum sunt, defluerent. Propter diluvium enim aquas has ibidem fuisse repositas à DEO, initio mundi, censent ipsi: sed hoc modo findi debuissent, non tantùm firmamentũ, sed & omnes cæli planetarum; quod est improbabile.

2. Secundo, *Petrus de Aliaco*, & alij, quos citat *Pererius*, per cataractas accipiunt constellationes, quarum vi naturali factum sit diluvium: sed hoc repugnat Scripturæ Gen. 7. v. 11.

3. Dico ergo, cataraclæ cæli, hîc per catarchresin vocantur nubes, ipsæque secunda aëris regio, multas in partes plagasque diuisa, quæ vapores & aquas intra se quasi repagulis, & cataractis quibusdam continet & coërcet. q. d. Nubes, ipsæque secunda aëris regio, in diluvio tanto impetu, aquarum vim

maxi-

maximam in terram deiecit, vt totus aër videretur rumpi in vastissima foramina, per quæ non tam guttas & pluuias, quàm densissimos imbres, instar riuorum & fluuiorum effudit, ita vt aër jam non aër, sed continuus quidam imber, immò mare esse videretur. ita *S. Chrysostomus, Rupertus, & Pererius.*

VII. Nunc ipsæ turbæ pereuntium Horror
diluuij contemplandæ. Fingamus animo, in editissimi montis vertice nos stare, & inde oculos in omnem partem circumferre, & vegetissimo visu acutum cernere, quàm tristi spectaculo viri, feminae, liberi, senes, iuuenes, huc illuc per montium juga velut amentes & rabiosi discursent, & asylum ab aquis jam vicinissimis inuestigent: interim inûdatio magis, magisque exerceat; jamque domos, castra, pagos, oppida, ciuitates tegat, & quidquid residui vixit, impetu abripiat, & in imum mittat gurgitem, jamque pæne summorum montium capita horribilis eluies transcendat; Hinc inde simul audiantur voces: *Pereo, absumor, obrutor, mergor, morior.*

VIII. Sollerter & attentè contueamur, quomodo vbique & eorum homi-

nes passim ab aquis abrepti, vbi diu resistiterunt, succumbant demum & suffocentur. Videamur nobis videre sensim crescentem aquam, huc illuc discursantes homines, seminudos, pauoris plenos, pænè insanos, semimortuos. Matres rapiebant paruulos, sed quò fugerent, nesciebant. Alij mensam deseruerunt, effugij locum indagantes. Alij quantumuis ægri lectulis excussi profluerunt in apertum, vt locum quærerent securum, nusquam inuenturi.

IX. Alibi, vt sese casus subiti dabant, vir manu trahebat vxorem, illa puerulum, vterque prolem vehabant, dorso enisuri in altum, sed in lubrico labuntur, cadunt, hauriuntur. Alibi familiae totæ subitis fluctibus oppressæ, eo ipso loco sepeliuntur. Multi supremum tetum, alij quas potuerunt celsissimas arbores conscenderunt. Alij perreptarunt in montes, sed nec ibi effugium ullum. Hinc illinc jam verè naufragi, de tabulis, quas ministrabat necessitas, certabant, aduti illis, sed exiguo tempore, denique nihil poterat tueri pereuntes. Alij natantia jam cadauera cernebant, nec aliud fatum serò lachrimantes expectabant. Nunc hi, nunc isti,
nunc

nunc illi, nunc alij ab undis abripiebantur. Ingens ubique fletus, clamor, ejulatus, mugitus ululatus, horrenda ubique desperatio.

X. Nulla jam domus, nullum tectum, nulla arbor, mons nullus servare potest certæ neci destinatos. Affilientes fluctus veluti dracones, aut immanes ceti, glutiebant noxios. Pavor, angor, horror maximus occupârunt omnia. Miserae morientium voces locis omnibus audiebantur. Mutuam quidem opem implorabant, & verò etiam juuare laborabant, sed irritò conatu: dum clamant & ululant, abripiuntur fluctibus & merguntur. Huic inevitabili mortis necessitati vis nulla valuit resistere. Horis singulis incrementum sumpsit calamitas. Spectaculum pereuntis Orbis atrocissimum!

XI. Hic altâ mente pertractandum, quî tandem aliqua sese prodiderit poenitentia, sed nimium sera; dolent, sed frustra, *Nemo* non paruisse. Nunc animo commouentur, quòd optimum senem ut fatuum irriserint. Nunc undique acclamatur: Quàm felix es tu cum tuis, *ô Noë*, quàm vera vaticinatus es?

H

O uti-

O utinam etiamnum pateret Arca! quàm toleranter famem & sitim ferremus omni vitâ, modò in illa liceret vivere! Potuissemus illa recipi, si voluissemus. Sed negleximus, minis non credidimus, improbè insaniuimus. E heu! quàm fecimus malè! Ah, si Deus etiamnum nostri misereatur! Hæc benè, sed nimium serò; Serò sapiunt *Phryges*: diu satis expectatum. Sæculum totum in poenitentiam concessum. Erant, qui monerent, qui erudirent, qui frustra prædicerent; sed non erant, qui audirent. Cunctantem DEVM impulistis ad expetendas pœnas. Jam parendum est fatis. At contrà plurimi haud dubiè velut jam ad orcum detrusi impias voces jactârunt in DEVM, veluti sæuum & crudelem tyrannum, qui tot homines velut catellos recens natos mergeret. Ita vndis occupati, vt nec resorbere quidem voces impias liceret.

CAPVT

CAPVT IX

Quid Noë egerit in Arca, &
de aquarum incremento.

I.

A Nnum & dies septemdecim Noë Labores
Noë in
Arca.
in Arca latuit, dies noctesque
abundè habuit cum suis, quod
ageret. Plusquam septingentis anima-
libus cibum potumque subministravit.
Neque verò omnibus ex vna eademque
olla, vti fit, pluribus contubernalibus,
inferre potuit fercula; suam cuique men-
sam, suum pabulum parare debuit,
prout specie, vel ipso etiam genere,
distinctæ erant animantes.

II. Nec solum pabulum afferre, &
suam cuique offam obsipare quotidiana-
ni officij erat, sed finetum etiam effer-
re, stabulorum sordes purgare, & ne
quid deficeret, singula quorumque do-
micilia quotidie lustrare. Ita Noëmus
cum filiis suis famulus erat pecuarius,
ancillæ pecuariæ cogeantur esse qua-
tuor feminae Noëmi, & filiorum conju-
ges. Ita Paulinum illud quotidianum
fuit: a. In multis laboribus, in patientia a. 2. Cor. 6.
7. 4.

multa. Præsertim eò loci, quò nec auræ,
nec lumini penetrare licuit, vbi nihil
liberioris prospectûs, vbi fœtor anima-
lium tantus, vbi merum stabulum.

III. Quî tandem ista, & quidem
tanto tempore ferre potuit, tam tene-
bricoso carcere, sepulchro tam fœtido
inclusus? Nil erat, quod gaudio, recrea-
tioni, solatio esset, nisi hoc vnicum: In
manu D E I sumus. Si placeat D E O, ser-
uabimur; si minùs, in Arca etiam perire
possumus. Et quamuis omnia alia nihil
turbâssent, diurna tamen nocturnaque
Arcæ inquietas, & assidui fluctuum insul-
tus, satis superque homines captiuos
afflixissent.

Multitu-
do aqua-
rû quâta.
b. Gen. 7.
v. 17.

IV. E triplici autem argumento di-
scimus aquas supra fidem humanâ cre-
uisse. Primum è sacræ paginæ verbis
illis petitur. b. *Multiplicatae sunt aquae,
& eleuauerunt Arcam in sublime à terra.*
Vis aquarum ingens fuerit, necesse est,
quæ tam obstupescendum pondus at-
tolleret, vti naues attolluntur à mari.
Credibile prorsus, Noë ~~nam~~ eo artificio
Arcam ingentibus trabibus, tamquam
basibus inpositam struxisse, vt aqua
subiens molem eleuare illam, & veluti
succollare potuerit; ne in alterutrum
latus

latus vergeret, sed æquilibrium ferretur.

V. Indicium incrementi secundum: Vehementer inundauerunt, & omnia repleverunt in superficie terræ: porro Arca ferebatur super aquas. c. Hago Victorinus c. Ibid. opinatur Arcam ad cubitos nouem, v. 18. Lyrannus ad duodecim aut tredecim cubitos aquismersam natasse. E diuinis litteris nihil affirmandum hic.

VI. Tertium diluuij incredibiliter crescentis indicium: Et aqua præualuerunt nimis super terram, operitiq; sunt omnes montes excelsi sub vniuerso celo. Nullo penitus excepto, nec eo, qui nubes transcendit Olympo. Quòd igitur aquam eò voluerit excrescere, vt Olympus & Atlas altissimi montes operirentur, & caput vndique abderent, id factum ideò, vt viuentium nihil euaderet. nec bestiola, nec auicula vlla, & nec homo quidem vnicus, sed nec Gigas maximus se posset exitio subducere. Si enim non omnia montium juga vndis fuissent tecta, potuisset vir Gigante⁹ editissimi montis culmen conscendere, & illic tueri vitam. Pereundum fuit omnibus, Noëmo solo cum familia eximio.

An omnes omnino montes obruti aquis?

Og Gi-
gantem
euasisse
diluuium
fabulan-
tur He-
braei.
d. Cap. 3.
v. II.

VII. Fabula est, quam Hebraei so-
mniant, Og Gigantem eluuiionis impe-
tum euasisse, eoquē trahunt illud *Deu-
teronomy*; d. Solus quippe Og Rex Basan
restiterat de stirpe Gigantum. Quæ si vera
interpretatio, Rex iste ad octingentos
annos ætatem perduxisset. Tot enim à
diluuio fluxerunt anni, ad ingressum
Hebrææ plebis in Prouinciam *Chanaan*,
quæ quia illis in prædam cessit; *Tradi-
dit*, aiunt, *Dominus DEVS noster in ma-
nibus nostris etiam Og Regem Basan, &
vniuersum populum eius, percussimusque
eos vsque ad internecionem*.

Itaque Noëmus solus eluuiionis impe-
tum euasit incolumis, qui tamen an-
num suum hospitium largiter labo-
rando, precando, gratias agendo, pa-
tientiam cum primis admirandam
exercendo exsoluit.

OSO

CAPVT

CAPVT X.

Minuitur sensim, & tandem
 finitur diluuium : idque ex co-
 lumbâ, redeunte cum ramo
 oliuæ, discit Noë.

I.

Post exactos à diluuij principio
 quadraginta dies pluuios

*Omnia pontus erant, deerant;
 quoque littora ponto. a.*

Nec enim apex ullius montis est visus.
 Latuerunt pressæ sub gurgite turre.

a.b. Ouid.

Lib. I.

Metam.

Vnus erat toto natura vultus in Orbe. b.

Tametsi quadragesimo diluuij die om-
 nes homines jam expirâsse cēfendi sint,
 nihilominus immensum hoc mare re-
 lictum est, vt tot cadauera consumeren-
 tur, vel etiam vt fluctus terram hinc
 illinc aggerarent, eaque ratione tantas
 cadauerum strues humarent; Inde locis
 pluribus, nec dubium, tam inæqualis
 terra, tot cliuis & collibus montuosa,
 in monumentum & memoriam vniuer-
 salis excidij sempiternam.

II. Nam post quadraginta dies plu-
 uios, secuti centum quinquaginta, di-

midius annus, quo toto tempore nihil penitus mutârunt aquæ, sed eâdem semper iuerunt altitudine. Hoc autem exacto tempore: *Adduxit Dominus spiritum super terram, & imminuta sunt aquæ.*

c. *Gen. 8.*

v. 1.

Spiritus,
id est, vē-
tus sicca-
uit aquas.

c. Immisit DEVS ventum calidum & vehementem, qui vi non naturali, sed diuinâ, eam aquarum eluuiem in suas cauernas, in antra, specus, foueas, inque suam abyssum, vnde emerferat, cogeret redire. Hinc Historicus sacer dixit: *Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cali,*

d. *Ibid.*

v. 2.

& prohibita sunt pluuie de celo. d. Nimirum DEVS aquagia sua, quæ aperuerat in supplicium gentis humanæ, iterum obserauit. Deinde ventus seipso potentior viribus diuinis eluuiionem, siccauit. *Chrysostomo teste: Præceptum est Domini, quod facit omnia.* Aliter, certè venti omnes pluribus annis illam aquarum molem exhaurire non potuissent.

III. Nec solùm aquas ventus ingenti fauce glutijt & digessit, sed id etiam effecit, ne mortalitas sequeretur & pestis. *Adduxit Dominus spiritum, idque* providentiâ singulari & potentiâ. *Et prohibita sunt pluuie, non quòd illis centum quinquaginta diebus pluuie durâ-*
rint,

rint, sed quòd DEVS pluuias in terram
 alioqui defluxuras totis septem mensi-
 bus continuerit, vt eò citiùs terra sic-
 caretur.

IV. Hoc tempore Arca tam diu iactata
 in montibus *Armenia*, aut vti *Hebræi* lo-
 quuntur, *Ararat* (qui sunt pars Tauri mon-
 tis) quietis aliquid inuenit. *Requieuitq;*
Arca mense septimo, vicesimo septimo die
mensis, super montes Armeniae. e. His
 montibus, qui sese in maximam porri-
 gebant longitudinem, diuersis locis di-
 uersa fuere nomina. Hoc sibi nomen
Armenia à Noëmi nepote *Semi* filio
Aram accepit. Inter omnes Orbis par-
 tes altissimum locum occupat *Armenia*.
 Atque hic Arca subsidentibus aquis
 sese recepit sessum. At verò aquæ ibant,
 & decrescebant usque ad decimum men-
 sem: decimo mense primâ die mensis appa-
 ruerant cacumina montium. Cumq; transis-
 sent quadraginta dies, aperiens Noë fene-
 stram Arce, quam fecerat, dimisit coruum,
 qui egrediebatur, & non reuertebatur,
 donec siccarentur aquæ super terram.
 Cùm igitur Noëmus apices & fastigia
 montium per fenestram prospiciens
 vidisset, quadraginta dies expectauit,
 & ita demum exploratorem coruum
 emisit.

e. *Ibid.* v. 4Vnde di-
 cta *Ar-*
*menia.*f. *Ibid.* v. 53

6. 7.

*Noe ex
Arca e-
mittit
coruum,
postea co-
lumbam.*

V. Post coruum exploratorem per-
fidum, *Noëmus* ter columbam misit
nuntiam. Prima eodem prorsus die
post coruum abiit, eodemq; die rediit.
Hic *Noëmus* septē alios dies expectans,
iterum emisit columbam; quæ vesperi
non sine litteris (vt dicemus) rediit.
Expectauit denuò *Noëmus* alios septem
dies, & tertiam columbam euolare ius-
sit, quæ in Arcam non est reuersa. Ita
Noëmus quatuor omninò nūcios aman-
dauit, semel coruum, ter exploratricem
columbam. An vna eademque colum-
ba ternas legationes istas obierit, in-
certum; verosimile vnam eademque
fuisse.

*Vnde ra-
mus oli-
ue.*

VI. Cū volatu primo abiit, lu-
tata rediit, maximè pedibus, ait *Iosephus*.
Itione alterā viridantem oleæ ramuscu-
lum rostro deportauit. Sed vnde fron-
des huic arbori, quæ anno toto jugula-
tricibus aquis merfa latuit? *S. Ambro-
sius* multū ambigit; num ea ante di-
luuium frondere cœperit, & sub vndis
seruata has comas non amiserit. Ante
diluuium fronduisse verosimilius. Nam
olea, teste *Plinio*, ijs arboribus accensē-
da, quæ per hiemem folia & virorem
non perdunt. Quod *S. Chrysostomus* con-
firmans:

fumans; *Olea*, inquit, *semper virens est*. Ex quo facilis conjectura est, diluuium, etsi pleraque omnia humi nascentia eradicarit, eam tamen oleam, aliasque arbores, quæ minùs resistebant aquis, perdurasse. *Rabbini* somniant hanc ramum ex oliuifero *Sionis* monte, alij ex *Paradiso* sumptum. Somnia sunt & nugæ. Eam arborem **DEVS** viuere sub aquis voluit, vt columba exploratum euolutura reperiret, quod domum referret in mysterium futuris sæculis.

VII. Postquam igitur iussu diuino terram subierunt aquæ, **Noë** **DEVS** præcepit: *Egredere ex Arca tu & vxor tua, filij tui, & vxores filiorum tuorum. Egressus est Noë, & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum eius cum eo. Sed & omnia animantia, iumenta & reptilia, quæ reptant super terram secundum genus suum, egressa sunt de Arca.* g. *Hebræorum & Christianorum* doctorum peruulgata sententia est, **Noë** **num**, & tres filios, **Noë** **mi** conjugem, & tres nurus pudicè & castè anno toto viduos & cælibes vixisse; sed & ipsas pecudes hanc continentia legem non rupisse.

g. *Ibid.*
v. 16. &
seqq.
Vius **V**e-
neris in
Arcanul-
lus.

VIII. **Noë** **mus** autem vix progressus ex annuo carcere illo, mox struere cœpit,

h. *Ibid.*

v. 20.

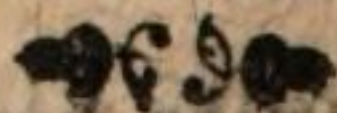
*Noe gra-
tus Deo
sacrificat.*

coepit, & ædificare, non sibi suisque do-
mum, sed Deo Altare, historico sacro
teste; *Ædificavit autem Noë Altare Do-
mino.* h. Pius & gratus in DEVM ani-
mus gratiarum actionē differre noluit.
Ideò *Noëmus* continuò, & quamprimū
pedem in terra fixit, se gratum DEO
stitit, quòd sibi suisque pauculis ex o-
mni humana gente seruârit vitam in
illa ineluctabili necessitate.

i. *Ibid.* v.

20. & 21.

IX. Ita mox diuinum cultum, exte-
riori sacrificio, quod DEO soli adolen-
dum, testatus est. Inter sacrificia pri-
mas habet holocaustum, quod absumit
omnia. Atque hoc *Noëmus* obtulit DEO.
*Tollens de cunctis pecoribus & volucribus
mundis, obtulit holocausta super Altare:
Odoratusque est Dominus odorem suauita-
tis.* i. *Chaldeus* vertit, *Suscepit Dominus
cum beneplacito oblationem eius.* Statim-
que benedictionem consecutus est, &
iterum solitam præ se tulit gratitudi-
nem, factaque gratiarum actione tunc
majoribus beneficijs diuina gra-
tia ipsum cumulauit.

CAPVT XI.

Descriptio Montis; in quo
traditur, requieuisse & esse
Arca Noë.

I.

EST in *Armenia* majori prope ciuitatem *Erivan* Mons præcellus, vicinis alijs eminentior, & procul apparens, in quo successiuâ auorum & proauorum traditione referunt *Armeni* Mons Armeniæ inaccessus. *Arcam Noë* decrefcentibus aquis diluuij requieuisse, & ad hæc vsque tempora perseuerare; hunc propterea maximè venerantur: in eo semper præ altitudine conspiciuntur niues; nullus ad eius verticem hætenus ascendere potuit; licet id multi tentauerint: de vno præsertim Religioso dicunt; quòd deuotionis causâ, vt sacram illam *Noë* videre *Arcam*, illuc magno labore voluerit penetrare, sed cùm totâ nocte, quâ potuit celeritate, fuisset progressus, se in ipsis montis radicibus redeunte Sole conspexit, Angelumque vidit *Arcæ* particulam deferentem: sibi que eam tradendo dicentem audiit: *Accipe quam exoptas*

*exoptas reliquiam; supra montem ascendere nulli mortalium licet; his dictis evanuit. Propter hoc aliqui Paradisum terrestrem in aliqua montis illius planitie probabiliter constituunt: montem hunc aliqui vocant *Pariardem*, alij *Gordianum*: Armeni verò nunc vocant montem *Noë*.*

Vide librum nostrum de Horto.

II. De Paradiso terrestri multæ sunt apud Auctores sententiæ. Quidam dicunt, Paradisum terrestrem esse totum mundum; fontem illius esse Oceanum, ex quo quatuor illa celeberrima flumina oriuntur; sed hæc opinio est Scripturæ dissona: nam ex illa habetur, quod illa quatuor flumina exeunt de Paradiso; & tamen constat non exire de hoc mundo: deinde Scriptura docet, primum parentem de Paradiso post peccatum fuisse ejectum; constat autem in mundo perseverasse.

Paradisus ubi?

III. Alij docuerunt Paradisum hunc esse locum secretissimum, & in concavo Lunæ collocatum; sed hi etiam parum Scripturæ consonant: nam Scriptura dicit in eo fuisse arbores, præcipue lignum vitæ, & lignum scientiæ boni & mali: deinde in eo fuisse fluvium, qui in quatuor capita dividebatur: quæ omnia deno-

denotant illum esse Terrestrem, non
aerium aut caelestem.

IV. Alij denique alijs in locis Para-
disum terrestrem collocant, vel in alia
terra nobis incognita, vel in *Palestina*
circa *Jordanem*, in terra *Sodomorum*, vel
in Insula *Taprobana*; sed hi quoque à
veritate deuiarunt: non enim ex aliquo
horum locorum emanant quatuor illa
flumina, quæ Scriptura docet ex Para-
diso oriri.

V. Vnde aptius alijs constituunt Pa-
radisum terrestrem in *Mesopotamia*, &
Armenia, quia ex Scriptura Paradisus
fuit in *Eden*, *Eden* autem fuit juxta *Haran*;
Haran verò secundum *Hebræos* idem est
ac *Mesopotamia*. Quod confirmatur
ex eo, quòd *Cain* ante diluuium, & post-
eri *Noë* post diluuium has terras inco-
luerunt, ut patet ex *Gen. 4. & 8.* credi-
bile autem est, quòd *Cain* non statim
transijt ad remotas regiones, sed stete-
runt juxta Regionem, in qua *Adam* eius
ac omnium mortalium primus Parens
illum procreauit. Deniq; quia ex mon-
tibus *Armenia* & *Mesopotamiae* fluuij
Tigris & *Euphrates* oriuntur, quorum
origo ad fluuium illum Paradisi rede-
ciunt.

Primorū
Parentū
habitatō

Flumina
ex Para-
diso quæ
orientur.

VI. Sed novæ difficultates oriuntur; nam ex Scriptura habetur, fluvium illū Paradisi in quatuor capita diuidi siue flumina, scilicet *Phison*, *Gehon*, *Euphratem* & *Tigrim*: nomine autem *Phison*, intelligunt aliqui *Gangem*: & nomine *Gehon* intelligunt *Nilum*: constat autē, quòd *Nilus* & *Ganges*, non ex *Mesopotamia* & *Armenia*, sed *Nilus* ex montibus *Lunæ* juxta promontorium *Bonæ Spei* in *Congo*; *Ganges* verò è *Caucaso* monte *Indiæ* dimanant. Aliqui se ab hac difficultate expediunt, dicentes, hæc flumina sub terra abscondi, & per meatus subterraneos defluentia ex varijs postea nasci Regionibus: sed tamen incredibile videtur, quòd hæc flumina tanto spatio sub terra lateant, & tam dissitis orientur Regionibus, vt ex mundi mappula patet. Quapropter alij per *Phison* & *Gehon*, non *Gangem* & *Nilum*, sed alia flumina, vel etiam ramos ipsius *Tigris* & *Euphratis* volunt intelligi: per *Aethiopiam* autem, quam dicit Scriptura *Gehon* percurrere, intelligunt non *Aethiopiam Abyssinorum*, sed aliam *Assyriorum*, quam juxta sinum *Persicum* constituunt, ibique etiam terram *Hehilas* collocant prope *Arabiam* felicem cum

cum auctoritate sacrae Scripturae, ut patet *Genesis 25. & 1. Regum 15.*

VII. Sed ex dictis aliqua pro mea feligens sententia, dico probabile esse, quod Paradisus terrestris adhuc perseverat in aliqua planitie amœna montis huius *Armenia*, quem descripsimus, in qua SS. *Henoch & Elias* in delicijs viuunt, peculiari Dei providentia locum illum, & à frigoris rigoribus, & Solis ardoribus temperante. Cum enim hi SS. Prophetæ in hoc mortali solo, delicijs panis celestis Paradisi affluentes, ad finem usque mundi præseruentur, verisimile apparet, quod in Paradiso terrestris, pro ipsis à Deo conseruato maneant, ubi edentes fructum arboris vite, senectutis & infirmitatis molestias ignorant.

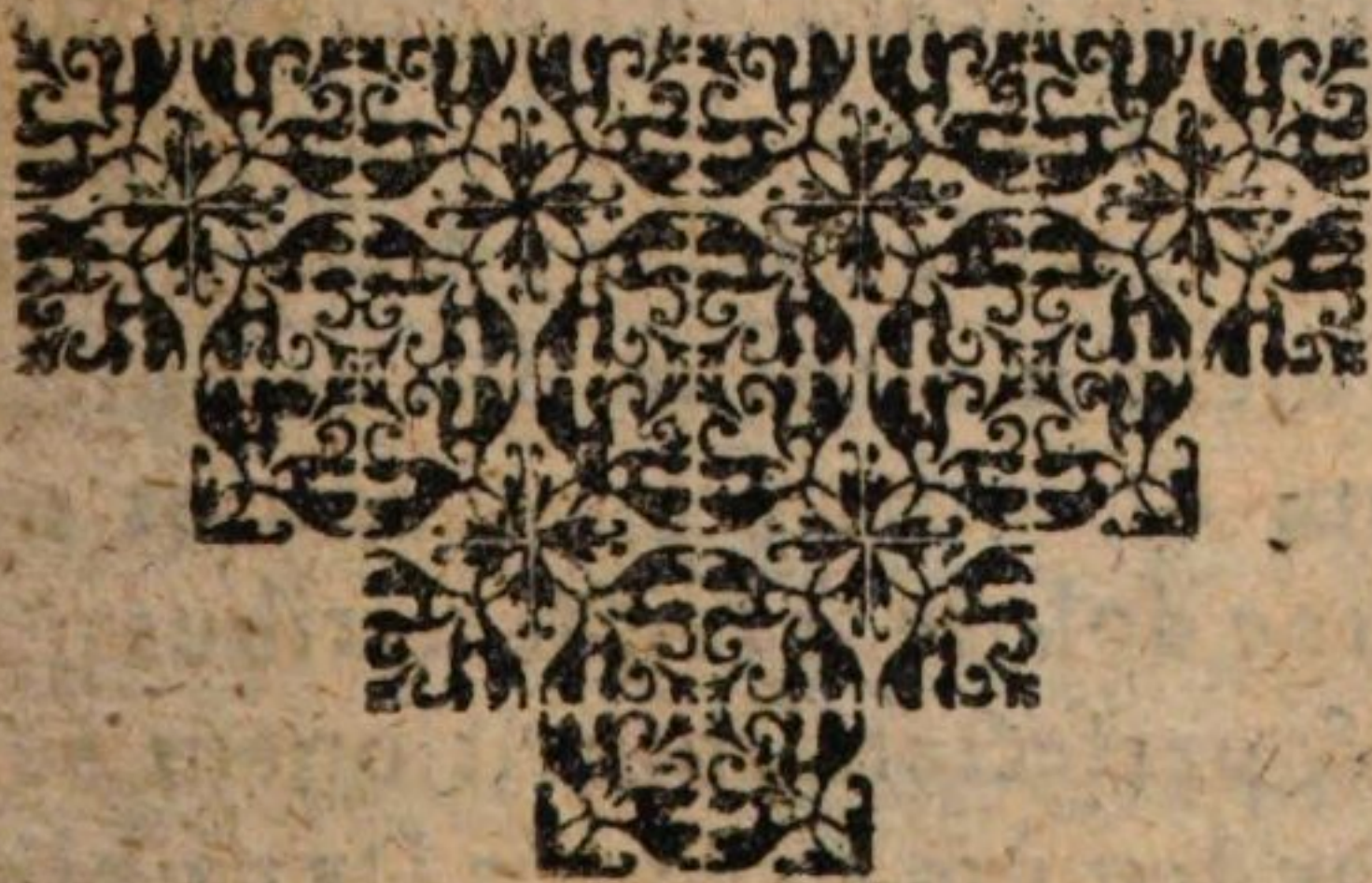
VIII. Ad radices huius montis nascitur *Euphrates*, de quo nullus dubitat esse eundem, quem proprio nomine Scriptura quarto loco nominat; non longè inde nascitur *Tigris*, quem etiam Scriptura proprio indicans nomine, de eo ait, *ipse vadit contra Assyrios*; ad radices eiusdem montis nascitur fluuius ab *Armenis* vocatus *Araxes*, hic versùs Orientem procurrit; alius etiam fluuius

Fluuij ex Paradiso quinam sint.

dictus *Cyrus* non longè inde dimanat, qui *Armeniam* præterlabitur: fortè hî *Gehon* & *Phison* olim nominabantur; & nomen, sicut & *Prouinciæ*, quas irrigant defluendo, mutarunt; nisi dicamus *Gangem* esse *Phison*, & *Indum* esse *Gehon* egredientem è *Paradiso* terrestri, quia *Ganges* & *Indus* creduntur oriri è mari *Caspio*, in quod conflunt *Araxes* & alij fluij ab hoc monte *Armenie* profluentes: vel *Phison* est ramus *Tigris* dictus à *Plinio*, *Pasitigre* corruptè, siue *Fisotigris*; *Arabes* enim carent litera *P.* & mutant in *F.* *Gehon* autem fortè est *Geon* fluuius nominatus in *Perside*, qui separat regnum *Korasson* à regno *Vzbeck*: & licet eius origo distet ab hoc monte, hoc successit ex diluuiò, quòd multa in orbe terrarum immutauit. Cui plurimum patrocinator impossibilis in montem illum ascensus: nec mirum, si in illo monte sint aliqua loca mortalibus ignota; cùm non ita pridem in medio *Hispania* in præruptis montibus oppidum terrasque habitatas compa-ruisse dicatur: cùm tamen tot sæculis, à tempore scilicet, quo *Mauri Hispaniam* inuadentes ac subjugantes, *Christianos* per illos montes disperferunt,

peni-

penitus latuerint. Hanc veritatem confirmat, quod *S. Elias* illis in locis *S. Eliæ* aliquando apparuit, ut *Armeni Carmelitarum* apparitione *litanis* Patribus in *Perside* commorantibus retulerunt: sed hæc sufficiant in tam abstrusa materia, ac tanta diuersitate apud Auctores agitata. Monueram tamen præterea ea, quæ depromi possunt ex sacro contextu, multa dici ad hunc locum, quæ boni Auctores, suum quisque iudicium sequentes, differunt. Sed fortasse in re tam vetusta tamque recondita diuinare potius videmur, quam certò veritatem ipsam definire, ubi diuini Scriptoris auctoritas deficit. Quare non plura super *Arce* constructionem, eiusque constitutionem in montibus *Armenie* sine calumnia viro-
rum prudentium ausum dicere.

CAPVT XII.

**An omnes in diluuiο simul
in anima & corpore perie-
rint, an aliqui etiam salui
facti sint?**

I.

Qualis
mundi
status in
in dilu-
uio.

Quari solet hoc loco, an iste vni-
uersalis hominum interitus, ad
corporum & animarum pariter
damnationem extendi debeat? Quam
quæstionem accuratissimè discutit *P.*
Pererius. Nec aliquid amplius addi pos-
se arbitror. Dixerim tamen in summa
per tres propositiones. Prima sit: Nul-
lus eâ tempestate, cū diluuium cœpit
inundare, omninò iustus erat, præter
Noë cum tribus filijs, nupibus, atque
uxore; sed totum humanum genus erat
vti corrupta caro, & in grauissimis at-
que turpissimis volutabatur flagitijs.

An aliqui
in diluuiο
salui fue-
rint.

II. Secunda: Non est absurdum, si
quis dicat multos in illo diluuiο, pœ-
narum & mortis ante oculos positæ
sensu ac dolore, à suis sceleribus per ve-
ram & perfectam contritionem resipu-
isse; ac demū in gratia Dei obijisse,
ita

ita ut illa sub aquarum vorticibus immerſio loco purgantis ignis extiterit. Hæc ſententia pie teneri poteſt, ſpectatâ immenſâ DEI bonitate, immò & ipſâ naturâ, ingenioque mortalium, quibus vexatio præbere ſolet intellectû: ut ſuorum ſclerum memores agnoſcât vltrices DEI judicis pœnas, & precibus, ac pœnitentiæ gemitibus veniam culpæ ac ſalutem animæ deprecantur: maximè quia *D. Petrus* ſcribit: a. *In. 2. Epist. 3.* credulos al quando fuiſſe, quando exſpectabant DEI patientiam in diebus Noë. Ergo illi prædicanti Noë diluvium futurum, non credebant, quia miſericordiam DEI noverant conſiſſi DEI longanimitati: quòd eos etiam peccantes ſuſtineret, non ſine vera pœnitentia illis mortem allaturus. Quare ubi ventum eſſet ad diluvium, commoverentur illius horribili aſpectu, ac pœnitentiam agerent, qui perperam DEI patientiâ priùs eſſent abuſi.

III. Hæc ſententia videtur eſſe *D. Hieronymi*, b. qui in illa verba: *Non permanebit ſpiritus meus, &c. In Hebræo ſcriptum eſt, inquit, non judicabit ſpiritus meus iſtos homines in ſempiternum, quia caro ſunt: hoc eſt, quia fragilis eſt in homine* b. *Lib. de quaſt. Hebr.*

*conditio, non eos ad æternos seruabo crucia-
tus, sed hîc illis restituam, quod merentur.
Ergo non severitatem, vt in nostris codic-
bus legitur, sed clementiam DEI sonat,
dum peccator hîc pro suo scelere visitatur.*

*c. Nahum.
1.*

*Et clariùs ad illa verba: c. Quid cogita-
zis contra Dominum, &c. docet illos pec-
catores tempore Noë punitos vt mere-
bantur in vita, nec DEVM illos ad æter-
nos cruciatus reseruasse, cùm non pu-
niat bis in idipsum, vt vulgatum est, &
colligitur ex Nahum, 1. vbi nostra lectio
habet: Non consurget duplex tribulatio.
LXX. Non vindicabit bis in idipsum
in tribulatione. Symmachus: Non susti-
nebunt impetum secundæ angustię. Ce-
terùm hic locus explicatur aptiùs ad
litteræ decursum, hoc modo: Tam gra-
uis erit DEI vindicta, quam demùm
suos in hostes expromet, vt secundâ
opus non sit; adeò acerbè & integrè
miseri punientur.*

*Omnes
hausti di-
luuio ad
infernum
prolapsi
sunt.*

*IV. Tertia; Præter Noë, & eius fa-
miliam in Arca seruatos à diluui-
o; in illo omnes hausti aquis ad inferni flam-
mas æternùm puniendi corruerunt.
Excipiuntur pueri ante vsum rationis
per Sacramentum aliquod ab originali
macula expiati. Hanc Pererius latè pro-
bat.*

bat. Quocirca obstinatio illorum hominum in peccatis sic tenaciter ex inveterata peccandi consuetudine, ac fortiter occalluerat; ut superueniente diluvio, pertinaces etiam & DEI contemptores, ac de salute animæ prorsus desperati perierint. Nec id mirum, cum sæpius contingat, ut insignes peccatores totâ vitâ, DEI immemores, immo & peccandi effusâ licentiâ irrisores, nec confiteri de peccatis, nec DEI misericordiam implorare velint, sed scienter ac libenter se ipsos condemnent, ruantque præcipites in gehennam.

V. Quod verò contra hanc sententiam de DEI non bis vindicantis misericordiâ opponitur, egregiè diluitur à nostro *Ruperto d.* ad hunc modum. *Scriptum est: Non vindicabit DEVS bis in idipsum. Sed hoc dictum, de illis accipi convenit, quorum vel ante pœnam, vel in ipsa pœna confessionem DEVS accipit; & idcirco post eandem pœnam temporalem, non illis eternam superadiicit; ut v. g. latroni, qui in cruce confessus est, non injustè Dominus aperuit Paradisum, quia non vindicabit DEVS bis in idipsum. Nam alter latro de temporali ad eternum transvectus est supplisium, de quo etiam rectè*
I 4 dicas,

*d. Lib. 3.
in Gen.
cap. 7.
Quomodo Deus
nō punit
bis in
idipsum.*

*dicat, quia nec in illo vindicavit DEVS
bis in idipsum. Nam esse una vindicata
bere dicitur, quæ hic incepta perficitur in
sempiternum.*

*e 1. Petr. 3
Quomo-
do Chri-
stus præ-
dicavit
in infer-
no.*

VI. Sed adhuc quæres, an saltem
CHRISTVS Dominus in anima descen-
dens ad inferos prædicarit ijs, qui dilu-
vio Noë perierunt? Quod quidem di-
sertis verbis videtur docere. *S. Pet. e. In
quo, inquit, & his, qui in carcere erant spiriti-
bus veniens prædicavit, qui increduli fue-
rant aliquando, quando expectabant DEI
patientiam in diebus Noë. Hic locus
obscuritate suâ percelebris habetur.
Sit prima expositio, & communior, &
probabilior. In quo, scilicet in suo illo
spirite, quo est viuificatus, seu diuinâ
suâ potestate ac virtute vtens, seu in
sua ipsius anima immortalis, in qua de-
scendit ad inferos; prædicavit, non qui-
dem euangelizando ad confessionem
& poenitentiam; (in inferno enim nulla
est redemptio) sed manifestando suam
gloriam, mysteria suæ passionis reue-
lando, & redemptionem humani gene-
ris demonstrando; nimirum palam
ostendendo & reprobis ac iustis, se esse
expectatum illum Messiam Salvatorem
mundi, futurumque Iudicem omnium
morta-*

mortalium, qui præmia bonis, malis supplicia decernat.

VII. Ex quâ manifestatione CHRISTI, consecuta est incredibilis lætitia, & gloria Iustorum; confusio autem, & dolor acerbissimus reproborum. Sicut in diebus Noë affertur ad exemplum, illo enim tempore innumeris diluvio pereuntibus, quia increduli fuerant; pauci credentes per Arcam servati sunt ex diluvio. Sic ergo CHRISTVS Dominus in anima descendens ad inferos prædicavit sui manifestationem (ut exposuimus) omnibus, qui erant in inferno spiritibus, quorum alij damnati, alij iusti & sancti erant.

VIII. Nihilominus *Cajetanus* longè aliter explicans, sic infit: Clare Petrus dicit, quod CHRISTVS descendens ad inferos in anima prædicavit animabus illorum, qui fuerant increduli in diebus Noë. Ex eo, quod tantum horum meminit, significat, quod non loquitur de prædicatione, quâ manifestavit apud inferos seipsum esse Messiam, & convicit tam demones, quam incredulos omnes. Huiusmodi enim prædicatio communis fuit omnibus apud inferos. Hæc autem, de qua Petrus loquitur, peculiaris describitur illis, qui fuerant

1 5

rant

rant tempore, quo fabricabatur *Arca*. Unde insinuat, quod prædicatio hæc fuit fructuosa. Et ad hoc faciunt verba illa: Quando expectabatur DEI longanimitas: ut per hoc intelligamus illos non fuisse incredulos, hoc est, sine vera DEI fide, sed incredulos Noë, dicenti diluvium imminere. Et cum hac incredulitate expectasse DEI longanimitatem, hoc est, confisos fuisse in longanimitate DEI, quod non induceret universale diluvium, & propter huius confidentie meritum placuisse DEO, ut anima CHRISTI prædicaret eis. Et revelavit nobis hæc Petrus, ut aperiret, quod CHRISTVS vsque adeo studuit ad offerendum nos DEO, quod etiam in spiritu descendens ad inferos prædicavit antiquis, qui fuerant in tempore Noë, ut etiam illos DEO offerret. Hæc omnia *Cajetanus*.

Mira gratia & virtus Christi crucifixi.

IX. Ex quibus si hæc explicatio admittatur, quod docti viderint, admirari oportet infinitam DEI misericordiam, & virtutem meritorum CHRISTI Domini. Atque in tanto sanguinis CHRISTI diluvio, hæc tanta supra omnem legem misericordia non incredibilis videbitur. Ceterum rectè etiam *D. Thomas* ad tempora Noë locum istum Petri pertinere putat. Sic enim exponit.

CHRISTVS

CHRISTVS ipse veniens per inspirationem, Christus
in terra, quamvis nondum per carnem per Noë
assumptam, vel per spiritus angelicos, p quos prædica-
locutus est hominibus illius temporis, præ- uit.
dicavit per Noë, & alios sanctos illius
temporis, &c. Plura si velis, consule P.
Peverium, qui hanc quæstionem diffusè
tractat.

LIBER III.

CAPVT I.

*Aliquot difficultates superiore Li-
bro consultò præterita, enodantur. Ac
primò, an vultures in Arca
fuerint?*

I.

DUbitant nonnulli, quid de Vultures
vulture sentiendum? Apud an omnes
multos enim ista invaluit feminae,
opinio, vultures omnes esse & an à
feminas, & à vento *Vropygio* surrecto & vento im-
obuerso imprægnari, ouaque subuen- prægnen-
tanea, eademque fecunda parere. Vide tur.
Pierium in *Hieroglyphicis*, a. de vul- a. Cap. 4
ture,

ture, qui hanc rem tamquam non dubiam; & omninò compertam adfert.

b. Lib. 2.
cap. 46.

c. Lib. 1.
Hierogl.

d In Hexaem.

Hom. 8.

e. Lib. 1.

Hexaem.

cap. 18.

Habet hoc ipsum *Ælianus*. b. Citat in eandem rem *Aldrouandus Horum*. *Apollinem*, c. *Pictorium*, *Thetzen*. *Simocatum*, *Philem*, qui omnes idem asserunt, quorum testimonia apud eum videri possunt. Quin & SS. Patres, *Basilius*, d. *Ambrosius*, e. *Origenes*, idem adferunt, eoque argumento probant, nihil mirum videri debere, si Virgo sine maris commixtione, Spiritu sancto afflante, in utero conceperit.

II. Porro eadem hîc ferè quæstio, quæ de phœnice esse potest: si enim id verum sit, non potuerunt è vulturibus duo & duo, masculus & femina induci in arcam. Non dissimilis quæstio nasci potest de alijs quibusdam animantibus, quæ licet per sexuum commixtionem progenerent, à vento tamen etiam imprægnantur. In hoc numero censetur equa, quæ in certis *Hispaniæ* scilicet & *Lusitaniæ* regionibus dicitur ex vento concipere. Testis *Varro*, f. *Columella*, g. *Plinius*, h. eius hæc sunt verba: *Constat in Lusitaniâ circa Vlyssiponem et Tagum omnem, equas Fauonio flante obuersas animalem concipere spiritum, idque pariam*

Equas è vento imprægnari multarum fuit opinio.

f. Lib. 2.
de re rust
cap. 1.

g. Lib. 6.
cap. 27.

partum fieri, & gigni perniciosissimum. D. H. Lib. 4.
Augustinus scribit idem in Cappadocia cap. 22.
contingere. Aristoteles etiam scribit e- item, li. 8.
quas ΕΞΑΝ ΕΜΟΥΣΤΑΙ, hoc est, vento cap. 42.
imprægnari. Homerus etiam agnouit
equorum subuentaneorum genus, dum
fingit Boream adamasse Troicas quasdā
equas, easque impleuisse semine, pro-
creatumque inde equorum genus ce-
lerrimum. Perspicue Virgilius in Geor-
gicis.

*Continuoque avidis ubi subdita flamma
medullis;*

*Vere magis (quia vere calor redit ossibus) ille
Ore omnes versa in Zephyrum, stant
rupibus altis,*

*Exceptantque leues auras; & sæpè sine ullis
Conjugis vento gravida (mirabile dictu)
Saxa per & scopulos, & depressas con-
ualles*

*Diffugiunt, non Eure tuos, neque solis
ad ortus:*

*In Boream Caurumque aut unde ni-
gerrimus Auster*

*Nascitur, & pluvio contristat frigore calæ.
Item Silius Italicus:*

*Hic adeo cum Ver placidum, flatuque
tepescit,*

*Concubitu servans tantos grex prostat
equarum, Et*

*Et venerem occultam genitali concipit
aurâ:*

*Sed non multa dies geneti, properatque
senectus,*

*Septimaque his fabulis longissima duci-
tur ætas.*

III. Idipsum feræ tigridi adscribere

i. Lib. 3. videtur *Clandianus*: i.

de rap.

Proserp.

Volatilla marito

Mobilior Zephyro.

Ob id enim maritum *Zephyrum* appel-
lat, quòd eius afflante aurâ tigris im-
prægnetur. Hæc si ita sint, quid neces-
se fuit in Arcam utrumque sexum indu-
ci, cum Deus nullum animal in Arcam
induci iusserit, nisi quod propagationi
erat necessarium? ob id enim Deus in-
secta, & quæ ex corruptione nasci po-
terant, item hybrides, quæ ex diuersa-
rum specierum commixtione progig-
nuntur, in Arcam non induxit, quia
eorum generatio deletâ totâ specie ali-
ter reparari poterat.

IV, Verùm quod ad Vultures attinet,
si quidem ita sit ut omnes sint feminae,
& vento concipiant, idem responderi
potest quod in simili suprâ de phœnice
diximus, si quidem is alicubi existat;
non fuisse necesse binos induci, cum

vnus ad generationem sufficeret, atque ita præceptū illud de inducendis duobus in Arcam, masculo & feminā, commo-
dè fuisse intelligendum, vbi videlicet
ea sexuum diuersitas. Vel certè dici po-
test seruatum id præceptum; quantum
poterat, ob idque vulturum par indu-
ctum, etsi non marem & feminam: neq;
enim tantū præceptum erat vt illa se-
xūs diuersitas seruaretur, sed etiam præ-
ceptum erat de numero, vt bina in im-
mundis, & septena in mundis induce-
rentur.

V. Addo tamen, illud de vulturi-
bus, quòd omnes sint feminæ, & à ven-
to imprægnentur, videri fabellam pul-
chrè concinnatam. Refutat *Albertus*
Magnus, qui vultures commisceri, ni-
dosque construere, se vidisse asserit.
Refutat *Aldrouandus*, sagacissimus na-
turæ animalium indagator, qui & fa-
bellæ datam occasionem sagaciter ri-
matur. Nolim ego negare vulturi hy-
panemia siue subuentanea oua, cū
gallinās conster etiam oua istiusmodi
parere; at quemadmodum satis constat
hæc in gallinis oua cassa esse & inutilia
ad pullos excludendos, ita non facile
admisero è vulturum subuentaneis ouis

Vultures
omnes
esse femi-
nas, & à
vento im-
prægnari,
videri fa-
bulam.

vitalem pullum prodire. Neque obstat quod sancti Patres hoc argumento vantur; vtuntur enim aliorum placitis ad rem suam declarandam, vel confirmandam, vnde & *S. Ambrosius* dubitanter loquitur, & non tam ex suâ, quàm ex aliorum opinione; *Vultures*, inquit, dicuntur, &c.

Tigres, & equas è vento imprægnari, itidem videri fabulam.

VI. Neque longius à fabellâ abesse censeo, quod de tigribus, equisque *Hispanicis* adfertur, id enim fidem omnem superat, neque hoc tempore tale quid esse auditur. Esto tamen ita esset, non debuit vterque sexus ab Arcâ abesse; quia hæc secundum naturam magis est generatio, quæ fit ex vtriusque sexus cõmixtione. Adde quod *Columella* supra, *Varro* item, & *Plinius* fateantur, partum illum ex vento minùs esse vitalem, & triennium dumtaxat perdurare; *Silius* supra, summum septennium.

CAPVT

CAPIT. II.

An manucodiatae aues in
Arcâ fuerint?

I.

Quæres adhuc, Quid de manu-
codiatis; quæ in solis *Moluccis*
insulis visuntur, quasque alio
nomine ob venustatem varietatemque
pennarum, Paradisiacas aues vocant,
censendum? In his enim duplex est dif-
ficultas, si vera sunt quæ de his avibus
ab Auctoribus traduntur; si quidem
manucodiatae omnes ΑΠΟΔΕΣ sunt;
cumque ob id quòd pedibus careant,
stare in pedes non possint, semper vo-
lare censentur: cuius rei argumentum
est, quòd numquam in terrâ viua repe-
riantur, sed tantummodo mortuæ, ex
quo alterum sequitur, vel in Arcâ Noë
semper volitasse, vel extra Arcam supra
diluuij aquas.

Manuco-
diatae a-
ues in so-
lis Mo-
luccis.

II. Prius per se parum credibile est;
etsi enim Arca, si interiorem capacita-
tem spectes, ad volatum satis idonea
& capax fuerit, tamen diuisa in tres
contignationes, & tot animantium

K

mansi-

manfuculis impedita, parum apta fuit ad auium volatum admittendum. Posterius etiam fuit impoffibile; fiquidem decidentibus vndique imbribus, non communi more, fed ita crebris ac denfis, vt torrentes potius crederes, non potuerunt auiculæ illæ ab aquis depluentibus non obrui. Accedit difficultas altera, quod auiculæ hæ dicantur rore vefci: quis autem ros vel in Arca effe potuit, vel etiam extra Arcam tempore illo pluuiæ, & aquis omnia occupantibus?

III. Refpondeo, fi vera effent, quæ paffim de his auiculis feruntur, difficile omnino fore eas à diluuiò vindicare, quia tamen ea, quæ feruntur, admodum incerta funt, immò *Aldromando*, qui ea & refutare nititur, planè falfa, negandum eas vel volitare fempèr (quomodo enim vel fomnum caperent, vel ouis incubarent? nam quæ de ouorum incubatu alij cenfent, planè incredibilia funt) etfi enim ΑΠΟΔΕΣ fint, habent tamen, vt benè notat *Aldromandus*, fila gemina, per quæ fe è fublimium arborum ramis fuspendant. Rursum quod ad pabulum attinet, negat *Aldromandus* rore vefci, fed verifimili uis

milius insectis, vel in aëre volitantibus, vel alijs, quæ arboribus adhæserunt. Potuit igitur hæc auicula in Arca esse, Deoque providente, conuenienti aliquo pabulo refici.

CAPVT III.

An in Arca fuerint Hippocentauri, Fauni, Satyri? an potius hæc sint fabulosa?

I.

Ridicula videbitur alicui hæc questio, cui persuasum fuerit hæc in rerum natura non extare: quiq; fabulosa omninò existimauerit, quemadmodum reuera sunt, quæ de *Centaurorum* cum *Lapithis* prælijs Poëtæ olim finxere. Sanè *Hippocentavros Chymæris* accenseri, & inter imaginationis fragmenta à Philosophis numerari, nimis quàm notum. *Lucretius* Poëta Philosophus a. multis conatur ostendere, a. *Lib. 4.* neque *Centavros*, neque alia id genus monstra esse posse.

Sed neque Centauri fuerunt, nec tempora in ullo

Esse queunt duplici naturâ, & corpore
bino K a Ex

*Ex alienigenis membris compacta po-
testas.*

Quod deinde fusè allatis rationibus
 b. *Lib. 1. Tuscul. quest.* prosequitur Cicero b. *Is, inquit, planè
perspiciet, inter Hippocentaurum, qui
numquam fuerit, & Regem Agamemno-
nem nihil interesse.* Et alio loco. c. *Etenim
videmus ceteras opiniones fictas atque va-
nas diuturnitate exoleuisse; quis enim Hip-
pocentaurum fuisse, aut Chymæram
putat? Sic Orator de his monstris lo-
quitur. Polyhistor autem in hunc mo-
dum: d. Ac ne in montes notes eamus,
Pindum, & Otalio agitent, qui Lapitha-
rum originem prosequuntur, Ossam, quos
Centaurorum fabulis immorari iuvât.*

II Sed Philosophi hic præcipuè se
 opponunt. Nam præter *Lucretium*, qui
 Philosophis meritò debet ascribi, *Seneca*
 e. *Lib. 8. Epist. 59.* sic pronuntiat: e. *Et hæc quæ sunt, rerū
natura complectitur, quæ animo succur-
runt, tamquam Centauri, Gigantes, & quid-
quid falsâ cogitatione formatum habere a-
liquam imaginem cepit, quamvis non ha-
beat substantiam.* Maximus autem Ty-
 r. *Ser. 34.* rius Platonius ait: f. *Hæc sunt Cen-
taurorum fictiones. Hæc Gorgones, Ge-
ryones, Cecropes sibi volunt. Ad Philo-
sophos accedunt Medici, Claudius Ga-
lenus*

lenus g. inter ΑΔΥΝΑΤΑ, seu illa, quæ g. Lib. 3.
esse non possunt, ponit, ex hominibus de usu
& equis *Magnesijs* Hippocentauros nasci. part.
Quod si quis etiam vult testimonium
habere Jurisconsultorum, *Iustinianum*
Imp. audiat, cuius hæc sunt: h. *At si* h. De inu-
quis rem, quæ in rerum naturâ non est, aut tilib sti-
esse non potest, stipulatus fuerit, veluti Sti- pulat. §. 1.
chum, qui mortuus sit, quem viuere cre-
debat: tant Hippocentaurum, qui esse non
possit, inutilis erit stipulatio. Idem J. C.
Celsus, Accursius, & alij docuerunt. Ne
Theologi desint & SS. PP, *His tempori-*
bus, inquit S. Augustinus, *fabulæ fictæ*
sunt de Triptolemo, &c. de Minotauro,
&c. de Centauris, quod equorum homi-
numque fuerit natura conjuncta.

III. Et verò quis credere possit duas
naturas, hominis & equi, in vnam coa-
luisse naturam, eundemque parte suâ
brutum animum, parte alterâ humanū
induisse? Similiter quæ de *Faunis & Sa-*
tyris prodita sunt, quos siluestres deos
fabulosa credidit antiquitas, vix est qui
non credat puras putas esse fabulas: quis
enim credat istiusmodi naturæ monstra
esse, pilosa, cornuta, ceterū supernè
homines, infernè capros? vt proinde
horum cum Hippocentauris eadem vi-

deatur esse ratio. Quòd si olim istiusmodi monstra visa sunt, obuium est suspicari, daemones ad alendam infidelitatem eâ formâ se videndos præbuisse.

Hippo-
centau-
ros, Fau-
nos, & Sa-
tyros esse
quæ pro-
bent.

IV. Quæ tamen probent & *Centau-
ros*, & *Faunos*, *Satyros*que esse posse, im-
mò & esse, sunt non pauca. Inprimis *D.
Hieronymus* in vita *S. Pauli* Eremitæ re-
fert, *D. Antonio* ad *S. Paulum* proficiscen-
ti occurrisse hominem equo mixtum,
cui opinio *Poëtarum*, inquit, *Hippocen-
tauro* nomen indidit. Et paulò pòst nar-
rat, eundem vlteriùs progressum, bre-
uem homunculum conspexisse, ad uncis
naribus, fronte cornibus asperatâ, cuius
extrema pars corporis in caprarum pe-
des desinebat. Fuit igitur è *Faunis* *Sa-
tyris*que vnus quispiam. Deinde *Plinius*
i. duos suo tempore visos *Hippocentauro-
ros* refert, vnumque Romam allatum,
in melle (nimirum vt corruptionis ex-
pers foret) suismet oculis conspectum
refert, cui oculato testi fidem abrogare
pertinacia sit. Scribit *Pausanias* in *At-
ticis* Insulas esse quasdam, quas *Satyrides*
appellant, quasque *Satyri* incolunt mi-
rum in modum salaces; refertque cum
illuc nauæ appulissent, illos ad nauem

i. Lib. 7.
cap. 3.

concurſu facto nullā emiſſā voce in mulieres, quæ in naui erant, manus inieciſſe: nautas verò paucos, barbaram feminam expoſuiſſe, in eam Satyros irruentes omne genus libidinis explewiſſe.

V. *Satyrorum* tripudia ſæpiùs in *Atlante* monte viſa refert *Plinius*; k. audita verò refert *Mela*. l. Etiamnum hodie videri & audiri affirmat *Julius Scaliger*. m. In *Indorum* montibus *Satyros* verſari narrat *Plinius*, n. *Ælianus*. o. Et verò cur minùs terra huiusmodi monſtra produceret, quàm mare? Siquidem res jam certa eſt, in mari *Sirenes* eſſe masculos & feminas, & pube tenus quidem virili muliebrique formâ cerni, & in masculis in mento neſcio quid barbe ſimile, in feminis mammæ pendulas, eosdem verò extremâ ſui in parte in piſcem deſinere. *Sirenarum* meminit Scriptura, quamquam quid eo nomine intelligi oporteat, etiamnum diſputatur. Meminerunt *Sirenarum* Auctores multi, iidemque ferè oculati teſtes, *Theodorus Gaza*, *Georgius Trapezuntius*, *Petrus Hiſpalenſis*, *Ramusius* nauigationum Tom. i. *Olaus Magnus* & alij. Et verò teſtes habemus Patres S. J. oculatos iidem te-

k. Lib. 2.
cap. 34.
l. Lib. 3.
cap. 4. &
Lib. 5. c. 2.
m. Exer-
cit. 355.
omn. Cap-
it. 40.
n. Lib. 9.
cap. 2.
o. Lib. 16.
Hiſt. ani-
mal.
Sirenes
eſſe, res
certa.

*p. Part 1. Hist. in Historia Societatis. p. ad annum
lib 4. 1560. vbi refertur, in India Insula Ma-
num. 275.*

naria pisces, nouem feminas, septem
mares (quos propter similem humanæ
speciem marinos homines nominabāt)
in retia incidisse, Patremque Societatis
cum Medico familiari ad rei nouæ mi-
raculum visendum aduocatum.

VI. Capitaneus *Ioannes Schmid* in na-
uigatione anni 1614. quam ipse cum
nova Anglia oculatus testis descripsit,
sequentia habet: q. Non possum hoc lo-
co silentio præterire admirabilem DEI
creaturam, quam anno 1610. ipse hæc
meis oculis vidi. Accidit vt aliquando,
aurorâ primulum pungente, in litore non
procul a portu S. Ioannis me consistente,
summa celeritate adnataret monstrum ma-
rinum. Eximia illi erat forma. Oculi,
nares, aures, genæ, os, collum, frons, &
totus vultus virginem venustissimam præ-
seferabant. Capilli cyaneo colore per humeros
defluxere. Hoc monstrum cum vix longio-
ris h. st. statio a me famuloque meo abesset,
ita me perterrit, vt referre pedem cogerer.
Sed & ipsum aspectu nostro perterritum,
aquis subiit. Paucò tamen post denuo e-
mersit ibi, vbi ego appuli. Rursum igitur
datum est mihi illud intueri, quamquam
distan-

q. Ioann.

Gustfrid.

in hist.

Antipod.

distantiâ longiore. Videbatur igitur à capite usque ad umbilicum, vel esse homo, vel hominis imago, ea autem, quæ ab umbilico dorsum erant, piscem representabant. Hoc ipsum etiam prodigium inde ad illam nauem se transtulit, in qua alter meus servus Guilielmus H. cobrigde, nunc orientalis Indiæ Capitaneus, erat. Postquam ad naum accessit, omni vi comatum est in illam conscendere, quâ audaciâ omnes, qui nauem custodiebant, in formidinem sunt dati. Quare sudibus contisque illud percutientes in mare repulerunt. Tanta autem erat pertinaciæ, ut repulsum ad alias duas naues nando properaret, atque inibi etiam terribiles vectores in fugam conijceret. Huius rei se, & quàm plurimos alios oculatos testes profitemur navigationis illius Capitaneus. Quis hic non potuisset dicere?

Emersere feri canenti è gurgite vulnus Catallus

Æquorea monstrum Nereides admirantes.

Scio, dici posse, fuisse larvam ex Orco; sed habentur alia exempla, ut illius Sirenis, quæ in Frisia capta, pubetenus virginibus similis, atque in Hollandiam ducta vixit inter homines, multos annos, didicitque manibus fila ducere, nere, aliaque similia hominum operibus fa-

cere, & multis argumentis ostendit se-
laruam esse non posse.

VII. Non ita pridem in piscatione
celebri versus *Daniam Noruegiamque*
facta, relatum est *Sirenes* captos, qui
Monachos Monachasque cuculli veli-
que, item qui Episcopos mitra simili-
tudine referrent: idemque de *Sirenium*
cucullis ad Monachorum morem re-
fert *Olaus Magnus*, r. ut jam *Sirenes*
esse reuocari in dubium non possit.
s. *Lib. 21. cap. 1.*
s. *Lib. 10. cap. 49.* et si *Plinio* res ea fabulosa visa sit, s. &
jam illud *Horatij* vix locum habeat.

*Humano capiti cervicem pictor equi-
nam*

*lungere si velit, & varias inducere
plumas,*

*Undique collatis membris, ut turpiter
atrum*

*Desinat in piscem, mulier formosa
supernè;*

Spectatum admissi risum teneatis amici:
Nunc verò cur major repugnantia sit,
quò minus in vnum copulentur hu-
mana & equina vel caprina forma,
quàm in *Sirene* hominis & piscis?

Homines
semper in
mari vi-

VIII. Perplexior nodus, an inter vn-
das conspicati, qui homines adamussim
exprimerent, & quale animantium ge-
nus

nus hoc ad rationalium speciosam spe- uere af-
ctans mobilitatem, an ad vilia pecora ? fueti.

Olaus Magnus visos tales enarrat. *Ludo-*
nicus Vives e. affirmat, ætate suâ apud
Batavos marinum hominem conspectû
à plurimis, qui supra duos annos ibi
detentus est: mutus cûm diu esset, tan-
dem fari incipiebat, cûm peste bis ictus
ad mare remissus, velut qui natalia re-
petebat, gaudens maria intrauit. Cele-
bris & accurata est narratio *Alexandri*
ab *Alexandro* v. de homine *Colam* dicto
apud *Catanam Sicilia*, qui plus in aquis,
quàm in terra viueret, nec posset ab
aquis aliquamdiu abesse. Paucis notum,
quod *Episcopus Abulensis Testatus* Hi-
spanicè scripsit; tum cûm lucubratio-
nes illas ederet, multos oculatos vixis-
se testes, qui captum in mari occiden-
tali *Galecie*, & gurgite extractum vi-
derant per omnia hominibus terrestri-
bus similem; quem dono Magnatum
cuidam missum, domi ultra anni vnus
spatium tenuit, quo sub intervallo &
potu & cibo vsuali sustentabatur, risu
lætitiæ signa edebat; ceterùm quam-
quam humanas edere voces non est af-
sequutus, intelligebat, quæ à domesti-
cis tractabantur, & iussus hoc illudue
face-

e. Lib. de
vera Fide
Christianâ

v. Lib. 21
Genial.
cap. 11.

facere, obtemperabat; tandem vero
 occasionem nactus, aufugit ad littora
 & charo Oceano restitutus deinceps
 non comparuit.

*Hippocē-
 tauri &
 Satyri si
 qui sint,
 nihil ho-
 minis ha-
 bere.*

IX. Videntur sanè hæc non parum
 confirmare, veros *Hippocentauros* &
Satyros esse posse, immò & esse. Dico
 tamen, si qua sint ista animantia (nam
 daemonum illusiones, quæ simili formâ
 factæ fuerint, omitto) ea nihil hominis
 habere præter exteriorem formam,
 quemadmodum & de *Sirenibus* & *Simijs*
 fatendum est, vnde & *D. Antonius* apud
Hieronymum bestias appellat; quod
 ipsum de *Satyris* *Mela* & *Solinus* asse-
 runt; ut proinde nihil sit periculi, si
 fateremur hæc in rerum naturis extare,
 ne fateri congeremur duas, hominis
 videlicet & bruti animantis, naturas &
 animas in eodem aliquo copulari. Ne-
 que obstat, quòd ille in vita *S. Pauli*
Eremitæ Hippocentaurus videretur, quæ
 petebantur intelligere, & *Fannus* etiam
 ad interrogata responderit, nonnullaq;
 alia effatus fuerit. Alterutrum enim di-
 cendum est hos vel non fuisse veras be-
 stias, sed dæmunculos, quâ de re dubi-
 tat *S. Hieronymus*; vel per bestias genium
 aliquem locutum fuisse, seu bonum,
 seu

seu malum, quemadmodum locutus
est Angelus per asinam *Balaam*. Malum
vix patiuntur postrema *Fæni* verba:
quæ etiam ratio est, cur dæmunculum
sub alienâ formâ vix ausim statuere.
Sub turpi quoq; illius corporis habitu
Angelum apparuisse, nemo mihi facile
persuaserit, cum soleant Angeli, qui
apparent, formosas species, quemad-
modum & dæmones horridas & defor-
mes, assumere. Restat igitur vt per be-
stiam Angelus locutus dicatur, vt viæ
indiciu viro sancto in illo deserto
præberet.

X. Dico secundò, videri fatendum,
aliquando istiusmodi animantia exti-
tisse; tot enim auctoritatibus & ocula-
ris testibus refragari, nimis videatur
esse pertinaciæ.

Hippocœ-
tauros &
Satyros
aliquan-
do exti-
tisse.

XI. Dico tertio, nihil proinde re-
pugnare, quò minùs eiusmodi animan-
tia *Deus* procreet, quæ certam spe-
ciem in rerum naturâ constituent,
sibiq; simile progenerent. Est enim,
ea quæ visa sunt, fateamur esse mon-
stra, & per defectum naturæ provenisse;
quid vetat *Deum* similem procreare
naturam in sua specie perfectam, cum
Deus per se possit quidquid alias na-

Eosdem
posse cer-
tam spe-
ciem con-
stituire,
potentes
generare
sibi simi-
le.

tura

tura producere potest? Et si homini
monstrum canino capite naturâ erran-
te generari possit, cur non certâ scientiâ
& intentione tale animal Deus produ-
cere possit, quod neque homo, neque
canis sit, sed tertium aliquid suę speciei,
sicuti monstrum tale ex homine natum
diuersam ab homine & cane speciem
habet?

*Hippocē-
tauri qui
extiterint
monstra
fuerunt.*

XII. Dico quartò, videri difficile
fateri *Hippocentauros* esse, qui in sua
specie sint perfecti, & sibi simile pro-
gignant: neque enim vsquam vel gre-
ges, vel horum multitudo visa est, ne-
que est, qui asserat, vel asserere possit,
à simili aliquo *Hippocentaurum* gene-
ratum.

*Fauni &
Satyri sui
generis &
speciei
videntur
esse ani-
malia.*

XIII. Dico quintò, videri procli-
uius fatendum, *Faunos & Satyros* sui ge-
neris & speciei esse animal, nam horum
greges subinde visi, nec desunt, qui eos
in *Simiorum* genere reponunt. Et illis
non videtur dubium, quin in Arca Noë
extiterint: quod idem dicendum erit
de *Hippocentauris*, & de quibuscumque
alijs prodigiosis animalibus, si qui-
dem perfectam consient
speciem.

CAPVT IV.

An in Arca fuerint Monoceros, & verè tales extenc?

I.

Terra quoque fertur alere quasdam portentosas, vel quasi portentosas bestias, quas quidam negant in rerum natura inueniri, & fabulis permixtas rapiunt in quæstionem. Talis bestia est *Monoceros*, de quo D. Ambrosius ita scripsit: a. Cornua quomodo posuit unicornum, requirendum. cum ipse unicornus inter generationes ferarum, uti periti aiunt, non inueniatur. Reddit hoc animal suspectum, quod passim pro fabula habeantur ea, quæ SS. Patres commodè in similitudinem adhibentes recensuerunt.

a. Lib. 17.

II. *Rhinoceros* iste, ait S. Gregorius, b. qui & *Monoceros* in Græcis exemplaribus nominatur, tanta esse fortitudinis dignatur, ut nullâ venantium virtute capiatur, sed sicut hi asserunt, qui describendis animalium naturis laboriosâ inuestigatione sudauerunt, virgo ei puella proponitur, quæ venienti fœtum aperit, in quo ille o-

b. Lib. 9. de moral. cap. 18.

min

c. Lib. 12.

Orig. 6. 2.

mini ferocitate postpositâ caput deponit, sic-
 que ab eis, à quibus capi queritur, re-
 pentè velut inermis inueniatur. Idem ijs-
 dem panè verbis refert *Isidorus*. c. Ve-
 rum si idcirco non existerè in mun-
 do bestiam aliquam negandum est,
 quia de ea aliquid refertur fabulosum;
 neque asinum, neque canem, neque
 ranam, aut alias bestias plurimas exi-
 stere oportet, quia de illis *Phryx* ille
 multa excogitavit fabulosa. *D. Am-
 brosius* secutus est aliquorum opinio-
 nem, qui ob fabulas adjunctas, & quia
 neque Auctores, neque experientiam
 habuerunt, ipsam etiam censuerunt ne-
 gandam veritatem. Quod persæpè con-
 tingit, vt quæ vera sunt, fidem amittant
 admixtione falsi.

Rhinocero-
 ros alius
 est à mo-
 nocerote.

III. Aliqui rhinocerotæ cum mono-
 cerote confundunt, dicuntque esse ani-
 mal habens vnum cornu in mediâ fron-
 te, quatuor pedum, ita acutum & va-
 lidum, vt quidquid eo impetierit, aut
 ventilet, aut perforet; tamen verius est,
 rhinocerotem siue naricornem, à mo-
 nocerote siue unicorni distingui. Di-
 stinguit enim *Plinius*, & ex eo *Physici*
 passim. Rhinoceros enim, vt docet
Plinius: d. colore est buxæo, & cornu
 habet

d. Lib. 8.

c. 20.

habet ex naribus extans, non rectum, sed reflexum & aduncum, indeque dicitur Rhinoceros à ΠΙΝ, id est nasus, & ΚΕΡΑΣ, id est, cornu eoque fortissimus est, ac pugnat cum elephanto, cui longitudine parè par est, sed cruribus multò breuioribus. Est autem hoc animal vndique toto corpore velut squamis durissimis & spissâ cute lorica tum, vt proinde *Ælianus* dicat eius pellem tantâ esse firmitate, vt agrè jaculo penetrari queat: cornu, vt diximus, in nare habet fortissimum, quo pugnat, vnde & nomen sumpsit. Præter istud cornu aduncum, quod habet in naribus, aliud habet cornu paruum supra nasum, sed validissimum, vti ex *Pausaniâ*, *Euclerio*, *Pierio*, & *Lusitanorum* experientia docet *Raderus*, e, ex *Martiali*, qui disertè cornu geminum rhinoceroti adscribit.

Vnde dictus.

Ei duo sunt cornua.

e. Lib. I.
Mart.
epigr. 22.

Namque grauem gemino cornu sic extulit vrsus,

lactat vt impositas taurus in astra pilas.

IV. Cernitur porro is rhinocerotis gemino cornu habitus in *Domitiani* nummis expressus, vt annotauit *Pierius*. *Euclerius*: *Terribilis fera rhinoceros, cui gemina in naribus cornua.* Statuit hic vtrumque in naribus; at certum est u-

L

nicum

nicum dumtaxat in nare esse propriè
licet quia superius illud non est admo-
dum ab altero diffitum, potuerit aliquo
modo dici vtrumque esse in naribus.

*R. Lib. 9. Pausanias, f. Illorum cuique in supremâ
nare est cornu, & aliud supra illud non
g. Lib. 2. magnam. Testis & Pierius: g. Nuper,
Hierogl. inquit, allatus est ex Indiâ inferiori rhi-
noceros ad Lusitaniæ Regem, cuius imagi-
nem ad Leonem X. Pont. Max. transmis-
sam vidimus: vnum quidem cornu in nare
habet; alterum superne prorumpit non adeo
magnum, sed prævalidum esse, Lusitani
omnes, qui animal viderunt, attestantur.
Et quamquam Auctores plerique non
infimi nominis ei vnicum tantummodò
cornu tribuant, dici tamen potest id ab
ijs factum, quòd minoris illius cornu
rationem habendâ esse non censuerint.
Sunt tamen qui alterum istud cornu
non in capite, sed in humerorum sum-
mitate gestare rhinocerotem scribant;
at alterum verius.*

V. Est autem ei innata discordia &
pugna perpetua cum elephanto, cum
quo pugnaturus cornu suum ad saxa
limat, & exacuit; vbi ad pugnam ven-
tum fuerit, illicò naturæ instinctu ele-
phanti alium petit; satis sciens eam
par-

An in Arca fuerint Hippocētauri, &c. 161

partem esse molliorem, eaque perfoſſa
actutum ſuperat elephantum. Ita *Em-*
manuel Rex Luſitaniae, anno 1515. *Ulyſ-*
ſipponē dedit inſigne ſpectaculum ele-
phantis cum rhinocerate certantis, in
quo elephas ſuccubuit. Huiusmodi ſpe-
tacula etiam *Romae* exhibita innuit
Martialis. h.

h. *Lib. de*

Præſtuit exhibitus totâ tibi Ceſar arenâ, ſpectaculis

Quæ non promiſit prælia rhinoceros.

O quàm terribiles exarſit pronus in
iras ?

Quantus erat cornu, cui pila taurus
erat !

Rurſum : Sollicitant pauidi dum rhinocera
rota magiſtri,

Seque diu magnæ colligit ira feræ :

Deſperabantur promiſſi prælia Martis,

Sed tamen is redijt cognitus antè
furor,

Namque gravem gemino cornu ſic ex-
tulit uſum,

Iactat ut impoſitas taurus in aſtra
pilas.

Et iterum in Apophoretis, ubi pro titu-
lo eſt, Rhinoceros.

Nuper in Auſonia domini ſpectatur
arena,

Hic erit ille tibi, cui pila taurus erat.

L a

VI.

VI. Porro ex profanorum Scripto-
rum usu, Monoceros longè diuersum à
rhinocerotè est animal, quod teste *Pli-
nio*, i. est fera asperissima, reliquo cor-
pore equo similis, capite ceruo, pedi-
bus elephanto, caudâ apro, mugitu
gravi, vno cornu nigro mediâ fronte,
duorum cubitorum eminente; hanc
feram viuam negant capi. Similia habet
Ælianus, k. qui monocerotem iuba
ac pilis furuum facit, pedibus celerem,
cornu nigro, mansuetum erga bestias
alias, ferum cum gregalibus. Ceterùm
Monoceros, vt suprâ ex *S. Gregorio* au-
diuimus, nullâ venantium arte capi
potest, nisi virgo puella proponatur,
quæ venienti sinum aperiat; vbi ille
omni ferocitate depositâ, caput depo-
nit, sicque soporatus, veluti inermis
capitur. Idem tradit *Isidorus*, *Rupertus*,
Pierius, & *Albertus Magnus*; l. quæ hi-
storia si vera est, appositè Monoceros
erit CHRISTVS: vnde *Rupertus*, Fortissi-
mus, ait, spirituum DEVS, velut unicornis,
id est, potentia singularis, DEVS incom-
prehensibilis est, & inuictæ virtutis, vir-
ginei tractus odore uteri, illique inclusus
est, & ex eo tantùm comprehendendi potuit, &
occidi. Hinc etiam *Tertullianus*, *Iustinus*,
Augu-

i. Lib. 8.
cap. 21.
Monoce-
ros, qui.

k. Lib. 16.
cap 20. &
l. 17. c. 44.
Monoce-
ros solo
virginis
sinu capi-
tur.

l. Lib. 22.
de animal.
Sic Chri-
stus solo
B Virginis
sinu ca-
ptus est.

Augustinus, Rabanus, cornua monocerotis (ita enim habent LXX pro rhinocerotis) de cornibus Crucis CHRISTI Cornua dictum accipiunt, scilicet allegorice: Christi quā Cruce ipse nunc per fidem ventilat omnes gentes, eas sibi subiiciens, Credentesque & Sanctos à terra in cælum transferens: & in fine mundi incredulos omnes & reprobos ventilabit, per iudicium & sententiam condemnationis dispergens, & deturbans eos de terra in infernum. sunt crux.

VII. Verùm *Marcus Paulus Venetus*, m. *Gesnerus* in monocerote, & alij viri docti, hanc de monocerotis per virginem cicuratione narrationem, fabulam vocant, eamque ortam asserit *Gesnerus* ex eo, quòd monoceros cùm sit asperimus, tantùm mitescat, quando cum femella sua commiscetur: vnde & *Plinius, Aelianus, Aristoteles*, & alij in historia animalium, nullam huius cicurationis faciunt mentionem. Quamquam igitur ea, quæ oculis nostris obvia non sunt, difficulter credant imperiti, tamen haud existimare debemus, alijs Regionibus concessa non esse, quæ nostris sunt negata. Non vidit *Europa* monocerotem, vnicorne animal? at

m. *Lib. 3.*
cap. 15.

n, Lib. 22.
de animal.

vidit *Asia*. Et testatur *Albertus Magnus*,
n. *Roma* quoque à *Pompeio* eiusmodi
animal in spectaculo productum, cum
elephanto congressurum, cornu ad sa-
xum limauiſſe. Quòd si *Germania* no-
ſtra animal hoc numquam vidit, vidit
tamen cornu illius, experta que eſt, con-
tra omnia venena vim habuiſſe.

VIII. *Marcus Paulus Venerus* plu-
rimis in locis reperiri unicornu affir-
mat, apud *Tarraros*, in ſiluis regni *Mien*,
in Regno *Indico Guzerat*, quod confine
eſt *Malabarico*: præcipuè verò, in Re-
gno *Basma Iava* majoris, frequentiffimè
autem in Regno *Lambri* eiufdem Inſulæ.
Ludovicus Barthema Bononiensis magno-
rum itinerũ deſcriptor, oculatus teſtis,
Petræ cognominis *Arabie* ciuitatis (vul-
gò *Meccha Bellonio*) *Machometis* Pſeu-
doprophetæ Patriæ magnificentiffimum
commemorans, hæc de monocerote
tradit: Ex altera templi parte corſ extat
muro cinctæ, in qua duos vidimus monoe-
rotas, qui miraculi loco ibi oſtenduntur.
Subſcribunt his *Ludovicus Cadamuſtius*,
Nicolaus de Comitibus, *Ioannes de Heſe*,
in ſuis Itinerarijs.

IX. *Sirabo* certè agens de *India* ſcri-
bit, Equos ibi unicornes reperiri cervinis
capitiſ

capitibus. Paulus autem Iovius agens de Regno Gogiano, quod supra Nili ortum, in extrema pæne Africa, situm est, altissimis montibus, ac densissimis silvis immanium omnis generis belluarum plenis abundans, ita loquitur: Idem affirmant de monocerote, quod animal unicomne à nostris appellatum, pulli equini forma, colore cinereo, jubatâ cervice, hircinâ barbâ, bicubitali cornu armatam frontem præfert, quod laetore candoreque eburneo, & pallido distinctum spiris, ad obtundenda, hebetandaque venena mirificam habere potestatem dicitur. Cornu enim immisso, & per lymphas circumducto, fontes expiari perhibent, ut salubriter vivant, si inde virose bestię præpotârint. Id vino animali non detrahi, cum ullis insidijs intercipi nequeat. Cornu tamen spontè decisum in desertis reperiri, ut in ceruis accidere videmus, qui ex senectæ vitij renouante naturâ, vetus cornu exuunt, venantibusque relinquunt. Hoc cornu regijs impositum mensis, toxica si qua sint escis indita, emisso statim admirabili sudore conuiuis prodere narrant. Ex his duos vidimus bicubitales, brachiali fere crassitudine: Primum Venetijs, quod postea Senatus Solimano Turcarum Imperatori dono misit: Alterum pari propè magnitu-

L 6

dine,

dine sed precisâ cuspide argenteæ basi insertum; quod Clemens Pontifex Massiliam profectus, pro insigni munere ad Franciscum Regem detulit.

X. Ad tot Scriptorum testimonia accedit diuina auctoritas. Quorsum e-

o. Psal. 21. nim *Dania* dixit? o. *Salua me ex ore le-*
 22. *nu*, & à cornibus *unicornium*, humilita-
 Unicornium mentione in sacris literis.
 p. Psal 28. *tem meam*; sunt enim unicornes indomita bestia, multisque bestiis ferociores. Rursum: p. *Et dilectus quemadmodum filius unicornium*, qui dum iuenculus est, ob speciem insignem amabilis est. Iterumque: q. *Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum*; id est, potentia, gloria, felicitas mea crescet in altum, non sicut fragile fœnum, sed ut cornu unicornis animalis, in fronte unicum quidem, sed excelsum & valde robustum cornu gerentis. Quamuis enim cornu
 q. Psal 91. 10. hoc Solinus r. tantum pedum quatuor, uti
 r. Cap. 65. & Iydorus esse dicat, Plinius t. tamen
 s. Lib. 12. cubito unum duum, Ludouicus Barthema
 Orig c. 2. trium ferme brachiorum longitudine esse
 t. Lib. 8. cap. 21. affirmat: nempe pro magnitudine ætatis. Alludens ad hanc belluam etiam
 v. Isa. 34. *Isaias* ait. v. *Et descendent unicornes cum eis*. Tam crebra unicornium mentio in diuinis litteris non videtur de fabulis sumpta,

sumpta. Nihil ergo causæ superest, cur eos ab Arca Noë excludere velimus aut possimus.

CAPIT V.

An Sphinges in Arca Noë fuerint, & propterea huiusmodi bestia extent; quæ, & quales sint?

I.

Veras Sphinges extitisse conijcitur
1. Quia non solum alibi passim
pinguntur, verum etiam *Romæ*
aliquot Sphinges marmoreæ ex *Aegypto*
allatæ, in *Capitolio* monstrabantur. 2.
Quia *Ægypti* sapientissimi olim Sphin-
ges ante templa posuerunt. 3. Quia
Octavianus Augustus Sphinge loco signi
usus fuit; sicut alij Aquilæ, Leonis, Dra-
conis effigie. Quemadmodum ergo hi
verorum animalium, non fictorum,
figuræ usi sunt, ita quidam putant, Im-
peratorem signum suum non à fabulis
traxisse. 4. Quia *Pierius* scribit, a. se
tale monstrum vidisse, cuius etiam hæc
sunt: *Nasuntur apud Troglodytas Æ-*
thiopes, formâ haud ei dissimili, quâ pin-
guntur,

Veras
Sphinges
extitisse.

a. Lib. 6.
cap. 30.
Hiero-
glyph.

guntur, fusco pilo, mammis in pectore geminis: monstro similes. Sunt etiam paulo pinguiore. Naturam habent in cicuratione admodum proclivem, pluribus exercitijs disciplinisq; aptam. Unde 5. fertur etiam Sphinx monstrum Thebanum fuisse facie virginē, alas & ungues habens, Harpyiarum instar, quod insidens scopulo viæ imminenti, insolubilia æigmata transeun-ribus proponebat; quæ cum solvere non possent, ex improviso veniens alis, & unguibus ad se eos in rupem trahebat, & precipites dabat.

b. Lib. 1.
de deor.
orig.

II. Apollodorus ait, b. Sphingem ex Echidnâ & Typhone parentibus ortâ. Thebanis ab Iunone immissam. Hanc muliebri facie ac pectore, pedibus ac caudâ leoninis, & avis pennis præditam fuisse, quæ cum à Musis æigmata didicisset, in Phycæ monte consederit, de quæ ijs unum Thebanis proposuerit. Ausonius Sphingem in hunc modum descripsit.

Terruit Ausonium volucris, Leo, Virgo, triformis.

*Sphinx, volucris pennis, pedibus fera,
fronte puella.*

III. Hæc si omnia in trutinam conij-
ciantur, partim vera, partim involuta,
partim sunt fabulosa. Fabulosum est
Sphin-

Sphingem ænigmata proposuisse; involutum, aliquid monstri latuisse; veram *Sphingem* aliquam bestiam esse, licet non talem, qualem picturæ, sculpturæ, statuæ vel *Romanorum*, vel *Aegyptiorum*, aut *Apollodorus*, vel Poëtæ descriperunt. Sphinx muliebri facie, ac pectore fuisse traditur, pedibus, & cauda leonis, pennis autem volucris. *Clearchus* caput, & manus puellæ, corpus canis, vocem hominis, caudam draconis, ungues leonis, alas avis illam habuisse memoriæ prodidit.

IV. Quæ sub ænigmate aut silentio seruari voluerunt antiqui, ea imaginis obscuritate exprimi conueniebat. Hinc effectum est, ut veteres *Aegyptij* in foribus templorum, Dijs dedicatorum, pingerent *Sphinges*, significare volentes, diuina dogmata, sacraque mysteria per ænigmatum nodos esse inuiolatè custodienda, & in arcanis dumtaxat inter sapientes Religionis cultores tractanda.

V. Porro ab Hebræorum *Cherubinis*, c. *Aegyptij mutuati sunt suos Sphingas*, inquit Clemens Alexandrinus, d. eosque in suis sacris posuerunt; quippe quòd de DEO oratio sit enigmatica & obscura; fronte autè quòd

c. Exod. 25
18.
d. Lib. 53
Strom.

Sphinges
triformes
erant si-
milis Che-
rubim.

e. Plutar.
in Cicer.

quod oporteat *DEVM* amare & timere:
amare quidem, ut Sanctis benignum &
probitum; timere autem, ut qui impijs sit
iustus inexorabiliter: fere enim simul &
hominis imaginem sphinx significat. Hacte-
nus Clemens, ex quo liquet sphinges Aegy-
ptiorum fuisse simias Cherubinorum. Sicut
enim Cherubini, ita & Sphinges, diui-
nam & Arcanam rerum obscurarum
& sublimium cognitionem repræsen-
tabant. Vnde Hortensio Oratori, qui ac-
ceptâ mercedis loco à Verre sphinge au-
reâ, sibi obscurius aliquid dicenti, se
ænigmatum soluendorum imperitum
esse dicebat, falsè respondit Cicero: atqui
Sphingem domi habes. e. Erat denique
sphinx multiformis æquè ac Cherubim;
vnde Poëta.

*Sphinx volucris pennis, pedibus fera,
fronte puella:*

*Sphinx ergo alata est volucris, Leo,
Virgo, triformis.*

VI. Cum ergo veteres in templis
Sphinges depingerent, occulta ænig-
mata proponentes; eâ in re occulta esse
Dei mysteria significabant, quæ solùm
illi possent contemplari, qui dimisso la-
cte, cælesti alerentur ambrosiâ. Eam ob
causam magnus ille Pythagoras illustri
sapientia

sapientiæ laude celebratus, factus est magister silentij, nec arcana, de quibus inter paucos differebat, mandare litteris voluit, quibusdam exceptis, quæ cum ad vitæ exitum vocaretur, morientibus vocibus filiæ suæ *Damæ* commendavit. Hoc institutum ij secuti sunt, qui fuerunt *Pythagorici* vocati. Illud *Lysis* ab *Hipparco* violatum queritur: in illud denique juratos *Ammonij* discipulos *Plotinum* & *Herennium* testatur *Porphyrius*: Id quod eleganter ostendit *Bessarion* in opere suo pro defensione *Platonis*.

VII. *Epictetus* Philosophus aiebat: Ne loquaris multum inter ineruditos de speculationibus, sed fac aliquid ex ipsis speculationibus: veluti in convivio, ne dicas quo pacto oporteat comedere, sed comede ut oportet. Et alibi multis verbis prohibet difficilia arcana rudi populo ostentare. Sed ex nostris *D. Paulus Corinthis* imperfectis, solidum cibum negavit; f. quod f. 1. Cor. 3. *Dionysio Areopagitæ*, alijsque excellenti ingenio & doctrinâ viris concedebat; de quibus ipse aiebat: Sapientiam loquimur inter perfectos: g. Et ipse *Dionysius* g. 1. Cor. 2. discipulus eius, institutum esse, ait, Ecclesiæ firmiter observatum, ne secre-

tiora

tiora dogmata apertis litteris, sed voce tantum ijs, qui ritè essent initiati, communicarentur. Id volens diuina Scriptura ostendere, ait Sacerdotes vestes sacras domi abscondere, ne illas populus tractaret & contemneret.

VIII. Igitur *Augustus* Cæsar, quia erat silentij rerum sacrarum amantissimus, ferebat sphingem in annulo sculptam, quo litteras signabat. Ad hæc arcana significanda *Aegyptij* arcanam effigiem monstrosamq; excogitauerunt. *Pierius* antea recitatus, non tam monstrum, quàm simiam describit; neque aliud esse Sphingem, quàm simiam existimat; cuius sententię etiam est *Solinus*, h. Cap. 30. h. qui ita loquitur: *Inter simias habentur & Sphinges, villosæ comis, mammis prominulis ac profundis, dociles ad feritatis obliuionem.* Et *Pierius*: *Harum ego vnā, inquit, Veronæ cūm essem, vidi, mammis illis & glabris, & candidis à pectore pro-pendentibus: circumducebat eam circulator quidam Gallus, ex ignotis antea Insulis recens aduectam. Toto erat pectore glabro, facie & auribus humanis propioribus; dorso hispido supra modum; fusco & oblongo admodum pilo, eoq; densissimo. Rector laeuū brachium, quo catenam, cui erat alligata, rege-*

regebat, ferreâ manicâ obarmatum habebat; dexterâ baculum gerebat, quem in faciem animalis identidem prætendens, bipedem secum ambulare, & loco etiam saltare, interdum & obgannire faciebat; multamque hinc à spectatoribus stipem aucupabatur.

IX. Sunt qui dicant, in *Lybia & Africa* ob inopiam aquæ, tamquam siticulosis Regionibus, è longinquo, bibendi gratiâ, diuersi generis animalia in vnum congregari, & inibi, è variâ seminum mixtura, varias quoque subinde animalium formas generari: quæ tamen formæ in illis terris, quia incolis prope modum familiares sunt, non adeò prodigiosæ habentur. Hæc de veritate Sphingis; in cuius fabula aiunt, inuolutum esse illud, quod *Palaphatus* in hac historia exponit *Cadmus*, uxorem *Sphingæ* habens *Amazonida*, *Thebas* profectus est: vbi interfecto Dracone, Regno positus est, ductâ uxore *Harmione*, Draconis sorore. Id *Sphinx* iniquo animo tulit. Quare, seductis nonnullis ciuibus *Sphinxium* occupauit, incursionibusque ac insidijs, quæ à *Thebanis* indigeno sermone ænigmata dicuntur, *Cadmus* ipsum, & qui illum sequebantur, infestauit.

stavit. Tandem, proposito præmio, ab *Oedipo* superata fuit. Hic fabulæ nucleus, hæc est origo.

LIBER IV.

CAPVT I.

Finiti Diluuij fusior descriptio ex Cap. VIII. Geneseos, & allegoriarum explicatio. Ac primò de tempore, quo Diluuium cœptum, continuatum, finitumque omninò est.

I.

Diluuij
tempus
explica-
tur.

IGITUR pluit per integros quadraginta dies, deinde cessante pluuiâ, diluuium terras obtinuit plenum, ac perfectum totos centum quinquaginta dies; qui omnes junctim efficiunt centum nonaginta dies, atque adeò sex menses solares integros, & prætereà decem dies septimi mensis. Hâc summâ dierum expletâ, nimirum post sex menses & decem dies, coeperunt aquæ imminui, per septemdecim dies, quo temporis puncto Arca in editis montibus substitit; carinæ quidem

dem fundo adhæsit humi, sed majori adhuc ex parte aquis circumdata: harum decrementum ulterius progrediens per duos menses & tres dies perduravit usque ad primum diem decimi mensis, in quo montium culmina exsulta apparuerunt. Sed etsi montium juga libera viderentur aquis, adhuc tamen reliqua tellus pontus erat. Elapso igitur quadraginta dierum spatio, dimissus est corvus, & post illum finitis septem diebus columba; necdum aquæ tellurem omninò dereliquerant. Denum post septē alios subinde dies columba iterum dimissa jam in sicco solo virentem reperit oliuam; atque adeò post decem menses completos, & viginti dies, terra fuit omninò diluvio aquarum libera, sed tamen vliginosa & lutulenta. Denique post transactos alios septem dies apparuit tellus, arenti solo defæcata.

II. *Recordatus est Dominus Noë, &c.* Vim huius Dominicæ recordationis sic exprimit *Procopius*: *Recordatus est Deus Noë; non ut vulgus putat, intelligendum est; sed diuino more quasi nequaquam oblitus fuerit Noë, & uti de impijs dictum est: Non novi vos, id est, numquam vos*

Constan-
tia Noe
commen-
datur.

*in numero meorum habui. Sic nunc recora-
datus est DEVS Noë, ut eum depromeret
ex Arca futurum Patrem generis humani.
Meritò D. Chrysostomus admiratur vir-
tutem Noë, ut tenebricoso illo ergastulo
circumseptus vnà cum bestiis, ac mon-
stris, in summo totius Orbis exitio tot
per menses, hac illac fluctuauerit. Ad-
miror, inquit, quomodo præ tristitia non
fuerit absorptus, cum mentem illius subirent
humani generis interitus, sua solitudo, &
difficilis illa vita. At causa bonorum om-
nium fuit sua in DEVM Fides, per quam,
& restitit, & omnia fortiter tulit, cumque
spe pasceretur, nihil triste sentiebat. Ita
Chrysostomus.*

a. Ser. 31.
de Temp.

III. Profectò, etsi nihil scriptum sit,
quonam se pacto gesserit Noë in illa tam
diuturnâ, horribiliq̃ue custodia: nihilo-
minus molestissima quæque, ac mœstis-
sima passum illum credere par est: atque
si vt ratio postulat, exigeretur à nobis
commiseratio condigna, tantò vehe-
mentiùs doleremus, quantò & minus
legimus, & plus suspicamur malorum,
quæ in sepulchrali Arca vir ille patien-
tissimus exantlauit. Verissima enim est
illa sententia D. Augustini: a. *Maio-
rem affectum ibi debeo, ubi credulitatem*

meam

meam cogit contemplatio, quam ubi fidem Vbinam
hortatur opinio. major de-
bet esse
cōpassio.

IV. Hæc (vt obiter dicam) ratione
cū Domini Passionem cōtemplamur,
ibi noster affectus tenerius se explicat
& acrius inardescit, vbi parcius locuti
sunt diuini Scriptores, mensque ipsa
contemplando disquirat; veluti quid
non injuriarum, ac dolorum perpeffus
fuerit Agnus ille innocentissimus totā
illā nocte, quam ligatus, & illusus egit
in ædibus *Caiphas*? quid vbi primū in
horto comprehensus; quid per viam
ab horto vsque ad domum Pontificis?
quid cū per urbem bajulans sibi Cru-
cem exiret in *Calvaria* locum? quid
quando crucifixus, quando in altum
sublatus, quid tandem in Cruce quo-
usque clamans exspiravit? Quid etiam
illa sanctissima, & innocentissima Virgo
toto Passionis tempore, & stans juxta
Crucem Iesv Mater eius, ac subinde
demortuum Filium, totum vulneribus
concisum, è Cruce cū demitteretur,
brachijs sustinuit, amplexata osculata-
que est lurida, & cruore manantia Filij
membra, demumque sindone iauoluit,
ac sepulchro condidit. Scilicet piè suo-
rum Fidelium contemplationi secre-

Secretio-
ra in Pas-
sione Do-
mini me-
ditanda.

B. MA-
RIA do-
lor in
Passione.

In cælo
Passio
Domini
explica-
tur.

tiora hæc & pinguiora pascua Dominus
referuauit. Crediderim etiam istorum
omnium, veram at sinceram narratio-
nem tamquam opes pretiosissimas, à
Domino sepositam in cæli thesauris,
quâ minutim, & in propatulo explicatâ
dulcius & amabilius oblectentur anime
Beatorum.

Ventus
diluuium
exsiccans.

V. *Adduxit spiritum super terram, &*
imminuit sunt aquæ, hoc est, vt volunt
aliqui, vim dedit vento penetrandi to-
tam illam aquarum colluuiem, & tellu-
ris intima penetralia, quo & aquæ ex-
siccarentur, & tellus omni face lutoq;
exuta non pestilentem subinde halitum
ac morbidam luem exhalaret. Putatur
autem ventus hic fuisse Aquilonaris,
cui vis inest exsiccandi vehemētissima;
illi que addita fuit diuinitus efficacior
virtus.

VI. *D. Ambrosius* non ventum, sed
Spiritus sanctum intelligit, cui attri-
buita hoc loco est efficacitas illa exsic-
candi aquas, cohibendi diluuium, &
renouandi faciem terræ. Quam etiam
interpretationē de Spiritu sancto *Theo-*
doretus confirmat. Certè in mystico sen-
su Spiritus sanctus diluuium compescit
nostrarum passionum, de quo ita disse-
rit

rit *D. Ambrosius*: b. *Magna naufragia, quando mentis pariter & corporis, sensuumque omnium turbo & procella miscentur. Tunc magnum est diluvium omnibus pariter ingruentibus passionibus: tunc se in, pientia, injustitia, temeritas, improbitas de superiore parte, tamquam cataraete mentis videntur effundere. Inde erumpunt de corpore fontis terreni libido, temulentia, luxuria, postremo diversorum criminum prolapsiones, quæ penitus, & corporis robur, & vigorem mentis effeminant. Idem; c. Caro nostra diversis agitur fluctibus, & freti modo fluctuat passionibus, quibus huc atque illuc super undas molestiarum jactatur. Item: d. Deinde eò quòd diluvium animæ, vitio mortis, & luxuriæ corporalis influxerat, ut malitia passioni, passio malitia misceretur. Ingrediente medico *DEI* verbo ad visitationem animæ, quæ diuturnâ aegritudine laborabat disceptionum improbitate, & passionum acerbitate; prius debuerunt causse aegritudinis amputari. Ideò clausi sunt fontes, & cataraete celi. His enim causis minuitur diluvium, quibus crevit. Sic *Ambrosius*. Solâ quidem Spiritus sancti gratiâ libidinosi diluvij restinguuntur incendia, quibus animæ absumptæ pereunt. Sed proh quàm*

b. Cap. 14.
de Noe.
Passionū
diluvium

c. Cap. 15.

d. Cap. 17.
Dei Ver-
bum ani-
mam æ-
gram vi-
sitat.

Spiritus
sanctus li-
bides
cōpescit.

multa, & deploranda, perpetuò fiunt in hoc diluvio, animarum naufragia? Viden' quàm bellè *S. Ambrosius* diuini Verbi prædicationem expreſſerit, cùm animam ponit ægrotatē passionibus, quàm inuisit Verbi Dei prædicatione? Planè infinita propè miracula eduntur quotidie, in sanandis animarum morbis ab huiusmodi Medico. Adjungit

e. Cap. 15. etiam *D. Ambrosius*: *e. Nisi accedat Spiritus sancti gratia, & nisi anima diuersarū humescat rore virtutum, poculo quodam irrigata sapientiæ, atque irriguo castitatis, cupiditatum deflagrata incendio, vel profusio carnis illisa procumbit.* Sic *Ambrosius*. Nota rorem virtutum, poculum sapientiæ, irriguum castitatis, quæ a Domino incessanter sunt exposcenda. Itaque compressum sistitur diluvium, cessante pluuiâ de cælo, reclusis, qui denuò ad vindictam solam eruperant, fontibus, aquis deinde ad lacus, ad mare, ad freta maris, & fluuios recurrentibus; atque alijs subinde in meatus, cuniculos, hiatusque penitiores terræ sese recipientibus.

VII. *Requieuit Arca super montes Armeniæ, seu Ararat, de qua scribit D. Hieronymus in hunc modum, Ararat*

Re-

A Domi-
no casti-
tas expo-
scenda.

Regio in Armenia campestris est, per quam Araxes fluit, incredibilis vbertatis, ad radices Tauri montis, qui usque illuc extenditur. Ergo & Arca Noë cessante diluvio, non ad montes generaliter Armeniae delata est, sed ad montes Tauri altissimos, qui Ararat imminent campis. Jam circa montium capita, defecerat aqua, & proinde Arca immota consedit.

VIII. En dulcis laborum, qui pro Deo suscipiuntur, fructus! Post tam diuturnā ac molestant fluctuationē requies! Requieuit demū Arca confidens supra montium culmina, quæ fuerat immensis diu jactata diluvij vorticibus. Hunc eundem cursum Ecclesia CHRISTI tenet, vt his verbis ostendit D. Gregorius: f. *Quid aliud est, quod diluvij tempore humanum genus extra Arcam moritur; ad vitam verò in Arca servatur; nisi hoc, quod aperte nunc cernimus? Quia infideles quosque extra Ecclesiam peccati sui unda perimit, & Fideles suos in Fide, atque in Charitate S. Ecclesie unitas, quasi Arce compago custodit. Quæ Arca videlicet de imputribilibus lignis compingitur, quia de omnibus fortibus, atque in bono perseverantibus edificatur. Et cum à seculari vita unusquisque conuertitur, quasi*

Fructus
laborum
pro Deo.

f. Epist. 40
Ecclesia
per Arcam
Noë figura-
ratur.

Prælati
sunt Arca
DEI,

adhuc ligna de montibus succiduntur. Cum
verò ad sanctæ Ecclesiæ ordinem, ad aliorum
custodiam deducitur, quasi de excisis atque
compositis lignis ad servandam vitam homi-
num Arca edificatur. Quæ profectò Arca
cessante diluvio in monte requieuit, quia
huius vite corruptione cessante, cum malo-
rum operum fructus transierint, in cælesti
Patria sancta Ecclesia in monte requiescit
excelso. Ita Gregorius.

g Ps. 65.
Iustorum
ad cælum
via inter
ignem &
aquam.

IX. Requieuit Arca immensis pelagi
defuncta laboribus; quâ quidem requie
potiti (sunt enim jucundi acti labores)
viri iusti dulciter illud in cælo cantant
propheticum: g. *Transivimus per ignem
& aquam, & eduxisti nos in refrigerium.*
S. Hieronymus: *Ignis, inquit, tentatio;
aqua, prosperitas: refrigerium, CHRISTVS
Dominus, aut beatitudo, medio autem tu-
tissimus ad CHRISTVM, ad Patriam, ad
requiem vir iustus incedit. Ac educi qui-
dem in refrigerium interpretatur, piè
sanctæque in Domino mori, & nos etiã
appositè pro eodem accipiemus, Ar-
cam requiescere post diluvium. Verba
sunt D. Bernardi: *Mors ipsa dilectis Do-
mini somnus refrigerij est, Prophetâ atte-
stante: h. Cum dederit Dilectis suis so-
mnum, ecce hæreditas Domini. Resima*
*quidem**

h. Ps. 116.
Mors dis-
par bo-
norum &
malorū.

quidem mors peccatorum, quorum & natiuitas mala & vita peior. Sed pretiosa est mors Sanctorum; pretiosa planè tamquam finis laborum, tamquam vitæ consummatio, tamquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus. S. Hieronymus per somnum intelligit tēpus omne post mortē Iustorum vsque ad resurrectionem: universalem, dum sic ait: Dilecti sancti sunt, qui post somnum præsentis vitæ, hīc dormire videntur, vt in resurrectione ad vitam æternam mereantur peruenire.

*X. Requieuitq; Arca super montes Arme-
nie. En illa verissima DEI Arca, scilicet
humanitas sanctissima CHRISTI Do-
mini, in qua diuinitas habitat corpora-
liter, venit in altitudinem maris, & tem-
pestas illam demersit; infixa est in limo
profundi, omnes fluctus DEI Iudicis,
& in humanum genus irati, super illam
inducti sunt: rupti sunt fontes abyssi,
cataractæ apertæ sunt sanguinis, inju-
riarum, dolorum, cruciatuum, crucis,
mortis, sepultura, diluvia contra illam
conspirarunt, & requieuit demum
super montes æternitatis. Oportuit
enim pati CHRISTVM, & sic intrare in
gloriam suam, vbi sedet ad dexteram*

*Passio &
glorifica-
tio Chri-
sti,*

Patris Judex viuorum & mortuorum,
qui iudicatus, flagellatus, crucifixus
inter iniquos expirauit.

XI. *Requieuit Arca super montes*, illa
etiam, in qua Deus ipse homo conce-
ptus nouem mensibus habitauit, sem-
per Virgo MARIA, DEI Mater, post di-
tuvia Passionis Filij sui, post exactam
nauigationem huius vitæ, in qua virgi-
nalis anima, Filium jam in cælo regnan-
tem perenniter suspirans,angebatur.
Tandem corpore & anima simul exur-
gens calos penetrauit, innixa super
Dilectum suum, sedetque cum Filio
Regina mundi, sed hominum Aduoca-
trix: *Requieuit*, ait, i. *in tabernaculo meo*,
DEI sapientia, ipsum DEI Verbum in
utero meo, in brachijs, inter vbera mea.
Requieuit Deus in monte, (*Arca super
montes*) homo factus in Virgine, de qua
Isaias: k. *Erit mons domus Domini prepa-
ratus in vertice montium*. Est enim Virgo
DEI Mater mons supra omnes montes,
supra omnem creaturam eleuata. *Re-
quieuit Deus ab operibus suis in Vir-
gine*, in qua assumens sibi carnem, ope-
ratus est postremum, & maximum re-
demptionis opus. *Requieuit ab ira*,
quam in Virgine factus homo deposuit,
homi-

B. MA-
RIA, Ar-
ca, Mons,
Requies.

i. Eccles.
34.

k. Isa. 2.

homines ad amorem inuitans, non timore perstringens.

XII. *Requieuit Arca super montes.* Hæc autem Arca, inquit D. Ambrosius, l. ut-
pote in diluvio, huc atque illuc motu impelle-
batur incerto, eò quod peccatorum status mobilis sit, & vitæ eorum quodam redun-
dantium passionum diluvio corruptioni ob-
noxie errore inconstanti vagentur. Sic Ambrosius. At requiescit hæc super montem Arca, videlicet in monte isto supra montes eminente, in Virgine requiescimus, qui peccatorum fluctibus agitamus; in Virgine à periculis vitæ, à tentationibus demonum, à vitiorum procellis, à mortis diluvio portum, ac requiem placidissimam, obtinemus. Ad hunc DEI montem, dirigenda est oculorum acies, ne in falo fluctuantes naufragium faciamus. Unde optime S. Ambrosius: m. Oportet, inquit, Christianos inter fluctus huius sæculi, hanc MARIAM, quæ supremo rerum cardine DEO proxima est, intueri, & respectu exempli eius, cursum vitæ dirigere, quod qui fecerit, non iactabitur vanæ gloriæ vento, nec frangetur scopulis aduersorum, nec absorbebitur oragine voluptatum; sed prospere veniet ad
quietis

l. Lib. de
Noe c. 7.

m. Ser. in
Natiuit.
B. M. V.

n. Ser. I.
de nativitat.
B. M. V.

quietis æternæ portum. Mons est Virgo Mater supra omnes montes. Quid enim (ait noster S. P. Damianus) n. grandius Virgine MARIA, quæ magnitudinem summæ divinitatis inter sui ventris conclusit Arcanum? Attende omnem naturæ dignitatem, & videbis quidquid maius est, minus Virgine; Solumque opificem opus istud supergredi. totam Virginem tota illa indivisibilis natura largior gratiâ superfudit. Sic Damianus.

CAPVT II.

**Corui à Noe ex Arcâ emissi,
varia applicatio.**

I.

A Periens Noë fenestram Arcæ, quam fecerat, dimisit corvum, qui egrediebatur, & non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram. Non aperuit quidem Ostium, quod ab exteriori parte Dominus occluserat, sed fenestram, quam in sublimi construxerat. Quia verò Hebr. vox *chalon* scissuram, rimulam, foramen significat, non desunt boni Auctores, qui arbitrentur novam quamdam fenestellam à Noë
tunc

tunc fuisse apertam, quâ posset dimitti coruus ad explorandum habitum telluris, cum præsertim adjungant fenestram illam grandiore in Arce parte sublimiori constructam cælo tantum patere contuendo, non autem terræ deorsum. Itaque Noë cum per se non posset exerto foras capite, longè lateque dispicere quinam esset aquarum terræque status, exploratrice usus est aue, ex cuius vel reditu, vel remansione colligeret, egrediendumne, an adhuc remanendum esset?

II. Prudens paterfamilias Noë periculum nec se, nec suos committit; quod vilius ac deterius apud se habet, exponit, si quid discriminis fortè subeundum foret; imò & coruum sagacissimum, qui acri ac sublimi volatu facilius se posset eximere, dimittit; non aliam ex avibus, aut minus cautam, aut tardior, aut infirmior, quæ certius periclitaretur. Infausta quidem avis, sed ex quâ discere possimus, quàm libenter atque alacriter pro DEI mandatis obedientiaque Prælatorum, vel ipsius vitæ periculum adire debeamus. Colore quidem coruus niger, sed obedientiâ candidus, magistrum se, ad parendum,

exhi-

Noë bonum egit paterfamilias.

Deo obediendum cum periculo.

exhibet subditis, qui in Arcâ Christi continentur.

In con-
fessione
prius de-
regenda,
quæ im-
puriora.

III. Pulcherrima est D. Ambrosij doctrina, quam ex hoc loco proponit, ad confessionis Sacramentalis optimam institutionem. *Sensus, inquit, altior significat, quod omnis justus, quando mundare se incipit, quæ tenebrosa sunt, & immunda & temeraria primò à se repellit. Si quidem omnis impudentia, atque culpa tenebrosa est, & mortuis pascitur, sicut corvus. Magna quidem laus peccatoris, cum poenitentiae Sacramento expiatus animam sese addicit; si primò graviora delicta, & quæ si detegantur majorem ingerent verecundiam, aperiat in confessione. Corvus in primis fœdus, obscurus, horribilis, truculentus, hoc est, peccatum execrabilius, primò dimittatur à pectore, per fenestram oris foràs euolet; exoneret se anima poenitentis in primis fœdiore sarcinâ, deinde leuiorem deponat. Prius coruum; postea columbam, leuem illam quidem; & leuiorem, ut vocant, venialium culparum symbolum ab Arca pectoris per confessionem proijciat. Hac fidelitate aduersus Dominum, & suimetipsum profundiori abiectione ampliotem v-
tique*

rique misericordiam consequetur: sua-
 uiorque deinceps fiet Confessio Sacra-
 mentalis; quippe in qua monstris pri-
 mò, & Gigantibus valido ictu prostra-
 tis, reliquus minorum diaboli militum
 exercitus facili negotio debellabitur;
 quemadmodum legimus, a. prostrato a. 1. Reg.
Goliath; Videntes Philistijm, quod mortuus 17.
esset fortissimus eorum, fugerunt. Cedit
 hoc tam egregium factum poenitentis
 in admirabilem laudem & honorem
 ipsius DEI. Eapropter in sacris litteris
 eadem confessionis nomenclaturâ tum
 DEI laus, tum peccatorum expiatio
 Sacramentalis significatur. Vnde est
 illud D. Augustini: b. Confessio, vel laudis b. In Psal.
 DEI, vel peccatorum nostrorum. Hoc 117.
 autem loco sensus est de confessione Confes-
 criminum. Sic enim S Hieronymus: Pri- sio Sacra-
 usquam nobis aversa facie DEVS irascitur, mentalis
 confiteamur peccata nostra. Quod verò summè
 honoret maximè DEVM, qui pro illo DEVM
 suorum criminum exsoluit confessio- honorat.
 nem, ostendit idem D. Augustinus, c. ad c. In Psal.
 illa verba. *Præoccupemus faciem eius in* 44.
confessione: Et hoc, inquit, non pertinet
ad laudem DEI, quando confiteris peccata
tua? inuicem verò maximè pertinet ad lau-
dem DEI; quare maximè pertinet ad lau-
 dem

dem DEI, quando confiteris peccata tua? quia tãtò ampliùs laudatur Medicus, quantò plus desperatur agrotus. Confitere itaque peccata tua, quò magis desperabas de te propter iniquitates tuas: tantò enim major laus est ignoscentis, quantò major exaggeratio est peccata confitentis. Sic S. Augustinus.

IV. Coruum dimittit Noë ab Arcà. Discant patresfamiliàs, vt seruos malè moratos, maximè si turpes sint, ne lues vulgetur, alijsque serpente in dies malo contabescant; procul à domo propel-
lant. Timore plena videtur illa Domini sententia: d. *Non veni pacem mittere, sed gladium: veni enim separare, &c.* sed planè in vtilitatem nostram. Nam, vt ait D. Hieronymus, *propterea bellum missum est bonum, vt rumperetur pax mala.* Ne verò quis offendatur nomine discordiæ, bel-
liquæ, vbi in lege gratiæ fraterna com-
mendatur concordia; opportunè ad-
jungit Theoph. *Non ubique bona est con-
cordia, sed bonum quandoquæ est dissidium.* Amputanda est igitur vitiosa pax omni bello truculentior, infausta & pernicio-
sa consuetudo cum improbis; odiũ
verum est, qui amor falsò putatur, inter
justum, atque impium.

d. Matth.
20.

Fugien-
dum à
confortio
malorũ.

V. Enim-

V. Enimverò permagna est hoc loco controuersia: vbi vulgata lectio habet: *qui egrediebatur, & non reuertebatur.* Hebr. *vaiece jace vaxob*: & exijt egrediendo, & redeundo; vel egrediens, & rediens; quâ phrasi significatur non rediisse in Arcam, vt nuntium referret Noë; sed vago volatu, nunc ab Arca longiùs recedebat, nunc ad Arcam reuolitans, in summo fortasse illius confidebat fastigio, atque interdum circumcirca diuagabatur non passus in caueam vlteriùs intromitti; fugitans custodiae, perosus tenebras & carcerem.

VI. At quæres vbinam confederit coruus; quare in Arcam non se receperit? SS. Patres arbitrantur coruum inuenisse cadauera in montibus jam detectis, ijsque pastum remansisse. *Auis illa*, inquit Chrysostomus *ut est immunda, cùm desissent aquæ, incidit in cadauera, quibus inuento sibi congruo cibo, insedit.* Optimè Procopius: *Coruus*, inquit, *& columba sunt quædam quasi virtutis, & vitiorum symbola.* Columba non inueniebat locum, in quo vestigium poneret; coruus autem potuit quiescere. Sed vitia gaudent affectuum perturbatione, & æstu: Virtus ab his resilit, ne aspectum

Malus
malum
amat &
sociat.

quidem horum ferens, nec enim in his habet quietem & stabilitatem.

VII. Itaque coruus post vagam volitationem, in putida carne, voracitati suæ studens remansit: *Natura enim sequitur semina quisque suæ. Quò enim Iudæi currerent, nisi ad similes?* ait D. Augusti-

e. Ioan. 8. *Tulerunt lapides, ut jacerent in eum.* Egressus deinde coruus ab arca, in qua benè pastus, & securus tot mensium spatio extiterat, cum interim extra Arcam innumera-

bilis animantium multitudo perierit; at ingratus & infidus, ubi data est occasio abeundi, & pabuli reperit illicitum, non amplius ad Arcam reuertitur; curatorem suum, & servatorem nescit;

fugitque Noë. Corvi erant, de quibus Dominus; f. *Filios enutrii, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Vtinam aliquando tandem, qui cum corvo infidi extitimus, & ingrati Deo, tam execrabile hoc vitium etià cum corvo exueremus! Nam, ut subtiliter adno-

g. *Lib. 2. de mirab. S. Script. cap. 15.* tavit D. Augustinus: g. *Corvo ministrare*

h. *Eliæ Propheta precipitur. ut scilicet culpam, quam in diluvio commiserat in terra, purgare illa videretur: dum ut fidelis minister efficitur Eliæ, qui negligens & fallax erat antea Noë.*

VIII.

VIII. Coruus est avis vorax, inhuma-
mana, maligna; illa ergo vsus est DEVS
ad cibandum *Eliam*, vt ostenderet se
omnibus animalibus imperare, eorum-
que indolem mutare & conuertere, eò
quò lubet; ac Sanctis, qualis erat *Elias*,
omnes creaturas (Deo iubente) seruire
& obsequi. Sic corui afferebant quoti-
die dimidium panem ad *S. Paulum* pri-
mum Eremitam, integrum verò adue-
niente *S. Antonio*. Vnde ad eum con-
uersus *S. Paulus* ait: *Eia Dominus nobis*
prandium noisit, verè pius, verè misericors.
Sexaginta anni sunt, cum accipio quotidie
dimidi panis fragmentum, nunc ad aduen-
tum tuum militibus suis CHRISTVS dupli-
cavit annonam. Ita *S. Hieronymus*. i. S. i. In vita
P. N. *Benedictus* verò coruo, qui horâ *S. Pauli*.
prandij ad se venire & cibum è manu
sua sumere solebat, iussit panem veneno
infectum, à *Florentio* inuido sibi submis-
sum, tollere, & in locum, vbi à nemine
inueniri posset, asportare; cui obediens
coruus id ipsum præstitit, vti refert *S.*
Gregorius; k. huius corui progenies k. Lib 2.
etiânum superest, ac à *Benedictinis* no- Dial. 6. 8.
stris continuè alitur in monte *Cassino*.

IX. Porro quòd coruis potius quàm
alijs auibus DEVS vsus sit, causa litte-

ralis fuit, quòd corui ament loca solitaria, ac præsertim torrentes, eò quòd siccissimæ & calidissimæ sint naturæ.

1. Prov. 30. Vnde dicitur: *I Oculum, qui subsannat patrem, & c. effodiant eum corui de torrente.* Coruis ergo, quasi maximè obuijs auibus, vsus fuit ad alendum *Eliam* in torrente *Carith*, vt ex coruo cibum, ex torrente potum in tanta omnium siccitate caperet. Aqua enim ad potum sufficit, estque potus maximè naturalis, quo ante *Noë* omnes prisci vsi sunt.

Tropol.

X. Vide hîc & reuerere miram **DEI** in suos Fideles prouidentiam: corui enim **DEO** instigante quotidie bis apportabant panem & carnes *Eliæ*, scilicet manè ad prandendum, & vespere ad cœnandum. Angeli autem hos panes & carnes apparabant, ideoque meliores & sapidiore erant nostris, qui à pistori- bus & coquis apparantur, juxta illud:

m. Ps. 77. *Panem Angelorum manducauit homo,*
25. *mox eosdem coruis ad Eliam deferendos dabant, eosque continebant, ne illos attingerent, ac impellebant, vt ad Eliam intactos deferrent.* Nam vt in vita *S. Onuphrij* legimus, **DEVS** & Angeli singularem habent curam Eremitarum, qualis erat *Elias*, eò quòd ipsi omnia de-
 ferue-

feruerint, & ab omnibus sint deserti, juxta illud: n. *Tibi derelictus est pauper, n. Ps. 9. 14*
orphano tu eris adiutor. Quocirca
S. Basilus: o. Carmelus, ait, mons subli- o. Hom.
mis ac desertus Eliam habuit, cui viaticum 8.
cibusque fuit spes in DEO; & cum ita vi-
ueret, fame tamen extinctus non est, sed
animum rapacissimi corui, cibum ei attulere;
& qui alienas solebant escas invadere, viro
justissimo ministri fuere: natura quoque ob-
liti, in pane carneque ei offerendis Dominico
praecepto paruerunt.

XI. Quomodo ministerio coruorum
Alexander Magnus, ab errore viarum
liberatus fuerit, ita narrat Curtius: Com-
plures corui agmini occurrunt, modico vo-
latu prima signa antecedentes; & modò
humiresidebant, cum lentius agmen incede-
ret. modò se nimis leuabant, antecedentium,
iterque monstrantium ritu. Hæc etiam
Diodorus, & Plutarchus, apud quem
Calisthenes coruorum ministerium ele-
ganter describit: Corui oblatis duces præ-
buerunt. Si agmen sequebatur, incitatis
antecedebant pennis. Si incederet lentius
& tardius, operiebantur: quod verò mira-
culum superabat omne, vocibus & crocitantibus
si qui nocte aberrarent, hos reuocabant, atque
ad vestigium via reducebant.

Moral.

XII. Ceterum ex hoc loco Gene-
seos corvus apud Hebræos in prouer-
bium abiit, ut dicant, *Corvus nuntius*, de
eo, qui missus est, & ra: de, vel num-
quam redit. Corvus non est reuersus ad
Arcam, sed columba; corui sunt, qui
differunt pœnitentiam, dicunt *cras, cras*:
columbæ gementes sunt, qui statim
pœnitent, & redeunt ad Arcam. Hinc
Alcuinus libro de virtutibus & vitijs:
Fortè, inquit, respondes, cras, cras (scilicet
reuertar) *ô vox coruina! corvus non rediit*
ad Arcam, columba rediit; si tunc vis pœni-
tentiam agere, quando peccare non potes,
peccata te dimiserunt, non tu illa; satis
alienus es a fide, qui ad agendam pœnitent-
iam tempus senectutis expectas.

CAPVT III.

De columba emissâ ex Arca
à Noëmo

I.

Columba
ex Arca
dimissa
non fuit.

Postquam corvus explorator infi-
dus nuntium de aquarum statu
nullum retulit, Noë à se familia-
rem ac domesticam alitem columbam
emissit. Jam editiora montium culmina
nuda

nuda comparuerant aquis, sed ex præterita eluuiione nondum exsiccata, & pura: quinimò limis cœnoque obfita, turpioreque adhuc vligine lutulenta videbantur: deinde camporum planities, & humiliores valles aquâ multâ redundabant. *Quæ cum non inuenisset, ubi quiesceret pes eius, reuersa est.* Ex dictis ratio euident colligitur, quare columba non inuenerit, ubi quiesceret, & in Arcam redierit. Etenim in montibus omnia lutum, in campestribus nil nisi pontus erat. Quapropter columba hac illac per aërem volitans, vagandoque lassata, cum arborem, fruticem, lapidem, humumque quæsiisset, ubi sisteret; non tamen in montium verticibus purum, quid, atque eluie defæcatum inuenit: est enim animal delicatum, & amans munditiæ, proindeque sordes, quibus culmina montium scatebant, refugiens, ad comparem in Arca, & ad solita penetralia se recepit.

II. Nunc mysteria huius loci ex Patrum intelligentiâ explicemus. Ac primò quidem coruus vitium, columba verò virtutem repræsentat: coruus semel dimissus non redit vltteriùs ad iusti cõtubernium; columba mittitur, obe-

dit quidem, sed iustum repetit. Ergo post
coram, inquit D. Ambrosius, columba
 dimittitur. *Malitiam enim simplicitas, &*
culpam virtus resoluit. Malitia amat di-
lucium, consortium iustæ mentis refugit; &
quasi d. solata, & sine aliqua statione rema-
net, nullam habens cum virtute communio-
nem. Virtus autem redit, amans iustorum
consortia, & largienda familiarior utilitati,
quæ conferat salutaria; & cauenda ea, quæ
sunt nocitura, commoneat; sicut columba di-
missa, cum videret non cessasse aquam, re-
uersa est, tamquam plena iustitiæ, ut ei, à
quo missa fuerat, nuntiaret, quid adhuc ca-
uere deberet, atque expectando fructu me-
liore postea potiretur. Hæc Ambros.

Commu-
nio & be-
neficentia
Iustorū.

Columba
typ^o obe-
dientis.

III. Est quidem egregium obedi-
 tis symbolum columba; obediens enim
 simplex ac mitis, placidè cum suo Noë,
 Prælato scilicet, in Arca religionis co-
 habitat. Obedientem à se mittit supe-
 rior, ut quem totum in manu ad omnia
 paratum habeat. Columba non relucta-
 tur, non queritur ob temporum peri-
 cula; legatione subinde obitâ regredi-
 tur: mansuetudinem, ac modestiam
 obedientis designans, qui etiam ardua
 ex præscripto aggrediens, non queru-
 lum aut asperum quid obmussitat. Di-
 gna

gna planè columba, quæ supra Domini caput de cælo apparens, quanti puritas & simplicitas, & mansuetudo serui obedientis à DEO fiat, palàm demonstret. Pulchre D. Bernardus locum de Baptismo Domini a. expendens adjungit; *a. Ioan. 3. Matth. 3.*
Non incongruè ad indicandum Agnum DEI venit columba, quia nihil melius Agno convenit, quàm columba. Quod Agnus in animalibus, hoc columba in ambus est: summa utriusque innocentia, summa mansuetudo, summa simplicitas. Quid enim sic alienum ab omni malitia, sicut agnus & columba? Nocere cuiquam nesciunt, ladero non noverunt.

IV. Præterea in mystica interpretatione, cui adhuc insistimus, coruina malitia diluvio turpium passionum libenter inhæret; indeq; ad tranquillam mentis & virtutis Arcam & stationem regredi haudquaquam patitur; contra verò virtus columbina omnis perturbationis fugitans, & quietem amans, ubi se paululum ab Arca & portu abesse videt, reuolat actutum ad amicam requiem. Quæ quidem interpretatio eleganti verborum pondere præscribitur à D. Ambrosio, & sic habet: *Corvus ubi remaneret, inuenisse videtur, quia ma-*

Vitium cum perturbationibus cōjungitur.

litia inquietis passionibus, & cupiditatibus, quibus corrumpitur anima, se miscere consuevit, & quasi cognatis, & domesticis delectatur, ibique commorationem suam locat. Columba non inuenit, quia virtus prima statim specie visionis offensa regredi festinauit ad mentem, animamque iusti; quod illic diuersorium sibi tutissimum sit locatum; eo quod alibi tamquam columba, ita huiusmodi virtus stationem tutissimam inuenire non possit. Tardè enim inter astutias istius mundi, & seculariam fluctus cupiditatum porum solet inuenire simplicitas. Hæc Ambrosius.

Virtus
amans
quietis,
mundum
effugit.

Vitæ con-
templan-
tis requies

V. Regrediens in Arcam columba, significat iustum, qui curarum secularium & multiuagæ libertatis inquietudinem perosus, ad quietem contemplationis, quantâ potest contentione mentis, se colligit; vbi gemendo ac suspirando in DEI amorem, & cælestium rerû desideria dulcioris & sanctioris vitæ studium collocat. Sic pius Ezechias Rex, si vitæ sibi spatium à DEO prorogatum impetrasset, apud se statuebat: b. Sicut pullus hirundinis sic clamabo; meditabor ut columba.

VI. Adhæc munditiæ amans columba, ut eam vocauit D. Ambrosius, non inue-

inuenit, vbi pedem figat, quippe quæ
 lutum accœnum exhorreat. Cœnum &
 stercus est libidinosa voluptas, & (quæ
 corruptio est humanæ naturæ) tena-
 cissimè adhærescit hominis ingenio.
 Virumque D. Chrysostomus ex doctrina
 D. Pauli colligit; c. *Nesquam*, inquit, c. In 1.
Thessal.
 Apostolus de alia quapiam re adeò vehe- Libido
tupis &
tenax.
 menter loquitur, atque de ista. Reuera nam-
 quæ quosuis hoc malum corrumpit, ac per-
 dit. Et quemadmodum porcus in cœno vo-
 lutatus, quocumque ingressus fuerit, omnia
 fæcore replet, ac sensus graueolenti stercore
 imbuunt; ita, & fornicatio est malum, quod
 difficile abluatur. Ita Chrysostomus. Vno
 verbo hanc eamdem libidinis tenacita-
 tem describit D. Hieronymus: d. Capti- d. Lib 1.
adu. Iovin.
 uitatis, ait, nulla major calamitas est,
 quàm ad libidinem trahi. Quod mihi vi-
 detur significari à regio Vate cum suum pec-
 catum definiret: c. *Veni in altitudinem ma-* c. Ps. 68.
ris, & tempestas demersit me Infixus sum
in limo profundi, & non est substantia.
 Hinc rectè colligit S. Augustinus: f. f Ser. 249.
 Illi miseri sunt, quorum corda sunt carnali de Temp.
 concupiscentiâ polluta, quia æternas mer-
 guntur in penas. Hoc gehennale incen- Quæ libi-
dinem ac-
cendans,
 dium suam habet materiam, pabulum,
 fomitem, oleum, quibus alitur; scilicet
 epu-

epulas, pocula, & inuerecundam familiaritatem. *Eiusdem est enim, auctore Tertulliano, libidinis, videre, & videri. Demumque eiuldem facis lasciuia colloquia.*

Conju-
gatorum
tribulatio

VII. Columba ab Arca dimissa non inuenit vbi requiescat pes eius. Nec enim vel in ipso conjugio, quod licitum vel sanctum est, deest fluctuaga tribulatio, in qua mens puritatis amans non quiescit. Certum est enim, & quotidiana testatum experientiam illud Apostoli: *3. I. Cor. 7, g. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Nimirum, vt D. Hieronymus aduertit. in spiritu, & in anima, & in ipsa carne tribulatio est. Atque idem ad locum Apostoli tribulationem huiusmodi explicans; Maledictionem, inquit, se Eux subijcientes; siue solitudinem secularis tribulationis & tristitiae patientur. Sequitur, Ego autem vobis parco. Vobis virginibus, vt minori labore maiorem possitis implere iustitiam. Sic Hieronymus. Aduerte minoris laboris esse virginitatem; sed longè amplioris præmij, quàm conjugium.*

VIII. Non inuenit columba, vbi requiesceret pes eius, quoniam enim in luculento, & diluuijs fluctuante sæculo, qui-

quiescet anima virgineo candore nitens? nec ipso in conjugali statu licito quidem quietem inuenit puritas. Et si enim ad fomitem æstuantis concupiscentiæ sedandum non nihil dicatur, conducere conjugium, meliusque est nubere quàm vri: ea tamen est nostrorum temporum infelicitas; vbi refrigerante charitate incendia libidinum indies vehementiora ebulliunt: vt sæpiùs videamus accendi, quàm restingui flammæ etiam in conjugatis, ad alienos & illicitos toros inardescantibus.

Incontinentes
plures in
conjugio,
quàm in
cælibatu.

IX. Extenditque manum, & apprehensam intulit in Arcam. Bonus paterfamilias Noë seruos ad ministeria dimittit, redeuntes excipit alacriter. Etenim comitate dominorum nihil dulcius serui ac ministri habere solent: nullâ aliâ re magis ministrorum animos sibi deuinciunt, & ad difficillima quæque obeunda vehementiùs impellunt domini, quàm si beneuolos se illis exhibeant; si perhumaniter illorum saluti consulant; & non tam ab illis timeri, quàm amari velint. Missa est columba ad explorandum diluuij statum; obijt sibi munus injectum; reuertitur demùm ad dominum, suo regressu de terrâ adhuc

Domino-
rum co-
mitas er-
ga seruos.

huc stagnantis habitu faciens certior
rem. At bonus Noë regressam manu ex-
cipit, blandeque & amicè prehensam
in Arcam, atque in cellulam intromit-
tit; facto exprimens illud consilium
(quod utinam, & servi & domini ob-
servarent) *Si est tibi aliquis servus fidelis,*

h. Eccles. 33. sit tibi sicut anima tua. h.

X. Extendit manum suam. Sic Domi-
nus IESVS venientes ad se blandè & hu-
manissimè recipiebat: *Eum*, inquit, qui
i. Ioan. 6. venerit ad me, non eijciam foras. i. At
rogabis, quò illum introducit? Audi
k. Tract. 25. in Ioã. *D. Augustinum: k. Quale est intus illud,*
Christus unde non exitur foras? *Magnum penetrale,*
suos in & dulce secretum: *gaudium* ò secretum sine tædio,
recipit. *sine amaritudine malarum cogitationum;*
sine interpellatione tentationum & dolorum!
nonne illud secretum est, quò intrabit ille,
cui dicturus est Dominus servo benè merito:
Intra in gaudium Domini tui? Sic Au-
gustinus. Quare juxta hanc interpre-
tationem Noë repræsentat CHRISTVM
Dominum, qui extentâ manu recipit,
in æternitatis suæ Arcam iustorum ani-
mas, veluti columbas à diluvio huiusce
vitæ fugientes.

XI. Extendit manum suam. Sic Præ-
dicator Verbi DEI ad Arcam à diluvio
inuitat

inuitat columbas, hoc est, animas peccatorū à colluuiē ad legem DEI obseruandam; ad poenitentiam pro sceleribus admissis ritē peragendam, à vitā laxiore ad strictiorem, & tutiorem.

XII. Denique extendens manum, Noë ex Arca, symbolum est Domini IESU ex Cruce manus & brachia extendentis, vt animas ad se venientes recipiat. Quinimmò manus & opera sua extendit vltra quod necessitas hominū exigebat. Vnde illa *S. Augustino* digna sententia de CHRISTO Domino: *Quod salutis nostræ sufficiebat, charitati eius non erat satis.*

C A P V T IV.

De columba ramum oliuæ
ore præferente.

I.

DImissa ex Arca iterum Columba toto pæne die laborauit statum telluris explorando. Nec enim (etsi columba sine felle amaritudinis, amoris symbolum, nulli nocens) pro suo munere satisfacit: adhuc præter innocentiam exigitur à columba, vt
egre-

egrediatur ex Arca, ut terram volando collustraret. Non patitur Dominus suam in familiam, otium, ac desidiam: utrumque damnatur in domo Dei, & obesse, & non prodesse. Quod argumentum luculenter pertractat D. Bernardus, a. ubi inter alia sic ait: *Attende quid mereatur iniquitas, si sola sufficit inutilitas ad damnationem? Et reuera securus non erit spina, vel iribulus; ubi securis infructuosa arbori poni videbitur; nec parcat pungenti, qui minatur & sterili.* Væ igitur, & væ iterum, de quo dicitur: b. *Expectavi ut faceret vinas, & fecit labruscas.* Et quidem ad præsentem locum optimè; Si columbam quiescere & gemere in Arca non diu licet, quid corvo fiet inter fluctus, lutum, & cadauera, gestiente, & sæuiente? quin etiam (quod magis timendum erit) quò purior, nitidiorque columba est, eò crebrius foras mittitur; eò plura subire cogitur discrimina.

II. Columba redijt ad Arcam: nec mirum, columba est enim puritatis amans & quietis: neutram extra Arcam inuenit. Imitare columbam, quisquis in sæculo viuus, ubi omnia lutum, fluctus, tempestas, naufragium; columbinos præferens mores, ætate iuuenili, ac
etiam

a. Epist.
104.

b. Isa. 5.

A Justis
plus Deus
exigit.

Prima
ætas reli-
gioni a-
pta.

etiam nunc puriore, sed magis periculis
obnoxia; ad Arcam Religionis confu-
ge. Num te rerum præsentium falsa
hæc species remoratur? Audi D. Ber-
nardum: c. Quousque tu tanta gloriæ præ- c. Epist.
fers fœnum, quod hodie est, & cras in cli- 103.
bannum mittitur, carnem dico & eius glo-
riam! Si sapis, si habes cor, si tecum est lu-
men oculorum tuorum, desine jam ea sequi,
quæ & assequi miserum est. Beatus, qui post
illa non abiit, quæ possessa onerant, amata
inquinant, amissa cruciant. An non ea satius
cum honore spernis, quàm cum dolore perdis?
An non ea prudentius CHRISTI cedis a-
mori, quàm morti? Sic Bernardus.

III. Columba portans ramum oliuæ
virentibus folijs in ore suo. Columba re-
perit oliuam, cuius folia nec defluunt,
nec virorem amittunt hieme; ac sub-
inde rostro tenellum surculum aliquot
virentem folijs distrinxit, oreque pre-
hensum attulit ad Noë in Arcam. Risum
hîc mouent nugamenta Hebræorum;
quorum alij, montem Sion, & montem
oliuarum non fuisse aquis diluuij oper-
tos, atque ex monte isto decerptum
hunc oleæ ramum; alij ex Paradiso ter-
restri fabulantur. Citra controuersiam
illud mihi videtur D. Chrysostomi: Hæc

Oliua vi-
ridis in
diluuij.

arbor semper virens est, unde verisimile est, quòd cùm aqua redierint, arbor hæc adhuc habuit foliorum comam. D. Ambrosius dubius scribit, utrùm ante diluvium, an in ipso diluvio floruerit ille ramus oliuæ. Ex utralibet subtiliter, ut solet, philosophatur. Si ante diluvium, inquit, vir justus gavisus est, fructum de veteri semine aliquem reservatum, & inde colligit misericordie insigne divina, quòd jam diluvium remouisset, quæ fructum demonstraret, cui non potuissent nocere diluvia.

*Columba
Spiritus
sanctum
significat.*

d. Ioan. I.

*e. In Psal.
54.*

IV. Adeò est excellens symbolica nomenclatura columbæ, ut miris commendetur significationibus. Atque in primis in columbæ specie visus est descendere super caput Domini, dum baptizaretur à Ioanne, Spiritus sanctus. d. Et quidem apta species columba Spiritui effigiando, ut enim D. Hieronymus asserit: e. Columba spirituales naturam designat, sicut in Baptismo ostensum est. Columba simplex animal est absq; felle, & a malitia fellis alienum, quia osculum charitatis anime significat. Pulchrè autem super ascendentem è Baptismo Dominum Spiritus sanctus specie columbæ de cælo euolantis insedit: atque hoc loco florentem oleam post diluvium

repor-

reporat, in typum utrobique Bapti-
smatis, è quo post submersum veterem
hominem cum actibus suis, emergenti
nouo homini, scilicet Christiano, Spiri-
tus sancti gratia, pax, & puritas effulget,
quod à Tertulliano f. disertissime ad f Lib. de
hunc modum explicatur: Tunc ille san- Baptis. c. 8
ctissimus Spiritus super emundata & bene- Baptismi
dicta corpora libens à Patre descendit, super sanctitas,
Baptismi aquas, tamquam pristinam aquam
recognoscens requiescit, columba figurâ de-
lapsus in Dominum, ut natura Spiritus san-
cti declararetur per animal simplicitatis,
& innocentiae; quod etiam corporaliter ipso
felle careat columba. Ideoq; estote, inquit,
simplices sicut columbae, g. nec hoc g. Matth.
quidem sine argumento precedentis figure. 10.
Quemadmodum enim post aquas diluuij,
quibus iniquitas antiqua purgata est, post
Baptismum (ut ita dixerim) mundi, pa-
cem caelestis iræ præco columba terris annun-
tiauit dimissa ex Arca, & cum olea reuersa;
quod signum etiam apud nationes paci præ-
renditur. Eadem dispositione spiritalis effe-
ctus terræ, id est, carni nostræ emergenti de
lauacro post vetera delicta, columba sancti
Spiritus aduolat, pacem DEI adferens,
emissa de cælis, ubi Ecclesia est Arca figu-
rata. Sic Tertullianus.

*h. In pro-
catechesi.*

V. Cum columba, cum oleo, cum
cælo aperto in sacro Baptismo apprimè
concinit illa *S. Cyrilli Hierosolymitani* ad
recens Baptizatos oratio. *h.* Sic habet
inter alia. *Iam est beatitudinis odor in
nobis, o illuminati; jam spiritales colligitis
flores ad plectendas cælestes coronas; jam
Spiritus sancti spiravit fragrantia; jam
circa porticum regalis Palatii fuistis, uti-
nam verò & ab ipso Rege introducamini;
flores nunc arborum apparuerunt; utinam
verò & fructus perficiatur. Minima iam in
CHRISTI militiam vocati dedistis, &
sponsales lampades vobis donatæ, & Regni
cælestis desiderium, bonumque propositum,
& spes subsequens. Hæc Cyrillus.*

i. Cap. 3.

h. Cap. 3.

VI. *D. Matthæus* sic de Baptismo
CHRISTI Domini: *i. Baptizatus an-
tem IESVS confestim ascendit de aqua: &
ecce aperti sunt ei cæli: & vidit SPIRITUM
DEI descendentem sicut COLUMBAM, &
venientem super se. S. LUCAS de eodem
IESU baptizato, & orante: Apertum est
CAELUM: & descendit SPIRITVS
SANCTVS corporali specie sicut CO-
LUMBA in ipsum. Atque ex tam emi-
nenti archetypo factum est vt baptiste-
ria veterum Christianorum in cæli for-
mam fuerint extructa. D. Paulinus No-
lanus. l,*

*i. Natali
10.*

Es

*Est etiam interiore sinu maioris in aula
Insita CELLA procul, quasi filia culmi-
nis eius,*

*STELLATO spatiosa THOLO, trinoque
recessu,*

*Dispositis sinuata locis, medio P I E-
T A T I S*

*FORTE nitet, miræque, simul nouat at-
que nouatur.*

Haud dissimiliter verò cæruleus bapti-
sterij apex aureis stellis variegatus,
cælum stellatum. Jam de columba. m.

VII. *Roma* in Coemeterio Pontiano
viâ Portuensi; & in Jaspidea Tabula Ec-
clesiæ magnæ Constantinopolitane, Ba-
ptismus CHRISTI delineatus conspici-
tur cum COLUMBA in eius sacrum ca-
put delabente. In abside Basilicæ La-
teranensis Crux gemmata expressa est, in
cuius summo apice cernitur columba
alis expansis, ex cuius ore vberimæ
aquæ defluunt, totumque Crucis ere-
ctum stipitem rigant; qua imagine Ba-
ptismus CHRISTI (postea Cruci affixi)
designatur. S. Paulinus Spiritum sanctū
colūbā sic expressit in Basilica S. Felici:
n. Pleno coruscat Trinitas mysterio; Stat
CHRISTVS Agno, vox Patris celo tonat,
Et per COLUMBAM Spiritus sanctus fluit.
In Fundana Basilica: O 3 Sub

m. *Ant.*
Bosius in
Roma sub-
terranea
lib. .c. 21.
Iac. Bos.
lib 6. de
Cruc.
cap. 12.

n. *Epist.*
32. ad So-
uerum.

Sub Cruce sanguinea nixeo stat CHRIS-
TUS in Agno;

Agnus ut innocua injusto datus hostia
letho,

ALITE quem PLACIDA sanctus per-
fandit hiantem

Spiritus, & rutila Genitor de nube co-
ronat.

Columbas idcirco supra lustricos fontes
suspendi solitas docet idem:

Hic reparandarum Generator FONS
animarum,

Vivum divino lumine flumen
agit.

SANCTUS in hunc caelo descendit SPI-
RITUS amnem,

Celestique sacras fonte maritat
aquas.

o. Synod.
 V. Constāt.
 artic. 5.

An. 536.

Sed clarius Epistola Clericorum An-
tiochiae de Severi sacrilegio; o. COLUM-
BAS aureas & argenteas, in formam SPI-
RITUS SANCTI super DIVINA
LAVACRA & Altaria suspensas, una cum
alijs sibi appropriavit.

VIII. Videre licet Romae sepulchris
 veterum Christianorum Columbas inscul-
 ptas, oleæ ramum rostro prætendentes,
 ut nempe indicaretur, illos per Spiritum
 sanctum in sacro Fonte regeneratos,
 Chris.

Chrismate sacro inunctos, & sic veros
 CHRISTI alumnos fuisse. Noster Ra-
 banus Maurus: p. *Benè quidem Baptismo* p. De in-
continetur Chrismati unctio, quia Spiri- sit. Cler.
tus sanctus (qui per illud Chrisma sua vir- cap. 28.
tutis admixtione sanctificat Credentes) ba-
ptizato IESU, statim super illum descen-
dit in specie Columbæ, cuius videlicet typum
præferebat Columba illa, quæ in diluvio ad
Arcam reportavit ramum OLIVÆ, viren-
tibus folijs, significans utique, quod Spiritus
sanctus per Chrismatis unctionem virorem
confert Fidelibus celestis gratiæ in Bapti-
smate.

IX. In vita SS. Martyrum *Faustini ac* Colum-
Iovitæ habetur, cum prædicti Martyres bæ specie
Secundum militem, Mediolani bapti- sanct^o Spī
zassent, & sacræ etiam communionē ex ritus af-
eo, membrum Ecclesiæ facere voluis- fert Eu-
scent, sed panis deesset, ex quo Sacra- charistia.
mentum conficerent, à columba alite
rostro delatum accepere, ei que sumen-
dum præbuere, sacrum esse minimè du-
bitantes, qui sic afferebatur. Et facile
fuit credere, Spiritum sanctum fuisse,
quem etiam Ioannes Baptista descendente
quasi columbam de Cælo vidisse testatus est:
q. Certè cum trium diuinarum Perso- q. Ioan. 1.
narum simplex, unicaque substantia se- 32.

parari non possit, apud eundem Pater
& Spiritus sanctus mansionem facit,
apud quem Dei Filius diuertere non
dedignatur.

Columba
schedam
criminis
iudicem
tulit.

X, Est & illud memoriâ dignum;
quod, postquam *Kenulphus Merciorum*
Rex *Kenelmum Quendridæ* sororis fidei,
fratrem ipsius, filium suum commen-
dauit, eaque illum, per speciem vena-
tionis, in siluas eductum, à satellite
interfectum tamquam nouum *Polydo-
rum*, inter fruteta sepultum, occultauit;
Romæ columba, super Altare S. Petri,
membranam litteris *Anglicanis* exara-
tam deiecerit, in qua, ordine, & latro-
cinium, & locus sepulture occisi *Kenelmi*
detegebatur. Cùm verò pueri *Kenelmi*
corpus *VVinchelcubam* veheretur, soror
eius *Quendrida*, quæ eum, regnandi cu-
piditate, innocentem iusserat trucidari,
ad illum Psalmi locum peruenit; r. *Hoc*
opus eorum, qui detrahunt mihi apud Do-
minum, & qui loquuntur mala aduersus
animam meam. Hæc dum de fenestra,
noua *Michol*, irridendo, & ad psal-
lencium lætitiâ inturbandam, ca-
neret, oculi, vi diuinâ, cauis veneficæ
orbibus euulsi, illum ipsum versum,
cruore notabilem fecerunt. s.

s. *VWilhel*
Malmesb.
de gest.
reg. An-
glor.

XI. Arcanum adhuc aliud in columba innuitur, quæ de aquis diluuij & ad Arcam, vbi feræ, serpentes, accipitres, aliæque truculentæ animantes commorantur, aduolat, pacem & timorem ipso preferens ore. Nec enim in medijs periculis, & inter medias persecutionum acies, desinit esse pia, placida, & amans columba; quo de argumento luculenter differit D. Augustinus. t. *Quis dabit, ait, mihi pennas sicut columbæ, & tamen non sicut coruo? Columba à molestijs querit auolationem, sed non amittit dilectionem. Columba enim pro signo dilectionis ponitur, & in ea gemitus amatur. Nihil tam amicum gemitibus, quàm columba; die noctuque gemit, tamquam his posita, ubi gemendum est. Quid ergo dicit iste dilector? Rabie feruntur homines, accenduntur iracundiâ in me: prodesse illis non possum. Utinam requiescam alicubi ab eis separatus corpore, non amore, ne in me conturbetur ipsa dilectio. Verbis meis prodesse non possum, orando pro eis forsitan prodero. Hæc Augustinus.* t. In Ps. 54,

XII. Porro columba gestans ore ramulum oliuæ, repræsentat etiam hominem misericordem, quem D. Nyssenus v. vocat insignitum propriâ notâ Deitatis. v. Lib. de beatitud.

x. Orat. de paup. De quo similiter D. Greg. Nazianz. *x.*
paup. Nihil, ait, tam diuinum homo habet, quàm

y. 1. Offic. cap. 1. illud D. Ambrosij: *y.* Nihil tam commen-
Miseri- dat Christianum animum, quàm misericor-
cordiæ dia. D. Chrysostomus, egregius humanæ
humanae misericordiæ prædicator, præclare lo-
laus. quitur, inter alia hoc admiratione ple-

z. Hom. 36 ad pop. Antioch. num: *z.* Ait Scriptura, magna res est
 homo, & pretiosa vir misericors. Hæc ma-
 jor est gratia, quàm mortuos resuscitare.
 Multò namque majus est, quàm in nomine
 IESV mortuos suscitare, esurientem
 pascere CHRISTUM. Nam hic quidem tu
 de CHRISTO bene mereris, illic autem ipse
 de te. At merces est in bene merendo, non
 in bene patiando. Hic insignis DEO debes,
 illic DEVM habes debitorem. Ita Chrysost.

CAPVT V.

Egressus Noë ex Arca, ædi-
 ficato Altari sacrificauit,

I.

CUm tertio missa columba non
 vlteriùs ad Arcam redierit, cer-
 tus fuit Noë superficiem terræ
 tam

tam liberam aquis, & siccam existere; tametsi interiùs humida & coenosa esset. Quare se amplius intra Arcam cōtinuit per quinquaginta sex dies, quo tempore tandem euoluto, perfectè siccata est tellus, quod & ipse adaperto superiore tabulato, aliquā tantum ex parte oculis diligenter contemplatus, ita habere deprehendit. Et fortasse vir justus, Deoq; obedientissimus idcirco se in Arca tenuit per hosce dies, ut expectaret mandatum Domini, quo cum intrauerat in Arcam, & sine quo egredi nefas duceret. Rectè igitur *Rupert.* hanc Noë obedientiā obseruat his verbis: *Viri iusti, atque perfecti magna in hoc quoque iustitia vel perfectio commendatur, laude digna, quòd tam diu carcere conclusus non erupit solutus, mox ut terram vidit; sed sicut praeceptum ingrediendi fideliter accepit, sic & egrediendi licentiam obedienter sustinuit.*

Noë sine obedientia nec intrat, nec exit ex Arca.

II. *Egressus est ergo Noë.* Quantonam tempore in Arca manserit Noë, non est difficile statuere. Cōstat enim ex 7. cap. diluuium fieri coeptum anno sexcentesimo vitæ Noë, mense secundo, die vigesimo septimo. Ex quo rectè infertur; Noë mansisse in Arca annum integrum solarem, & præterea septem illos dies, quos

Quādiu Noë in Arca moratus.

quos ab ingressu Noë in Arcam usque ad initium diluuij supra commemorauimus. Quos tamen si quis ante diluuium non enumeret; non plusquam solare annum duodecim mensium, hoc est, tercentorum sexaginta quinque dierum inueniet. Undecim autem dierum minor est annus lunaris, quam solaris, & quidem lunaribus uti *Hebreos* compertum est. Post Noë, totamque eius familiam egressa sunt omnia animantia, quibus à Domino data est illa fecunditas & benedictio: *Crescite & multiplicamini*

III. Primum omnium, ut ex Arca prodijt Noë, sacerdotale munus exercuit; cui maximè aptum & animum & corpus gerebat vnus anni continentia à conjugali commercio. Quæ apud *Hebreos* sanctificatio dicebatur, & sine qua sacrificia peragere non licebat. Sic ea indicta est: a. *Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus vestris.* Quod & *David* præstitit. b. Immo & toto tempore (solida erat hebdomada septem dierum) quo perdurabat ministrandi in templo Sacerdotis officium, in castitate procul ab vxore, & propria domo; (ne si ad eam rediret, periculum

incon-

a. *Exod.*

19.

b. *I. Reg.*

21. & 2.

Paralip.

23.

Sacerdotis continentia.

incontinentiæ adiret) consueuerat
permanere Sacerdos. Monstri similia,
quæ à *D. Augustino*, aut ab alio, quisquis
est Auctor ad Fratres in Eremito, de Sa-
cerdotibus gentium barbararum refe-
runtur. Inter alia hoc subiungitur. *A*
conuersationibus hominum fugiebant, & ab
omni libidine carnis abstinebant. O grandis
Christianorum miseria ! Ecce pagani do-
ctores Fidelium facti sunt.

IV. Hanc puritatem mentis & cor-
poris, quam Dominus in suis Sacerdo-
tibus requirebat, demonstrari voluit in
ipso vestium sacrarum ornamento; de
quo noster *S. V. Beda* c. egregiè. *Tunicas,*
inquit, habent Sacerdotes lineas, cum to-
rum corpus candori castitatis dedicant; bal-
theis tunicas cingunt, cum eandem castimo-
niam vigilantis mentis cura circumspiciunt;
accingantur ergo tunicis lineis, ut ca-
stitatem habeant; accingantur balthéis,
ne castitas remissa sit, ne vento elatio-
nis aditum pandat, ne iactantia præ-
sumptionis bona opera impediat, &
tandem ad ruinam superbiendo impel-
lae.

Vestium
Sacerdo-
talium
mysteriū.

c. In Exod.
24.

V. Quòd si tam insignis castimonia
in lege veteri exigebatur à Sacerdoti-
bus, pecudum carnes, & sanguinem
immo.

immolantibus, quid æquum est requi-
ratur in lege gratiæ, in qua Sacerdotes,
Dei carnem & sanguinem suo confi-
ciunt ore, manibus tractât, & in pectus,
animamque intromittunt? Qui apud
IESVM fungitur Sacerdotio, abstinet à
muliere: Etenim ipse IESVS de Virgine
natus est, quippe decebat purissimum
puritatis doctorem ex puro prodire
thalamo. Hæc ex *S. Cyrillo Hieros.* d. Ex-
pende quæso cum *S. Ephræm.* e. dignita-
tem Sacerdotis, & consequenter intella-
liges, quanta ab illo puritas animæ exi-
gatur. Sic inquit. *O miraculum stupen-
dum! O potestas ineffabilis! O tremendum
Sacerdotij mysterium spiritale, sanctum, ir-
reprehensibile, quod CHRISTVS in hunc
mundum veniens etiam indignis impertitus
est! Genu posito, lachrymis atque suspirijs
oro, ut hunc Sacerdotij thesaurum inspicia-
mus. Non desisto laudare & glorificare
istius dignitatis profunditatem, quam nobis
Adæ filijs sancta elargita est Trinitas; per
quam mundus saluatus est, & creatura
illuminata, per quam montes & colles, ru-
pes & valles, illustri ac venerandæ politiæ,
sanctorum (inquam) Monachorum, im-
pleta sunt. Hæc & impietas à terra sublata
est, & continentia in terris commoratur.*

Dia-

d. Catech.

12.

e. Tract.

de Sacerd.

tom. I.

Sacerdo-

tij Chri-

stiani di-

gnitas,

Religio-

forum

dignitas.

ligna

quidam

Diabolus subactus, lascivi vasa facta sunt
sanctificata; insipientes facti sunt duces ve-
ritatis, & improbi boni, ac pii. Per hanc
mortis potentia destructa est, & inferni vi-
res propalam deperditæ. ipsaque Adæ ma-
ledictio exterminata est atque soluta, & cæ-
lestis thalamus apertus est, & adornatus.
Absque venerando, & divino Sacerdotio
remissio peccatorum mortalibus non conce-
ditur. Excedit omnem intellectum, & ora-
tionem, & cogitationem donum altitudinis
dignitatis Sacerdotalis. Et sicut arbitror,
hoc est, quod Paulus quasi in stuporem men-
tis actus innuit exclamans: f. O altitudo f. Rom. 11.
divinitarum sapientiæ & scientiæ DEI, quàm
incomprehensibilia sunt judicia eius, & in-
vestigabiles viæ eius. Hæc Ephræm. Sci-
licet peccavit Adam, quòd manum in
pomum vetitum intulerit. At filij Ada-
mi à DEO sic honorati sunt, vt DEVM
ipsum hominem manibus suis tractent,
oreque in cibum & potum assumant.
Quod iudicium magis incomprehen-
sibile, quæ viæ DEI magis investiga-
biles!

VI. *Edificavit autem Noë Altare Do-* DEVM
mino. Primum hoc Altare legitur. La-
tine quidem, quasi alta Ara. Vt autem
institutum est à natura gentibus, etiam
barba- prescribit

barbaris, aliquod in mūdo esse Numen,
è quo res mortalium pendeant: sic o-
mnes, naturæ ipsius ductu, colendum
illud ritu aliquo externo censuerunt.

*g. Lib. 10.
de Ciuit.
cap. 4.*

Hinc illud *D. Augustini*: *g. Quis sacri-*
fica ~~odum~~ censuit, nisi ei quem *DEVM*, aut
scivit, aut putavit, aut finxit? Ceterum

etsi ab omnibus exigat *DEVS* hæc exte-
riora signa ritūs, & adorationis, non
tamen inde est, quòd *DEVS* suarum
creaturarum muneribus indigeat. *Solus*
enim DEVS ille est, (vt ait *Clemens Ale-*
xandrinus) *h. qui nullā re omnino indiget.*

*h. 3. Pa-
dag. & 7.
Strom.
i. Ps. 15.*

Vnde illud: *i. Dixi Domino: DEVS*
meus es tu, quoniam bonorum meorum
non eges. Licet autem Deo à creaturis
offerantur munera, nihil planè, vel spe-
ctatā qualitate muneris, vel dignitate
offerentis, dignum tanti Numinis ma-
iestate censendum est. Nam, vt ait *D.*

*k. Orat in
Pascha.
Homini
utile est
Deū ado-
rare.*

Nazianzenus. k. dignum munus offerre
DEO, vix ipsi quoque Angeli possant: illi,
inquam, primi intellectuales, & puri, su-
pernaque gloriæ spectatores ac testes. Quòd
si *DEVS* ipse vult & iubet, vt illi à no-
bis oblationes fiant, & offerantur sacri-
ficia; per ea quidem nostro tantum
commodo studet, vt egregiè contesta-
tur *D. Augustinus* .l. hisce verbis: *Nihil*

DEVS

DEVS jubet, quod sibi profit; sed illi, cui jubet. Ideò verus est Dominus, qui seruo non indiget, sed quo servus indiget. Idem: m. Quis, ait, ita desipiat, ut existimet aliquibus vsibus DEesse necessaria, quæ in sacrificijs offeruntur? Non solùm igitur pecore, vel aliâ re corruptibili atque terrenâ, sed ne ipsâ quidem justitiâ hominis Deum egere credendum est: totumque, quo rectè colitur **DEVS**, homini prodesse, non **DEO**. Neque enim fonti se quisquam dixerit profuisse, si biberit; aut luci, si viderit. Hæc Augustinus.

l. Epist. 5.
ad Marcel.

m. Lib. 10
de ciuit.

cap 5.
Deus nostri cultus
non eget.

VII. Maximè verò gratum est **DEO** externi ritus symbolum, eò quòd in illo significatur animus offerendi pius, gratus, & in **DEI** obsequium humiliter, promptè, sanctèque addictus. Vnde **D. Hieronymus**: n. **DEVS**, inquit, non querit sacrificia, sed animum. **D. Gregorius**. o. Ex dantis corde, id, quod datur, accipitur. **D. Chrysostomus**: p. Dominus hæc omnia à nobis vult fieri, ut animi nostri, per ea, quæ à nobis fiunt, manifestè conspiciantur. Ad hæc per ista signa externa profitetur homo **DEVM** esse rerum omnium opificem, & moderatorem, atque adeò debitum esse illi omne honoris & obsequij genus.

n. In cap.
66. Isai.

Deus animum offerentis
exigit.

o. Lib. 22.
Moral.

cap. 12.
p. Hom. 18
in Gen.

Gratitu-
do Noë
erga Deū.

VIII. Simulatque Noë pedem extra Arcā posuit, nihil habuit potius, quàm ut constructo Altari, victimis oblatiis, voce in diuinas laudes compositâ, gratum se Deo pro acceptis beneficijs exhiberet. Ad quod præstandum munus, nec eget mandato, immò ne consilio quidem DEI; nec in tempus differt: referendoque gratiam putat se posse aliqua ex parte acceptum soluere beneficium: est enim ipsa gratitudo, quasi solutionis initium. Et, ut sapienter dictum est à *Seneca*: *Qui gratè beneficium accipit, primam eius pensionem soluit.* Edificauit Altare Domino; exterius illud quidem ex lapidum lignorumque congerie, quàm primùm, ut rei diuinæ inseruiret, extruxit; sed Altaris istius ruditatem compensauit alterum longè ornatius; nimirum, cor & animus, in quo pietas viri iusti multò sanctiùs li-
tabat. Qua de re sic *D. Chrysostomus*: *Vide ipsum, quanto studio operatur omnia. Neque enim amplo opus habebat edificio, neque templo, neque domo admirabili, neque alio quopiam. Sciebat enim certò, quòd mentem requirat Dominus, exstructo tumultuariâ operâ Altari; cum accepisset ex pecoribus mundis, holocaustum obtulit.*
sua.

Pia Vo-
luntas &
gratia in
DEVM.

suamque voluntatis gratitudinem, quantâ potuit voluntate, ostendit, quam approbans misericors DEVS, et voluntatem corona-
uit, & iterum suam libertatem erga illum, declaravit. Hæc Chrylostomus.

IX. Tollens de pecoribus obtulit holo-
causta. Holocaustum igitur est totum incensum, seu crematum, & consequen-
ter, quod totum in halitus fumumque & nidorem redactum ascendit ad Do-
minum, cui litatur. Quia, vt suprâ visum est, de mundis aptisque Sacrificio ani-
mantibus septena cuiusque speciei Noë introduxerat in Arcam: nunc scribitur, quorsum id factum fuerit. Ergo ex spe-
cie; v. g. Arietum, tria paria, maris & femine, reseruata ad foeturam liberè Noë in agrum remittit: at vnum ex eo tan-
tulo grege arietem, cēlibem, solitarium, campare femellâ carentē destinat aræ, maclatumq; ignibus adolet, immò to-
tum comburit in holocaustum Domi-
no. Nec enim par erat, vti debitum, Sacrificium pro seruato incolumi hu-
manæ gentis seminario, propitiando-
quo Deo irato, & Vindice humanarum libidinum ac turpitudinum, aliunde pararetur, quàm ex mundis pecoribus, ijsque virginali, vt ita dicam, nitore conspicuis.

Quid sit
holocau-
stum.

Virgo ho-
stia DEO
offertur.

X. *Odoratusque est Dominus odorem suavitatis.* Loquitur *Moyſes* metaphori-
 ce & antropopathos, q. d. Fumus hic
 Sacrificij, & odor, qui cum fumo ascen-
 debat sursum, ad similitudinem suavis
 odoris placuit Deo, & quasi foetorem
 peccatorum sustulit à naribus Dei:
 quia, ut ait *S. Chrysostomus*: *Iusti Noë*
virtus fumum & nidorem victimæ, DEO
fecit odorem fragrantie. Ita *Plato* & *Lu-*
cianus simili modo deos Gentium in-
 ducunt, quasi suaviter odorantes sacri-
 ficia, eorumque nidore gaudentes. Ut
 enim homines bonis odorib⁹ delectan-
 tur, maximè verò famelici gratum ha-
 bent odorem coctarum carnum, ita
 DEVS sacrificia Justorum ex pio animi
 affectu oblata dicitur odoratus, quibus
 indicatur, Deo eorum Sacrificia placu-
 isse, & his placatum esse. Pro odorem sua-
 vitatis, in Hebræo est odorem quietis, quo
 indicatur, DEVM antea humano generi
 offensum, illo Sacrificio quietum red-
 ditum & placatum, ut dixi.

XI. *Et ait: Nequaquam ultra maledi-*
cem terræ. O magnum, (exclamat *D.*
Chrysostomus) *beneficentiæ pondus ! ô*
plurimam misericordiæ magnitudinem !
quia communem omnium inuexerat interi-
tum,

rum, ut consolationem det iusto, & fiduciam ei addat; ne fortè cogitet apud se: Quæ utilitas facta benedictionis: Crescite & multiplicamini, cum iterum, ubi multiplicati fuerimus, pereundum sit nobis? Nam olim & ad Adam dixerat: Crescite & multiplicamini; & superuenit tamen diluuium. Ut ergo ne cogitando secum talia, in perpetuo angore esset, vide misericordiã Domini: Nequaquam maledicam vltra terræ. Ita S. Chrysostomus.

XII. Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur vltra percutiam omnem animam viventem. Vbi sensus est, hominem ab ipsis, ut aiunt, incunabulis propensum esse ac procliuem in vitia. Ceterum ea procliuitas nullam inducit necessitatem, nec tollit arbitrij humani libertatem, sine qua nec priorum temporum mortales, qui propter sua scelera diluuiio interierunt, nec post illud consequentes omnes peccare possent; cum tamen & illi omnes, & istorum multi peccatores sint, atque ut tales à Deo puniantur.

XIII. Cunctis diebus terra, sementis, & messis, frigus & æstus: æstas, & hiems, nox & dies non requiescent, &c. Promittit Do-

q. *Quest.*
 15 *in Gen.*
 Deus mi-
 sericors
 erga in-
 dignos.

Securitas
 peccato-
 ris con-
 uellitur.

Vetus &
 nouum
 Testamē-
 tum figu-
 rantur.

minus stabilem & tranquillum mundi
 statum, qui per diluuium confusus fue-
 rat; erant igitur, vti prius, anni tēpora,
 temporumq; vicissitudines, ad fructus
 terræ proferendos: statuta lex erit diei, ac
 noctis. Pulchre hīc *D. August.* q. ad iun-
 git: *Que secundum largitatem bonitatis sue*
donat non inibus indignis. Egregiē constāt
 hæc omnia: sed non est, quod hinc sibi
 temerē securitatem homines aucupen-
 tur; non *ultrā* (inquit Dominus) *male-*
dicam terræ, sicut feci; nimirū vniuersali
 diluuiō inducto, quo totum genus hu-
 manū absumatur: nam de diluuijs, atq;
 excidijs, ad vnā, v g. Prouinciā, aut
 urbem, aut certos homines, inuehendis
 nulla fit promissio. Quod à *D. Ambros.*
 sic est animaduersum: *Non adyciam ma-*
ledicere terræ, &c. id est, quia pietatem suam
circa vniuersitatem hominum voluit decla-
rare, & tamen securitatem & negligentiam
quandā mentibus humanis afferre non de-
buit, in paucos vindicat, plures reseruat.
 Postremò egregia est illa observatio *D.*
Augustini ad hunc locum: *Hīc Testamenti*
non indulgentia figurata est, & præterita
ultio ad vetus pertinet Testamentum; hoc
est, illud ad legis seueritatem, hoc ad gratiæ
bonitatem.

LIBER V.

PRAEFATIO.

IN Capite nono Genesis à Moïse hac fermè produntur. Primò DEVS benedixit Noë, & filiis eius, magnam tribuens fecunditatem generationis ad celerem, numerosamq; generis humani multiplicationem. Secundò permisit eis, eorumq; posteris esum carniū, quod ante diluuium non fecerat. Tertiò interdixit omnem esum sanguinis. Quartò seuerissimis verbis insectatus est homicidas poenā talionis aduersus eos constitutā. Quintò promissionem suam Deus numquam in posterum futuri diluij, firmavit conspicuo omnibus signo Arcūs celestis, ut eius aspectus mortalium animos non venturū umquam diluij securos faceret. Sextò Noë in subsidium humane infirmitatis, & in remedium atque solatium tot malorum, quibus mortalium

vita post diluuium tentari, & infestari
 coepta est, cum ex vitibus à se conditis,
 cuiusq; procreatis vinum confecisset, ac
 bibisset, imprudens ac nolens in temu-
 lentiâ incidit & nudus jacuit. Septimò,
 pudendam Noë nuditatem filius eius
 Cham nec erubuit aspicere, & non sine
 irrisione, atq; contumelia patris euulga-
 uit: at verò Sem & Japhet, memora-
 bili & pudoris & pietatis exemplo, aspe-
 ctum nudi patris auersati, retrogrado
 ad eum accessu, injecto pallio nuditatem
 eius operuerunt. Octauò, De hoc certior
 factus Noë, ubi somno & temulentiâ
 solutus est, maledixit Cham in filio eius
 Chanaan, posteros eius seruitio poste-
 rorum Sem & Japhet mancipatum
 iri prædicens; cōtrà verò benedixit Sem
 & Japhet, posteritatis eorum felicitatē
 prænuntians. Nonò definitur vniuer-
 sum tempus vite Noë nongentis quin-
 quaginta annis: quorum ante diluuium
 sexcentos vixit, post diluuium
 autem trecentos quin-
 quaginta,

CAPVT I.

De Benedictione, Noë & Fi-
lijs eius, à DEO data, & de
dominio hominis super
animalia.

I.

*Benedixit DEVS Noë, & Fi-
lijs eius, & dixit ad eos: Cre-
scite & multiplicamini. Be-
nedictio DEI est fecundos
homines reddere, proliq̃ue gignendæ
idoneos præstare; non autem libidinari,
carnisq̃ue concupiscentijs ac turpitu-
dinibus inferuire; immò hac intempe-
rantia proles impediri solet. Ac fuit
quidem huiusmodi benedictio conces-
sa primo homini *Adamo*, primæq̃ue
mulieri *Eve*, quorum proles tam latè
fusaq̃ue per orbem propagata, & infi-
nitis infecta sceleribus periit diluvio
(vnum si excipias *Noë* cum vxore, tribus
filijs, totidēq̃; mulieribus) poterat ergò
dubitare, ne fortè adēpta sit per pecca-
tum humani deinceps generis propa-
gatio. Hoc metu anxium Dominus *Noë*-
~~nam~~ solatur, & recreat; benedictionem*

Genera-
tio non
scortatio
est Bene-
dictio
Dei.

Felicior
Noë quā
Adam in
prole.

eamdem, quā potitus *Adam* fuerat, impertiens; utpote, qui *semen* (ait *Theodoretus*) esset generis humani, & *radix natura*, atque *secundus Adam*. Illo etiam longè felicior, quòd *Noëmi* posteritas numquam amplius sit diluvijs absumenda; quinimò viris sanctissimis, & quod supra omnem felicitatem est, ipso Deo homine, eiusque Virgine Matre demum nobilitanda.

Animan-
cium ter-
ror ab
homine.

II. *Terror vester ac tremor sit super cuncta animantia*. Hæc (ut vocat *D. Ambrosius*) prærogatiua potestatis in ceteris animantibus homini attributa est, sed per peccatum valde imminuta, nūc iterum restituta, non in integrum tamen; sed qualis illa sit, refert dominiū, quo primus homo in statu innocentie potiebatur; viget enim adhuc naturā quidam insitus animantibus terror ab homine. *Reformidant*, inquit *Theodoretus*, *universa animalia etiam ipsam hominis umbram, siue natatilia, siue terrestria, siue volatilia*. Et quod amplius est, vel ipsæ *feræ ad hominis conspectum fugiunt*, *abduuntque se in latebras*; *timent retia, laqueos, insidias hominis*, *ad vocem humanam, minasque trepidant, & consternantur*; *non sequuntur in hominem, nisi aut laceſſitæ, & malo insu-*

*in super illato irritata, aut fame furoreque
alio fanatico concitata*

III. Immo & Elephantes, si credimus
Plinio, a hominum vestigia formidant. a. Lib. 8.
cap. 4.
Hinc videmus sæpè boues & equos à
paruis pueris agi. Rursum, aues & feras
homo sagittis deijcit; nec vlla est bestia
tam fortis, quæ non possit per homi-
nem capi & domari. Maximè tamen,
hæc promissio in Fidelibus impletur,
quibus per CHRISTVM dictum est: b. Luc. 10.
Ecce dedi vobis potestatem calcandi super
serpentes. Item: c. Serpentes tollent, & si c. Marc. 16.
mortiferum quid biberint, non eis nocebit.
Ita Leones ceruice dejectâ accefferunt
ad S. Antonium, eiusque manus & pedes
circumlinxerunt, benedictionem peten-
tes: ita boas serpens obediuit S. Hila-
rioni, duo dracones Ammoni, onager
Macario Romano, hippopotamus Beno,
crocodilus Heleno, leæna Ioanni Abbati,
hyæna Macario Alexandrino, canis Ab-
bati Subenorum Syrorum, vt habetur, in
eorum vita in Vitis Patrum. Tropolo-
giam vide apud S. Gregorium. d. Lib. 11.
mer. 6. 11.

IV. Delicatè admodum subnotauit
Glossa ordinaria. Homo in terrorem
ceteris animalibus præponitur, in sola-
tium transactæ vindictæ, Scilicet tam
dulce

**Dulce est
dominari**

**Homini
subdita
animalia
sunt du-
plici ex
causa.**

dulce homini est dominari, etiam in pecudes (quanto dulcius in homines) ut tam inæstimabile diluuij dispendium vno dominandi in pecudes compendio compensetur. Quia verò brutæ animantes bis homini astrictæ debito sunt, non immeritò dictum est Noé, & filijs, ac toti deinceps generi: *Terror vester erit super cuncta animalia. Immo, & erunt vobis in cibum.* Quod hisce verbis adnotauit noster *Rupertus*: *Porro hæc homini potestas super cuncta animalia, nunc jure accreuit. Nam & tunc propter hominem condita, & nunc propter hominem re- seruata; duplici ex causa hoc ipsum, quod sunt, homini debent.* Sic *Abbas*. Alio ex capite prouenire hunc super animantia terrorem hominis philosophatur *Cajetanus*, & quidem subtiliter. *In principio, scilicet quando creatus est homo, datus est homini dominatus animalium; modò datur ei territatio animalium; ad insinuan- dum, quòd in statu innocentie fuisset domi- nium pacificum, modò autem dominium ter- ribile.* Sic ille. Nempe in statu inno- centiæ, vtrò placideque animantia hominis parérent imperio; nunc autem non nisi coacta, renitendo, reguntur.

CAPVT

CAPVT II.

De carniū esu hominibus concessio.

I.

O Mne quod mouetur & uiuit, erit Deus per-
 vobis in cibum. Omne, scilicet mittit
 comestibile, & humanæ com- Noë esum
 plexioni conueniens: vipere enim, scor- carniū.
 piones, aliaque venenata animalia co- non autē
 medi nequeunt, quia repugnant com- præcipit.
 plexioni humanæ, eamque destruunt.
 Adde, non præcipi, sed permitti hīc
 homini omnium, id est, quorumlibet
 esum. q. d. Permitto, vt omne, id est,
 quidlibet, quod placebit, quod com-
 plexioni & palato vestro gratum erit,
 in cibum assumatis. Quo tamen priui-
 legio plerique viri sanctissimi licitē san-
 ctæque vti noluerunt, vt passionēs car-
 nis, pinguiore illo, ac sapidiore cibo
 vehementiūsebullientes, perdomarent.
 Vti etiam DEI Catholica Ecclesia à suo
 primo Pastore *Petro* alijsque Apostolis
 edocta, certis anni diebus, qualis est
 Quadragesima, à carnibus abstinet:
 quidquid interim latrent, & indignen-
 tur ma.

Jeiunium
 ab Apo-
 stolis in-
 stitutum
 in qua-
 dragesi-
 ma.

tur hæretici, macelli canes; ventri abdominiq̃ue, & consequenter gehennæ incendijs nati. Cæterùm de hoc sacrosancto tempore, quod nunc agimus, dum hæc commentamur, illud nunc di-

a. Ser. I. a. xerim, cum D. Petro Chrysologo: a. Dedimus corpori annum, demus animæ dies. Vivamus DEO paululùm, qui sæculo vivimus totum. Et illud eiusdem: b. Nemo quasi concreatis sibi vitis obsequatur; & quod est criminis, esse putet naturæ. Sed summat cum Christo arma jejuniy, criminum propellat impetus. Audi quoque de quadagesimali tempore. S. Cyrillum Hierosolymitanum differentem: c. Tot annorum circulos transigesti, mundo frustra operam navans: & quadraginta diebus non vacabis pro animâ tuâ?

In triplici
statu tri-
plex ali-
mentum.

II. Ac triplex quidem considerari potest hominum status, triplexq̃ue alimentorum genus. Nimirùm in statu innocentia, in quo vescebantur homines arborum pomis: manu scilicet, ut corpore animoq̃ue erant surrecti, exaltâ arborum penu cibum captabant. Deinde in statu peccati, vbi animo dejecti sunt in ignominiam abjectissimam culpæ, facti similes jumentis interram vultu projectis, consequenter ad excolendam

lendam terram laborando & sudando
damnati, panem sibi conquirebant. Et
quia etiam tunc vires abundabant,
satis humanæ vitæ videbantur poma,
frugesque alendæ. At in tertio statu post
diluvium, vbi labor excolendi terram,
sæpius humanis sudoribus renitentem,
maior accessit, roborandis humani cor-
poris viribus, attributus est robustior
carnium cibus.

III. Quæres, fuitné ante diluvium
carnium esus licitus & vsitatus? Primò
Lyranus, Tostatus & Carthusianus censent
nec licitum, nec vsitatum fuisse; cò
quòd *Cap. 1. Gen. v. ult.* DEVS tantum
homini esum olerum concesserit. Idem
senferunt Ethnici: vnde *Onidius* d. de
primo illo & aureo mundi sæculo ita
canit:

An esus
carnium
ante dilu-
viu fuerit
licitus &
vsitatus.

d. Lib. 15
metam.

Ac vetus illa ætas non polluit ora cruore.

Tunc & auestute mouere per aëra pēnas,

*Et lepus impanidus medijs errauit in
agris.*

Sed errat, dum esum carnium postea
inductum, quasi scelus execratur, di-
cens:

*Heu quantum scelus est, in viscere visce-
ra condi,*

*Alteriusque animantem animantis vine-
re letho?*

Sic

Sic & *Pythagoræi* & *Manichæi* censuerunt nefas esse animal occidere, eoq; vesci, quin & *Tertullianus* jam *Montanista* e. esum carniū humanæ incontinentiæ indultum asseuerat.

IV. Secundò, *Caietanus* hic & *Victoria*, f. & *Dominicus Soto*, g. putant, tunc esum carniū & licitū & vītatū fuisse. Primò, quia carnis esum nusquam vetuit DEVS, & caro cibus est hominī convenientissimus. Secundò, quia tunc erant greges ouium, quarum pastor erat *Abel*. Dices, Pascebat *Abel* greges ad lanam & lac, nou autem ad esum. Contrà, ergo nulla fuit laus *Abelis* præ *Caino*, ex eo, quòd pinguiorē oues obtulerit DEO. Si enim illis nemo vescebatur, perinde fuisset illi & *Caino* pingues atque macilentas sacrificare. Macilentæ enim oues non rarò tam bonam, imò meliorem, quàm pingues, dant lanam & lac; carnem autem semper præbent deteriorem. Ita *Caietanus*.

Tertia & verior.

V. Tertiò & optimè, *S Chrysostomus*, *Theodoretus*, *Pererius* & alij censent, ante diluuiū non interdictū, sed licitū fuisse esum carniū; ab eo tamen abstinuisse viros religiosiores, puta po-

e. Lib. 1.
de ieiun.
cont. Pſy-
chic. c. 4.
Secunda
ſententia,
f. Relect.
de tem.
g. Lib. 5.
de iust. q. 1
artic. 1.

ta posteros *Seth*, eò quòd *Devs* afflig-
nans homini cibum, disertè tantum
expressisset olera, non autem carnes;
h. sic enim optimè concordantur ra- *h. Gen. I.*
tiones tam primæ, quàm secundæ sen- *v. 29.*
tentix. *Devs* ergò hīc post diluvium
carniū esum, omnibus, etiam Sanctis,
explicitè & disertè permittit, ob ma-
lignitatem terræ, tam peccato quàm
diluvio, salsedine maris, inductam, &
consequenter ob vires imbecilliores,
tam hominum quàm plantarum. Tra-
dunt enim medici, & experiētiā con-
stat, carnes præ herbis plenius, soli-
dus, succulentius; magisquē carni hu-
manæ conveniens alimentum homini-
bus præbere.

VI. *Quasi olera virentia tradidi vobis*
omnia. *D. Ambrosius* i. intelligit par- *i. Lib. de*
simoniam, & quamdam quasi modera- *Noë c. 25.*
tionem in carniū esu commendari, *Parcève-*
cū carnes oleribus comparantur; quis *scendum*
enim hominum oleribus se ingurgitat, *carnibus.*
immò non potius parcè, & ad leuem
quamdam voluptatem, vel necessita-
tem maximè vescitur herbis? *Utantur i-*
gitur, inquit, *qui utuntur carne, tamquā*
oleribus, non ad distentionem, nec ad arui-
nam corporis, quam epulæ carnis facere

consuérunt : licet huc quoque processerit
luxuria, ut magis delectationi consulat,
quam periculo. Fortasse in hoc etiam
commendatur temperantia edendi car-
nes sicut olera, non tam ad captandam
voluptatem, quàm ad vitæ sanitatem.

L. 10. Conf

31.

**Cibus ut
medica-
mentum
sumatur.**

Eleganter enim *D. Augustinus* k. Deum
alloquens dixit : *Hoc me docuisti, ut
quemadmodum medicamenta, sic alimen-
ta sumpturus accedam.*

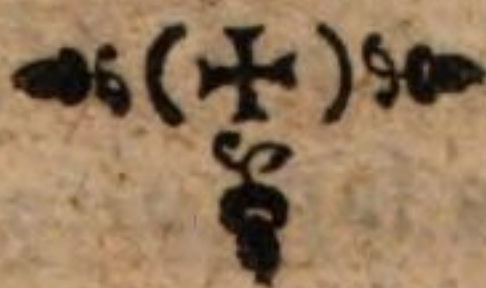
VII. Non inveniusta est illa ratio,
quam *Theodoretus*, & *Procopius* assignât,
cur edendi carnes, atque ad eò cæden-
di, mactandi quæ animalia, hominibus
à Deo libera fiat facultas, & offerendi
cæsa, combustaque ad aras Deo ipsi
propitiando, injunctum præceptum.

Quia (inquit *Procopius*) sciebat *Domi-
nus* exoriturum errorem, ut bruta anima-
lia diuino colerentur honore; quare, ut gli-
scenti quasi jam idololatriæ obuiam proce-
deret, de animalibus victimas capit, alia
mactari & edi præcipit, sperans fore, ut sic
illa despectui habeamus, nec diuinos ipsis
deferamus honores. *D. Chrysostomus* exi-
stimat ob rationem sacrificiorum da-
tam esse homini facultatem edendi car-
nes animalium, quæ immolabantur;
sic enim inquit: *Hic est initium edendi car-*

**Animalia
mactada
non ado-
randa.**

nes,

nes, non ut nos ad ventris ingluuiem paret Carnes
& instruat; sed quia ex ipsis erat Noë sa- primò co-
crificaturus, & DEO gratias acturus; ut mesta ex
ne videamur, quasi ab execratis abstinere; sacrificijs.
idcirco edendi carnem concedit facultatem,
& valde securos reddit. Vides ex doctri-
nā Chrysostomi, ut primæ carnes, quæ in
escam fuerunt homini, prius oblatae in
sacrificijs DEO, atque adeò sanctifica-
tæ extiterint, ex quo securos homo po-
tuit cibos ex carnibus sumere, quæ DEO
litatæ, & ab eo sanctificatæ fuerant.
Denique Procopius contendit, jam ab
initio mundi concessum hominibus
vesci carnibus. Satis enim, inquit, ma-
nifestum est Abelem manducasse carnes,
cū omniū sacrificijs placaret Dominum:
nequaquam eas hostias obtulisset Domino, si
earum usum ut vesitum esset abominatus.
Deinde non iustus foret, si gustasset cibos à
DEO prohibitos. Sic ille. Non video,
cur sententia Procopij non ha-
beat probabilis.

CAPVT III.

De modo comedendi carnes sine sanguine, eiusque præcepti rationes.

I.

Excepto, quòd sanguinem cum carne non comedetis. Modus comedendi carnes significatur, vt primò animal mactetur, deinde juguletur, denum coquatur, assetur ve: prohibetur autem sanguinis esus, vt nec vivum, nec suffocatum, nec morticinum animal adhuc sanguinem in se habens comedatur; nec ipsemet sanguis aut liquidus, & potabilis, aut coagulatus in cibum sumatur. Hoc præceptum ab Apostolis a. renouatum est, de non edendo sanguine, & suffocato; at jam pridem, aut permittente Ecclesiâ, aut per non usum, inò contrarium morem omnino est abrogatum.

a. Act 15.
Abrogata lex de non comedendo sanguine & suffocato.

II. Videtur autem hîc prohiberi, quod & postea Lege *Moyfis* vetitum fuit, omnis esus sanguinis, siue is separatus esset ab animali, tam per modum liquidi & rei potabilis sumptus, quàm per modum rei comestibilis, vt in far-

cimi-

cimminibus; siue adhuc conjunctus, ut si quis animal vivum edat, aut partem ex eo rescindat, & sic comedat: item si suffocatum vel morticinum quis edat. Fateor tamen non ita liquere an prohibeatur hîc esus sanguinis à carne separati: qui enim perfusâ venâ, *Sarmatarum* in morem, equinum sanguinem biberet, non diceretur carnem cum sanguine edere; id autem potissimè locum habet in suffocato & morticino.

III. Nota verò, in Hebræo ita hanc sententiam efferri: *Carnem in animâ suâ, sanguine suo non comedetis*: vbi, in animâ suâ, in sanguine suo, per appositionem dicitur, quasi dicat, carnem in animâ suâ, vel cum animâ suâ, qui est sanguis; vel contrâ, carnem cum sanguine, qui est anima. Porro non semel in Scripturâ habetur: b. *Anima carnis in sanguine est*, vel, ut est in Hebræo, *anima carnis sanguis eius est*. Item: c. *Sanguis eorum pro animâ est*, & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. Eòdem respicit illud Virgilij:

Purpuream vomit ille animam.

Aristophanes item in *Nubibus* de cimicibus sanguinem exfugentibus, ΤΥΝ ΨΥΧΗΝ, inquit, ΕΚΠΙΝΟΥΣΙ, animam ebi-

Sanguis
quaratio-
ne anima
in Scriptu-
râ appel-
letur.

b. *Levit.*
27.

c. *Deut. 12*

bunt. Quibus omnibus indicatur, sanguinem esse animam hominis vel animalis; quod ipsum sensit apud *Aristotelem Critica* Philosophus: quod in sensu formali non potest esse verum, non tantum in homine, sed nec in bestiis, quæ, manente in venis sanguine, & mori & occidi possunt.

IV. Vnde non rectè dixit *Iosephus*, d. idcirco *Moyse* sanguinis esum prohibuisse, quod hunc animam & spiritum putaret, nisi id ad Scripturæ sensum dixerit. Peius adhuc *Philo.* lib. *Quod deterius potiori insidiari soleat*, ubi propter hæc Scripturæ loca duas hominis dicit animas, unam ipsi cum bestiis communem; alteram, quâ habeat esse hominis, eamque esse spiraculum illud vitæ, quod *Deus* e. in *Adami* faciem inspiravit. Cui affine est, quod *Aristophanis* Scholiastes ad locum paulò ante allatum tres in homine distinguat animas, ΤΗΝ ΑΤΕΗΤΙΚΗΝ, vegetativam, quâ crescant, quam dicit esse communem hominibus, animalibus rationis expertibus, & plantis: ΤΟ ΑΙΜΑ, sanguinem, quæ animalium dumtaxat sit anima: ΚΑΙ ΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗΝ, rationalem, quæ hominum sit tantummodò.

Sed

Sed hæc animarum distinctio erronea est. Dicitur igitur hîc sanguis esse anima, tum quòd sit alimētum proximum, quo anima seu vita fouetur & conseruatur, tum vel maximè quòd sit instrumentum animæ ad functiones vitales, propterea quòd defert per totum corpus spiritus vitales, sine quibus actio vitalis esse non potest, & quibus interceptis statim anima iners & inepta est ad omnes suas functiones.

V. Huius porrò prohibitionis ratio litteralis afferri potest, tum quòd huius præcepti obseruatione voluerit Deus experiri & exercere post diluuium, hominis obedientiam, tum quòd sanguinis esus, maximè copiosus & frequens, sit homini noxius. Et quidem tamquam bonus medicus hominis saluti consulit. Nam vt aduertit *Eucherius*, morticinum ad escam hominum vsui non permisit, eò quòd non occisorum, sed mortuorum animalium morbida caro est, nec apta ad salutem corporis, cuius causâ sumimus alimentum.

VI. Quares igitur cur adeò seuerè sanguinis esum inhibuerit Deus? Respondeo Primò, vt homines quàm longissimè absterreret ab effusione sanguinis

Deus homini se medicum præstat.

Cur omnis sanguinis esus prohibitus Non

& poste.
 ris?
 Causa I. humani; ne scilicet assuefacti edendo
 sanguini bestiarum, in humanum deni-
 que sanguinem desæuissent. Ita *S. Chry-*
sostomus & Rupertus. Similiter *Procopius*,
Vetat, inquit, *ne crudis vescamur: ne dum*
esu & voracitate imitamur bestias, tandem
in cedes mutuas, ut fera, ruamus. Sic ille;
 nam Gentiles non tantum ad effusio-
 nem, sed etiam ad potationem sangui-
 nis humani proruisse, testis est *Tertullia-*
nus. f. Hanc rationem dat ipse *Deus*
vers seq. est enim sanguis vehiculum
 animæ & vitæ, spirituumque vitalium;
 hinc anima, id est, vita, dicitur esse in
 sanguine. g. Secundò, quia voluit
Deus sanguinem, qui est quasi vita ani-
 malis, sibi soli quasi auctori vitæ offerri
 in Sacrificijs pro vita peccatoris. h. Er-
 go sic statuitur ratio. Vita animalis ma-
 ximè consistit in sanguine (ut *Philoso-*
phia, & experientia contestatur.) Igitur
 non est edendus sanguis animalis, sed
 uni *Deo* libandus. Nempe, quia cum
 sanguis vita sit animalis, perinde est
 comedere sanguinem, atque vitam
 ipsam, vel ipsum animal viuum edere;
 quod quidem inhumanum est, ac feri-
 num: at omnis crudelitas, immò & cru-
 delitatis umbra vitanda prorsus est ho-
 mini

Omnis
 crudeli-
 tatis um-

mini

mīni, ad amorem pietatemque nato. Deinde cū solus Deus vitæ vniuersæ Dominus sit, illi vni sanguis, quo maxime vita continetur, ac vita ipsa, & referri & offerri debet. Addit Tertiò Rupertus, brutorum sanguinem esse grauem, terrestrem, melancholicum, & multarum ægritudinum causam, si comedatur, hinc vetitum esse comedi.

bra vi-
tanda.
Vita ho-
minis Deo
refertur,
& offer-
tur.
3. Causa.

VII. Nota, omne præceptum positium Lege naturæ, Lege Moysis, iam nouâ Lege à CHRISTO inuecta cessasse, in qua præter Legis naturæ præcepta tantūmodo addita sunt præcepta Fidei & Sacramentorum. Quocirca præceptum de sanguinis esu remouendo iam desijt, aliàs jam farciminum esus esset illicitus, nec liceret suffocato, vt columbulis, cuniculis non emisso sanguine vesci, quod tamen Fideles sine vllō scrupulo faciunt. Neque his obstant quæ habentur in Actis, i. ea enim prohibitio non omnes tangit Fideles, sed eos tantūmodo, qui Iudeis finitimi erant; neque ea fuit perpetua, sed ad tempus data, donec Iudeorum Ecclesia cum Ecclesia Gentilium coaluisset; nam ad hunc finem ea prohibitio facta fuit, vt videlicet Iudei Gentilium conuersationem

i. Act. 15.
v. 20. &
29.

tionem non horrent, & cum ijs facilius in vnam Ecclesiam coalescerent. Hanc rationem reddit *D. Augustinus contra Faustum.*

CAPVT IV.

Effundētes sanguinem humanum non manent impuniti. *Varia exempla eius rei.*

I.

Huius sententiae quæ cum præcedentibus cōnexio?

Sanguinem enim animarum vestrarum requiram, &c. Sanguinem animarum vestrarum, pro sanguinem vestrum dicitur. Porro quæ sit huius sententiae cum præcedentibus connexio, non facile est diuinare; videtur enim hîc ratio reddi, cur ab animalium sanguine abstinendum sit, si particula causalis *enim* propriè sumatur; & ita multis visum; quasi diceret, Causa, cur nolim vos sanguine vesci est, vt discatis abstinere ab humano sanguine, & mutuis cædibus: porro sanguinis humani effusionem ita seuerè prohibeo, vt si quis eum effuderit, vindictâ & animaduersione non careat, Sed videretur valere ista explicatio,

tio, etiam si nec tunc difficultate careret, si DEVS bestiarum fundi sanguinem vetuisset; at hoc non inhibuit DEVS, sed præcepit potius, cūm præcepit carnes sine sanguine comedi.

II. Visum est *Pererio* aliquid subintelligendum, cuius hīc ratio reddatur, hoc scilicet: Nolo verò vos sanguinem humanum fundere, & hominem interficere quacumque ex causa, sanguinem enim animarum vestrarum requiram, &c. sed nimis multa subintelligit. Breuius rem tangit *Paulus Burgensis*, & *Cajetanus*, qui totam difficultatem ostendunt oriri ex particula *enim*, quæ non habet hīc propriam suam significationem causalem, sed habet significationem aduersatiuam, vel exceptiuam, poniturque pro *porro*, *verumtamen*, vel *tantummodò*, quas significationes propriè habet particula Hebraica *ach*; idipsum subindicat *Oleaster* suâ Versione, ut significetur aliam esse rationem humani sanguinis, & bestiarum: quasi dicat: Volo bestiarum sanguinem, dum comedendæ sunt, non relinqui in corpore, sed effundi; verūm sanguinem humanum volo ita esse sacrosanctum, ut neque homo, neque bestia illum audeat

deat effundere; si fecerit, nullo modo sit immunis.

Sanguis
hominū
non fun-
dendus,
nec cædes
impunè
admit-
tenda.

II. Exod.
21. v. 18.
Homici-
diū Deus
non vult
impunitū
relinqui:
raroque
accidit,
quin Deus
homici-
diū clam
patratur
vel non
detegat,
aut per a-
lios puni-
ri, curet.

III. Nota verò, cū DEVS dicit, *Sanguinem animarum vestrarum requirā de manu cunctarum bestiarum*, non vult indicare bestias illas peccasse, & quasi ob eādem ad iudicium suum esse adducendas; sed ob crudelitatem & eādem hominis, quem reuereri debebant, et si absque peccato factam, quasi dignas esse morte, & esse occidendas. Vnde hīc tacita lex à DEO fertur, vt quicumque hominem occiderit, siue homo is fuerit, siue bestia, occidatur; quæ lex etiam de bestiis expressiūs in lege *Moyſis* lata fuit; & etiamnum ad homicidij & crudelitatis detestationem inter *Christianos* seruatur; maximè si bestia aliqua hominem comederit. Itaq; illud *requiram* non significat, DEVM iudicio cum homine vel bestia acturum, vel etiam mortem illorum per se curaturum, sed tantū debere ab hominibus occidi, & velle ita fieri. Quod si non fiat, vel iniquitate vel ignorantia iudicis, non defuturum se suā prouidentia, donec cædes admissa, cæſoris morte vindicata sit, siue eam per se, rei que nullius alterius interuentu, siue incendio, fulmine, ruinā

ruinā domus, ferā immissā, hauſtu flu-
uium, latronum vel piratarum manu
eam procurando, seu alio quocumque
modo; nam subinde ea est carnificina
conscientiæ cædis admissæ, vt homici-
da nullo loco stare queat sed velut alter
Cain vagus & profugus omnia timeat,
vbique sibi occisi vmbra occurſare
credat, mœrore & metu contabescat,
vt vita illi sit quauis morte durior: quo
sit, vt vel laqueo, alioue modo sibi mor-
tem consciscat, vel spontè se ipsum Ju-
dici ob cædem admissam maſtandum
offerat.

Homici-
darum
conscien-
tiæ mira
carnifici-
na. Ho-
micidæ
mors o-
ptabilis.

IV. Recens est huius rei exemplum
in *Belgio*. Cæde latenter admissā, cūm
cædis Auctor ignoraretur, qui Iudices
fugerat cædis patrator, DEVM consci-
entiæque laniēnam non fugit, cuius
tanta vis fuit, vt patrium solum dese-
rere coactus, voluntariumque sibi exi-
lium indicens, profugus multos annos
externas regiones peragravit, eā spe,
fore vt alicubi eā animi carnificinā se
exueret. Sed tantum abest, vt hāc mole-
stā sarcinā se leuauerit, quin potiùs cūm
nusquam quietem reperiret, coactus
sit domum reuerti, seque palām fateri
eius cædis auctorem, suppliciterque
mortem

Homici-
da iudici
spontè se
maſtan-
dum of-
fert.

mortem à Judicibus exposcere. Huc etiam addi potest, cùm insolenti modo homicidæ facinus detegitur, vt cùm *Ibyci Poëtæ* cædes per grues detecta est, quâ de re vide *Plutarchum* libro de futili loquacitate, & *Erasmum* Adagio *Ibyci græes*.

Homici-
dia modo
& euentu
insolenti
detecta.

V. Non absimile est illud, quod *Plutarchus* refert libro: Cur Deus scelerum punitionem differat, de *Besso* quodam, cuius parricidium per hirundinum garritum, vel certè illius occasione detectum fuit. Is patrem nefando parricidio interemerat, nemine conscio: vocatus ad cœnam ab amico, cùm eò venisset, quæ in cœnaculo nidificabant magnâ inquilinorum voluptate, hirundines interstrepebant: *Bessus* (tanta est vis malæ conscientia) videbatur sibi eas audire voce articulata, patris eedem ipsi exprobrantes; is rei istius tædio affectus, longam hastam, quæ aderat, corripiciens, nidum perfringit, & quasi mente captus disturbat. Cùm argueretur facti crudelioris, causaque reposceretur; Et quid, inquit, non auditis illas, ex quo huc adueni, continenter mihi probrum necis paternæ falsò objectantes? Notata res, delataque ad Judicem, rei confes-

confessione deprehensum parricidium,
dignumque tanto scelere constitutum
supplicium.

VI. Recentius est exemplum, de Infanticidium per
catellum
detectũ.
infantis cæde à catello proditâ. Res ita
habet: Vidua ab impuro amatore cor-
rupta prolem pepererat; eiusdem im-
puri amatoris consilio, qui solus pa-
rienti aderat, infanti fauces eliduntur,
cadauerque in imâ ædium parte defo-
ditur, aggestis super scrobem, ne quod
criminis indicium esset, paleis & stra-
mentis. Facinus ita clàm omnibus vi-
debatur patratum, vt de indicio nullus
esset metus; at non clàm Deo, cui visum
rem totam per catellum detegere. Ve-
nit ergo ad locum catellus, qui vnguî
scalpello regeßtâ humo primùm mem-
bri humani frustulũ, mox etiam infan-
tis caput in publicum affert. Vidit id
eques, qui illuc fortè transibat (rusti-
cana enim villa erat, nec omnium ocu-
lis peruia) à quo re ad Magistratum de-
latâ, missi qui domum perlustrarent,
cùm nihil indicij appareret, & jam re
desperatâ discessus pararetur, ecce tibi
vnus è ministris Justitiæ, subitò solo
dehiscente, crurium tenus delabitur,
vbi terra cæsi infantis cadauer tegebat.
detecto

Detecto igitur hac insolenti ratione, facinore, mulierculæque secutâ confessione, digno in eam supplicio animaduersum est; nefarius ille amator, & cædis auctor fugâ sibi consuluit. De cæde dominorum à canibus latratu & mortificatione prodita, plura sunt exempla.

Homici-
diū post
30. annos
mirabili-
ter dete-
ctum.

VII. Audiui narrantem, è *Chroni-*
cis Helvetiorum, non quidem de toto, sed de parte cadaueris, post longos annos sequente, & reum ad vindictam prodente, eiusmodi historiam. Quidam seniculus, *Lucernæ* in Hospitali, jam longam ætatem victitabat, ab omnibus habitus simplex & probus. Accidit aliquando, ut otiosus, inter reliquos vetulos & vetulas, consolationis causa, pro foribus domus hospitalis assideret, ut istis in more est. Ibi eo vel fabulante, vel nictante, per longissimam vrbis plateam, horrificus descendit molossus, de mortui hominis caput ore ferens. Et cane & capite conspecto, tremor metusque inuasit cunctos. Sed canis imperterritus per mediam stâtiū sedentiumque turbam irrumpit, & seni jam septuagenario, aut octogenario, caluū cranium in sinum imponit, eoque relicto, nullo edito latratu, tacitus abit.

Admi-

Admirantur insolens factum omnes, & senem intuentes obstupescūt; qui consternatus surgit, palamque fatetur, ante triginta annos, puerum à se studiosum, in monte siluaque vicina occisum, eò quòd sperasset, se pecunias apud eum reperturum, reperisse autem non nisi tres cruciferos; corpus in fossam abjecisse, agnoscere autem, caput occisi nūc ad se delatum, quia à puero ad DEI Tribunal citaretur. Captus est igitur, & in tam lera ætate capite plexus, vt supplicio suo doceret, supremum Judicem nullius facinoris, etiam in siluis & tenebris facti, memoriam amittere; & vel mortuos esse homicidarum suorum accusatores.

VIII. Quæ res multis alijs exemplis potest demonstrari. Valde luculentum illud *Moschi. b.* Dicebat Abbas Sabbathius: Cū sederem in Monasterio Abbatris Firmini, venit latro quidam ad Abbatrem Zosimum Cilicem, & rogabat senem dicens: Fac charitatem, per DEVM te precor, quia multis homicidijs obnoxius sum. Fac me Monachum, vt jam tandem desistam à sceleribus meis. Senex verò exhortans illum, fecit Monachum, & sanctum habitum dedit. Post modicum verò temporis

*b In Prat.
Spiric.
cap. 166.*

R

dixit

dixit ad illum senior : Crede mihi fili ; non
 potes hic habitare : nam si audierit Princeps,
 tenebit te. Similiter autem & aduersarij
 tui necabunt te. sed audi me, & ducam te
 ad Cœnobium Abbatis Dorothei prope Ga-
 zam & Majumam. Illuc igitur iuit. Ubi
 cum moratus esset annis novem, didicisset-
 que Psalterium, & cunctam monasticam
 observationem, redijt rursus in Firmini
 Monasterium ad senem, & ait illi : Fac mi-
 sericordiam mecum, Pater, & da mihi ve-
 stimenta mea secularia, & recipe monastica.
 Senior autem tristior effectus ait illi : Cur fili?
 Qui respondens ait : Ecce novem (ut nosti,
 Pater) annos egi in Cœnobio. & quantum
 potui ieiunavi, & continenter vixi. & cum
 omni quiete, & timore DEI fui in subjectione,
 & scio, quia illius infinita bonitas multa
 peccata mea remisit mihi. Verum tamen ad-
 spicio sæpius puerulum adstantem, & di-
 centem mihi. Car me occidisti ? hunc autem
 adspicio in somnis, & in Ecclesia : & cum ad
 Communionem pergo ; & in Refectorio hæc
 eadem mihi dicentem, & vel unâ horâ non
 sinit me quiescere. Idè itaque Pater, abire
 volo, ut pro puerulo moriar. Frustra enim,
 & sine vlla causa occidi puerulum ipsum.
 Sumptis ergo vestimentis suis, exijt. Et cum
 sic indutus pergeret Diospolim, tentus est,
 & sequenti die decollatus.

Puerulus
 sine caus-
 sa occisus
 homicidâ
 quiescere
 non sinit.

IX. Nec mirum est, animam occisi venire & intemperijs exagitare homicidam, cum ille de quo superius mentio facta est, caput suum, per canem, miserit ad reum accusandum; immò cum legamus alium, aridâ manu reum monstrasse, ac prodidisse suum occisorem. Nam (si *Henrico Ranzonio* credimus) viatori cuidam in itinere interfecto, cum de auctore latrocinij non constaret, manus resecta est, & in carcere senatûs *Lizenboensis* è tigno in fumo suspensa est. Ibi exaruit, diuque siccissima pendit. Tandem post decem annorum intervallum, cum fortè fortunâ auctor cædis in eam se domum recepisset, manus jam dudum exanguis & exsucca, inexpectato prodigio stillare, & sanguinem recentem ex alto in subjectam mensam spargere cœpit. Ad insolitam hanc pluviâ cohorrerunt omnes. Nec dubia fuit conjectura, hominem homicidij reum existere. Visa senatui referuntur; cuius mandato hospes in vincula conijcitur, qui evidens divinû iudicium agnoscens, haud tergiuersanter latrocinium, ante decem annos factum, à se perpetratum fatetur. Itaque justam sceleris pœnam, quam sibi infligi

Manus arida homicidam prodit.

ultro petijt, perfoluit. Est itaque & sanguini sua vox, quâ clamat in cælum, & sanguinem pro sanguine postulat. Sed nature propius est, ut è carnea, quamvis arida, manu sanguis erumpat; ossa ipsa quantumvis arida, sanguinē profunderē magis repugnat naturæ; & tamen vel hinc nonnulli accusatorem habuere dicentes:

Exurgetque aliquis nostris ex ossibus ultor.

X. Anno 1585. In agro Viennensi egressus fortè ad ferarum cubilia, sudo cælo, nobilis Austriacus, dum secretiora lustra nemoris ingreditur, molossi cuncta odore investigantes insolitum latratum edunt; humumque pedibus euellentes, ossa niue candidiora erunt; seruat ea herus manubriorum in usus, & reuersus ad cultrarium deferret: hæc ut ille manibus attrectauit, largum sanguinem è vestigio fundunt: territi nono portento, qui adstiterant, cultrarium urgent, candidè anxys pandat rei tam stupendæ causas. Ille tremebundus multos suæ mentis latebris educit nihil apud eos proficientes sermones, exanguia namque ossa recentem sanguinem stillare hand posse sine euidente DEI opere cognouerant. Ille igitur ultro fatetur, trucidatum à se eo loco, ante

Ossa ex-
anguia
homicidâ
produnt.

annos 20. peregrinationis suæ comitem, scelusque latuisse: nunc verò admirando hoc euentu se à iusto scelerum Vindice ad pœnā deposci; quam, ut extemplo subeat ne interiore conscientia carnifice diutius torqueatur, summis precibus contendebat. c. Hinc perspicuum est, non solum DEVM nihil relinquere inultum, neq; occisos dumtaxat vindictam expetere, & manus suas lauare in sanguine peccatoris: d. sed ipsos quoque reos quiescere non posse in hac vita; per mortem autem sibi illatam, ad quietem pertingere. Ad quam malefactoribus inferendam magistratus obligantur. Vnde, ut scribit *Carolus Sigonius*, e. *Totilas Gothorum Rex* rogatus ut parceret cuidam, qui virgini stuprum intulerat, respondit: *Eiusdem ingenij esse, delicto se obstringere, & delictorum supplicia impedire: omnino autem, aut hunc pœnas dare. aut Gothorum Remp. interire necesse esse.* Theodatus postquam æquitatem diutius posthabuerit, Deum Gothis minus propitium esse factum: præstantius autem esse, iustitiam custodire, quam negligendo insidiam concitare.

c. Io. Beir-
linck. A.

C. 1545.

pag. 137.

d. Psal. 57.

11.

e. Lib. 19.

de Imp.

Occid. an.

543.

XI. Ita ergo & Mundus est guber-
nandus, ut conseruetur Et utitur Deus
etiam iniquis ad iustitiam suam de-

Mira de
Berthol-
do Pala-
tino hi.

monstrandam. dum reos punit per reos,
 & plectit, per plectendos, eos, qui poe-
 nam meruerunt. Bertholdus Palatinus
 f. Lib 6. de Wittelsbach, inquit Casarius, f. Ju-
 cap. 26. dex erat severissimus, ita ut furibus, etiam
 pro damno unius oboli vitam auferret; Et,
 sicut à quodam Abbate audiui, quoties exi-
 uit, laqueos cingulo suo appendit, ne reorum
 poena caperet dilationem. Die quadam mane
 surgens, & laqueum cingulo suo solito subne-
 tens, huiusmodi vocē in aëre audiuit; Ber-
 tholde, quicumque tibi egresso de castro tuo
 primus occurreris, hoc laqueo eum suspendas:
 qui vocem pro omine accipiens, mox, ut e-
 gressus est occurrit ei quidam Scultetus suus.
 primo quo viso, cum satis doleret, eò quod
 hominem diligeret dicebat ei: Doleo de ec-
 cursu tuo. Cui ille respondit: Quare? cui ille:
 quia suspenderis. Et ille Quare suspendar?
 Respondit illi Palatinus, Nescio, sed prepara-
 te ad confessionem, & ordina de rebus tuis,
 quia voci divina resistere non debeo. Ille vi-
 dens aliter esse non posse, ait; Iustus est Do-
 minus, ego plures in domum meam decli-
 nantes insequens occidi, multis sua rapui,
 nec tibi domino meo umquam fidelis extiti,
 neque pauperibus peperci. Et mirati sunt
 omnes audientes eius confessionem. & cogno-
 verunt in eius morte, peccati poenam esse à
 DEO.

DEO. Et quia idem Palatinus sine misericordia iudicavit, cum in ultionem Philippi Regis, quem occiderat, ab Henrico Marscalco eius interficeretur, misericordiam quaesivit, nec invenit. Ita & furi, & Judici alias nimis crudeli, mercedem suam rependit DEVS, qui, sicut latentes in apricum profert, ita palàm fauientes finit fauitem vicissim experiri.

XII. *VV*inshemij efferatae mentis facarius, homicidia haud pauca jam pridem perpetrauerat, praegnantisque adeò ipsas exciderat; sed vbi scelerum suorum mensuram impleuit, rotaeque & rogo maturus fuit, eiusmodi prodigio est manifestatus. Hebdomade sacra, quæ Pascha antecedit, macellum adiit, & in tres dies Festos tria capita vitulina emit, eaque in saccum reticulatum coniecta domum reportauit. Dum iret per plateas, omnium oculos traxit, existimantium eum ferre capita tria humana; utque spectaculum crudelius videretur, recens à capitibus sanguis dimanabat. Mota est suspicio, creuit rumor, fama iit per totam ciuitatem, tandemque etiam delata est ad Magistratum. Mittitur lictor, citatur reus, interrogatur de capitibus. Re

Mira homicidæ manifestatio.

spondet, ea non hominum fuisse, sed vitulorum. At, hanc rem planam facere posse teste Ianio, à quo prestinârit. Adducitur Ianio, affirmat. Tanto igitur major inde orta dubitatio. Nempe, tot oculos falli non potuisse; prodigia gratis non accidere; sanguinis vestigia aliquid clamare, dicebant omnes. Coniicitur in carcerem, datur in quæstionem, apprehenditur reus, jam sine tergiur-
satione falsus complures à se patratas cædes, ac tum demum, capita è sacco exempta in vitulinam reuersa sunt formam, vbi homicidij pœnæ merita pa-
tuerunt. g.

g. Manlius
V. præcepto

XIII. Consimilem historiam audiui Hispano cuidam accidisse, qui, cum re-
moris arbitris, in recôdito saltu, quem-
piam viatorê crumenâ atque vitâ spo-
liasset, eumque terrâ obruisset, existi-
mans cum cadauere facinus quoque
suum esse sepultum, incognitam de cæ-
lo vocem hanc audiuit: IN MAIORICA
VINDICTA. Territus hac voce, ne fortê
in eam aliquando Insulam mitteretur,
militiæ nomen dedit. Naue conscensâ
in *Italiam* nauigaturus, tempestate co-
orta rejectus est in *Majoricam*. Ibi, dum
sibi maximè vult cauere, vitata omnium
fami-

familiaritate, exscendit ad emendum, in proximo loco caput vitulinum; quo itidem in cruentum humanum caput cōuerso, proditus illico, & vocis, & vindictæ diuinæ memor poenas dedit.

XIV. Huc etiam pertinet, cū occisi cadauer coram occisore sanguinat. Homici-
da prodi-
tus san-
guine à
cadauere
emisso.
Vide *Langij Miscellaneam Epistolam* 40. *Lenni Lemnij lib. 2 de Occultis naturæ miraculis cap. 7.* Quæ res an miraculo, an causæ alicui naturali adscribenda sit, iidem disputant, & cum ijs *Delrio lib. 1. Disquisit. Magic. cap. 3. quæst. 4.* & *Majolus Tom. 1. colloq. 1.* vbi & illustre illud de *B. Thoma Herefordiensi in Anglia Episcopo ex Surio, 2. Octobris* adfert, cuius ossa carne omni exuta copioso sanguine stillarunt præsentē *Gilbreto, Comite*, à quo grauib. injurijs affectus fuerat, etsi ab eo non fuisset peremptus. Addi denique potest ad huius loci explanationem, etiam *DEVM* tandem in suo diuino iudicio humanum sanguinem à cafore requisitum, nisi cædis admissæ poenitentiam egerit. Huc referri possunt multorum, qui se injuriâ perimī querebantur, prouocationes ad diuinū iudicium, quorū exempla non pauca referemus sequente Capite.

Prouoca-
tiones ad
diuinum
iudicium.

CAPVT V.

DEVM vindicare etiam
sanguinem injustè à Judicibus
fufum, exemplis probatur.

I.

Citati à
reis ad Ju-
dices, ad
Tribunal
Dei fiftere
se coacti.

Exemplū
primum
in Dau-
de.

EX præmissa DEI sanctione & pro-
missione hinc data, sæpè fieri solet,
quòd ipse preces & vota eorum,
qui injustè damnantur, vel trahuntur à
Principibus aut Judicibus ad mortem,
exaudiat: & præsertim, vt, si rei & da-
mnati suos iudices in causa injusta, vel
etiam dubia, citent ad Tribunal DEI,
ipse Iudices mori, & se suo iudicio caus-
sam dicturos non rarò, etiam intra
condictum tempus, fiftere cogat. Ita
David multiplici injurià & violentià
per *Saulem* afflictus, ac pænè oppressus,
illum coram Deo citans exclamat: *Iu-
dicet Dominus inter me & te. & vlciscatur
me Dominus ex te.* &c. Nec vana fuit
hæc prouocatio: quando paulò pòst hic
à *Philistæis* acie victus, & sagittis vulne-
ratus, ne in manus eorum viuus inci-
deret, proprio se ferro transverberauit.

II. Secundò, adhuc euidentior est
hæc

hæc Zacharie Pontificis, cum ingratis. 2. In Za-
simi Regis *Icas* præcepto, in atrio tem- charia.
pli lapidaretur, ad diuinum iudicium
appellatio, *Videat Dominus, & requirat:*
quoniam suo euentu non caruit. Anno
namque vix exacto, & Principes Regij,
qui huic injuriæ consenserant, gladio
Syrorum trucidati, & Rex magnis cla-
dibus afflictus in lectulo à suis, multis
vulneribus confossus, simul cum aulicis
ad Tribunal diuinum raptus est, dicturus
de proprijs factis rationem.

III. Tertiò, septem fratres *Machabæi*, 3. In Ma-
pro patrijs legibus ab *Antiocho* omni chabæis.
diritate & crudelitate vexati, eidem
non obscure diem coram Deo dicebant,
inquiennes: *Dominus DEVS aspiciet ve-* 2. Mach. 7
ritatem, &c. Videbis magnam potestatem
DEI, qualiter te & semen tuum torquet,
&c. Tu non effugies manum DEI, &c.
Nam appellationes istas de cælo effica-
ces sentiens, manifestâ Dei ultione
periit.

IV. Quartò, non modò *Paulus de* 4. Ex A-
Alexandro ærario conqueritur, dicens, pocalyp. 6.
Reddat illi Dominus secundum opera sua,
verum & beatorum Martyrum animæ
ad eundem, contra suos oppressores
vociferantur: *Vsq; nequò Domine non ju-*
dicas.

dicas, & non vindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra? Differtur autem tantum, non damnatur hæc eorum prouocatio. Quin etiã CHRISTVS ipse ab injurijs Iudæorum, ad Patris iudicium appellans, ait: Ego gloriam meam non quero: est, qui quærat & judicet. Ab his sacris diuinisque testimonijs nunc ad graues planeque memorabiles historias accedamus.

V. Narrat Guilhelmus Ferdinandus ab Effremo a. de Germano milite, juuene, si ætatem spectes; si ingenium, facero; eum, cùm horâ constitutâ, ad excubias vocaretur, in militum corona stantem, per jocum dixisse: Redeunt ad nos excubie, utinam pecunia nuntius rediret! Quàm multis joculari capitale fuit! Neque enim animus dicentis, & auris audientis semper solent consentire. Adfuit ergo, inter commilitones, etiam tribunorum aliquis, qui exceptum hoc verbum, tamquam seditiosum, ad archistrategum retulit. Conciliũ illico vocatur. Trahitur in crimen vox joco prolata. Censetur miles tumultum facere voluisse. Capitur, torquetur. Capitis damnatur. Non illum excusatio, non innocentia iuuat. Ergo videns nihil prodesse, quid-
quid

*2. In Ma-
nuali Po-
litico lib. 5.
part. 3.
5. De Ca-
pitaneo
quodam.*

quid obtestaretur; inevitabili jam morte, vociferari incipit, & magnis clamoribus Capitaneum citare, præsentique diem dicere. *Post tres hebdomadas, inquit, hac ipsâ noctis horâ, reddes DEO iusto rationem, de sanguine meo.* Sed quasi ventis locutus esset, ita neglectus, horâ noctis duodecimâ, strangulatus, orto die, ad terrorem reliquorum, cum titulo seditionis in corde affixo, expositus est. Ex ea hora Capitanus consternatus, semper in metu vixit. Elapso termino hebdomadam, ipsâ rursus horâ duodecimâ noctis, exijt domo, ad excubias visitandas, ac, ferè in puncto tēporis eiusdem, è ponte nauali lapsus, submersusque docuit, neque in bello quidem, vbi disciplina seuerior necessaria est, nimis præcipitandum.

VI. Quod militiæ Duci accidit, idem etiam alijs Ducibus euenit. *Britanniæ Armoricæ Franciscus Dux præfuit, qui reducem ex Anglia fratrem Egidium, læsæ Majestatis falsò accusatum, in carcere, barbarâ immanitate, interemit. Non habuit frater quò confugeret, nisi ad DEVM, ad quem promocauit, effecitque, vt Dux Franciscus, intra breue tempus, de medio sublatus, neque vitam,*

6. De Francisco Britanniæ Duce.

neque

neque Principatum retineret. Nam paulò ante mortem adjuravit vnum è *Franciscana* familia Patrem, vti iret, fratrique Duci renuntiaret, intra diem quadragimum, ei, coram Summo Iudice *Dro*, causam esse peragendam, ac proinde se sisteret. *Franciscanus* mandato obsequens, ad Ducem in finibus *Normanniae* morantem profectus, fratris mortem & prouocationem denuntiavit. Eà denuntiatione Dux territus, illicò malè habere cœpit, & crescente in dies morbo, ad condictum diem, exspirauit. b.

b. *Aeneas Syluius Europeæ hist. c. 43.*
7. De *Genuensium* Trierarcho.

VII. Addo huic Duci, alterum Ducem, non jam cum fratre, sed cum hoste immitiùs agentem. *Genuensium* triremes, è *Liguria*, aduersus piratas, emissæ, biremem *Gothloanam* ceperunt aliquando. Ibi victoria insolentes, Gubernatorem biremis, extra *Drepanum*, in ignominiam *Siculorum* *Gothloanorum*que, nocturno tempore in furcam suspenderunt. Ille, vt vitam conseruaret, ad preces se demisit; excusationes obtendit, nihil vñquam se *Genuensibus* nocuisse, protestatus. Omnia frustra. Vt ergo tandem intellexit, plus odium gentis, quàm æquitatem, apud *Genuen-*

sem

sem Trierarchum, valere, iussit illum, se
sequi, atque intra sextum mensem, ante
diuinum Tribunal, comparere, vt inhu-
manitatis tantæ rationem redderet.
Audiit DEVS vocantem, & condicto
tempore, *Ligur* diem iudiciumq; suum
obiit. Scilicet neque in hostem est *Le-*
maniâ manu sæuiendum; qui etiam vi-
ctus ab homine, vt homo, est tractan-
dus. c.

VIII. Addo & tertium Ducem.
Nam Auctor est *Ioannes Pauli, Rudol-*
phum Austriæ Principem, Equitem Au-
ratum damnasse vt culleo insutus mer-
geretur; Equitem autem, conspecto
Duce, exclamasse: *Dux Rudolphe ad*
tremendum DEI Tribunal, intra annum te
voco. cui ille, cum sarcasmo irridens, re-
spondit: *Benè, præito; ego tum adero.* Ver-
tente anno, Dux in febrim incidens, ap-
pellationis recordatus, seruos affatus
dixit: *Tempus mortis meæ instat, & ad ju-*
diciu me eundum. Dixit, & vixit, ostendit-
que in hac curia, etiam sine vadimonio,
non irritam esse vadationem.

IX. Suppetunt & Regum exempla,
quibus docetur, innocentum citatio-
nes sæpissimè non esse irritas. Tradunt
Ritius d. & Mariana, c. Ferdinandum III.

Legio. li. 15. c. 11.

c. Fulgos.
lib. 1. c. 6.
8. De Ru-
dolphe
Austrio.

d. Lib. 3.
de Reg.
Hisp.
c. Hiss.
Annal.

9. De Fer-
dinando
Rege.

Legionis & Castelle Regem mandâsse, ut duo e *Carnaialiorum* familia, fratres *Petrus & Ioannes*, ambo nobiles, inauditi, tamquam perduellionis rei, & ob meram suspicionem, e turri, vel rupe formidandæ altitudinis, præcipites jacerentur. Hi duo neque testibus, neq; alijs probationibus conuicti, objectum crimen constanter negauerunt. Sed quia nihil effecerunt negando, innocentiam freti, tandem ad diuinum Iudicium appellarunt, Regiq; iusserunt denuntiari, ut inibi se ad tricesimum diem sisteret. Non est personarum acceptor *DEVS*; sed omnibus idem. Perinde Regem iudicat, ac plebem. Itaque & *Ferdinandus* Rex animi securus, cum contra *Mauros*, in castra abiisset, morbo itatim tentatus *Giennium* concessit, atque 7. idus Septembris, hoc est, ipso postea tricesimo a supplicio Nobilium die, repentina morte sublatus, & in lecto mortuus repertus est, in ipso ætatis flore; annos natus non plures, quam viginti quatuor, menses nouem.

f. Li. I c. 6.

Meierus

lib. 2. An-

nal. & li.

27. Chron.

X. *Fulcosus* f. aliique narrant, Equitem *Neapolitanum* ex *Templariorum* ordine atque cœtu vnum, cum alijs Sodalibus suis, ultimo supplicio addictum, ad

ad Clementem IV. & Philippum Pulchrum
Franciæ Regem, supplicij sui auctores,
&, è fenestra spectatores, exclamasse :
*Quando mihi inter mortales, nullus jam
superest, ad quem appellem, ad justum In-
dicem CHRISTVM, qui nos redemit, ap-
pelto, ut ante eius Tribunal, intra annum
et diem, vos sistatis, ubi causam meam ex-
ponam. Intra id tempus, vterque præ-
matura morte abreptus in diuinum jus
ambulavit. Et Clemens quidem repente
mortuus est, Philippus autem, non mul-
tò post, habuisse etiam se mortem in-
procinctu, sensit, Anno Christi 1314.
ille 20. Aprilis, hic 29. Nouembris.*

*Mass. O-
nuphr. in
P P. Rom.
hist. Vide
Delriol 4.
Disquis.
cap 4. q. 4.
sect 1.
10. De
Clemēte
6. & Phi-
lippo Frā-
ciæ Rege.*

XI. De Ioanne Tursone, in Gothia ju-
dicium iniquum administrante, Olaus
ita scribit : g. *Quemdam capite plecti ius-
serat. Is genibus innixus; en morior injusti,
inquit, teque voco, hac horâ, ante Tribunal
DEI, ut respondeas, cur me innocentem
morti condemnes. Vix autem miser car-
nificis manu obtruncatus fuerat, cùm etiam
Iudex de equo corruit exanimis.*

*g Lib. 14.
bist A
quilon.
cap. 20.
11 De Ioa-
an Tur-
lone.*

NB. Agendum hîc esset de Arcu cæ-
lesti, seu Iride; sed quia copiosè eum
descripsimus in opere nostro magno,
*de Numerorum Allegorijs et Mysterijs, lib.
6. cap. 2.* illuc Lectorè curiosum remit-
tendum duximus.

CAPVT VI.

De Agricultura Noë.

I.

Cœpit Noë vir agricola exercere
terram, &c. Cœpit Noë post dilu-
 uium terram jam siccatam co-

lere & exercere. q. d. Redijt Noë ad a-
 griculturam, quâ ante diluuium vñ

a. *Gen. 2.* sunt homines, iussu DEI, a. idque
 15. & c. 3. diligentius quàm ante diluuium: quia
 vers. 17. diluuium suâ falsedine, & acrimoniâ,

penetratione, & inundatione primæuâ
 terræ pinguedinem & bonitatem exsu-
 xerat & abluerat: vnde *Peterius, Delrio,*
 & alij opinantur, Noë inuenisse aratra,
 ijsque per equos & boues attractis, vo-
 mere terram proscidisse, cum antea suis
 manibus & ligonibus homines terram
 foderent & colerent. Ceterum etsi vi-
 deatur significari omne genus cultu-
 ræ, quam terræ impenderit Noë, ferendi
 triticum, olera. plantas, vites, arbores,
 quæ quidem omnia vitæ humanæ vñ-
 bus pernecessaria sunt: putarim ego ta-
 men, hisce verbis solùm insinuari agri-
 culturam pressius sumptam, aut saltem
 reli-

reliquarum rerum sationem, præterquam vitium; de his enim in secundo loco peculiaris mentio fit.

II. Vide hîc Noë Patriarcham agriculturæ vacantem; sic agricola fuit *Sem, Iaphet, Isaac, Iacob, Esau, Moyses, Booz, Gedeon*: denique totus populus *Israël* colebat agros, donec Regem peteret, & *Samuel* iussu DEI ei diceret, quòd Rex agros, vineas, oliueta optima tolleret, & daret ea servis suis; sed vt segetes eorum addecimaret. b. *Saul* pastor fait asinorum; *David* ouium. *Elias Eliseum* ab aratro vocauit, & Prophetam creauit. Si Pontificum vitas excutias, plures reperies agricolarum filios, vti fuere *Siluerij, Adriani, Siluestri, &c.* *Cyrus Persarum* Rex, prisci quæ Imperatores *Romani* agricolæ fuerunt: vnde *Fabij, Lentuli, Pisones, Cicerones, Vitellij, Porcij, Seruij, Appij, Scrophæ*, agricolarum nomina, triumphali dignitate honorata sunt. Audi *Valerium Maximum*: Illi etiam prædîuites, qui ab aratro accersebantur, vt Consules fierent, voluptatis causâ, sterile atq; æstuosissimum *Pupinæ* solum versabant, deliciarumque ignari vastissimas glebas, plurimorum sudore dissipabant. Immo verò quos pericula

Morale
de agri-
culturæ
dignitate
& fructu.

b. 1. Reg. 8
Pastores
& agrico-
læ fuerunt
Reges.
2. Prophe-
tæ.

3. Ponti-
fices.
4. Roma-
ni Con-
sules.

*Reip. Imperatores afferebant, angustia Rei-
familiaris bubulcos fieri coëgit.*

5. Græco-
rum Du-
ces.

III. *Romulus & Remus, Diocletianus, Justinus, Reges & Imperatores, æquè ac pastores & agricolæ fuerunt. Arcades mortalium omnium antiquissimos se venditantes, pastores & agricolas fuisse historiæ testantur, audi Poëtam:*

*Pan (DEVS Arcadiæ) curat oves omni-
umque Magistros.*

6. Dij.

Græci Protea & Apollinem pastorem, Admeti Regis Thessaliæ fuisse fatentur, vnà cum Mercurio & Argo. Phrygiæ, pastores Paridem, Priamum, Anchisen, aliosque agnoscunt. Numidæ, Georgi, Scythæ, Nomades hanc vitam colunt, non aliam. Regum cura occupata fuit non solùm agriculturæ exercitio, sed libris etiam quasi artem complexi sunt, vt Hiero, Mithridates, Philometor, Attalus: & Duces, vt Xenophon, Syllanus, Cato, Plinius, Terentius Varro.

IV. *A villa in senatum vocatus est Curtius, alijque senes. Attilium vocantes ad Imperium Romani, eum semen spargentem inuenerunt, nec fuit eis rubori, eburneo scipione deposito, partâ victoriâ & pace, ad stiuam aratri reuer-
ti. Agriculturæ enim exercitiû Primò, est*

est à natura & à Deo institutum. Sc- Agricul-
turæ uti-
litates.
cundò, magnam habet amœnitatem.,
Tertiò, sanitatem tuetur, & corpus ro-
borat. Quartò, fruges & fructus pro-
curat. Quintò, valet ad meditationem
cæli, siderum, pluviæ, arborum, alia-
rumque rerum naturalium. Sextò, va-
let ad contemplandum colendumque
DEVM: inde prisca festa, *Cerealia*, *Flo-
ralia*, *Vinalia*, *Sementina*, *Agnalia*, *Pa-
lilia*, *Charistia*, &c.

V. Ad leuamentum curarum vide- Cur Noë
eam exer-
cuerit.
tur agriculturæ se tradisse Noë: quod
ita ostendit *S. Chrysostomus*: Considerate
et nunc, quomodo et justus ille se habuerit,
quomodo verisimile est eum fuisse affectum,
et quomodo à tristitia deprimebatur; vi-
dens tam immensam solitudinem, et terram
illam, quæ antea tam varijs luxuriabat
plantis, et floribus ornabatur, repente quasi
desectis cornis, nudam et solitariam. Dùm
ergo tam inualuerat mœror, parvam quam-
dam sibi consolationem excogitans terræ co-
lenda se dedidit. Ita Chryf. Videas hinc, Exercita-
tio contra
turpem
amorem.
quantum conducat etiam ad leniendos
animi dolores, non otuari, sed alijs atq;
alijs rerum bonarum curis ac studijs exer-
ceri; quod in restringendis foedi atque
importuni amoris ardoribus miram habet
efficacitatem.

CAPVT VII.

De vinea per Noemum plan-
tata, eiusdemque inebriatione.
Vini laudes & præstantia. Sobrie-
tatis & Abſtinentiæ com-
mendatio.

I.

ET plantauit vineam. Præter colen-
di furis, frumenta ferendi ac me-
tendi, & arbores conferendi, af-
fiduam exercitationem ſenis: alia ſub-
inde hominem tenuit, mireque recrea-
uit, ſcilicet, vites in vineæ formam diſ-
ponendi, atq; poſt omnigenam vitium
culturam, vinum à maturis jam vuis
tandem exprimendi. *Ea namque eſt di-
uine bonitatis erga hominum genus prou-
dentia: ut paulatim (ait D. Chryſoſt.)*
mundi ſtatus diſpenſetur, & quilibet juxta
ſapientiam à DEO naturæ inditam initio
artis alicuius inuentor ſit: ſic in hanc vitam
artium ſtudia ſunt introducta. Primus enim
homo agriculturam inuenit, Secundus ar-
tem paſtorales, alius fabrilem, alius muſi-
cam; hic autem juſtus vineaticam naturali
ſolertiâ excogitauit. Ita Chryſoſt.

Artium
inuentio
ex DEI
proui-
dentia.

II. Ac certò quidem tenendum est, vites ante diluvium fuisse. Nec enim plantarum præstâtissimam ornatui terræ desse æquum erat. Carpebant homines è vitibus vuas, ad sapidissimum cibum haud dubiè inter omnes plantarum fructus: deerat tamen adhuc Vineæ prioribus ante diluvium sæculis, ferendi, colendiq̃ue vites, & conficiendi vinum ars, & industria, quæ quidem inter optimas atq; vtilissimas humano generi adinuenta est, cuius primus auctor extitit Noë. Sed vnde vites; cum diluvio putrefactum perierit omne genus plantarum? Nimirum vel corruptarum vitium radices, vbi post diluvium clementior flavit aura, tepidiorq̃ humor vitale quid terræ indidit, repullulasse creduntur: vt *D. Ambrosio* visum est. Aut tellus ipsa (quod placuit *Abulensi*) sponte silvestres protulit vites, labruscarum potiùs, quàm dulcium vuarum feraces: quarum abscissos palmites, Noë terræ optimæ inseruit, opportunaq̃ue culturæ studio, agresti vim mitigatâ, ad optimam vuarum procreationem perduxit.

III. Notat *S. Chrysostomus*, Noë ex vite vinum expressisse, vt eo suum & alio-

Janus, id
est, vini-
fer, puta-
tur esse
Noë, cur
bifrons:

rum hominum post diluvium, mœro-
rem, labores & infirmitatem leniret &
roboraret. Vinum enim roborat & læ-
tificat cor hominis; atque hinc *Berosus*
Annianus censet, Noë eundem esse cum
Iano, dictumque esse *Ianum*, id est, viti-
ferum, vel potius viniferum, ab Hebreo
iaia vel *ier*, id est, vinum; hinc & *Ianus*
pingitur bifrons: quia Noë vidit tam
sæculum, quod erat ante diluvium,
quàm quod fuit post illud: vnde O-

a. I. Pastor. iudius: a.

Jane biceps, anni tacite labentis origo.

Solus de superis qui tua terga vides;

Noë mi-
scuit vino
sanguinē
Simiæ,
Leonis,
Porci, &
Agni.

IV. Apposite gesta Romanorum sym-
bolica, symbolicè fingunt, Noë miscuis-
se viti & vino sanguinem quatuor ani-
malium, puta Simiæ, Leonis, Porci, &
Agni: quia vinum inebriat, & ebrios
facit alios moriones, quasi Simias; alios
pugnaces & crudeles, quasi Leones;
alios lubricos & foedos, quasi Porcos;
alios mites, blandos & pios, quasi
Agnos.

Vini bo-
nitas &
malitia,

V. *Bibensque vinum.* Plantavit igitur
Noë vineam, coluitque usque ad vinde-
miam: expressit tandem vinum ex vu-
is; humanæ (vt *Lippomanus* loquitur) na-
turæ nobile medicamentum, si parcè
suma-

sumatur; de quo sic optimè Plinius. b. b. *Lib. 14. Vino neque viribus corporis utilius aliud, cap. 5. neque aliud voluptatibus perniciosius si modus absit.* Hebr. est: *& bibit de vino*, quod etiam LXX. habent, pro, *libit vinum.* Nihilominus S. Ambrosius ex hoc modo loquendi, occasionē sumpsit excusandi Noë, illumque vindicandi ab intemperantia. *Non dixit, ait, vinum bibit; neque justus vinum ebibit. sed de vino, hoc est, de eius potione libavit.* Ebriosi est omne exsorbere vinum, & intemperantis evacuare quod sumpserit; continentia, autem vtendi mensura legitima est.

Vinum
parce bi-
bendum.

VI. Meritò D Chrysostomus c. inuehitur in eos qui vinum incusant, est enim utilissimum, si temperantiæ limites non transiliat, qui biberit. Summa, verò vini laus ex eo æstimari potest, quòd vini materiâ vsus fuerit CHRISTVS Dominus ad consecrationem sui sanguinis, in Sacrosancto Eucharistiæ mysterio. Rem vtramque audi potiùs ex D. Chrysostomo: *Non est, inquit, vitis, neque vinum malum, sed illius abusus, quia non propter vinum sed propter perversam voluntatem nefaria scelera fiunt, & cum in eo sit utilitas, ut noceat in causa est intemperantia.* Quæcirca nunc post diluvium ostendit

c. Hom. 29

Non vi-
num, sed
abusus
vini da-
mnatur.

Vinum
consecra-
tur in
sanguinē
Christi.

d. *Lib. de*
Elia, c. 5.
Excusa-
tur ebie-
tas Noë.

c. *Quaest.*
65.

tibi vini usum, ut ostendat, quod & antea in immodicam luxuriam humanum genus incidit, multisque peccatis se contaminauerit, cum adhuc vini usus nesciretur; ut & quando videris usum vini, non vino totum tribuas, sed corruptæ voluntati suæ sponte ad malum ruenti. Aliâ quoque ratione considera, quomodo vinum fuerit utile, & horrescito. Nam per hoc materia bonorum salutis nostræ perficitur. Sciunt initiati, & eruditi, quid dicatur. Ita Chrysost. Ad Sacerdotes, loquitur de sacrosancto calice sanguinis Domini.

VII. *Inebriatus est.* Primus Noë (inquit S Ambrosius d.) plantavit vineam, dedit naturam, sed ignoravit potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. Cum enim delectaret reperti muneris gratia, tentavit vehementior creatura insuetos sensus artus, turbavit nova potio. Sic Ambros. Similiter excusat Theodoretus ebrietatē Noë, sic enim ait: e. Ab inexperientia profecta est ebrietas Noë, non ab intemperantia. Nam ille primus hominum compressis visis ignorans non solum quantum esset bibendum, sed etiam quomodo, nempe aqua temperatum, incidit in ebrietatem. Sic ille.

VIII. Igitur multa in causa fuerunt, cur Noë inebriatus sit, Atque in primis pota-

potatio post laboriosam exercitationem defesso homini facilius ebrietatem inducit; at Noë, ut subiicitur, vir agricola, *plantavit vineam*; præmittitur labor, ut ebrietas exculetur. Deinde ubi mustum, calcatis aut manu compressis uvis, eliquavit, in potum assumpsit; at musto, utpote crassioris adhuc naturæ, nondum decocto, sed veluti efferuescenti, adde quoque, nimium dulci mira vis est inebriandi. Præterea senex ævo, ac viribus panem exhaustus, nimirum sexcentorum annorum, ad pauciores vini cyathos non potuit non labascere. Quam ob causam, ut arbitror, Noë filij, quos etiam bibisse nullus ambiget, cum ætatis robore, ac viribus prævalerent, impetum vini evincere potuerunt. Denique inexpertus huiusmodi potus, nec diluit aqua vinum; nec debita, hoc est multo minore mensura, quam bibere aquam assueverat, vinum ebibit; at quid mirum si homo per sexcentos annos aqua solitus bibere, ubi primum vinum degustavit, corpore, menteque fuerit conturbatus? Ut enim ab assuetis non fit passio; sic ab insuetis vehemens passio commoveri solet. Nemo igitur sanæ mentis calumniabitur virum, si fortè

alicui

Vitium
involun-
tarium
non eul-
patur.

alicui accidat, præter, immò & contra opinionem; quod prorsus inuoluntarium est, culpæ non tribuitur.

**Ebrietas
carpitur,**

IX. Contra ebrietatis infame vitiū ut nusquam non inuehitur *D. Chrysost.* ita hoc loco: *Grauiissimum quiddam est ebrietas, & quod potest excacare sensus, & submergere mentem, & hominem rationale animal, qui supra omnia dominium accepit, injectis vinculis insolabilibus, quasi mortuum, & operatione carentem jacere facit. Iacet ibi ridiculus omnibus; alij sese abscondunt, & confunduntur; alij irrident, alij execrantur: huicccine oportet vivere? O pecus, o porcum? Idem: f. Ebrietas degrauat mentem, captiuam facit animam, undique illam oppugnans, neque sinit rationis iudicium firmum consistere; sed impetit, ut in in præceps feratur. Tempestatem & procellam ebrietas generare solet: ab ea liberati, in portum animarum nostrarum, jejunium, pertingimus.*

**f. Hom. 1.
in Genes.**

**Vini potentia ad
inebriandum.**

X. Irreconciliabile videtur bellum habere indictum ebrietati ac ebriosi, *S. Ambrosius*, cum alijs passim libris, tum præcipuè lib. de *Elia* & jejunio, per aliquot integra capita. *Vinum tollit sensus, viscera exurit, somnam infert, caput vexat, Etiam major vis vini, quam veneni est.*

est. Venenum vino excluditur, non veneno vinum. Merito DEVS per Moysem non solum veneno, sed etiam draconum veneno vinum comparavit, dicens: Furor draconum vinum eorum, & ira aspidum insanabilis: g. & pulchrè additur: insana- *g. Deut. 32.*
bilis. Multi enim reliquorum serpentium veneno curantur, nemo ebrietate. Certè veneno caro vulneratur, vino mens. Hæc S. Ambrosius.

XI. *S. Augustinus ad sacras Virgines: Ebrietas*
Ebrietatem vocat naufragium castita- *vitiorum*
tis, &c. additque, vinum moderatè po- *origo.*
tatum, medicamentum esse; plus justo
sumptum, venenum, jucunditatiq̃ue,
non autem ebrietati creatam esse vini
materiam. Plinius h. eleganter scribit *h. Lib. 14.*
ignominiam ebriosorum. Vbi hæc ad- *cap. 22.*
jungit. Præmium summum ebrietatis li-
bido portentosa, ac jucunda nefas; rerum
omnium obliuio, morsq̃ue memoria. Ebrj
minùs diu viuunt. Sic ille Appositè ani-
maduertit Procopius: Fortassis, inquiens,
non citra diuinam providentiam, nec carniũ
nec vini vsus ante diluvium frequētatus est.
Si enim tanta fuit dementia illorum mortalia-
lium, ut aquis domandi fuerint. quid eue-
nisset, si carniũ & vini vsus fuisset reper-
tus? profectò, refranari non possent. Deni-
que

*I. Ser. II.
in Ps. 118.
Otium &
securitas
periculo-
sa.*

que hic locus non parum admonet ca-
uendum ab otio, quod est omnium ma-
lorum seminarium. Sic enim *D. Ambro-
sius* effatur: i. *Noë sanctus, quem totius
orbis diluvia in tantis procellis & fluctibus
peruigilem probauerunt: ubi tamen otioso
curas laxauit corpore, ibi somnum ebrieta-
tis offendit, quando filio delirante contume-
liam paternæ pietatis incurrit, docens peri-
culosa, otia secura, esse virtuti.*

*Moral.
abstinen-
tia pro-
dest sani-
tati.*

*Et casti-
tati.*

XII. Vide hîc & admirare priscorum
abstinentiam: omnes enim à condito
mundo vsq; ad diluuium, 1600. annos,
vino æquè ac carne abstinuerunt, ideo-
que valdè longæui ac sapientes fuerunt;
vixerunt enim ad 900. annos. Vbi nota
Primò. Abstinentia plurimum prodest.
Primò sanitati & longæuitati; consu-
mit enim noxios humores, spiritusque
vitales purificat & exacuit. Secundò,
castitati & virtuti; subtrahit enim ni-
mium sanguinem, succum & spiritus,
qui venerem, iram, aliasque passionem
fouent & suscitant.

*Et sapi-
entia.*

XIII. Nota secundò, Sobrietas na-
turaliter confert ad scientiam; tum
quia sanitatem tuetur, & vitam pro-
longat; tum quia caput facit serenum,
spiritusque animales facit liberos, &
puros

puros aptosque ad speculandum & meditando; tum quia anima (quæ una est in homine, eademque simul est vegetatiua, sensitiua, & rationalis) limitata est virtutis & actiuitatis, ideoque quò minus occupatur cibo, cibi que concoctione, digestionem & egestionem, eò magis intendere potest & solet studio & contemplationi, in eamque totam vim suam exserere. Hinc Salomon:

k. *Cogitavi, inquit, in corde meo abstrahere à vino carnem meam, vt animam transferrem ad sapientiam, deuitaremque stultitiam.* Et Isaias: l. *Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus.* k. Eccles. 2. l. Isai. 28.

XIV. Ita abstinentes Enos, Henoch, *Exempla Mathusalem, Noë, sapientissimi fuerunt. fidelium.* Noe enim totius mundi fuit reparator, instructor, & gubernator; ita Nazaræi & Rechabite à sapientia; æque ac abstinentia commendantur. Ita Moyses & Elias ieiunio 40. dierum, sapientiam & visionem DEI meruerunt. Ita Iudith, Esther, Machabei sapientiam illam & fortitudinem, quâ Holofernem, Amanem, & Antiochum prostrauerunt, adepti sunt. Ita Ioannes Baptista abstinentiâ quasi Angelus euasit. Ita Paulus primus Eremita, Anto.

Antonius, Hilarion, & tot Anachoritarum & Monachorum examina vitam, quasi angeli terrestres, in abstinentiâ, contemplatione & sapientiâ longævam duxerunt, vixeruntque centum & amplius annos: Ita cœnobitæ olim, teste S. Hieronymo, perpetuò jejunabant, aquam bibentes, & solum panem cum leguminibus & oleribus manducantes.

*XV. Audi & Gentiles. Tradit Xenophora, antiquos Persas ad panem nihil nisi nasturcium adhibere solitos, tumq; floruerunt sapientiâ & virtute bellicâ, orbisque imperium tenuerunt per 200 annos, scilicet à Cyro ad Darium, qui per delicias & vina, imperium cum vitâ perdidit. Chare demus Stoicus tradit, pri-
Gentiliū. scos *Ægypti* sacerdotes carne, vino, ovis, & lacte semper abstinuisse, idque vt purius, intentius & acrius diuinis rebus vacarent, ardoremque libidinis restinguerent. Atque hi *Ægypti* fuerunt sapientes & Astrologi. *Esseni* apud *Iudeos* vino & carne sibi interdicebant, toti que orationi & studio sacrarum litterarum vacabant, de quibus mira narrat *Iosephus, Philo & Plinius*, quinimmo *Porphyrius* in libro de abstinentiâ ab esu animalium, asserit plerosque ex eis di-
uino*

uino afflatos spiritu vates extitisse. *Enbulus* refert, apud *Persas* tria fuisse *Magorum* genera, quorum primum (qui maximè sapientes & eloquentes existimabantur) præter farinam & olerani-
hil esitabant. *Bardesanes Babylonius* tradit, *Indorum* *Gymnasophistas* solis arborum pomis, oryzâ & farinâ viuere. *Euripides* in *Cretâ* *Iouis* vates, carne & coctis omnibus abstinuit. *Socrates* virtutis studiosos hortabatur, vt abstinentiam colerent, & delicias velut *Sirenes* respuerent; ideoque rogatus quare ab alijs hominibus differret, ait, *Alij viuunt vt edant; ego verò edo vt viuam.* *Iseus Asyrinus*, teste *Philostrato*, interrogatus, quænam essent epulæ suauissimæ; respondit: *Ista curare desij.* *Xenocrates* tria tantū præcepta in templo *Eleusinae* mansisse dixit, scilicet Primò, venerandos esse deos; secundò, honorandos esse parentes; tertio, abstinendum esse à carnibus. *Plinius* ait vinum esse cicutam hominis. Et *Seneca* ait, ebrietatem esse voluntariam insaniam. *Epicurus* licet voluptatis patronus, asserit ad iucundè & suauiter viuendum, tenuitatem victûs conferre plurimùm. Et in epistolis suis testatur, se aquâ tantum & pane ve-

Vinū est
cicutā
hominis.
Ebrietas
est volun-
taria insa-
nia.

sci solitum. De abstinentiâ *Pythagoræ*,
Antisthenis, *Diogenis*, *Apollonij Thyanei*,
 mira habet *Laërtius*, *Plutarchus*, & *Philo-*
stratus. Plura vide apud *S. Hieronymum*
 libro 2. contra *Iovinianum*, & *Plutar-*
chum in duabus orationibus de esu
 carniû.

CAPVT VIII.

Noë denudatus, à Chamo
 filio deridetur: & à Sem &
 Japhet obtegatur.

I.

E *T* nudatus in tabernaculo suo. Benè
 redditur in tabernaculo suo; ne
 putet aliquis virum istum iustissi-
 mum sopore crapulæ oppressum, *Cyni-*
corum ritu impudentissimo, nudum in
 propatulo, & resupino corpore se pro-
 jecisse. Certum est, quod *Theodoretus*
 obseruat: *Non mirum*, inquit, si ebrius
 nudatus est, cum etiam nunc multi dormi-
 entes, sopore sensum auferente, sese nudent,
 Igitur Noë vino soporatus obdormiuit,
 lecto ritè composito, aut humiliori
 stramento; aut si maui, humi, tectus
 tamen; sed (quod usu euenit dormien-
 tibus)

Vbi nam
 dormiuit
 Noë.

tibus) ubi vehementior efferuescit æstus, vino amplius, ac somno incalescens jactavit membra, tegimenta disiecit, ac dormiens, non sponte nudatus est. Permisit hæc ignominiam viro sanctissimo DEVS, non ut illius exemplo nostra flagitia excusemus, aut certè consolemur; sed ut fœdum ebrietatis vitium detestemur, utpote multorum dedecorum, causam, & scelerum incitamentum, grauissimorum.

II. At quàm turpe visu ac dictu est, quòd vir alioqui justus, DEI Sacerdos, qui paulò antè Altare extruxerat, & sanctissimè victimas obtulerat, tam DEO suo gratus, ut scriptum sit: *Et odoratus est Dominus odorem suauitatis*; hic idem nunc inuerecundè vino ac somno jaceat sopitus? In quo planè significa-

tur intemperantia Sacerdotis, si quis fortè sui Dei que oblitus, in voraginem libidinis corruerit. Contra quem elegans est, & sanè Catholica declamatio apud nostrum *S. Petrum Damianum*, a. quæ sic habet: *Cur ô Sacerdos, qui sacrum dare, hoc est, Sacrificium DEO debes offerre, temetipsum priùs maligno spiritui non vereris victimam immolare? Quid tibi cum corpore CHRISTI, qui per carnis*

Detestabilis inhonestas in Sacerdote.

a. Epist. 6. ex 1. tom.

S. Ioseph
virgo ex-
titit.

Corpus
Christi à
castis tra-
ctandum.

b. Matth.
7.

illecebrosæ luxuriam membrum factus es
Antichristi? Numquid ignoras DEI Fi-
lium adeò carnis elegisse munditiam, ut ne
de pudicitia quidem conjugali, sed de clau-
sula potiùs incarnatus sit Virginati? Et ne
hoc sufficere videatur, ut tantummodò Vir-
go sit mater; Ecclesiæ fides est, ut virgo fue-
rit & is, qui simulatus est pater. Si igitur
Redemptor noster tantopere dilexit floridi
pudoris integritatem, ut non modò de vir-
gineo utero nasceretur, sed etiam à nutritio
virgine tractaretur, & hoc cum adhuc par-
vulus vagiret in cunis; à quibus nunc obsecro
tractari vult corpus suum, cum jam immen-
sus regnat in calis? Si mundis attingi ma-
nibus volebat in præsepio positus, quantam
corpori suo nunc vult adesse munditiam, jam
in paternæ majestatis gloria sublimatus?
Enimverò cum Dominus dicat: b. Nolite
Sanctum dare canibus; quod de te judi-
cium erit, qui corpus tuum, quod utique san-
ctificatum est per consecrationis accessum,
non canibus, sed lupanaribus tradis? Lin-
guæ tuæ obsequitur DEVS, & tu non vere-
ris obtemperare demonibus? Et qui Prædi-
cator constitutus es castitatis, non te pudet
seruum esse libidinis? Qui flamma libidinis
æstuas; quâ fronte, quâ audaciâ, sacris Al-
taribus appropinquas? Ignoras, quia filij
Aaron,

Aaron, Nadab, videlicet & Abiu, idcirco caelesti sunt igne consumpti, quoniam alienū ignem offerre Domino præsumpserunt? c.

Altaria quippe Domini, non alienum, sed ignem duntaxat diuini amoris accipiunt.

Quisquis igitur carnalis illecebræ ignibus æstuat, & sacris assistere non formidat, procul dubio diuinæ ultionis igne consumetur.

Tu in cathedrâ pestilentiae sedens, ad turpitudinem alios inuitas exemplis. Hæc Petr.

Damian. Veniat quæso in mentem Sacerdoti celebraturo, quantâ cum puritate mentis & corporis, quantâ cum

pietate cordis Virgo Mater infantulum IESVM manibus attrectauerit, & ad v-

bera admouerit; Virginis ergo Deiparæ, cuius officium gerimus, puritatem ac

pietatem Sacerdotes imitentur.

III. Quod cū vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui;

nuntiavit duobus fratribus suis foras. Colligunt hinc, & quidem benè aliqui, sæ-

culis illis nō adhuc vti solitos homines femoralibus. Nam si illis Noë vteretur,

non utique nuditatem illam turpem oculis objectaret contuentium. Verūm

jam nunc singula expendamus, nihil enim non emphasim habet, vt Cham

impietas atq; impudentia clariùs ostendatur.

c. Lenit.
10.

Altari
Domini
nemo im-
mundus
accedat.

Sacerdos
B. Mariā
imitetur.

Chami
impietas
& impu-
dentia in
patrem.

datur, *Quod cum vidiſſet. Quod*, nudita-
 tem ſcilicet partium verecundarum;
 auertere debuiffet oculos propter illo-
 rum membrorum reuerentiam, quibus
 fuerat progeneratus; debetur id huma-
 nae naturæ, ut eius quidquid eſt abjecti⁹,
 atque inuerecundius, obtegatur, præ-
 fertim cuius munere hominum genus
 procreatur.

Pater er-
ga filium
beneficus

IV. Scilicet patris ſui. Grandis ſanè
 impudentia cū ſumma impietate con-
 iuncta. *Patris ſui.* Filius aduerſus patrē
 peccauit; cui patris nomen ſacroſan-
 ctum (ut eſt) eſſe debuit. Vidit, ſi ta-
 men videre potuit, qui cæcus erat, ebri⁹
 nimirum impietatis & procacitatis vi-
 no. Porro ſumma impietatis ampli-
 ficatio exiſtit in illis verbis, *patris ſui.*
 Quò enim magis pater utilitati hono-
 ri que filij ſtudet, eò graui⁹ peccat fi-
 lius, ſi patri contumeliam, injuriam,
 dampnum inferat. Pater Hebr. dicitur
ab, à radice *abah*, concupiſcere, velle.
 Pater enim bona omnia vult, & deſide-
 rat filio. At impius *Cham* nec vult, nec
 deſiderat patri honorem; immò, ut ho-
 ſtis, famam & nomen patri ſanctiſſimo
 eripit. *Multò autem* (ait D. Ambroſius)
amplius mentem juſti inſipiens videre non
poterat.

poterat. Quomodo enim videbat, qui in co-
putabat dubietatis errorem, ubi erat perfe-
ctus sapientia ceterarumque virtutum va-
por? Fuit igitur *Cham* impiissimus, qui
patrem læsit; insipientissimus, qui sa-
pientissimum virum irrisit; summè in-
gratus & barbarus, qui virum, cuius
beneficio euaserat diluviū, graui exul-
ceravit injuriā. Ceterū quā multi
hoc sæculo sunt istius nequitia homi-
nes, aliorū vitijs eruendis, euulgandis-
que toti addicti! vident aliorum nudi-
tatem, sua probra non vident. Ea est in-
genij nostri prauitas.

Filius pa-
tris irri-
sor.

V. *Cham pater Chanaan.* Adauget
istius flagitium, quòd pater jam fuerit,
vt hīc demonstrari contendit *Cajetanus*.
Quis enim pater dicitur illius, quem
mondu[m] suscepit filium? Ergò cū
pater jam esset, non temerè atque im-
pudenter inuiolabile jus patris deberet
infringere. Nam si pater est, vbi honor
patris? meritò etiam timere debuit, ne
qualem se ipse gereret in patrem san-
ctissimum, talem quoque filium suum,
erga se experiretur. Tradunt *Hebræi* &
Theodoretus, hīc fieri mentionem *Cha-*
naan, eò quòd *Chanaan* puer, doli tamen
capax (fortè enim 10. circiter annorū)

Qui patri
nocet, à
filijs pu-
nitur.

Chanaan
cū Cham
irrisit
Noë,

primò viderit Noë auum suum nudatū,
eumque irriserit, ac mox illud ipsum
patri *Cham* renuntiavit, qui pueri petu-
lantiam non repressit, sed probavit, pa-
tremque fratribus suis ridendum pro-
posuit. Addit *Berosus Anny* (penes quē
sit fides) *Cham* fuisse magum, quodq;
inde dictus sit *Zoroaster* (idem habet
d. Collat. 8 Cassianus d.) quòd ex odio, quo patrē
cap. 21. pium prosequeretur, eum irriserit,
eumque magiā suā sterilem deinceps
effecerit: quòd docuerit homines con-
gredi cum matribus, masculis & brutis,
ideoque à Noë patre esse fugatum &
ejectum.

VI. *Nuntiavit duobus fratribus suis
foris.* Tam fœdo, ac turpi paternæ nu-
ditatis spectaculo lætatus *Cham* fratres
ad patris ludibrium spectatores vocat.
O scelus! O nefas! Hoc est ingenium
improborum; exultant in rebus pessi-
mis; & sanè pessimum est captare vo-
luptatem de aliorum calamitatibus;
ludos agere, festiuè plaudere, vbi proxi-
morum casus, infortunia, vitia, dedeco-
ra, labesque deprehenduntur. Porro
Cham & oculos habuit impudentissi-
mos, vt spectaret nuditatem patris; &
linguam procacissimam, vt patris apud
fratres

fratres jactaret ludibrium. Atque ut optimè observat *Procopius*; Non uni ex fratribus nuntiat, sed utrique; & si plures fuissent, id facinus detexisset omnibus; dignū erat hoc factum pudore & cautela, ne ad ceteros eius infamia dimanaret: nec his, qui domestici erant, id annuntiat, sed & externis. Vnde verisimile est, non solos fratres rei gestæ turpitudinem cognovisse, sed alios quoq; foris stantes, tam viros, quàm mulieres.

VII. Contrà verò, alij duo filij, non habuerunt quidem oculos, nec linguam ad infamiam patris intuendam, atque illudendam; pallium habuerūt, ut illius dedecus occultarent. Siquidem *Sem* & *Japhet* pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui; faciesq; eorum averse erant, & patris virilia non viderunt. Nostri sacu- Non alie-
lis multus ubique *Chami* oculus, *Chami* na, sed
linguæ prorsus innumera: ac pallium nostra
Sem & *Japhet* vix apparet; scilicet æuo, peccata
earumque absumptum perijt: videmus, scrutemur.
& irridemus; & inflatis buccis personamus proximorum errata; non illa tegimus; non obuelamus pallio; immò si quo illa velamine teguntur, iniquissimè detegimus.

CAPVT IX.

Noëmus Chamo filio maledictionem, Sem & Japhet benedictionem prædicit, & nongentorum quinquaginta annorum senex moritur.

I.

E Dormijt crapulam bonus senex; ac deinde à vino jam, & sopore liber, cùm ad se rediret, totam rei præteritæ historiam accepit: unde? non constat; sed verosimile est expergefatum senem sui corporis nuditatem subnotasse (proprio scilicet carebat amictu) alienum verò pallium sibi ad verecundiores artus, utcumque superinjectum vidisse; quibus permotus sciscitari cœpit à filiis totius euentûs causam ordinemque; filios ergo rem, ut cecidit, patri aperuisse. Neque verò adducar, ut credam, duos illos eximiâ bonitate præcellentes viros vltro patri euigilanti fratris sui impietatem, atque impudicitiam detulisse; veriti enim, ne patrem ingenti dolore afficerent, fratrique maledicendo, & puniendo præberent

berent occasionem, facinus illud silentio regendum curabant.

II. Dixit ergo Noë: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* Maledictio ista nō est imprecatio mali, nec sensus est: Maledictus sit Chanaan, sed est tantūm prophetica prædictio malorum, quæ posteritati Chanaan erant euentura. Debet igitur subintelligi, est, vel erit maledictus: *Servus servorum erit.* Hebraismus significat vilissimam, extremamque servitutem: infimus enim servus erit, qui non dominis tantūm, sed ipsorum etiam servis famulabitur. Impletum hoc in *Gabaonitis*, e, qui è *e. Ios. 9.* *Chanaanais* servati, deletis ferè interfectione ceteris. Rursum sub *Salomone*, f. *f. 2. Paral. 8.* cum ipse reliquias *Chanaanæorum* populorum in suam ditionem redegit, & ad serviles operas adegit, ut scribit *Iosephus*. g. Ridet *Calvinus* hīc Papam, quod ex maledictione hac *Chami*, sumpserit sibi titulum, *Servus servorum*; sed errat: non enim Papa absolute se vocat servum servorum, sed ut rectè notat noster, *Rupertus*, cum addito: *Servus servorum DEI.* g. *Lib. 2. Antiq. cap. 2.*

III. *Benedictus Dominus DEVS Sem.* *Noë benedicturus Sem ob ingentem bonorum*

Maledictio hæc futuræ servitutis, quando in Chanaan posteris impleta.

Benedictio Sem

norum

in quibus posita. norum copiam, quæ in ipsius posteritatem effundenda erant (illi enim posteritati vera DEI cognitio, ac Terra promissionis, expulsis *Chananeis*, data, ex ipso sancti Patriarchæ, & CHRISTVS ipse, per quem benedicendæ essent omnes gentes, orti) non tam ipsum, quàm DEVM horum bonorum auctorem benedicit, vel potiùs benedicendum ab omnibus prædicit; vt sensus sit: Benedictus sit *Sem*, vel potiùs erit. q.d. DEVS tantâ benedictione & copiâ, tum frugum, tum sapientiæ, pietatis, religionis, gratiæ & cultûs DEI cumulet *Sem* eiusque posteros, vt quisquis eos viderit, benedicat DEVM, in *Sem* suosque tam liberalem, dicatque: Benedictus sit DEVS, qui semper est DEVS, Dominus, Pater ac Prouisor *Sem*, eiusque posterorum, qui semper suis beneficijs ostendit, quòd sit DEVS, Tutor & Curator *Sem*, & suorum. Hæc benedictio completa est in *Iudeis*, qui orti sunt ex *Sem*. Disce hîc cum *Noe*, ad omnia bona & fausta, erumpere in laudem & benedictionem DEI.

IV. *Dilatat DEVS Japheth, & habitet in tabernaculis Sem.* Intelligitur primò hæc benedictio de numerosissimâ

mâ

mā gentium multitudine quam habi-
tura est *Iapheth* posteritas: sic enim per *Iapheth*
orbis Prouincias, ac terrarum longē posteritas
lateque Regiones diffundetur, vt etiam potens &
se protendat ad occupandas *Semi* poste- numero-
rorum patrias sedes. Deinde *Iapheth* po- sa.
steritas, non tantū numero, sed ar-
mis & potentiā excrescet, vt bello im-
petat *Semi* posteros, eosque patrijs ē
sedibus expellat; quod et sæpius conti-
git; cū *Assyrii*, *Græci*, *Romani*que, vti-
que omnes ē progenie *Iapheth*, *Hebræos*
stirpem *Semi* debellarunt, patriaque
Regione, bonisque omnibus expolia-
runt. Tertiō Gentiles populi, ex *Iapheth*
nati, cum *Hebræis Semi* nepotibus in
societatem vnius populi coalescent.
Quod in lege gratiæ completum est;
cū maceriā, quā populi ab inuicem
diuidebantur, per **CHRISTVM** Domi-
num destructā, vnus tantū populus
Christianus extitit: cuius vnum Caput
inuisibile **CHRISTVS** **DEVS** homo in
cælo est; vnum verō Caput visibile in
terris *Romanus* Pontifex, **CHRISTI** Vi-
carius, *Petri* Successor, qui tabernacu-
lum **DEI** habitat, vnum **CHRISTI** ouile
moderatur, vnicus vice **DEI** ac *Petri* v-
niuersalis Pastor pascit oues **CHRISTI**.
V. Ex

Sem Asiā,
Cham A-
fricam,
Iaphet
Europam
occupa-
vit.

V. Ex quibus constat, posteros *Iaphet* occupasse *Europam*, & partem *Asiæ* Septentrionalem ad occasum vergentem, à *Tauro* & *Ammano* monte usque ad *Tanaïm*; posteros verò *Cham* occupasse partem meridionalem *Asiæ*, ab *Ammano* & *Tauro*, scilicet *Ægyptum* & partem *Syriæ*, atque totam *Africam*; posteros verò *Sem*, occupasse *Asiæ* partem orientalem, ab *Euphrate* usque ad *Indicum Oceanum*. Vide *Ariam Montanum* de primis gentium originibus.

VI. *Vixit autem Noë post diluvium trecentis quinquaginta annis, & impleti sunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum, & mortuus est.* Sic finitur historia *Noë*, qui vitam omnium mortalium vixit longissimam, exceptis *Jared* & *Mathusalem*. Nam fuit *Noë* longævior, quàm primus *Adam*, viginti annis; brevioris autem vitæ, quàm *Jared*, duodecim annis; & quàm *Mathusalem* vnde viginti. Quid ampliùs egerit post diluvium, ubi habitavit, ubi mortuus, ubi sepultus, miro silentio præterijt *Moyse*s, ad *Abrahami* historiam conscribendam properans. Cùm verò à diluvio, usque ad *Abrahami* ortum, non plures ducentis nonaginta duobus anni præterierint,

Noë vluū
attigit A-
brahamū.

ierint, vt Hebræi, & Latini computant; efficitur, vt nato *Abraham*, Noë superstes fuerit per annos quinquaginta octo. Nec enim decebat, vt prius è mundo decederet Noë, quin alterum sui similem insigni probitate morum, ac diuinæ humanæque sapientiæ laude conspicuum relinqueret. Patet hinc, fidem & cultum Dei, ab initio mundi per annos 2108. propagari & tradi potuisse per manus trium hominum, scilicet *Adam*, *Mathusalem*, & *Sem*. Nam *Adam* vidit *Mathusalem*; hic vidit *Sem*, *Sem* vidit *Iacobum*, qui natus est anno mundi 2108. *Sem* enim vixit post diluuium annis 500. potuit ergo vidisse *Iacobum*.

Fides per
tres ho-
mines
propaga-
ta ad an-
nos 2108.

VII. Denique tradunt Hebræi, Noë cum *Sem* ex *Armenia* rediisse in veterem patriam, id est, ad loca vicina *Damasco*, ibique condidisse Regnum & Pontificatum *Salem*, eumque tradidisse filio suo *Sem*, qui alio nomine dictus sit *Melchisedec*. Sed alij negant *Sem* fuisse *Melchisedec*. Addit *Berosus Annianus*: h. Noë, postquam Arca consedit in montibus *Armenie*, ibidem habitasse, atque *Armenos* docuisse agriculturam, astrologiam, sacros ritus & caeremo-

h. Lib. 3.

De Noë
vita &
morte ex
Beroso.

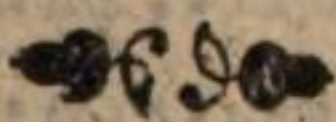
remonias colendi DEVM, ac denique multa secreta rerum naturalium; indeque profectum esse in *Italiam*, ibique docuisse homines tum pietatem, tum Physicam & Theologiam (quodque idcirco ab *Italīs* appellatus sit pater deorum & anima mundi) ac tandem ibidem esse mortuum. Verum *Berosus* hic *Annij* ceu supposititi⁹ suspectus est.

VIII. Vidit ergo *Noë* turrim *Babel*, vidit & omnes pænè posteros suos corrumpere vias suas, & ad idololatriam deflectere: quantumvis ipse *Noë*, teste *Epiphanio*, à suis filiis exegisset iurandum, de seruando vero veri DEI cultu, & mutuâ concordia. Vidit ergo *Noë* mundum plenum hominibus, ijsq; impijs; vidit & ingemuit. Notandum enim hic est, his trecentis annis post diluuium miram hominum propagationem esse factam; nam vt ex *Ctesia* narrat *Diodorus* i. *Ninus* monarchiæ *Assyriorum* conditor (cuius 43. Imperij anno natus est *Abraham*, ait *Eusebius*) habuit in exercitu suo peditum decies septies centena millia, equitum verò ducenta millia: ad hæc currus falcatos ad decem millia & sexcentos. Ex aduerso *Zoroastres* rex *Bactrianorum*, contra *Ni-*

i. Bib. 3.

num comparauit exercitum quadringentorum millium. En in vtroque exercitu erant tum vicies ter centena millia hominum, quos omnes videre potuit *Noe*, pater omnium; tunc enim adhuc viuebat. Nec id mirum: tunc enim homines habebant plures vxores, & toti vacabant generationi.

IX. Itaque viuentē *Noe*; jam facta orbis diuisione, tota terra habitabatur; idololatria, expulso vero DEI cultu, totum orbem peruaferat; prima *Assyriorum* Monarchia pridem incepta erat, suamque posteritatem jam corruptam, vix meliore in statu, cū mortuus est, deseruit, quā anteriora, ob quæ diluuium fuerat inductum, viderat, sæcula.

NOES LAMECHI FILIVS.

ANATHEMA.

Adeſdum, Viator.

Quam cernis Tholo ſuſpenſam
Trabem,
Votivum inuictę Navis fruſtu-
lum eſt;

Quæ nec velo acta, nec remige,
Semel omnes Mortales in Orbem no-
vum trajecit.

Miraris? Majora audies.

Mali amores bonos mores infecerant;
Ætatem vitijs anteuerterant homines,
Nondum adulti, jam adulteri.

Argumentum deformitatis erat pu-
dicitia,

Non pudicitię deformitas.

Non diligenti manu mittenda erant
fulmina.

Quacumq; caderent, in ſceleſtũ caſura;

Eò denique ſorduerat Tellus,

Vt dilui non poſſet, niſi diluvio.

Vnus in corrupto ſæculo integer eſſe
auſus eſt Noës.

Vt scias, magna inter vitia,

Magnæ locum esse virtuti.

Hic frustra auditus vindictæ præco,

Malè feriatos diu terruit,

Serò supplices futuros in supplicio
tam sero.

Itaque desperata Ceterorum salute,
consultuit suæ.

Nam Protofabro Numine;

Vt ineluctabile Vndarum obsidium
eluctaretur,

Arcam pro Arce molitur.

Ibi sanctâ cum Coniuge, Liberis,

Nuribus,

Nouus, at nauus, abditur Nautâ.

Totam orbis pietatē trabs vna sustinuit.

Ibi diuino delectu Animantium viuaria
fecit.

Vt reliquæ cū hominibus perirent feræ,

In quarū ingenia transierant Homines.

Increscunt vndecumque ferales Vndæ.

Defluunt, superfluunt, circumfluunt.

Vt Orci mancipia plectant, maria
emancipantur;

Vt pereant Homines, tabescunt nubes,

Vt terras obruat, Cælum ruit.

Sorbentur cum Gregibus Populi;

Rotantur cum populis Vrbes;

Interit cum Urbibus Orbis.

Ne quid inultum viuat, aquæ plectun-
tur quæ plectuntur:

Nam Mária ipsa in diluuió pereunt,
Dum sua nomina amittunt.

Quale spectaculum, si superfuissent
Spectatores?

Sola hæc indomitum Oceanum inse-
dit Machina,

Alterius Orbis spem claudens.

Lusit annuo in naufragio centenaria
navis,

Vnica in salo salus:

Donec, quæ omnia merserat, emerit
Terra;

Et suffocatis flagitijs, Orbis respirauit.

Itaque speculatrice Columbâ, pacis
internuntiâ;

Omnium hominum portitor Noës,

In Orbem alium descendit.

Prodiere abdita illa meliorum gentium
exemplaria.

Feræ ipsæ, humano ex contubernio
minùs feræ,

Suis saltibus redditæ.

Tum ex Arca ad Aram procedens,

Verus *Deucalion*,

Ætatis primæ postremus, secundæ

Primus,

Victimas pro nauulo soluit:

Et

Et hoc Ratis residuum pro Anathemate
suspendit.

Disce Viator: immerfabilis est vera
virtus:

Medio in Ponto Portum inueniet.

SEM ET JAPHET NOE FILIORVM.

STATVÆ.

Effinge mihi diuine *Phidia*,
Ingenuos iuuenes duos,
Qui collectum humeris palliolū
In nudum Patrem auerso vultu reijciāt.
Ex vno gemini spirent lapide.

Vt cognatæ materiæ nexus vnanimis
fateatur, ac Fratres.

Tam Religiosum par Fratrum,
Nec *Argi* ostendent, nec *Athēna*.

Niuea *Paros* materiam dabit:

Vt not⁹ marmoris nitor, nitoris arcana
sit nota.

Pudibundos volo & attonitos.

Vis tales fingere? Lapideos finge.

Nam magni pudoris antesignanus est
pallor, stuporis rigor.

Capitalibus verò litteris hoc adijce
Lemma.

PIIS FRATRIBVS,
 SEMO ET IAPHETO,
 PATERNAE FAMA TUTELARIBVS:
 QVOD PARENTIS NVDITATEM,
 PROFANIS OCVLIS VER-
 BERATAM,
 HONESTO PALLII OPPOSITV
 SANCTISSIME PROTEXERINT;
 ET INFAMI DERISORE
 OBIVRGATO,
 INFAMIAM SVI SÆCVLI
 DELEVERINT:
 AC PER SVOS ETIAM NEPOTES,
 IMPVRIS *CHAMI* NEPOTIBVS
 TRANSCRIPTÆ IMPVDENTIAE MVL-
 TAM IRROGAVERINT:
 OB EAMQVE REM MVNERATI,
 PRO INIECTA VESTE, REGIAM
 CHLAMYDEM RECEPERINT:
 QVOT FILIOS, TOT REGES
 ORBIS VNIVERSI REGIONIBVS
 DISTRIBVERINT:
 ALTER *HEBRÆORVM*, ROMAN-
 NORVM ALTER PARENS,
HEBRÆICÆ ROMANÆQVE
 ECCLESIAE PROTOPARENTES
 EXTITERINT:
 HVMANI DEMVM GENERIS
 SERVATOREM
 PROGENVERIT ALTER, ALTER
 COLVERIT.

TFR.

TERRARVM ORBIS VNIVERSVS,
 PROSPERÆ PIETATIS IMAGINE IN
 EXEMPLVM DATA,
 LVBENS GRATVSQVE GRATVLATVR.

CHAM NOE FILIVS.

DIRÆ.

Voueo te tuis Manibus,
 Nouale mancipium *Chame*,
 Cui prouida Fata,
 Calidum nomen pro stigmatē inussēre.
 Quid enim *Chami* vocabulum, nisi ar-
 dor impurus?

Apage in Arcam illam, dignior Fera-
 rum conuiua,

Quamquam fœdior nulla Bellua
 Ex natante illo stabulo prodijt.

Nam illæ inclusæ castimoniã seruauerunt.

Tu ipso in Salo salax;

Vel in Arca solutus,

Sanctissimam illam salutis onerariam
 Lasciuo concubitu polluisti.

Nec sola Hæc tua Probra.

Primam vindemiam dedicauerat *Noës*;

Vt tristem aquarum memoriam vino
 restingueret.

At indoctus adhuc lymphantem *Bac-*
chum mulcere lymphis;

V 4

Qui

Qui de Oceano siccus emerferat,
Fecit in cratere naufragium.

Robustior quippe vini vis
Effetum senem prostravit, nuda-
uitque.

Parum fuit nudâsse,
Nisi proditorum pudor, pudoris pro-
ditor *Chame*.

Ad paterna ludibria Germanos con-
uocasses.

Tuné igitur damnosior an
Bacchus?

Ille Patrem spoliât, tu spoliatum
ostentas:

Vterque ingratus auctori.
Furiæ te omnes, insolentissime
Puer.

Noua purgati Orbis macula;
Et vnicum patris malefactum.

Meritò illa derides, quæ te
genuerunt:

Hoc ipso turpia, quia genuère tam
turpem.

Vtinam oculis caruisses, aut
linguâ.

Nunc verendæ nuditatis inuerecundus

Spectator, ac Præco,

Dum regenda & tacenda, nec tegis
nec taces,

Nemo

Nemo te protegat, de te nemo taceat.
Vereri incipies, quem desinis reuereri.
Ibis impacto Genitoris anathemate.
Nudum & ebrium *Germanis* erga-
stulum.
Voto eodem Filios gignes, sed ebrios;
Nepotes habebis, sed nudandos.
Nam *Palæstinâ* & *Assyriâ* purpurâ exuti,
Fabulam dabunt quam rides.
Quin fœdo eodem semine progeneriti
Æthiopes,
Impurissimi ardoris tui affricti fumo,
Mores tuos de suo calore testa-
buntur.
Nec in Parentis arcanis tua stabit
curiositas.
Nam prestigiosus Inferorum scrutator,
Barbaro Homine *Zoroaster*,
Magicas pestes Orco euocabis;
In Orcum reuocandus:
Ex Vnda seruatus ad flammâs.
Dedisce, Viator, mala culpâre Tēpora,
Semper sibi Orbis constitit.
Ter si diluuiο mergatur,
Ter emerget impurior.
Vitia erunt donec Homines.

FINIS.

V 5 INDEX

INDEX CAPITVM.

LIBRI PRIMI.

PRÆFATIO. fol. 1.

CAPVT I. *Multiplicatis Homini-
bus malitiam hominum extitisse.* fol. 3.

Cap. II. *Quomodo intelligenda sint illa
verba: Videntes filij DEI filias homi-
num.* 8

Cap. III. *In illa verba: Non permane-
bit spiritus meus in homine in aeternum;
quia caro est; eruntque dies illius cen-
tum viginti annorum.* 18

Cap. IV. *De Gigantibus.* 22

Cap. V. *Nimiam hominum malitiam
causam Diluuij inducendi DEO irato
præbuisse.* 38

Cap. VI. *Verum DEVS pœnitentiâ duci,
aut dolere possit?* 45

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I. *De Noë.* fol. 51

Cap. II. *De Filijs Noë, eiusque perfe-
ctione.* 54

Cap. III. *De corruptissimo Mundi statu
tempore*

tempore Noë.

62

Cap. IV. *DEVS Noëmo diluvium futurum indicit, & Arca fabricam imperat.*

63

Cap. V. *Quate opus Arca Noë: eius forma, materia, amplitudo, longitudo, latitudo.*

80

Cap. VI. *Quo loco, quo tempore, quibus auxilijs Noë edificaverit Arcam? Item de Ostio & fenestris.*

91

Cap. VII. *Animantium & hominum in Arcam ingressus; Arca clausura.*

95

Cap. VIII. *Quo tempore, quove modo Diluvium immissum fuerit?*

105

Cap. IX. *Quid Noë egerit in Arca, & de aquarum incremento.*

113

Cap. X. *Minuitur sensim, & tandem finitur diluvium: idque ex columbâ, redeunte cum ramo olivæ, discit Noë.*

117.

Cap. XI. *Descriptio Montis; in quo traditur requievisse & esse Arca Noë.*

123

Cap. XII. *An omnes in diluvio simul in anima & corpore perierint, an aliqui etiam salvi facti sint?*

130

LIBER TERTIVS.

- CAPVT I. *Aliquot difficultates superiore Libro consultò præteritæ, enodantur. Ac primò, an vultures in Arca fuerint.* 137
- Cap. II. *An manucodiata Aues in Arca fuerint.* 143
- Cap. III *An in Arca fuerint Hippocentauri, Fauni, Satyri? an potius hæc sint fabulosa?* 145
- Cap. IV. *An in Arca fuerint Monoceroses, & verè tales extent?* 157
- Cap. V. *An Sphinges in Arca Noë fuerint, & propterea huiusmodi bestie extent; quæ, & quales sint?* 167

LIBER QVARTVS.

- CAPVT I. *Finiti Diluuij fusior descriptio ex Cap. VIII. Geneseos, & allegoriarum explicatio. Ac primò de tempore, quo Diluuium cœptum, continuatum, finitumque omninò est.* 174
- Cap. II. *Corui à Noë ex Arca emissi, varia applicatio.* 186.
- Cap. III. *De columba emissâ ex Arca à Noëmo.* 196
- Cap. IV. *De columba ramum oliuæ ore præfe-*

<i>preferente.</i>	205
Cap. V. <i>Egressus Noë ex Arca, edificato Altari sacrificavit.</i>	216

LIBER QUINTVS.

PRÆFATIO. 229

CAPVT I. <i>De benedictione, Noë & Fi- lijs eius, à DEO data, & de dominio hominis super animalia.</i>	231
--	-----

Cap. II. <i>De carniū esu hominibus con- cessio.</i>	235
--	-----

Cap. III. <i>De modo comedendi carnes sine sanguine, eiusq; præcepti rationes.</i>	242
--	-----

Cap. IV. <i>Effundentes sanguinem humanū non manent impuniti. Varia exempla eius rei.</i>	248.
---	------

Cap. V. <i>DEVM vindicare etiam sangui- nem injustè à iudicibus fustum, exemplis probat.</i>	264
--	-----

Cap. VI. <i>De Agricultura Noë.</i>	272
-------------------------------------	-----

Cap. VII. <i>De vinea per Noëmum planta- ta, eiusdemq; inebriatione. Vini laudes & præstantia. Sobrietatis & abstinentia commendatio.</i>	276
---	-----

Cap. VIII. <i>Noë denudatus, à Chamo filio deridetur: & à Sem & Iaphet obtegi- tur.</i>	288
---	-----

Cap.

INDEX CAP. PART. QVART.

Cap. IX. Noëmus Chamo filio maledictionem, Sem & Iapheth benedictionem prædicat, & nongentorum quinquaginta annorum senex moritur.	296
Anathema Noëmi.	304
Statua Sem & Iaphet.	307
Diræ Super Cham.	309

Ecclesiastici Cap. 44. à v. 17.

Noë inuentus est perfectus, iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Ideò dimissum est reliquum terræ, cum factum est diluuium. Testamenta sæculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluuiio omnis caro.

Stengel, Carl, 1581-1663

Thesavrus Biblicvs

Bd.: 4

Ingolstadii 1652

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/Script.731(4
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11116577-3